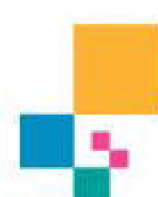
1
vmbo-bk

Nederlands | FLEX-boek | vanaf 2022-2023

Nieuw Nederlands


Noordhoff

Dit boek is van jou!

Naam

Klas

Nieuw Nederlands

Ontwerp binnenwerk: Grafisch ontwerp Duko Hamminga, Assen
Ontwerp omslagen: Grafisch ontwerp Duko Hamminga, Assen
Omslagfoto: Alamy Stock Photo
Illustraties: Marion Vrijburg, Amersfoort

Eventuele op- en aanmerkingen over deze of andere uitgaven kunt u richten aan: Noordhoff Uitgevers bv, Afdeling Voortgezet onderwijs, Antwoordnummer 13, 9700 VB Groningen of via het contactformulier op www.mijnnoordhoff.nl.

Klimaatneutraal
Noordhoff vindt jouw toekomst belangrijk en daarom hebben wij dit boek klimaatneutraal geproduceerd.



0 / 21

ISBN 978-90-01-30184-2

Nieuw Nederlands

1 vmbo-bk

Eindredactie:
Rosanne Brouwer-van den Esschert
Anne-Bregtje Schelfhout
Marlies Schouwstra

Auteurs:
Sanne Berends-Dieker
Rosanne Brouwer-van den Esschert
Jan Bult
Marianne van der Elst
Marijke Groeneveld
Liesbeth Groenwold
Frederique Hertsenberg-Goudkamp
Margreet Luinge
Willemijn Muggen
Gijs van Raamsdonk
Sander Rooijakkers
Anne-Bregtje Schelfhout
Marlies Schouwstra
Stephanie Snijder
Mickey Touwslager
Raoul Wiekeraad
Christy van de Wiel

Noordhoff

Aan de slag met Nieuw Nederlands

Nieuw Nederlands

Nieuw Nederlands bestaat uit een boek en een online omgeving. Bij elkaar noemen we dat pakket FLEX. Je mag in het boek schrijven, want je mag het boek houden. De licentie voor de online omgeving krijg je standaard bij je boek. Zo heb je toegang tot alle lesstof.

Online

Online staat bijna te veel om op te noemen … Je vindt er alles wat in je boek staat, maar ook:

- uitlegvideo's bij de theorie;
- een leeshulp, waarmee je teksten kunt laten voorlezen en letters kunt vergroten;
- twee extra cursussen: *Woordenschat* en *De brug*. Je kunt *De brug* gebruiken als je Nederlands moeilijk vindt en wat makkelijkere uitleg en opdrachten nodig hebt;
- extra opdrachten (meer of juist snel oefenen), oefentoetsen, tips en feedback bij alle opdrachten en zelfs leerroutes voor een hoger of lager niveau (als je docent die aanzet).

Opbouw

Nieuw Nederlands bestaat uit thema's en cursussen. Je kunt ze allemaal **achter elkaar** doorlopen (maar dat is wel een beetje saai) of je kunt ze **met elkaar afwisselen**. Waarschijnlijk zul je het werken aan een *Thema* afwisselen met bijvoorbeeld een paar paragrafen *Spelling* of *Taal*.

Thema's

Een thema bestaat uit negen paragrafen die gaan over hetzelfde onderwerp en die eindigen met een grote eindopdracht. Zo lees je in het thema *Helden* over verschillende soorten helden en bedenk je wat jij een goede held vindt. Ondertussen oefen je ook alvast met vaardigheden die je nodig hebt voor de eindopdracht, bijvoorbeeld een interview met een held.
Misschien besluit je docent dat je niet het hele thema gaat doen. Dat is geen probleem. Je kunt alle paragrafen (behalve de eindopdracht en de evaluatie) ook los van elkaar maken.

Cursussen

Een cursus bevat een aantal paragrafen over dezelfde vaardigheid.

- Je gaat waarschijnlijk starten met de cursus *Meer dan lezen*. Daarin oefen je met lezen, maar pas je wat je hebt geleerd ook toe bij *#zelfdoen* met enkele schrijf- en spreekopdrachten.
- In de cursus *Media* leer je over taal in de digitale wereld. Je oefent bijvoorbeeld met herkennen van nepnieuws, lezen met hyperlinks en informatie zoeken.
- De cursussen *Fictie* en *Taal* gaan echt over het Nederlands als taal. (Welke boeken passen bij jou? Wat maakt taal zo bijzonder?)
- In de cursussen *Grammatica, Formuleren* en *Spelling* leer je het Nederlands correct te gebruiken.
- In de cursus *Puzzelen* oefen je nog extra met woordenschat.

Het boek is van jou, dus je kunt naar hartenlust markeren en schrijven in je boek.

Dit is de vaardigheid van de paragraaf. Elke vaardigheid heeft een eigen kleur.

'Je leert' geeft aan wat je gaat leren. Dat is het leerdoel van de paragraaf.

'Je hebt afgerond' geeft aan welke onderdelen je al gedaan moet hebben om de paragraaf goed te kunnen maken. 'Zie ook' geeft aan welke onderdelen handig zijn om nog eens te bekijken.

MEDIA

§ 4 Een prototype ontwerpen

Je leert
- een prototype ontwerpen aan de hand van een projectsjabloon.

Je hebt afgerond
- Media § 1 tot en met 3

Theorie
video-uitleg

Een prototype ontwerpen

Een **prototype** is een proefmodel van een product. Als je een product wilt maken, bijvoorbeeld een nieuwe auto, dan is het handig om eerst een proefmodel te maken. Zo kun je snel en goedkoop je idee testen, om zo te leren wat werkt en wat niet. Tesla bijvoorbeeld maakt het ontwerp van een nieuwe auto altijd eerst van klei. Zo wordt duidelijk hoe de auto eruit komt te zien en kan het ontwerp nog makkelijk en goedkoop worden veranderd, voordat de auto's echt worden gemaakt.

Een prototype kan van alles zijn: een tekening, een voorwerp van karton, papier of klei, een stripverhaal, een toneelstukje enzovoort. Alles kan, als het maar helpt om een duidelijk beeld te geven van het idee of het product.

Een prototype van een app noem je ook wel een **mock-up**. Een mock-up is eigenlijk een voorbeeldscherm van de app. In het voorbeeldscherm (of de voorbeeldschermen) laat je zien hoe de app eruit komt te zien en wat de app straks allemaal kan.

Bij het maken van een mock-up moet je aan heel veel dingen denken. Om zeker te weten dat je niks vergeet, kun je een **projectsjabloon** invullen. Een projectsjabloon is een soort invulvragenlijst die je steeds weer kunt gebruiken bij projecten die op elkaar lijken.

Opdracht 1

1 Fabrikanten maken vaak eerst een prototype van een ontwerp. Waarom doen ze dat?
2 Maak de juiste combinatie van ontwerp en prototype.

nieuw formaat melkpak | tekening
nieuw model speelgoedauto | kartonnen model
nieuwe website | klei

3 Waarom is het handig om een projectsjabloon in te vullen als je een prototype gaat maken?

Opdracht 2

Bekijk afbeelding 1 en 2.
1 Je ziet een paar schetsen voor een prototype. Voor welk product wordt hier een prototype gemaakt? Waar zie je dat aan?
2 Bekijk het sjabloon. Welke vragen in onderdeel A kun je beantwoorden, als je naar de afbeelding kijkt? Noteer de antwoorden.

Begrippen

Startscherm eerste scherm dat je ziet als je een app of site opent
Volgscherm Een scherm dat na het startscherm komt. Je komt er door op iets in het startscherm te klikken.

3 Bekijk het sjabloon nogmaals. Welke vragen in onderdeel A kun je niet beantwoorden, als je naar de afbeelding kijkt? Bedenk zelf antwoorden op deze vragen.
4 In de afbeeldingen zie je het startscherm en een volgscherm. Op welke knop in het startscherm moet je drukken om op het volgscherm te komen?
5 In de afbeelding zie je een volgscherm. Hoeveel volgschermen moeten er in totaal direct na het startscherm komen?
6 Welke tip over het startscherm heb je voor de maker van dit prototype?

Opdracht 3

Werk in dezelfde viertallen als bij de vorige paragraaf. Toen hebben jullie bedacht hoe een app verliefdheid kan meten. Jullie gaan nu een projectsjabloon voor deze app invullen. Gebruik bij de opdrachten steeds jullie antwoorden van vraag 3, opdracht 3 van § 3 en het projectsjabloon Mock-up.
1 Vul onderdeel A van het projectsjabloon Mock-up in.
2 Kijk op een telefoon hoe een app eruitziet en wat voor schermen er worden gebruikt. Bedenk welke schermen jullie app moet krijgen en vul onderdeel B van het projectsjabloon Mock-up in.
3 Kijk op een telefoon hoe logo's en knoppen van apps eruitzien en welke kleuren en lettertypes er gebruikt worden. Bedenk hoe jullie app eruit moet gaan zien en vul onderdeel C van het projectsjabloon Mock-up in.

Opdracht 4

Werk in dezelfde viertallen als bij opdracht 3. Jullie gaan nu een mock-up van jullie app maken. Je hebt nodig: (gekleurd) papier, lijm, schaar, stiften/potloden en eventueel een printer.
Maak de mock-up door het startscherm en de volgschermen te tekenen (en/of te printen). Gebruik het ingevulde sjabloon om zeker te weten dat je niets vergeet.

Ik kan/weet
- een prototype ontwerpen aan de hand van een projectsjabloon.

© Noordhoff Uitgevers bv

In de theorie wordt de nieuwe lesstof uitgelegd. Je gaat ermee aan de slag in de opdrachten. Je kunt online video-uitleg van de theorie bekijken.

De symbolen geven je meer informatie over de opdrachten. Je kunt de volgende symbolen tegenkomen:

- Woordenschat
- Samenwerken
- Online
- Kijkfragment
- Luisterfragment

'Ik kan/weet' geeft aan wat je in de paragraaf hebt geleerd. Ook zie je welk referentieniveau daarbij hoort.

Inhoud

Thema's

A Mens en dier

Een reclamespot of flyer

B Bewaren

Een tekst voor in een tijdcapsule

Cursussen

1 MEER DAN LEZEN

2 MEDIA

3 FICTIE

4 TAAL

MEER DAN LEZEN

Cursus 1



§1 Onbekende woorden

Je leert	• de betekenis van onbekende woorden in een tekst ontdekken door woordraadstrategieën te gebruiken.
Je hebt afgerond	• -

Theorie



Onbekende woorden

Soms lees je een woord waarvan je de betekenis niet kent. Je kunt dan een **woordraadstrategie** gebruiken om de betekenis van het woord te ontdekken. Je leert nu drie woordraadstrategieën: een synoniem, een omschrijving en een voorbeeld zoeken.

1. Een synoniem zoeken
Sommige woorden hebben ongeveer dezelfde betekenis. Deze woorden noem je synoniemen. Zo is *mopje* een synoniem van *grapje*.

Zo zoek je een synoniem
Kijk of in dezelfde zin een synoniem staat. Zo niet, lees dan ook de zin voor het moeilijke woord en de zin erna. Bij een synoniem gaat het om één woord dat dezelfde betekenis heeft als het onbekende woord.
Bruno werkt altijd heel nauwkeurig, want hij wil het heel precies doen zoals het moet.

2. Een omschrijving zoeken
In een tekst kan ook een omschrijving van een moeilijk woord staan. Een omschrijving is een uitleg van een onbekend woord. Let op: bij een omschrijving worden meer woorden gebruikt en bij een synoniem wordt maar één woord gebruikt.
Haar opa is haar idool, iemand voor wie ze grote bewondering heeft.

Zo zoek je een omschrijving
Omschrijvingen staan vaak tussen haakjes of tussen komma's in dezelfde zin of in de zin ervoor of erna:
De kamer van Jason wordt gerenoveerd (opnieuw geschilderd en opgeknapt).

3. Een voorbeeld zoeken
Soms kun je moeilijke woorden begrijpen door de voorbeelden die genoemd worden:
Jos leest heel graag fictie, zoals de verzonnen verhalen van Carry Slee en Paul Biegel.

Zo zoek je een voorbeeld
- Er komt vaak een voorbeeld na de volgende woorden: *zoals*, *bijvoorbeeld*, *een voorbeeld van*.
  - *Van de docent muziek moesten we voor onze presentatie een genre kiezen, bijvoorbeeld rap, klassieke muziek, musical of K-pop.*
- Voorbeelden staan vaak na een dubbele punt, tussen haakjes of tussen komma's.
  - *Mijn oom verzamelt allerlei prullaria: oude lampjes, gekke beeldjes en rare bekers.*

Lukt het niet om de betekenis van een moeilijk woord te vinden in de tekst? Gebruik dan een (online) woordenboek.

Opdracht

1

Lees tekst 1.

1 In de tekst staan synoniemen voor *blij* en *boos*. Noteer zelf nog een ander woord voor *blij* en een ander woord voor *boos*.

2 Blij en boos zijn voorbeelden van emoties. Wat is een synoniem voor emoties?
A gedachten
B gedrag
C gevoelens

3 Welke vier woorden uit tekst 1 zijn synoniemen voor *gezicht*? Omcirkel deze woorden.
aangezicht – aanschijn – bakje – gelaat – toet – troon – zicht

4 In de laatste twee zinnen van de tekst staat wat een verslaggever nooit zou zeggen: 'We zien nu achter het raam de snuit van onze koning verschijnen. En ook het smoelwerk van de prins wordt zichtbaar met daarachter de toet van de aanstaande bruid.' Noteer de drie woorden uit de tekst voor gezicht die een verslaggever nooit zou zeggen.

5 Vervang de drie woorden uit vraag 4 door drie synoniemen uit tekst 1 die een verslaggever wél zou zeggen.

Tekst 1

Waarom een buitenboordmotor eenzaam is

Veel woorden zijn niet alleen. Ze horen bij woorden van dezelfde soort. Zoals haas en konijn. Haas en konijn horen samen thuis bij het woord knaagdier. Als het woord knaagdier een doosje was, kon je het woord haas en het woord konijn erin stoppen. Andersom kan dat niet. Maar het woord knaagdier kan je wel weer in een grotere doos stoppen, de doos van het woord zoogdier, waar nog veel meer woorden in kunnen, zoals olifant en hert. De doos met zoogdier kan in een nog grotere doos, de doos van het woord dier. Daar passen ook de vissen in en de vogels. En de doos met dier kun je ook weer in een grotere doos doen. Die past in de doos waar wezen op staat. Hazen en konijnen zijn dus wezens, dierlijke wezens.
Veel woorden zijn niet alleen. Er zijn andere woorden die ongeveer hetzelfde betekenen. Dat zijn synoniemen.
Niet alle woorden hebben synoniemen. Buitenboordmotor heet altijd alleen maar buitenboordmotor.
Maar bij vrolijk hoort blij en verheugd.
En bij boos hoort kwaad, nijdig, verstoord, ontstemd, verbolgen, vertoornd, pisnijdig, woedend en nog veel meer.
Het ene woord is deftiger dan het andere, of sterker of platter.
Aanschijn, aangezicht en gelaat betekenen gezicht. Maar je zegt niet tegen een klein kind: 'Je moet nu even je aanschijn gaan wassen.' Smoelwerk, toet, tronie, snuit, bakkes en snoet, zijn ook woorden die gezicht betekenen.
Maar een verslaggever op de televisie zal nooit zeggen: 'We zien nu achter het raam de snuit van onze koning verschijnen. En ook het smoelwerk van de prins wordt zichtbaar met daarachter de toet van de aanstaande bruid.'

Joke van Leeuwen, Waarom een buitenboordmotor eenzaam is. Stichting Ons Erfdeel in samenwerking met Nederlandse Taalunie, Menen 2015



Opdracht
2

Werk in tweetallen. Je gaat kijken naar een fragment van *Sneaker* uit *De Proefkeuken*. Piet en Willem willen zelf sneakers maken. Ze zoeken uit wat sneakers zijn. Lees de vragen en bekijk daarna het fragment.

1 Piet heeft een date en draagt daarom een *strakke* outfit. Wat zou een synoniem voor *strakke* kunnen zijn?
A kleurige
B rare
C stoere

2 Noteer twee synoniemen voor *sneakers* die in het fragment genoemd worden.

3 Omcirkel het juiste antwoord. Het woord *sneaker* komt van een Engels woord dat **politieagent** / **schoen** / **sluipen** betekent.

4 Lees de onderstaande zinnen. Kies: waar of niet waar.
De eerste sneaker werd gemaakt door een politieagent. **waar** / **niet waar**
Met sneakers aan kun je harder rennen. **waar** / **niet waar**

Opdracht
3

Bekijk de onderstreepte woorden. Omcirkel het synoniem in de zin ervoor of erna.

1 Joep wil <u>onmiddellijk</u> naar de winkel rennen. Dat nieuwe boek wil hij meteen gaan lezen!

2 Maryam en Lisa hebben ruzie over welke film ze moeten kiezen. Dat is raar, want ze hebben nooit <u>onenigheid</u>.

3 Bryan maakte netjes aantekeningen tijdens de uitleg. Zijn klasgenoten wilden allemaal zijn <u>notities</u> overschrijven.

4 In de kantine verkopen ze heerlijke smoothies met banaan en kiwi. Deze <u>groente- en fruitdrankjes</u> zijn ook nog gezond.

5 Waarom is de <u>handleiding</u> voor het in elkaar zetten van een kast altijd zo lastig? Zo'n gebruiksaanwijzing lezen is al zo moeilijk!

Opdracht
4

Lees tekst 2.

1 In de titel staat het woord *flessenpost*. Welke omschrijving van dit woord staat in alinea 1?

2 In alinea 3 staat het woord *activiteiten*. Door de voorbeelden die Joshua noemt, kun je begrijpen wat *activiteiten* zijn. Geef drie voorbeelden van activiteiten die jij graag doet in je vrije tijd.

3 Alinea 3 begint met: 'Dat betekent dat Joshua een hoop activiteiten moet missen.' Naar welke zin uit alinea 2 verwijst deze zin?
A De flessenpost is na de uitbraak van corona verzonden.
B 'Het is egt stom dat je thuis moet blijven.'
C 'We zijn in de coronakrisis,'schrijft hij.

4 Lees de onderstaande zinnen. Kies: waar of niet waar.
De fles heeft maar kort in het water gelegen. **waar** / **niet waar**
De brief eindigt met de vraag contact te maken. **waar** / **niet waar**
Joshua mist het circus het meest. **waar** / **niet waar**

5 Joshua schrijft *coronakrisis, egt* en *skelten*. Deze woorden zijn fout gespeld. Noteer de juiste spelling.



Tekst 2

Afzender onbekend: wie is de Joshua van de flessenpost?

(1) Waar is Joshua? En wie is Joshua? Die vragen houden de 9-jarige Ita Krans en Lise van den Brink bezig sinds zij tijdens het zwemmen in de Boerenwetering in Amsterdam onder een steiger een fles met brief vonden.

(2) 'Het was een groene olijfoliefles', vertelt Ita. 'Hij was behoorlijk verrot, dus waarschijnlijk heeft hij lang in het water gelegen.' Maar de brief is gelukkig nog leesbaar. Lise leest voor: 'Ik heet Joshua. Ik ben negen jaar. Of wel tien of twintig wanneer jullie de fles vinden.' De flessenpost is na de uitbraak van corona verzonden. 'We zijn in de coronakrisis,'schrijft hij. 'Het is egt stom dat je thuis moet blijven.'

(3) Dat betekent dat Joshua een hoop activiteiten moet missen. 'Ik zit op koor, circus, skelten, blokfluit en dat was het.' Hij mist vooral het zingen. Op een bijgevoegd blaadje staat de tekst van *Dingen waar ik zoveel van hou*, de vertaling van het liedje *My favourite things* uit de film *The Sound of Music*. 'Je mag het oefenen als je zingen kan', voegt hij er nog aan toe.



(4) De brief wordt afgesloten met het verzoek om te reageren. 'Dan kunnen we vrienden worden. Als je vragen hebt, ik woon op de aarde, in Europa, in Nederland, in Amsterdam.' Dat laatste helpt, maar het blijft een groot zoekgebied. Dus vandaar de vraag van Ita en Lise: waar is Joshua? Ita: 'We willen hem graag ontmoeten.' Lise: 'Ik ben ook heel nieuwsgierig waar hij de fles in het water heeft gegooid.'

De fles is gevonden. Nu Joshua nog.

Naar: parool.nl

Opdracht

5 

Lees tekst 3.
In de tekst zijn zeven woorden onderstreept. Bekijk de onderstaande betekenissen. Zoek in de tekst het onderstreepte woord dat daarbij past. Gebruik hierbij de woordraadstrategieën die je geleerd hebt. Kijk goed of in die zinnen synoniemen, omschrijvingen of voorbeelden staan om je te helpen de betekenis te vinden. Noteer het woord uit de tekst achter de betekenis.

woordbetekenis	**woord uit de tekst**
aantrekkelijk	
drang	
handig	
invloed	
lekker	
meteen	
professor	



Opdracht

6

Lees tekst 3 nog een keer.

1 In alinea 2 staat dat het nuttig kan zijn om harder of vaker op een knopje te drukken als het niet werkt. Welke twee redenen hiervoor staan in deze alinea?
2 Bij welke twee soorten knoppen werkt het niet om vaker te drukken?
3 Waarom is het toch lastig om dat vaak drukken niet te doen?
4 Volgens de tekst is het indrukken van knopjes gewoon lekker, omdat
   A het bijna altijd werkt als je het vaak doet.
   B je meestal controle hebt over de knoppen.
   C je weet dat het kan en daarom wil je graag.

Tekst 3

Waarom klikken de meeste mensen harder op een knopje als het de eerste keer niet werkt?

(1) Knopjes maken heel wat in ons los. Werkt vaker of harder drukken als een knopje niet werkt? En wat is er eigenlijk zo fijn aan knopjes indrukken?

(2) Harder of vaker duwen op een knopje dat het niet doet, kan heel nuttig zijn. Handig om te proberen dus, want je hebt namelijk kans dat het dan ineens wél werkt. De verbinding in de knopjes van een afstandsbediening kan verbreken waardoor het knopje niet altijd even goed naar je luistert. Er kan ook vuil tussen zitten wat het contact verstoort. Het knopje doet het dan soms ineens wél als je harder of vaker drukt. Vooral doen dus.



Lift komt niet sneller als je vaker drukt

(3) Ook bij lift- of stoplichtknopjes willen we nog wel eens harder en vaker drukken als de lift of het stoplicht niet meteen naar ons luistert. Bij deze knoppen heeft dat meestal weinig zin. Het stoplicht wordt niet onmiddellijk groen. En de lift komt niet sneller.

Drukken om controle te houden

(4) Toch is het nogal lastig om dat vaak drukken niet te doen. Dat komt omdat het indrukken van een knopje je het idee geeft dat je enige controle hebt over hoe snel het groen wordt of hoe snel de lift eraan komt. De meeste mensen willen graag een beetje invloed hebben op wat er gebeurt. Bovendien is het indrukken van knopjes gewoon lekker. Maar wat is er nou eigenlijk zo prettig aan het indrukken van een knopje?

Knop vraagt erom ingedrukt te worden

(5) Knoppen in het algemeen zijn verleidelijk. Je weet dat je een knop kunt indrukken en dus is het aantrekkelijk om dat ook te doen. Je voelt de onweerstaanbare drang om de knop in te drukken. 'Als je een knop ziet, krijg je automatisch de neiging de knop in te drukken', weet professor Yvonne de Kort. Ze is hoogleraar omgevingspsychologie aan de Technische Universiteit Eindhoven.

Naar: quest.nl

Theorie



Zelf aan de slag met onbekende woorden



Je kunt ook zelf teksten schrijven waarin woorden voorkomen die anderen niet kennen. Om te zorgen dat anderen jouw teksten kunnen begrijpen, kun je de onderstaande strategieën gebruiken.

Zo zorg je ervoor dat jouw publiek je beter begrijpt

- Voeg synoniemen toe in je tekst. Een *specialist* kun je bijvoorbeeld een *expert* of *deskundige* noemen. Weet je zelf geen synoniem, gebruik dan synoniemen.net of een (online) woordenboek.
- Zorg ervoor dat je onbekende woorden omschrijft. Een *onderwijsassistent* kun je bijvoorbeeld omschrijven als *iemand die in de klas een docent helpt met de les.* Zet de omschrijving tussen haakjes of komma's.
- Maak gebruik van voorbeelden. Gebruik dan deze woorden: *zoals, bijvoorbeeld, een voorbeeld van*. Aan deze woorden kan je lezer zien dat je een voorbeeld gebruikt. *Een specialist is iemand met veel kennis van een bepaald gebied, bijvoorbeeld een chirurg, een fysiotherapeut of een oogarts.*

Opdracht 7

Werk in tweetallen. Voor deze opdracht heb je woorden van een ander schoolvak nodig.

1. Noteer allebei vijf moeilijke woorden van een ander schoolvak. Opzoeken mag!
2. In dertig seconden geeft een van jullie duidelijke *omschrijvingen* van de moeilijke woorden. De ander probeert nu zo veel mogelijk woorden te raden.
3. Noteer nog vijf moeilijke woorden van nog een ander schoolvak. Opzoeken mag!
4. In dertig seconden gebruikt een van jullie *voorbeelden* om de moeilijke woorden duidelijk te maken. De ander probeert nu zo veel mogelijk woorden te raden.

Opdracht 8

Werk in tweetallen. Voor deze opdracht kies je drie moeilijke woorden uit opdracht 7 uit.

1. Schrijf samen een korte tekst van maximaal 100 woorden met daarin de drie gekozen woorden. Zorg ervoor dat de betekenissen van je moeilijke woorden heel duidelijk genoemd worden in je tekst. Lees nog een keer de theorie van *#zelfdoen*, zodat je goed weet hoe je dit doet.
2. Lees de tekst voor aan een ander tweetal. Het andere tweetal raadt welke moeilijke woorden en betekenissen jullie hadden uitgekozen. Noteer deze terwijl de tekst wordt voorgelezen.
3. Had het andere tweetal de goede woorden en betekenissen opgeschreven?

Ik kan/weet

- de betekenis van onbekende woorden ontdekken door woordraadstrategieën te gebruiken of op te zoeken in een (online) woordenboek. 1F
- begrijpelijk en gevarieerd schrijven door synoniemen, omschrijvingen en voorbeelden te gebruiken. 1S



§2 Onderwerp

Je leert	• het onderwerp van een tekst herkennen. • oriënterend lezen.
Je hebt afgerond	• Meer dan lezen § 1 Onbekende woorden

Theorie



Onderwerp

Elke tekst gaat ergens over. Dat noem je het **onderwerp** van een tekst. Je kunt het onderwerp in één of een paar woorden zeggen, bijvoorbeeld: *topsport, sociale media* of *verhuizen naar het buitenland*.

Als je weet wat het onderwerp van een tekst is, dan begrijp je de tekst beter als je hem helemaal gaat lezen. Als je het onderwerp van een tekst wilt weten, is het niet nodig om de tekst helemaal te lezen. Je leest de tekst dan alleen **oriënterend**.

Zo lees je oriënterend

1. Bekijk de tekst:
   - Lees de titel.
   - Kijk naar de afbeeldingen bij de tekst.
   - Lees de titels die boven tekstgedeeltes staan. Die titels noem je **tussenkopjes**.
   - Kijk of er woorden zijn die anders gedrukt zijn, bijvoorbeeld **vet**, *schuin*, GROOT of gekleurd.
   - Let op woorden die vaker gebruikt worden.
2. Lees de eerste **alinea** (het eerste stukje) van de tekst. Soms is die vetgedrukt.

Als je de tekst oriënterend hebt gelezen, kun je het onderwerp vinden. Geef in één of een paar woorden antwoord op de vraag: waar gaat deze tekst over?

Het onderwerp van een kijk- of luisterfragment
Ook kijk- en luisterfragmenten hebben een onderwerp. Bij een kijk- of luisterfragment hoor je vaak in de inleiding (het begin) wat het onderwerp van het fragment is. Let op: in een nieuwsprogramma komen vaak meerdere onderwerpen voor.

Zo vind je het onderwerp van een kijk- of luisterfragment

- Let op de titel van het programma of het filmpje.
- Luister goed naar de eerste zinnen van het programma of filmpje.
- Let op woorden die vaker gebruikt worden.
- Geef antwoord op de vraag: waar gaat dit programma of filmpje over?

Opdracht
1

Lees de vragen en bekijk daarna het fragment. Maxim Hartman interviewt antiekverkoper Ben Strik.

1 Wanneer is iets antiek volgens Ben Strik?
   A als het voorwerp meer dan 100 jaar oud is
   B als het voorwerp uit grootmoeders tijd komt

2 Welk woord komt in dit fragment heel vaak voor?



3 Bekijk het antwoord op vraag 2. Wat is het onderwerp van dit fragment?
A fruitmand van Tichelaar uit Makkum
B interview van Maxim Hartman
C mand van Ben Strik
D verschil tussen antiek en grootmoeders tijd

4 Lees de onderstaande zinnen. Kies: waar of niet waar.

Ben Strik houdt de mand op de kop vast.	**waar / niet waar**
De mand hoort in een kast te staan.	**waar / niet waar**
De mand is gemaakt door de firma Tichelaar.	**waar / niet waar**
De mand is gemaakt in Makkum.	**waar / niet waar**
De mand werd alleen als fruitmand gebruikt.	**waar / niet waar**

Opdracht
2

1 Om tekst 1 goed te begrijpen, is het belangrijk dat je de betekenis van de volgende woorden kent. Maak de juiste combinaties. Gebruik zo nodig een (online) woordenboek.

antiquair	enorm
geërgerd	geïrriteerd
hysterische	iemand die handelt in antiek
ongekend	overdreven enthousiaste

2 Lees tekst 1 oriënterend. Wat is het onderwerp van de tekst?
A een bekende YouTuber
B een beroemde mand
C meneer Mand

3 Lees tekst 1 nu helemaal. Hoe komt het dat meneer Mand zo bekend is?
A omdat hij een interview gaf
B omdat hij het woord 'mand' riep
C omdat hij vaak op de foto gaat

4 Vindt Ben Strik het leuk om als meneer Mand bekend te zijn? Leg je antwoord uit.

Tekst 1

Meneer Mand: ongewilde YouTube-hit

(1) Het roepen van het simpele woordje 'mand' tegen televisiemaker Maxim Hartman veranderde het leven van Deventenaar Ben Strik volledig. Het gebeurde toen Hartman een videofilmpje kwam maken over de antiekwinkel van Ben Strik. De antiquair mocht kort iets vertellen over zijn favoriete stuk uit de winkel. Strik koos een mandje uit Makkum.

YouTube-hit

(2) Strik mocht echter maar zo weinig zeggen dat hij op een gegeven moment geërgerd 'mand' schreeuwde in de microfoon van Hartman. Het filmpje van de Deventenaar werd een mega-YouTube-hit.
Sindsdien kan Strik niet meer over straat zonder aangesproken te worden door 'hysterische' jongeren. 'Inmiddels zit mijn YouTube-filmpje op meer dan drie miljoen kliks. Wie had dat kunnen denken? Een onschuldig interview heeft mijn leven volledig veranderd', aldus Ben Strik.



Op de foto

(3) 'Bijna dagelijks ga ik op de foto met mijn fans. Het is nog steeds erg leuk om te doen. Wanneer je de blije gezichten van de mensen ziet, dan heb je toch geen keus? En dus ga ik met iedereen die dat wil op de foto. Jaarlijks zijn dat er rond de 3000', aldus Strik. Kortom, de populariteit van meneer Mand is ongekend!

Naar: rtvoost.nl



Opdracht
3

Bekijk tekst 2. Het is een bericht van de bewaking van Schiphol.

1 Hoe kun je snel zien waar dit bericht over gaat?
2 Lees tekst 2. Wat is het onderwerp van deze tekst?
A bewaking van Schiphol vindt hond
B werk van een bewaker op Schiphol
3 Zet de gebeurtenissen uit de tekst in de juiste volgorde.
a Hondje in het asiel
b Zoektocht naar de eigenaar
c Hondje gedumpt
d Hondje gevonden
4 Ga op zoek naar een socialemedia-account van hulpdiensten die op Schiphol werken (bijvoorbeeld de brandweer of de marechaussee). Bekijk de berichten die hier geplaatst zijn. Over welk bericht zou jij meer willen weten? Leg je antwoord uit.

Opdracht
4

Bekijk tekst 3. Het is een bericht van de politie over opvallend nieuws.

1 Wat valt meteen op als je dit bericht bekijkt?
2 Om tekst 3 goed te begrijpen, is het belangrijk dat je de betekenis van de volgende woorden kent. Maak de juiste combinaties.

daar zakt onze broek van af	boete, bekeuring
babyface	daar waren we heel erg verbaasd over
opgehesen	jong, kinderlijk gezicht
proces-verbaal	weer omhooggetrokken

Lees tekst 3 nu helemaal.

3 Bekijk nog een keer je antwoord op vraag 1. Wat is het onderwerp van dit bericht?
A elfjarig jongetje rijdt auto
B politie deelt bekeuring uit
C verbaasde politieagenten
4 De politiemannen hijsen eerst hun broek weer op, voordat ze proces-verbaal opmaken. Is dit echt zo gebeurd?
A Ja, want de broeken van de politiemannen zaten niet vast.
B Nee, er wordt bedoeld dat ze verbaasd waren.
5 De tekst eindigt met #hoedan. Verzin zelf een andere passende # voor dit bericht.
6 Bekijk tekst 2 en tekst 3 nog een keer. Kies de passende woorden.
a Het bericht van de bewaking van Schiphol is **grappig** / **serieus** bedoeld.
b Het bericht van de politie is **grappig** / **serieus** bedoeld.

Opdracht
5

Lees tekst 4. Dit is een krantenbericht over dezelfde gebeurtenis als het bericht van de politie. Bekijk tekst 3 nog een keer.

1 Vergelijk het bericht op sociale media met het krantenbericht. Kies de passende woorden.
a Het bericht op sociale media heeft **kortere zinnen** / **langere zinnen** dan het artikel.
b De informatie in beide teksten is **bijna hetzelfde** / **niet hetzelfde**.
c In het artikel staat **meer informatie** / **minder informatie** dan in het sociale mediabericht.
d Het aantal moeilijke woorden in allebei de teksten is **ongeveer gelijk** / **helemaal niet gelijk**.
2 Zou jij het bericht op sociale media of het artikel lezen? Leg uit waarom. Gebruik voor je uitleg een van de zinnen uit vraag 1.
3 Vind jij dat een vader zijn zoon van 11 in een auto mag laten rijden? Leg je antwoord uit.

Tekst 2



bewaker_schiphol
Amsterdam Airport Schiphol



2069 vind-ik-leuks

Vanochtend hebben we een klein hondje in beslag genomen. We vonden het hondje in de prullenbak op Schiphol. Onze collega's van de beveiliging hebben een grote zoektocht gehouden naar de eigenaar van het hondje. Toen de eigenaar gevonden was, zei deze meneer dat hij de hond gedumpt heeft, omdat deze niet naar binnen mocht in het hotel waar hij een nachtje zou blijven. Wij hebben de hond toen (uiteraard) overgedragen aan het dierenasiel.

Alle 239 opmerkingen bekijken

1 SEPTEMBER

Tekst 3



Politie – opvallend nieuws
Hoeksche Waard, Nederland



439 vind-ik-leuks

DAAR ZAKT ONZE BROEK VAN AF Op een avond zien wij een grote auto rijden. De auto stopt nogal plotseling bij een kruispunt, dus we willen even kijken of alles wel goed gaat. Het raampje van de auto gaat naar beneden en we zien een heel jonge jongen achter het stuur zitten. Tuurlijk, sommige mensen hebben een 'babyface', dus we spreken de twee personen die in de auto zitten rustig aan. De passagier, een oudere man, stapt uit en zegt tegen ons: 'Ik liet hem ff rondrijden, het is mooi rustig op de weg toch?' Uh, meneer ... uw kind is elf jaar oud! ELF! Hij rijdt op de weg. In een auto. Een grote, echte auto. Toen we onze broek weer opgehesen hadden, maakten we proces-verbaal op. #hoedan

15 SEPTEMBER

Tekst 4

Elfjarige jongen achter het stuur

(1) Agenten in de Hoeksche Waard vielen dit weekend achterover van verbazing toen ze een grote auto controleerden op een dijk in Numansdorp. Achter het stuur zat een jongetje van 11 jaar. De auto trok de aandacht toen het voertuig heel abrupt stopte op een kruising. Daarop besloten de agenten het voertuig te controleren om te kijken of alles wel goed ging.

Niet ouder dan 12

(2) Toen de raampjes opengingen, wisten de agenten niet wat ze zagen. De jongen die achter het stuur zat, schatten de agenten niet ouder in dan 12. In de auto zat ook nog een man op de passagiersstoel.

Babyface

(3) 'Nu kan het wel eens voorkomen dat iemand een babyface heeft, dus we spraken de twee personen rustig en professioneel aan', schrijft de politie op Facebook. De man stapte vervolgens uit de auto en bood zijn excuses aan. Hij had het jongetje een rondje laten rijden, omdat het zo rustig was op de weg, schrijft de politie.

(4) Toen de agenten hoorden dat de jongen pas 11 jaar oud was, waren zij heel erg verbaasd. 'Hij reed op de openbare weg, alleen achter het stuur, in een grote zware auto. Dit verzin je niet.' Toen de agenten de verbazing te boven waren, maakten ze proces-verbaal op.

Naar: metro.nl



Opdracht
6

Vul in de zinnen het juiste woord in. De woorden en de betekenissen heb je in de vorige opdrachten geleerd. Kies uit deze woorden: *antiquair – babyface – geërgerd – hysterisch – ongekend – proces-verbaal*.

1 Mijn zus kreeg een … voor te hard rijden in de bebouwde kom.
2 Een … hebben is echt niet leuk, iedereen denkt dat ik tien jaar oud ben.
3 Voor dat oude schilderij kreeg de … meer dan duizend euro.
4 Mijn moeder reageert altijd … als ze leuke schoenen in de uitverkoop ziet.
5 Om tien uur 's avonds vroeg de buurman … of mijn muziek iets zachter kon.
6 De goochelaar is … goed: de trucs die hij doet, kan niemand nadoen.

Theorie


video-uitleg

Zelf aan de slag met het onderwerp

#zelfdoen

Alle teksten, programma's en films gaan ergens over. Ze hebben een onderwerp. Dat geldt natuurlijk ook voor alles wat jij zelf maakt: ook jouw teksten hebben een onderwerp. Het is dan natuurlijk wel handig als jouw publiek snel weet wat het onderwerp van jouw tekst of programma is.

Zo zorg je ervoor dat jouw onderwerp duidelijk is

- Zorg voor een duidelijke titel.
  - Een goede titel is kort en duidelijk en geeft aan wat er aan de hand is, hoe iets gebeurd is of waarom iets gebeurd is.
- Zorg ervoor dat je het onderwerp in de inleiding noemt en dat je het, met andere woorden, vaak laat terugkomen.
- Gebruik tussenkopjes.
- Zoek een afbeelding die bij je onderwerp past.

Opdracht
7

Werk in tweetallen. Je gebruikt voor deze opdracht tekst 2, het bericht op sociale media van de bewaking van Schiphol. Van dit bericht gaan jullie een bericht voor in de krant maken. Volg hiervoor de stappen die hieronder staan. Tip: bekijk nog een keer tekst 3 en tekst 4. Dit bericht op sociale media en dit krantenbericht gaan ook over hetzelfde onderwerp.

1 Interview elkaar over de gebeurtenissen op Schiphol. Een van jullie is de bewaker, de ander is de interviewer. Beschrijf in jullie eigen woorden kort wat er precies gebeurd is. Gebruik hiervoor de volgende vragen:
a *Wie heeft er iets gedaan?*
b *Wat heeft die persoon gedaan?*
c *Wie heeft het ontdekt?*
d *Waar is dit gebeurd?*
e *Waarom heeft die persoon dit gedaan?*
f *Hoe is het afgelopen?*
Wissel van rol, zodat jullie allebei een keer de interviewer en de bewaker zijn geweest.
2 Bedenk een titel voor je krantenbericht. Lees hiervoor nog een keer de theorie van *#zelfdoen*, zodat je weet hoe je een goede titel maakt.
3 Zoek een afbeelding die bij het krantenbericht past.
4 Laat je krantenbericht lezen door een ander tweetal. Worden alle vragen van stap 1 duidelijk beantwoord?

Ik kan/weet

- het onderwerp van een tekst en fragment bepalen. 1F
- schrijven en spreken met een duidelijk onderwerp.



§3 Hoofdgedachte

Je leert
- de hoofdgedachte van een tekst herkennen.
- precies lezen.

Je hebt afgerond
- Meer dan lezen § 1 Onbekende woorden en § 2 Onderwerp

Theorie


video-uitleg

Hoofdgedachte

Je kunt het belangrijkste van een tekst of een programma in één zin samenvatten. Die ene zin noem je de **hoofdgedachte**. Om de hoofdgedachte te vinden, moet je de tekst **precies** lezen. Als je precies leest, lees je de tekst goed van de eerste zin tot en met de laatste zin.

Bijvoorbeeld:
Bij het onderwerp 'plastic' kan de hoofdgedachte zijn: *Plastic zorgt voor steeds meer zwerfafval.*

Zo vind je de hoofdgedachte
- Bepaal het onderwerp van de tekst: waar gaat de tekst over?
- Lees de tekst precies.
- Kijk aan het begin en het eind van de tekst of de hoofdgedachte daar al staat.
- Geef in één zin antwoord op de vraag: wat is het belangrijkste wat in de tekst over het onderwerp wordt gezegd?

Ook kijk- en luisterfragmenten hebben een hoofdgedachte.

Opdracht
1

Lees de vragen en bekijk daarna het filmpje.

1 Waar gaat dit liedje over?
2 Waarom zingt Typhoon dit liedje?
A Hij houdt van plastic spullen, want die zijn handig.
B Hij maakt zich zorgen over veel te veel plastic.
C Hij vindt plastic fantastisch voor de natuur.
3 Hoe probeert Typhoon jouw interesse te wekken voor dit onderwerp?

Opdracht
2

Lees tekst 1. Het is de tekst van het liedje van Typhoon uit opdracht 1.

1 Lees je antwoord op vraag 1 van opdracht 1 nog een keer. Noteer daarna in één zin waar dit liedje over gaat. Denk aan de vraag: wat zegt de schrijver over het onderwerp?
2 Welke omschrijving voor *plasticsoep* staat in alinea 2?
3 In alinea 1 staat 'Maar voor de natuur is het heftig'. Lees alinea 2 nu nog een keer goed. Noteer drie dingen die heftig zijn voor de natuur.
4 Waarom is er zoveel plastic? Je kunt het antwoord vinden in alinea 4.



Opdracht
3

Lees alinea 1 en alinea 4 van tekst 1.
In deze alinea's zijn zes woorden onderstreept. Bekijk de onderstaande betekenissen. Zoek in de tekst het onderstreepte woord dat daarbij past. Noteer het woord uit de tekst achter de betekenis.

betekenis	**woord in de tekst**
exemplaar	
goed voor de natuur	
handel	
hergebruik	
verstoppen	
weer door de natuur opgenomen	

Tekst 1

Typhoon - Plastic

(1) Ze zeiden plastic is fantastic
Maar voor de natuur is het heftig
Moeilijk afbreekbaar maar o zo handig
Tasje hier, tasje daar maar is het verstandig?
Zoveel plastic, zoveel plastic
Zoveel plastic om me heen
Zoveel plastic, alles is plastic
Ik wil er wat aan doen maar kan het niet alleen

(2) Heb je al gehoord van de plasticsoep?
Het gaat veel verder dan die troep op je stoep
Stel je voor: er drijft een vlot, een vuilnisbelt in de oceaan die niet kleiner wordt
Zo groot als Nederland en dat keer vier
Zo groot, zo veel, zo ver van hier
Net als de vissen gaan de vogels dood
Met een buik vol plastic van een schip of boot
Kleine deeltjes plastic, de cirkel compleet
Want het komt op je bord wanneer je weer eet
Plastic in ons eten, vergif in de lucht
Dus wat we van ons af gooien krijgen we terug

(3) Ze zeiden plastic is fantastic
Maar voor de natuur is het heftig
Moeilijk afbreekbaar maar o zo handig
Flesje hier, flesje daar maar is het verstandig?
Zoveel plastic, zoveel plastic
Zoveel plastic om me heen
Zoveel plastic, alles is plastic
Ik wil er wat aan doen maar kan het niet alleen

(4) Zoveel plastic, niet te verhullen
Je vraagt je af waarom al die spullen?
Telefoon, camera, waterfles, folie
En alles wordt gemaakt van olie
Meer spullen in de winkel betekent meer geld
Bedrijven willen winst maken, dat is wat telt
Kopen, kopen, dat heet commercie
De een pas uitgepakt en weer een andere versie
Ontworpen voor het vuilnis, niet echt duurzaam
Check jouw gebruik, spreek mensen in je buurt aan
Zoveel!
Miljoenen tonnen per jaar
Gooi niet te snel weg, nee recycle het maar!

(5) Ze zeiden plastic is fantastic
Maar voor de natuur is het heftig
Moeilijk afbreekbaar, nee we bouwen niks op
Ik vraag je wanneer houdt het op?
Zoveel plastic, zoveel plastic
Zoveel plastic om me heen
Zoveel plastic, alles is plastic
Ik wil er wat aan doen maar kan het niet alleen

Naar: schooltv.nl



Opdracht
4

Lees tekst 2.

1 Wat is het onderwerp van deze tekst?

2 Wat is de hoofdgedachte van deze tekst?
A Een Franse ondernemer wilde iets positiefs doen met het grote plasticprobleem in Ivoorkust.
B Eric Becker wilde eerst een boot maken, maar maakte uiteindelijk een eiland op plastic.
C Toeristen die het milieu belangrijk vinden, kunnen naar een eiland gemaakt op plastic.

3 Lees de onderstaande zinnen. Kies: waar of niet waar.
Op het eiland kun je karaoke zingen in een café. **waar / niet waar**
Er waren 700.000 plastic flessen nodig voor het eiland. **waar / niet waar**
Er waren veel te weinig flessen voor een grote boot. **waar / niet waar**

4 In alinea 2 staat 'zijn project liep iets uit de hand'. Wat betekent 'uit de hand lopen'?
A de verkeerde kant op lopen
B groter worden dan je dacht
C meer handen nodig hebben

5 Als jij naar het eiland zou gaan, wat zou jij dan kunnen doen om Eric te helpen?

Tekst 2

Eiland gemaakt op plastic flessen

(1) Op een eiland in het Afrikaanse land Ivoorkust kun je logeren in een hotel, zwemmen in een zwembad en karaoke zingen in een café. En dat is bijzonderder dan je denkt: het eiland drijft namelijk op plastic.

(2) Om het eiland te maken, verzamelde de Franse ondernemer Eric Becker 700.000 plastic flessen. Die flessen worden bij elkaar gehouden in grote kooien, zodat ze samen sterk genoeg zijn om er van alles op te bouwen. Het plasticprobleem in het land is groot en daar wilde hij iets positiefs mee doen. Hij wilde eigenlijk een flessenboot maken, maar zijn project liep iets uit de hand. Hij verzamelde zoveel plasticafval, dat hij iets groters wilde maken dan een boot.

Nog meer troep

(3) Op het eiland nodigt Becker toeristen uit die het milieu belangrijk vinden. Zij kunnen er voor honderd



dollar per nacht slapen, meldt de website businessinsider.nl. En dat doen ongeveer honderd mensen per week. Toch is Becker nog niet helemaal tevreden. Daarom zoekt de ondernemer nu uit hoe hij afval kan omzetten in compost voor de planten op het eiland.

Naar: kidsweek.nl, Janine de Wit

Opdracht
5

Lees tekst 3.

1 Ocean Cleanup probeerde een oplossing te vinden voor een probleem. Welk probleem was dat?

2 De veegarm haalt afval uit de oceaan. Welke twee omschrijvingen voor dat afval staan in alinea 4?

3 In alinea 1 staat 'een warm hart toedragen'. Wat betekent dat?
A iets of iemand steunen
B je hart aan iets of iemand geven

4 Waarom is de plastic zonnebril best duur?
A Alleen mensen met een warm hart kunnen hem kopen.
B Het geld gaat naar nieuwe schoonmaakacties.



5 Zet de volgende stappen voor het maken van de zonnebrillen in de juiste volgorde.
a De zonnebrillen zijn uit dat plasticafval gemaakt.
b Deze plasticvanger kan plastic opscheppen en wegbrengen.
c Het opgeveegde plasticafval wordt daarna aan land gebracht.
d Boyan Slat en zijn team hebben een plasticvanger uitgevonden.

6 Wat is de hoofdgedachte van deze tekst?
A De Ocean Cleanup haalt veel plastic uit de oceaan om zo de dieren in de oceaan te beschermen.
B De Ocean Cleanup maakt de oceaan schoon en verkoopt daarom zonnebrillen van plastic.
C De Ocean Cleanup maakt dure zonnebrillen van plastic voor mensen die het milieu een warm hart toedragen.

Tekst 3

Ocean Cleanup komt met zonnebril van plastic uit oceaan

(1) Plastic dat vorig jaar nog ronddreef op de Grote Oceaan, is omgevormd tot zonnebrillen. Ocean Cleanup, een Nederlands project dat de oceanen schoon wil maken, gaat de zonnebrillen verkopen aan mensen die het doel een warm hart toedragen. Zo'n zonnebril kost 199 euro. Van de opbrengsten worden nieuwe schoonmaakacties in de wereldzeeën betaald.
(2) De Ocean Cleanup is een idee van de Nederlander Boyan Slat. Zijn team heeft een plasticvanger ontwikkeld, een 600 meter lange C-vormige veegarm die over de Grote Oceaan drijft en plastic opveegt, zodat het kan worden opgeschept en weggebracht.
(3) In 2018 vertrok de arm voor een proefvaart naar de Grote Oceaan. Na wat aanpassingen ging de arm vorig jaar echt aan het werk. Het eerste opgeveegde plastic werd in december 2019 aan land gebracht. Uit dat afval zijn de zonnebrillen gemaakt.



1800 miljard stukken plasticafval
(4) Het werkterrein van de veegarm is de zogenoemde Great Pacific Garbage Patch. Dat is een plasticsoep die zich tussen Hawaï en Californië bevindt. De drijvende vuilnisbelt bestaat uit ongeveer 1800 miljard stukken afval en is in totaal ongeveer drie keer zo groot als Frankrijk. Het afval is gevaarlijk voor dieren in de oceaan.
(5) De Ocean Cleanup hoopt in de toekomst meer producten van zwerfplastic te kunnen verkopen.
Naar: rtlnieuws.nl

Theorie


video-uitleg

De hoofdgedachte duidelijk maken voor je publiek



Ook jouw teksten hebben een onderwerp en een hoofdgedachte. Het is natuurlijk wel handig als jouw publiek de hoofdgedachte ook kan vinden, omdat ze anders niet goed weten waar de tekst over gaat.

Zo zorg je ervoor dat jouw hoofdgedachte duidelijk is
- Noem de hoofdgedachte in jouw tekst of programma in ieder geval aan het einde. Eerder mag.
- Zorg ervoor dat je tekst niet over te veel kleine onderwerpen gaat, zo blijft het onderwerp voor jou en je publiek duidelijk.

Opdracht
6

Lees tekst 4.
Je gaat in tweetallen een poster maken. Deze poster gaat over wat jij zelf kunt doen om te zorgen voor minder zwerfafval.

1 Denk eerst samen na over de volgende punten:
  a Bedenk een pakkende titel voor jullie poster. Zet met een korte, krachtige zin de hoofdgedachte direct eronder. Dan weet iedereen meteen wat jullie willen zeggen met deze poster.
  b Kies uit de tekst twee of drie tips die jullie het belangrijkst vinden.
  c Bedenk bij die tips een passend tussenkopje.
  d Noteer bij elke tip in duidelijke stappen wat iemand kan doen.
  e Zoek passende plaatjes of maak een tekening bij elk tussenkopje.

2 Maak samen de poster.

Tekst 4

Zwerfafval

(1) Zwerfafval zorgt voor veel ergernis. Het trekt ongedierte aan en het opruimen kost honderden miljoenen euro's per jaar. Bovendien is zwerfvuil slecht voor natuur, dier en mens: het kan de bodem vervuilen en dieren eten het op of raken erin verstrikt. Mosselen, garnalen en andere zeedieren kunnen kleine deeltjes plastic opslaan in hun lichaam waardoor het in de voedselketen terechtkomt.

(2) Gooi afval daarom altijd in een vuilnisbak of neem het mee naar huis. Afval op straat en in het groen vergaat vaak heel traag. Kauwgom vergaat pas na minstens 20 jaar, een aluminium drankblikje vergaat nauwelijks.

(3) Geschat wordt dat er in Nederland 50 miljoen kilo zwerfafval per jaar op straat of in het groen belandt. Plastic zwerfafval kan door de wind of via rivieren in zee terechtkomen en daar de 'plasticsoep' verergeren.

Tips om zwerfafval tegen te gaan
(4) Ligt er ergens veel of vaak zwerfafval? Als je weet wie het veroorzaakt heeft, kun je diegene erop aanspreken. Meld de rommel anders bij de gemeente via een speciale app, de website of de telefoon.
- Winkels en horeca zoals supermarkten, sportkantines en snackbars zijn verplicht om de omgeving van hun zaak schoon te houden. Ligt er veel rommel, dan kun je ze dus vragen om het op te ruimen.
- Gooi afval, ook kleine dingen zoals kauwgom of tissues, altijd in een openbare vuilnisbak. Of neem afval zoals flesjes mee naar huis en gooi het daarna in de juiste afvalbak, zodat het gerecycled kan worden.



- Doe eens mee met een opruimactie in je eigen buurt of een natuurgebied. Wil je zelf jouw stuk straat schoonhouden? Vraag de gemeente dan of je een gratis grijper kunt krijgen.
- Beperk zelf je afval: neem je eigen boodschappentas mee, gebruik een hervulbaar waterflesje en neem een eigen afsluitbare beker mee voor koffie of thee.
- Laat geen ballonnen op: ze komen op straat of in de natuur terecht. Daar kunnen dieren de ballonnen opeten of verstrikt raken in het touwtje.
- Zet geen afval naast volle straatvuilnisbakken, papierbakken of vuilcontainers, maar neem het mee naar huis.

Naar: milieucentraal.nl

Ik kan/weet
- de hoofdgedachte herkennen. 2F
- schrijven met een duidelijke hoofdgedachte.

§ 4 Tekstdoelen en tekstsoorten

Je leert	• tekstdoelen en tekstsoorten herkennen.
Je hebt afgerond	• Meer dan lezen § 1 tot en met 3

Theorie



Tekstdoelen en tekstsoorten

Een schrijver van een tekst wil iets bereiken met zijn tekst. Hij heeft een **tekstdoel**. Er zijn vijf tekstdoelen, maar je leert er nu drie: **informeren**, **instrueren** en **overtuigen**.

Zo vind je het tekstdoel

- Bedenk wat het belangrijkste is wat de schrijver met de tekst wil bereiken.
- Bekijk met welke **tekstsoort** je te maken hebt. Lees je bijvoorbeeld een krantenbericht of een gebruiksaanwijzing?

tekstdoel	de schrijver wil	voorbeelden van tekstsoorten
informeren	dat je iets te weten komt	nieuwsbericht, schoolboek, verslag
instrueren	dat je leert hoe je iets moet doen	gebruiksaanwijzing, spelregels
overtuigen	dat je zijn mening overneemt	bespreking van een boek of film

Opdracht
1

Welk tekstdoel hebben de teksten? Maak de juiste combinaties.

recensie van een boek	informeren
geboortekaartje van je neefje	instrueren
stappenplan boomhut bouwen	overtuigen

Opdracht
2

Lees tekst 1.

1 Wat is het onderwerp van deze tekst?
  A altijd mooi weer op Antikythera
  B op vakantie naar Griekenland
  C wonen op een Grieks eiland

2 Wat past op de lege plekken in de zin? Kies uit: *mening – overtuigen – redenen – vind*.
  De … van de schrijver van de tekst is dat verhuizen naar Antikythera een superkans is. De schrijver wil jou als lezer … om ernaartoe te gaan. De schrijver noemt daarom … om te laten zien waarom deze oproep volgens hem fantastisch is. Je herkent de mening van de schrijver in de eerste zin aan de woorden: ik … .

3 Wat is de hoofdgedachte van deze tekst?
  A Het is slim om naar het Griekse eiland Antikythera op vakantie te gaan.
  B Op het Griekse eiland Antikythera is het in de zomer en in de winter lekker warm weer.
  C Wonen op het Griekse eiland Antikythera is een superkans die je moet pakken.

4 Ben je overtuigd door de schrijver om te verhuizen naar Antikythera? Leg je antwoord uit.

Tekst 1

Fantastische kans!

(1) Ik wil graag even iets met jullie delen wat ik zelf helemaal te gek vind. Ik kwam op internet namelijk een fantastische oproep tegen: *Grieks eiland zoekt inwoners!* Nu vraag je je natuurlijk af wat ik daar zo geweldig aan vind? Nou, dat is het volgende.



Grieks eiland Antikythera
€ 500 per maand, gedurende de eerste 3 jaar
Helderblauwe zee
Warme zomers
Zachte winters (min. 15 graden)

(2) Je kunt dus naar dat eiland vertrekken om er te gaan wonen. Stel je voor: zon, zee en strand, het hele jaar door! Ik word er megablij van, jullie toch ook? En het beste komt nog! Je krijgt de eerste drie jaar ook nog € 500 per maand. Zomaar! Hoe tof! Heb ik je al overtuigd? Vind je dit net zo'n superkans als ik? Mocht je nog twijfelen: de zomers zijn er altijd heerlijk warm en de winters zijn er niet koud! Ik weet al wat ik ga doen ... En jij?

Opdracht 3

Lees tekst 2 oriënterend.

1 Wat is het onderwerp van deze tekst?
A dierentuin in Amersfoort
B meneer en mevrouw Vis
C woonplek van mevrouw Vis

Lees tekst 2 precies.

2 Wat is het doel van deze tekst?
3 In alinea 5 staat dat mevrouw Vis en haar man niet in een glazen bol kunnen kijken. Wat wordt hiermee bedoeld?
4 Je gaat je ouders overtuigen om ook in een dierentuin te gaan wonen. Bedenk hiervoor minimaal drie goede argumenten. Gebruik de tekst als hulpmiddel.

Tekst 2

Mevrouw Vis woont al haar hele leven in de dierentuin

(1) Ze vindt dat ze op het mooiste plekje van Nederland woont. 'Misschien wel van de wereld, wie heeft dit nou?' Astrid Vis (76) woont al haar hele leven in een dierentuin.

(2) Vlak na de oorlog zochten de ouders van mevrouw Vis een plek om een dierentuin te beginnen. 'Ze werkten in de dierentuin in Wassenaar en wilden voor zichzelf beginnen.' Amersfoort bleek de ideale plek: tussen de bossen aan de rand van de stad. 'Mijn ouders hebben hier alles opgebouwd, later hebben mijn man en ik de zaak overgenomen.'

(3) Al vanaf het allereerste begin is DierenPark Amersfoort een familiebedrijf. 'Mijn zoon is nu directeur, maar mijn man en ik wilden graag op het park blijven wonen. Mijn zoon woont ergens anders.' Dagelijks wandelt Astrid Vis nog over het park. 'Het is heerlijk, maar ik bemoei mij nergens meer mee hoor.'

Apenkamer

(4) De tijden zijn wel veranderd. Vroeger bracht Astrid met haar man zelfs dieren groot in haar eigen huis. 'Dan zaten de apen hier gewoon op de bank. Ik had zelfs een aparte apenkamer in mijn huis waar de apen sliepen.' Ook een jachtluipaard liep gewoon in de keuken van de familie Vis. 'Dat kan natuurlijk tegenwoordig niet meer.'

(5) Hoewel Astrid Vis en haar man niet in een glazen bol kunnen kijken, hopen ze dat ze altijd op het park kunnen blijven wonen. 'Ik moet er niet aan denken om in een bejaardentehuis te wonen'.

Naar: rtvutrecht.nl



Opdracht
4

Lees tekst 3 oriënterend.

1 Wat is het onderwerp van deze tekst?
   A goedkope slaapkamerverandering
   B stappenplan huis pimpen
   C tieners die snel veranderen
2 Om tekst 3 goed te begrijpen, is het belangrijk dat je de betekenis van de volgende woorden en uitdrukkingen kent. Maak de juiste combinaties.

budget	een klein beetje
likje	veranderen
omtoveren	de hele tijd van mening veranderen
zo veranderlijk als het weer zijn	maximum geldbedrag dat je mag uitgeven

3 Lees tekst 3 precies en kies daarna de passende woorden uit:
   De schrijfster wil dat je **leert** / **weet** hoe je je kamer kunt pimpen met weinig geld.
   Het doel van deze tekst is dus **informeren** / **instrueren**.
4 Zou de schrijfster meer kunnen uitgeven dan haar budget? Leg je antwoord uit.

Tekst 3

Een tienerkamer pimpen met een budget



(1) Tieners zijn zo veranderlijk als het weer. Vooral als het gaat om hun slaapkamers. Ik ben zelf een meisje dat haar kamer regelmatig wil veranderen, maar hoe tover je jouw kamer nu echt om tot een waar paleis, zonder dat je al je geld kwijt bent?

Stap 1: stel een budget vast
(2) Om met geld te leren omgaan, maakte mijn moeder me meteen duidelijk dat we met een budget werken tijdens het kamer-pimpen-project. Wil ik meer uitgeven dan mijn budget, dan moet ik dit zelf betalen van bijvoorbeeld mijn zakgeld. Nou dikke doei, daar ga ik dus niet aan beginnen. Ik blijf wel binnen het budget!

Stap 2: kleuren kiezen en verven
(3) Kleuren uitzoeken voor mijn kamer vind ik erg lastig. Ik vind een hoop kleuren mooi. Koop daarom kleurtesters, zodat je eerst even kunt testen welke kleuren je mooi vindt, voordat je definitief een kleur op de muur smeert.

Stap 3: meubels pimpen
(4) Maak gebruik van de meubels die je al hebt! Een zwart stalen bed pimp je al snel door het te verven in goudkleur. Een kast kun je snel aanpassen met een likje (krijt)verf en door de knoppen aan te passen. Zet er bijvoorbeeld leren grepen op!

Naar: fabulouslifeofateenager.nl



Opdracht

5 

In de rijtjes woorden hieronder betekenen steeds drie woorden ongeveer hetzelfde. Omcirkel het woord dat er niet bij hoort. De onderstreepte woorden heb je in opdracht 4 geleerd.

a budget – financiën – geld – portemonnee
b beetje – likje – niet veel – ongeveer
c aanpassen – bewaren – omtoveren – veranderen
d plotseling wisselen – rustig kiezen – snel anders worden – zo veranderlijk als het weer

Theorie



Zelf aan de slag met tekstdoelen

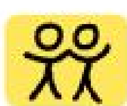


Niet alleen teksten die je leest hebben een doel. Ook met teksten die je zelf schrijft, dingen die je zegt of met zelfgemaakte filmpjes wil je een doel bereiken.

Zo bereik je als schrijver of spreker je doel

doelen	
informeren	Geef juiste informatie over een onderwerp. Noem feiten (bijvoorbeeld: aantallen, datums, namen, plaatsen), geef uitleg en gebruik voorbeelden om je tekst duidelijker te maken.
instrueren	Geef stap voor stap aan wat iemand moet doen. Gebruik doe-woorden en woorden die volgorde aangeven: *Knip eerst …; Smeer daarna …; Plak vervolgens …; Controleer ten slotte.*
overtuigen	Schrijf of vertel wat je van iets vindt (geef je mening erover) en geef ook aan waarom je dat vindt.

Opdracht

6 

Je docent leest tekst 4 voor.

1 Wat zijn vuilpikkers?
2 Welke woordraadstrategie helpt je om het antwoord op vraag 1 te vinden?
A een omschrijving zoeken
B een synoniem zoeken
C een voorbeeld zoeken
3 Uit hoeveel verdiepingen bestaat het huis van Gardo?
4 In de tekst wordt uitgelegd hoe ‘de woning’ van Gardo eruitziet. Maak in tweetallen een plattegrond of een tekening van Gardo’s huis.
5 Denk je dat Gardo ’s nachts lekker kan slapen? Gebruik een voorbeeld uit de tekst om je antwoord uit te leggen.
6 Wanneer Rafael het tasje uitpakt, reageert Gardo
A blij. B boos. C geschrokken.
7 Deze tekst past niet bij een van de tekstdoelen die je net geleerd hebt. Wat zou het doel van deze tekst volgens jou wél kunnen zijn?

Tekst 4

Trash

De vrienden Rafael (ik-persoon) en Gardo wonen op een vuilnisbelt. Ze zijn ‘vuilpikkers’: ze houden zich in leven door in het ‘vullis’ te zoeken naar dingen die ze kunnen gebruiken of verkopen. Rafael heeft een klein, leren tasje gevonden met een portemonnee, een identiteitspasje, een opgevouwen plattegrond en een sleutel. Hij heeft zijn schat thuis verstopt.



Ik klom naar mijn huis, met Gardo op mijn hielen. We wonen hoog, vergeleken met veel mensen. We hebben twee kamertjes, gemaakt van pallets die met plastic en zeildoek bij elkaar worden gehouden, boven nog drie andere gezinnen. Je moet drie ladders op om er te komen. Eerst kom je waar tante en mijn halfzusjes slapen, en daarachter is nog zo'n hok, ongeveer zo groot als een beddenlaken. Daar slapen mijn neefjes en ik, en Gardo als hij bij ons is. Mijn neefjes lagen te snurken en verder was er het lawaai van pratende en lachende buren en radio's die aanstonden en iemand die iets riep.



Ik schoof een van de neefjes opzij en we kropen naar de zijkant, waar ik mijn spullen bewaar. Mijn bewaarplaats is een krat waar bier in gezeten heeft, en hij staat op zijn kant. Ik heb nog een korte broek, twee extra T-shirts en een paar slippers. Ik heb ook een kleine verzameling schatten, zoals alle jongens hier. Een van die schatten is een zakmes dat ik gevonden heb, met een gebroken lemmet, maar toch goed gereedschap. Ik heb een kopje met een plaatje van de Maagd Maria erop. Ik heb een horloge dat niet meer loopt. Ik heb een badeendje, waar mijn neefjes mee spelen, en ik heb een spijkerbroek. Het kostbare tasje zat in de spijkerbroek gewikkeld en het voelde gevaarlijk om het uit te pakken.

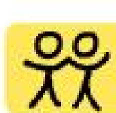
Gardo hield er een kaars bij en zat op zijn hurken toe te kijken. We bogen ons er tegelijk overheen. Toen ik naar hem opkeek, waren zijn lippen een dunne streep. Zijn ogen leken wel twee eieren met al dat wit.

'We moeten het ergens anders verstoppen,' zei hij. 'Je kunt het hier niet laten liggen, man.'

'Je hebt gelijk, denk ik,' zei ik, 'maar waar?'

Andy Mulligan, Trash. Gottmer, Haarlem 2010 [24-25]

Opdracht

7  

Werk in tweetallen. Je gebruikt voor deze opdracht tekst 4, *Trash*. Je mag kiezen uit twee opdrachten.

Opdracht 1: Maak van tekst 4 een kort krantenbericht. Je schrijft over het tasje dat Rafael en Gardo hebben gevonden. Je mag zelf bedenken waar ze het tasje hebben gevonden, hoe dat precies ging en wat er in het tasje zit. Je bericht heeft 100-150 woorden.

Opdracht 2: Houd een pitch om je klasgenoten te overtuigen het hele boek te lezen of de film te kijken. Gebruik voor je pitch informatie uit tekst 4 en zoek op internet informatie over het boek op. Je mag er een powerpoint bij maken. Je pitch duurt ongeveer drie minuten.

Ik kan/weet

- verschil herkennen tussen informerende, instruerende en overtuigende teksten. 1F
- schrijven en spreken met een herkenbaar doel. 1S



§ 5 Inleiding, middenstuk en slot

Je leert	• de inleiding, het middenstuk en het slot van een tekst herkennen.
Je hebt afgerond	• Meer dan lezen § 1 tot en met 4

Theorie


video-uitleg

Inleiding, middenstuk en slot

Om een tekst te begrijpen, is het handig om te weten hoe een tekst in elkaar zit. Een goede tekst bestaat meestal uit drie delen.

Het eerste deel van een tekst is de **inleiding**. Hierin maak je kennis met het onderwerp. Vaak gebeurt dat met een voorbeeld of een grappig verhaaltje.

Het **middenstuk** is het grootste gedeelte van de tekst. Daarin staat de meeste informatie. Het middenstuk bestaat meestal uit meerdere stukjes tekst (**alinea's**).

Het laatste stukje van een tekst is het **slot**. Hierin wordt het belangrijkste uit de tekst vaak kort herhaald. Let op: nieuwsberichten hebben meestal geen slot.

Ook kijk- of luisterfragmenten hebben vaak een inleiding, een middenstuk en een slot.

Opdracht
1

Lees tekst 1 oriënterend.

1 Wat is het onderwerp van deze tekst?
2 Lijkt deze tekst je interessant om te lezen? Leg uit waarom wel/niet.

Lees tekst 1 nu precies.

3 Vul in: Tekst 1 bestaat uit … alinea's. De eerste alinea is de inleiding van de tekst. Het middenstuk begint bij alinea …. Alinea ... is het slot van de tekst.
4 Wat is de hoofdgedachte van deze tekst?
A Jasper gaat in China panda's verzorgen en dat is zijn kinderdroom.
B Jasper uit Deurne is afgestudeerd dierverzorger met een liefde voor panda's.
C Uit 25.000 aanmeldingen is Jasper gekozen om naar China te gaan.
5 In de inleiding staat 'zijn liefde voor panda's is ''misschien een beetje doorgeslagen''.' Wat betekent 'een beetje doorgeslagen'?
A een beetje plat
B meer dan normaal
6 In alinea 4 staat dat panda's knuffelen niet zo'n goed idee is. Waarom is dat geen goed idee?
7 Omcirkel het juiste antwoord: De schrijver wil de lezer met deze tekst **informeren / instrueren / overtuigen**.
8 Welke informatie over Jasper klopt? Kies: waar of niet waar.

In de dierentuin is Jasper zijn liefde voor panda's begonnen.	**waar / niet waar**
Jasper gaat naar China om panda's te knuffelen.	**waar / niet waar**
Jaspers droom is om te werken met panda's in China.	**waar / niet waar**



Tekst 1

Jaspers kinderdroom komt uit: hij gaat panda's verzorgen in China

(1) Jasper Spaaij (20) gaat panda's verzorgen in China. Zijn liefde voor panda's is 'misschien een beetje doorgeslagen', zo geeft Jasper toe. Maar voor deze afgestudeerde dierverzorger komt een droom uit. Volgende week vertrekt hij voor een stage naar China om daar zijn lievelingsdieren te verzorgen in het pandacentrum in Chengdu. Van kleins af aan is Jasper verliefd op panda's.

(2) Zijn eerste knuffel was een pandabeer. Nadat hij deze knuffel bijna kwijtraakte in de dierentuin, is zijn liefde voor panda's alleen 'nóg maar groter geworden', legt hij uit. Toen hij een paar maanden geleden op Facebook een oproep zag om je aan te melden om panda's te verzorgen in China, twijfelde hij dan ook geen moment.

(3) Hij stuurde een filmpje in en begin november kreeg hij bericht uit China dat hij was uitgekozen. Als enige Nederlander uit 25.000 aanmeldingen uit de hele wereld. 'Heel gaaf', vindt Jasper.

Niet knuffelen, maar werken

(4) En nee, hij gaat er niet naartoe om panda's te knuffelen, zoals veel mensen denken. Integendeel, hij moet in China echt aan het werk. 'Panda's verzorgen, voeren en de verblijven schoonmaken', somt hij op. Panda's knuffelen is sowieso niet zo'n goed idee. Dat doe je namelijk maar één keer, want dat overleef je niet.

(5) Jasper gaat dus eerst achttien dagen stage lopen in China. Een tijd waarin hij veel hoopt te leren over de panda. Zoveel dat hij later misschien wel een baan krijgt in China om met zijn favoriete dieren te gaan werken, want dat is wat hem betreft de ultieme droom.

Naar: omroepbrabant.nl

Opdracht
2 

Lees tekst 2.
In tekst 2 zijn vier woorden onderstreept. Gebruik een van de woordraadstrategieën uit paragraaf 1: zoek een synoniem, een omschrijving of een voorbeeld. Noteer in de tabel welke strategie je hebt gebruikt en noteer dan de betekenis.

woord in de tekst	woordraadstrategie	betekenis
aanschaffen (al. 1)		
crisisgebieden (al. 2)		
gebruikelijke (al. 4)		
verrukt (al. 5)		

Opdracht
3

Lees tekst 2 nog een keer. Het is een nieuwsbericht.

1 Omcirkel het juiste antwoord. In de inleiding van deze tekst staat **een voorbeeld / een verhaaltje** om kennis te maken met het onderwerp.
2 Omcirkel het juiste antwoord. Welk tussenkopje past het best boven alinea 2? **Dromenproject / Waar droom je van?**
3 Welke alinea moet je lezen als je wilt weten hoe het dromenproject is begonnen?
4 Wat is het dromenproject precies?
A De droom van Chris dat alle kinderen in de wereld naar school gaan.
B Een boek met foto's van dromen van kinderen over de hele wereld.
C Een opdracht met de vraag aan kinderen wat ze later willen worden.
5 Op de afbeelding zie je Aniket in zijn astronautenpak. Het lijkt alsof hij door de ruimte zweeft. Wat heeft Chris gedaan om deze foto zo te maken?
6 Waarom heeft deze tekst geen slot, denk je?

Tekst 2

In beeld: kinderdromen van over de hele wereld

(1) Waar droom je van? De Amsterdamse fotograaf Chris de Bode vroeg het kinderen over de hele wereld. Als jongen liep Chris de Bode op weg naar school dagelijks langs een fotozaak. Graag keek hij er in de etalage. 'Als ouders van vriendjes een camera wilden aanschaffen, gaf ik ze advies over wat ze het beste konden kopen. Ik raadde vooral camera's met zo veel mogelijk lampjes aan.'

(2) Zijn droom in die tijd: 'Het klinkt cheesy, maar ik wilde wolkenfotograaf worden. Ik vond het heerlijk om liggend op mijn rug naar de wolken te kijken. Wolkenfotograaf ben ik niet geworden, fotograaf wel. Ik werk veel voor hulporganisaties, vooral in crisisgebieden. Plekken waar veel honger en ellende is, daar gaat mijn werk vaak over. Ik vind het fijn met mijn dromenproject eens op een andere manier aandacht te vragen voor kinderen in arme landen.'

Alle kinderen naar school

(3) Het project begon met een opdracht die hij rond 2005 kreeg. 'Mijn onderwerp was onderwijs. Het doel daarbij was dat in 2015 alle kinderen naar school zouden gaan, waar helaas niets van terecht is gekomen. Ik was ervoor naar een schooltje in Ethiopië gegaan, waar ik de kinderen vroeg wat zij later wilden worden. De foto's leidden ertoe dat Save The Children me vroeg voor het dromenproject.'

(4) Waar droom je van; het is niet voor alle kinderen een gebruikelijke vraag, zegt De Bode. Voor sommige kinderen is zo'n vraag niet simpel te beantwoorden. 'In sommige landen is het voor kinderen al een hele uitdaging zich een voorstelling te maken van de volgende dag.'



Bijzondere herinneringen

(5) Af en aan werkte Chris de Bode acht jaar aan de foto's in zijn boek *Dreams*. Alle kinderen in het boek zijn hem even lief, maar bijzondere herinneringen heeft hij vooral aan het fotograferen van Aniket, een jongen uit New Delhi, die ervan droomde astronaut te worden. 'Van aluminiumfolie maakten we een soort astronautenpak. En toen? Ik had geen idee. Er stonden ook nog eens zo'n 300 nieuwsgierigen om ons heen. Nadat ik wat wilde bewegingen met mijn camera had gemaakt, stonden er strepen in beeld, waardoor Aniket door de ruimte leek te zweven. Toen ik het hem en al die omstanders liet zien, was iedereen verrukt: zo enthousiast alsof ik een tovenaar was.'

Naar: parool.nl

Opdracht
4

Lees tekst 3 en tekst 4.

1 Tekst 3 en tekst 4 zijn geen hele teksten. Omcirkel het juiste antwoord. Van elke tekst is dit **de inleiding / het middenstuk / het slot**.
2 Wat is het onderwerp van tekst 3?
3 Wat is het onderwerp van tekst 4?
4 Welke van de twee teksten zou jij helemaal willen lezen? Leg je antwoord uit.
5 Welke informatie zou volgens jou in het middenstuk van de teksten moeten staan? Noteer voor elke tekst twee dingen die je zou willen weten over dit onderwerp.
6 Welke van deze twee slotalinea's hoort bij tekst 3?
   A Door de app zijn al tientallen pestzaken opgelost. Er moeten zelfs acht pesters voor de rechter verschijnen. Nu werkt de app alleen nog in een klein gebied van Bangladesh. Later moet de app in heel het land beschikbaar zijn.
   B *Time* begon in 1927 een Persoon van het Jaar te benoemen en heeft sindsdien elk jaar een invloedrijke man, vrouw, groep of concept op de omslag geplaatst. Rao is niet de eerste minderjarige topper van *Time*. Vorig jaar was de Zweedse klimaatactiviste Greta Thunberg Persoon van het Jaar.



Tekst 3

Gitanjali Rao uitgeroepen tot Kind van het Jaar: 'Wil problemen oplossen'

Voor het eerst in zijn bijna 100-jarige geschiedenis heeft het Amerikaanse tijdschrift *Time Magazine* een Kind van het Jaar uitgeroepen. Het gaat om de minderjarige die dit jaar de meeste invloed op de wereld zou hebben gehad. Uit vele inzendingen heeft *Time* uiteindelijk de 15-jarige Gitanjali Rao, een jonge wetenschapper en uitvinder, tot winnaar uitgeroepen.

Naar: metronieuws.nl

Tekst 4

Sadat uit Bangladesh wint Kindervredesprijs

Vanmiddag is de Internationale Kindervredesprijs uitgereikt. Die prijs wordt gegeven aan kinderen die iets doen om de wereld beter te maken. De grote winnaar is Sadat van 17 uit Bangladesh. Hij bedacht een app tegen cyberpesten.

Naar: jeugdjournaal.nl

Opdracht

5

Lees tekst 5. De alinea's van de tekst staan door elkaar.

1 In welke volgorde klopt de tekst?
A 1-3-4-2 B 4-1-3-2 C 4-3-2-1

2 Hoe kwam Thomas op het idee van een skatepark?

3 Welke vraag stelde Thomas aan de wethouder?

4 Welke informatie over Thomas klopt? Kies: waar of niet waar.

Thomas is zelf naar de gemeente gegaan om zijn idee te bespreken.	**waar / niet waar**
Thomas schreef een e-mail aan de wethouder.	**waar / niet waar**
Thomas was aangehouden voor skaten in parkeergarages.	**waar / niet waar**

5 Welke vijf dingen kunnen we verwachten van het skatepark?

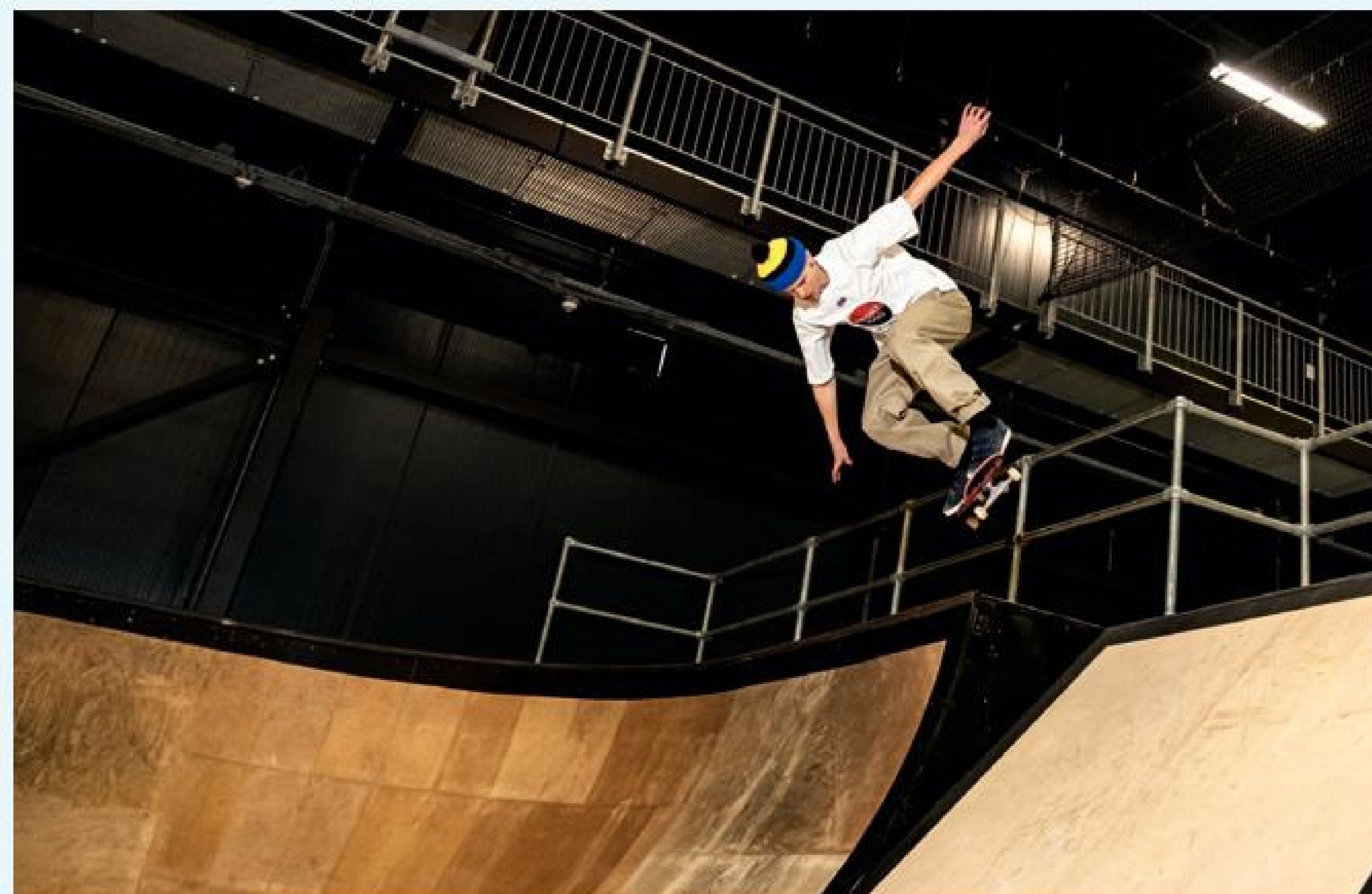
6 Wat is de hoofdgedachte van deze tekst?
A In Haarlem komt over een paar jaar een skatepark alleen voor skateboarders.
B Thomas bedacht een idee voor een skatepark om binnen te kunnen skaten.
C Thomas skate in parkeergarages, omdat hij anders niet kan skaten in de herfst en de winter.

Tekst 5

Thomas (19) vertelt over zijn skatepark: 'Het idee kwam na een taakstraf'

Taakstraf

(1) Het begon eigenlijk met een overtreding waardoor Thomas op het idee kwam om de wethouder een brief te sturen. 'Als het heel koud of nat is buiten, kun je niet skaten. Daarom gingen we in de herfst en de winter vaak skaten in parkeergarages. Toen zijn we een paar keer aangehouden. Daarvoor ben ik toen naar bureau Halt gestuurd en moest ik een taakstraf doen. Maar na mijn taakstraf dacht ik: hoe kunnen we nu toch blijven skaten zonder de wet te overtreden? Toen besloot ik om een brief te sturen naar de wethouder.'



Skatepark Haarlem

(2) Wat kunnen we dus verwachten als het eerste skatepark van Haarlem straks helemaal klaar is? 'Het park is voor iedereen. In het skatepark kun je de hele dag binnen skaten en er worden lessen gegeven. Er komt ook een horecagedeelte bij. Het is voor skateboarders, maar er komen ook momenten voor BMX'ers en inlineskaters. Het is voor jong en oud, want er zijn in Haarlem meerdere generaties skaters.'



Wethouder

(3) 'Dat werd een lange brief waarin ik ook vertelde dat wij nog steeds in garages skaten omdat we anders gewoon niet kunnen skaten in de herfst en winter. Mijn vraag aan wethouder Merijn Snoek was om eens met elkaar om de tafel te zitten. Na mijn brief werd ik uitgenodigd op het gemeentehuis en hij vond het een goed idee, maar vroeg wel: wie wil dit nog meer? Toen ben ik handtekeningen gaan verzamelen. Uiteindelijk heb ik er 2600 bij elkaar gekregen en daarmee ben ik teruggegaan naar de gemeente. En zo is het gaan rollen.'

(4) Als het buiten regent of heel koud is, kun je niet skaten. Dat was de Haarlemse Thomas Adamid op zijn vijftiende al zat en dus schreef hij een brief aan de wethouder om eens met elkaar om de tafel te zitten. Nu vier jaar later is Thomas' skatepark er dan bijna en is hij door zijn project ook nog eens Haarlemmer van het jaar geworden.

Naar: ad.nl

Theorie



Zelf aan de slag met inleiding, middenstuk en slot



Als je zelf een filmpje maakt of een tekst schrijft, is het niet handig om zomaar ergens te beginnen en een keertje te stoppen. Dat is niet alleen voor jezelf heel onduidelijk, maar ook voor je publiek. Het publiek zal je tekst dan misschien niet verder lezen of je filmpje niet verder kijken. Daarom is het belangrijk dat je van tevoren goed nadenkt over de opbouw van een filmpje of van een tekst.

Zo bouw je jouw filmpje of tekst goed op

- Bedenk wat je in de inleiding wilt vertellen. Maak de inleiding interessant, grappig of spannend. Dat doe je door bijvoorbeeld te beginnen met een grappig verhaaltje, interessante cijfers of een weetje. Bijvoorbeeld: *Wist je dat olifanten wel 100 kilo per dag poepen?* Nu heb je de aandacht van je publiek te pakken en kun je beginnen met de rest van de inleiding van je filmpje of tekst.
- In het middenstuk vertel je het meest over je onderwerp. Bedenk van tevoren wat je wilt vertellen, zodat je niet afdwaalt of veel te veel informatie geeft.
- In het slot herhaal je nog even kort de belangrijkste informatie uit de tekst. Vaak gebruik je hierbij het woord 'daarom', 'dus', 'kortom' of 'ten slotte'.

Opdracht
6

Lees de opdracht en bekijk daarna het filmpje. Sky zegt in het slot van het filmpje: 'Mijn droom is om rond de wereld te reizen en overal te skaten. En gewoon lekker mezelf blijven'. Schrijf nu een korte tekst over jouw droom met:

- een inleiding waarin je vertelt wat jouw droom is. Je inleiding heeft drie tot vijf zinnen.
- een middenstuk waarin je uitlegt waarom dit jouw droom is en hoe je jouw droom wilt bereiken. Je middenstuk heeft vijf tot zeven zinnen.
- een slot waarin je kort de belangrijkste dingen nog een keer heel duidelijk vertelt. Je slot heeft drie tot vijf zinnen.

Opdracht
7

Lees jouw tekst van opdracht 6 nog een keer heel goed.
Maak nu zelf een kort filmpje van een paar minuten. Gebruik de inleiding, het middenstuk en het slot van je tekst voor de opbouw van je filmpje. Zorg ervoor dat je zelf blij wordt van je filmpje, dan wordt de kijker dat vast en zeker ook!

Ik kan/weet

- de inleiding, het middenstuk en het slot van een tekst en fragment herkennen. 1S
- een inleiding en slot schrijven. 1S

§6 Deelonderwerpen

Je leert
- deelonderwerpen in teksten herkennen.
- globaal lezen.

Je hebt afgerond
- Meer dan lezen § 1 tot en met 5

Theorie



Deelonderwerpen

Een tekst is meestal verdeeld in een inleiding, een middenstuk en een slot. In het **middenstuk** staat de meeste informatie over het onderwerp. Vaak is het middenstuk van een tekst verdeeld in aparte stukjes. Die stukjes noem je **alinea's**.

In het middenstuk van een tekst worden verschillende **deelonderwerpen** behandeld. In een tekst over *eten tijdens de feestdagen* kunnen de deelonderwerpen bijvoorbeeld zijn: *gezond of ongezond, gerechten* of *recepten*.

Een deelonderwerp kan uit één alinea bestaan of uit een paar alinea's samen. Het begin van een nieuw deelonderwerp wordt soms duidelijk gemaakt door een tussenkopje.

Zo vind je deelonderwerpen
Bedenk welke alinea's over hetzelfde deel van het onderwerp gaan. Lees daarvoor de tekst **globaal**: je leest dan de eerste en laatste zin van elke alinea.

Ook kijk- of luisterfragmenten hebben deelonderwerpen. Deze ontdek je door goed te luisteren. Vaak wordt een nieuw deelonderwerp duidelijk aangekondigd.

Opdracht
1

Lees tekst 1 oriënterend.

1 Uit hoeveel alinea's bestaat tekst 1?

2 Wat is het onderwerp van tekst 1?
A appelflappen en oliebollen
B eetgewoontes in Europa
C eten met oud en nieuw

Lees tekst 1 globaal.

3 Welk tussenkopje past het best op de drie puntjes?
A Barbecueën in Australië
B Vuurwerkshows in Australië

Lees tekst 1 precies.

4 Vul in: De eerste alinea is de inleiding van de tekst. Het middenstuk begint bij alinea .... Alinea ... is het slot van de tekst.

5 Waarom eten mensen uit Tsjechië met oud en nieuw liever geen dier dat zich kon voortbewegen?

6 Als je let op de eetgewoontes met oud en nieuw, in welk land zou jij het feest dan het liefst vieren? Leg je antwoord uit.

Tekst 1

Oliebollen? Druiven!

Appelflappen en oliebollen staan elk jaar weer op ons lijstje voor oud en nieuw. Wat staat er op dat van mensen in andere landen?

Eten is een belangrijk onderdeel van de feestdagen. Met oud en nieuw is de kans dan ook groot dat je de avond misselijk eindigt. Meestal komt dat door te veel oliebollen of appelflappen. In andere landen zijn er heel andere eetgewoontes. We zetten vier opvallende op een rij.

Druiven in Spanje
Spanjaarden eten bij iedere klokslag één druif. Als je om twaalf uur precies twaalf druiven in je mond hebt gepropt, brengt dat je het hele jaar geluk. Dit wordt ook in veel landen in Zuid-Amerika gedaan.

Oesters in Frankrijk
In Frankrijk krijg je luxe zeevruchten geserveerd, zoals mosselen, oesters en garnalen. Daar nemen ze graag de tijd voor. Een tiengangendiner is niet ongebruikelijk.

Linzen in Tsjechië
In Tsjechië eten de mensen met oud en nieuw liever geen dier dat ooit op poten heeft gestaan, want dan kan het geluk weglopen. Vis wordt ook niet gegeten, want dan kan het geluk wegzwemmen. De mensen kiezen daarom maar veilig voor linzen.

...
In Australië is het zomer tijdens de jaarwisseling. Daar wordt op het strand gebarbecued met grote vuurwerkshows op de achtergrond.

Het is dus niet in elk land zo dat je een lading oliebollen en appelflappen naar binnen werkt! Elk land kent andere eetgewoontes tijdens oud en nieuw.

Naar: Janine de Wit, Kidsweek

Opdracht 2

Lees de vragen en bekijk daarna het fragment.

1 Wat is het onderwerp van dit fragment?
A feesten
B langs de deuren
C Sarahs suikerfeest

2 Er komen veel deelonderwerpen voorbij in dit fragment. Hoe wordt duidelijk dat een nieuw deelonderwerp besproken wordt?
A De voice-over kondigt het nieuwe deelonderwerp aan.
B Sarah kondigt het nieuwe deelonderwerp aan.

3 Zet de deelonderwerpen die voorkomen in het fragment in de juiste volgorde.
a niet alleen maar feest
b stelling
c Turkse traditie
d vergelijkbare feesten
e vrije dag

4 Een klasgenoot van Sarah zegt dat hij ook weleens het Suikerfeest zou willen meevieren. Zou jij dat ook willen? Leg je antwoord uit.

Opdracht 3

Lees tekst 2 oriënterend.

1 Hoeveel tussenkopjes heeft deze tekst?

2 Wat denk je dat er in alinea 2 wordt uitgelegd?

Lees tekst 2 precies.

3 Het tussenkopje van alinea 2 stelt een vraag. Wat gebeurde er in Amsterdam en in Frankrijk? Kies het juiste antwoord.
a In Amsterdam **bakte een bakker de eerste Nederlandse tompouce** / **werd de tompouce uitgevonden**.
b In Frankrijk **bedachten ze een Franse naam voor tompouce** / **werd de tompouce uitgevonden**.

4 Bekijk je antwoord op vraag 2. Klopte jouw voorspelling met het goede antwoord?



5 Waarover gaat alinea 3?
A de naam tompouce
B een dwerg uit Frankrijk
C een oud Frans verhaal

6 In welke alinea lees je waarom we met Koningsdag tompouces eten?

Tekst 2

Tompouce op Koningsdag?

DOOR PIET HEMMERS DEEL



(1) Lekker hè, tompouces op Koningsdag? Inmiddels is het een echte traditie geworden onder het Nederlandse volk. Na het lezen van onze blog kun je de volgende Koningsdag vertellen waar de tompouce vandaan komt en waarom we deze juist op Koningsdag zoveel eten. Altijd leuk om een keer de wijsneus uit te hangen, toch?

Amsterdam of Frankrijk?

(2) De eerste tompouce in Nederland werd gemaakt in 1858 door een Amsterdamse banketbakker. Het blijkt echter dat de Amsterdamse banketbakker alleen maar de naamgever van de tompouce is, en niet de bedenker. In Frankrijk bestond namelijk sinds 1651 al de 'millefeuille', letterlijk vertaald 'duizend laagjes'.

(3) Maar hoe komen wij dan aan de naam tompouce? Volgens het verhaal zag de Amsterdamse banketbakker in 1858 een optreden van een dwerg genaamd Tom Pouce. Het schijnt dat de naam tompouce hiervandaan komt, maar erg logisch klinkt het niet.

(4) Nu we weten waar de naam en het gebakje vandaan komen, kunnen we ons buigen over de centrale vraag van dit blog: Waarom eten we nu zoveel tompouces met Koningsdag? Dat komt door ons koningshuis. Het koningshuis viert namelijk de geboorte van baby's met beschuit met muisjes, maar ook met een oranje tompouce. En daarom eten wij ook oranje tompouces, natuurlijk vooral met Koningsdag! Eet smakelijk!

Naar: dikvoorelkaar.nl

Opdracht

4 

Lees de kadertekst van tekst 3.
Bekijk de volgende betekenissen. Zoek in de kadertekst het onderstreepte woord dat daarbij past: afkomst - eerdere - het begin - tijd waarin niet gegeten wordt - tot ziens - vooral.

Opdracht
5

Lees tekst 3 oriënterend.

1 Wat is het onderwerp van deze tekst?
A eten met carnaval
B het ontstaan van carnaval

Lees tekst 3 globaal.

2 Wat is het deelonderwerp van alinea 2? Geef antwoord in één woord.
3 Welk gerecht zie je op de afbeelding?
4 Welk stukje van de tekst zou je moeten lezen als je geen idee hebt wat carnaval is?

Lees tekst 3 precies.

5 Wat moeten alle carnavalsgerechten zijn, volgens de tekst?
A stevig
B vet
C zoet
6 In welke alinea lees je dat carnaval niet alleen een feest voor rijke mensen is?
7 Kun je nonnevot en zoervleisj alleen tijdens carnaval kopen? Leg je antwoord uit.
8 In de tekst wordt geen voorbeeld gegeven van een goed ontbijt dat bij carnaval past. Bedenk zelf een passend ontbijt bij carnaval. Bekijk nogmaals je antwoord op vraag 5 en kijk goed in de tekst waaraan een carnavalsmaaltijd moet voldoen!

Tekst 3

Typische carnavalsgerechten

(1) Carnaval is een volksfeest voor zowel jong als oud. Ook wel 'Vasteloavend' genoemd, het feest voorafgaand aan de 40-daagse vastenperiode. Maar wat wordt er dan gegeten tijdens carnaval? Alles wat lekker vet is! Begin de dag met een stevig ontbijt. Neem een vette kippenpoot als lunch met als tussendoortje een zoete *nonnevot* en ga 's avonds voor een vet frietje met *zoervleisj*.

Hoe is carnaval ontstaan?
Het is van oorsprong een katholiek feest. Tijdens de 40-daage vastenperiode beperkte men zich tot het noodzakelijke. Dit is de periode voor Pasen en die begint op Aswoensdag. Op vette dinsdag voorafgaand aan deze periode werd al het vet dat er nog was opgemaakt, anders zou het toch bederven. Carnaval is afgeleid van het Latijnse woord 'carne vale' dat betekent: vaarwel aan het vlees. Omdat in het zuiden van Nederland nog overwegend veel katholieken wonen of een katholieke achtergrond hebben, wordt hier het meest carnaval gevierd.

(2) Nonnevot is een typische carnavalsspecialiteit in de vorm van een lus of strik. In de morgen worden ze gemaakt om mee te nemen naar de optocht, om ze daar dan weer uit te delen. Wanneer ze nog niet helemaal zijn afgekoeld, zijn ze het lekkerst. Oorspronkelijk werden de nonnevotten alleen tijdens de carnavalsdagen gebakken, tegenwoordig kun je ze bij de bakker in Limburg het hele jaar door krijgen.



Zoervleisj
(3) Het was vroeger een gerecht voor de armere mensen, het was namelijk gemaakt van het vlees van oude paarden. Omdat dit wat taaier vlees was, werd het zacht gemaakt door het te marineren in azijn. In Limburg is dit gerecht het hele jaar door verkrijgbaar bij de betere frietkraam, toch wordt het vooral tijdens carnaval gegeten, maar dan gemaakt met rundvlees.
Wat eet jij met carnaval?

Naar: smulweb.nl



Theorie


video-uitleg

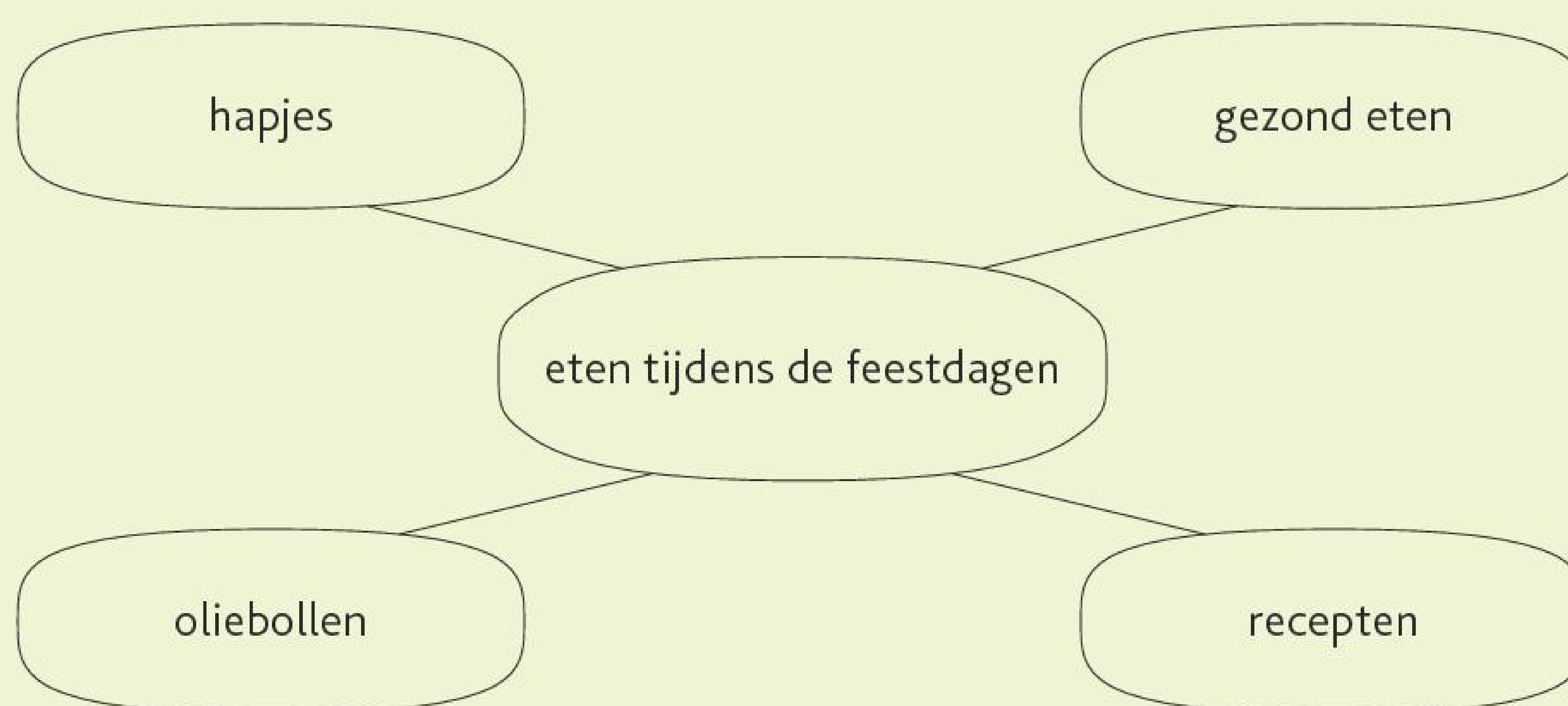
Zelf aan de slag met deelonderwerpen



Als je een onderwerp hebt bedacht voor een tekst of een filmpje, schieten er vaak veel ideeën door je hoofd. Die ideeën zijn eventuele deelonderwerpen voor je tekst of filmpje. Je moet niet te veel deelonderwerpen kiezen, want dan wordt je filmpje of tekst veel te lang. Je moet natuurlijk ook niet te weinig deelonderwerpen kiezen, want dan heb je te weinig te vertellen.

Zo kies je goede deelonderwerpen

1 Maak een woordweb. Zet je onderwerp in het midden en schrijf alle woorden die bij je opkomen eromheen.



2 Omcirkel nu de woorden waarover je het meest zou kunnen vertellen. Dit worden jouw deelonderwerpen. Gebruik hiervoor ook hulpbronnen, bijvoorbeeld internet. Als je erachter komt dat er niet zo veel te vertellen valt over een deelonderwerp, is het beter om dit deelonderwerp niet te kiezen of om dit stukje te behandelen samen met een ander deelonderwerp. Bijvoorbeeld: bij het deelonderwerp 'hapjes' kun je iets vertellen over oliebollen. Dat hoeven niet twee deelonderwerpen te worden.

Opdracht
6

Werk in tweetallen. Je schrijft een deel van een tekst over 'Eten tijdens de feestdagen'. Je vult hiervoor een bouwplan in. De inleiding en het slot zijn al ingevuld.

1 Download het bouwplan. Je vindt de deelonderwerpen waarover je gaat schrijven in het bouwplan. Maak bij alle drie de deelonderwerpen een woordweb. Gebruik het internet als je zelf niet genoeg weet over de deelonderwerpen.
2 Bedenk wat je wilt vertellen over de deelonderwerpen. Kies hiervoor per deelonderwerp drie woorden uit het woordweb. Zet de woorden in het bouwplan.
3 Laat een ander tweetal jullie bouwplan zien. Vinden zij jullie bouwplan volledig en duidelijk? Verbeter je bouwplan als dat nodig is.
4 Kies één alinea uit het middenstuk uit en schrijf deze helemaal uit. Gebruik het bouwplan als hulpmiddel. Je alinea heeft minimaal vier zinnen.
5 Lees jullie alinea van het middenstuk voor aan hetzelfde tweetal van vraag 3. Wat is volgens hen het deelonderwerp van jullie alinea?

Ik kan/weet

- deelonderwerpen in het middenstuk van een tekst herkennen. 1S
- mijn manier van lezen afstemmen op mijn leesdoel. 1F
- schrijven met goede deelonderwerpen aan de hand van een eenvoudig bouwplan. 1S



§7 Stappenplan lezen

Je leert	• het stappenplan lezen gebruiken.
Je hebt afgerond	• Meer dan lezen § 1 tot en met 6

Theorie



video-uitleg

Stappenplan lezen

Meestal staan er geen vragen bij teksten. Bij andere vakken op school, in de krant of op internet staan natuurlijk ook geen opdrachten die je moet maken. Toch moet je deze teksten wel begrijpen als je ze leest, want je moet vaak iets doen met de informatie. Je hebt al veel geleerd over teksten. In *Handig!* (achterin het boek) vind je een stappenplan lezen, waarin alles wat je geleerd hebt op een rijtje staat. Als je het stappenplan volgt, kun je nieuwe teksten (zonder vragen) goed lezen en begrijpen.

Opdracht
1

Je gaat leren hoe je het stappenplan gebruikt. De vragen van deze opdracht helpen je om dit te doen. Volg de stappen van de opdracht goed! Je gebruikt bij deze opdracht tekst 1.

Stap 1: oriënterend lezen

1 Markeer de titel en de tussenkopjes.
2 Lees de eerste alinea en markeer de woorden die je helpen om het onderwerp te vinden.
3 Bekijk de afbeelding. Wat zie je op de afbeelding?
4 Noteer het onderwerp van de tekst.
5 Wat weet je al over het onderwerp? Maak een woordweb en schrijf er minstens drie woorden in die met het onderwerp te maken hebben.

Stap 2: globaal lezen

6 Uit welke alinea bestaat de inleiding? Omcirkel deze alinea en zet erbij dat dit de inleiding is.
7 Welke alinea vormt het slot? Omcirkel deze alinea en zet erbij dat dit het slot is.
8 Noteer de nummers van de alinea's die je nog overhebt. Deze alinea's zijn het middenstuk.
9 Lees nog een keer van elke alinea de eerste en de laatste zin. Zijn er alinea's die over hetzelfde onderwerp lijken te gaan? Noteer welke dit zijn.

Stap 3: precies lezen

10 Noteer de woorden die je niet kent. Haal de betekenis van de woorden met behulp van een woordraadstrategie uit de tekst. Lukt dat niet, gebruik dan een woordenboek.
11 Noteer in één of enkele woorden de twee deelonderwerpen van de alinea's van het middenstuk.
12 Noteer het tekstdoel.
13 Noteer de tekstsoort.

Stap 4: bijna klaar

14 Noteer de hoofdgedachte.



Opdracht
2

Deze vragen horen bij tekst 1.

1 Welke woorden met een Engelse ‘touch’ gebruik jij? Noteer twee voorbeelden van ‘verengelste’ woorden die jij gebruikt.
2 Vind jij Engelse ‘foutjes’ grappig of zorgelijk? Leg je antwoord uit.

Tekst 1

Engelse ‘foutjes’ in dictees: is het nou app of eb?

OMG, dit is zó *satisfying*. En is het nou *app en vloed* of *eb en vloed*? Een deel van de basisschoolleerlingen geeft een Engelse ‘touch’ aan de Nederlandse taal, schrijft het *AD*.

Hoe zit dat?
Volgens het *Algemeen Dagblad* komen juffen en meesters de laatste jaren steeds meer woorden tegen in spellingtoetsen die niet in het Nederlands, maar in het Engels opgeschreven zijn. Een juf van een Rotterdamse school vertelt in het stuk over een leerling die niet *koelkast*, maar *coolkast* schreef. Ook vertelt ze dat veel kinderen vlogs kijken en daaruit woorden overnemen, zonder echt te weten wat ze betekenen.

Family of familie
De krant ging ook langs bij online oefenprogramma *Squla*. Ook daar zien ze veel woorden die ‘verengelst’ worden door kinderen. In de afgelopen honderd dagen schreven kinderen in dictees woorden als *family* (familie), *coffee* (koffie), *title* (titel), *final* (finale). Ook kwamen de woorden *ocean* (oceaan), *tracker* (trekker) en *crash* (crèche) in de dictees langs.



Grappig of zorgelijk?
Is dit gewoon grappig of toch ook een beetje zorgelijk? Volgens een hoogleraar Nederlands heeft het allemaal te maken met een probleem dat al langer aan de gang is. Namelijk dat Nederlandse kinderen (te) weinig lezen, waardoor ze ook minder Nederlandse woorden voorbij zien komen. En ja, dat is toch wel jammer. Want lezen vergroot je woordenschat én taalgevoel.

Naar: kidsweek.nl

Opdracht
3 

In opdracht 1 heb je geleerd hoe je het stappenplan lezen gebruikt. In deze opdracht ga je weer aan de slag met het stappenplan, maar nu zonder de opdrachten in het boek. Werk in tweetallen.

1 Pak het stappenplan erbij en lees tekst 2 met behulp van het stappenplan. Noteer je antwoorden op alle stappen in de tekst of op een blaadje.
2 Download het ingevulde stappenplan lezen voor tekst 2.
3 Bekijk het ingevulde stappenplan lezen en jouw eigen antwoorden. Noteer de stappen die je (bijna) helemaal goed hebt gedaan.
4 Bij welke stappen ging het niet zo goed? Hoe komt dit?
5 Hoe goed heb je de tekst begrepen? Geef jezelf een cijfer tussen de 1 en de 10.
6 Had je de tekst net zo goed begrepen als je de tekst zonder het stappenplan had gelezen? Leg je antwoord uit.
7 Op welk moment buiten de les Nederlands zou je het stappenplan lezen goed kunnen gebruiken? Leg je antwoord uit.

Opdracht
4

Beantwoord de overige vragen. Deze vragen horen bij tekst 2.

1 Noteer nog twee dingen die vooral in Nederland worden gegeten.
2 Wat is jouw Nederlandse lievelingsgerecht? Noteer een goede reden waarmee je iemand anders kunt overtuigen dat ook te proeven.



3 Bij stap 3 van het stappenplan heb je al woorden genoteerd die je niet kende. Een aantal daarvan staat waarschijnlijk ook in deze opdracht. Maak de juiste combinaties. Gebruik zo nodig een (online) woordenboek.

nationaal (al. 1)	bood aan
kost (al. 1)	gekozen
verkozen (al. 1)	iemand die veel weet van de geschiedenis van eten
schotelde voor (al. 3)	is dichtbij
op de voet gevolgd (al. 3)	voedsel
culinair historicus (al. 4)	wat hoort bij een land

Tekst 2

Stamppot boerenkool is verkozen tot nationaal gerecht van Nederland

(1) Nederland heeft vanaf nu een nationaal gerecht: stamppot boerenkool. Deze kost is verkozen tot nationaal gerecht in een peiling van *Quest*. De 'boerenkoolstamp' versloeg daarmee andere typisch Nederlandse gerechten, zoals snert en kapsalon.

(2) Nederland heeft een nationale kleur: oranje. We hebben met Koningsdag een eigen Nederlandse feestdag. Er is sinds 2015 zelfs een nationale vogel: de grutto. Maar een nationaal gerecht hadden we nog niet. Dus ging *Quest* op zoek. De uitkomst van die zoektocht: volgens de ondervraagde Nederlanders is stamppot boerenkool dé nationale hap.



Snert en frikandel speciaal scoorden ook hoog

(3) Op quest.nl schotelde het tijdschrift aan ruim 2400 deelnemers typisch Nederlandse gerechten voor. Van stamppot boerenkool en hutspot tot snert, en van 'AGV' (aardappels, groenten en vlees) en pannenkoeken tot kapsalon. Stamppot boerenkool werd van al die gerechten het vaakst aangewezen als 'nationaal gerecht', op de voet gevolgd door snert. Op ruimere afstand volgden patat met frikandel speciaal, hutspot en AGV.

(4) Culinair historicus Charlotte Kleyn noemt stamppot boerenkool in het tijdschrift een echt 'warm binnengerecht', voor als het buiten koud is. 'Dat past goed bij Nederland.' Ook valt de winst volgens haar te verklaren vanwege het landbouwverleden van Nederland. 'Boerenkool en aardappelen groeien hier goed. Dat maakt de weg naar het bord heel kort.' En zo ontstond een makkelijk en snel te eten, voedzaam gerecht.

Naar: quest.nl

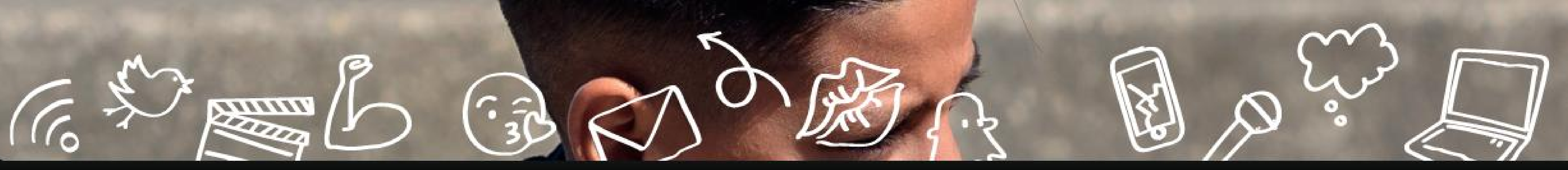
Ik kan/weet	• het stappenplan lezen gebruiken. 1S

MEDIA



Cursus 2





§1 Apps

Je leert • veilig omgaan met apps en verschillende mediaboodschappen herkennen.
Zie ook • Meer dan lezen § 4 Tekstdoelen en tekstsoorten en Thema A Mens en dier § 3 Lezen: Tekstdoelen: Activeren

Theorie


video-uitleg

Mediakennis

App
App is de afkorting van application (Nederlands: applicatie). Een app is een computerprogrammaatje dat je op je telefoon kunt zetten.

Data
Data zijn gegevens, zoals je contactenlijst, foto's en welke sites je bekijkt. Soms kan het gebeuren dat apps jouw informatie delen met bedrijven voor het maken van advertenties. Bedrijven moeten op een goede manier omgaan met data van gebruikers. Soms doen ze dat niet en gebruiken ze je data voor verkeerde dingen. Dat heet misbruik.

Tracking
Tracking betekent volgen en is het bijhouden van jouw surfgedrag op internet. Je kent het vast wel: je zoekt online naar een bepaald merk schoenen en plotseling zie je op allerlei sites advertenties van schoenen. Bedrijven verzamelen jouw gegevens via **cookies**, zodat ze weten welke spullen je online hebt bekeken en waarin je misschien geïnteresseerd bent.

Cookies
Cookies zijn bestandjes die een website op je computer of telefoon zet om informatie over jou te onthouden. Een cookie onthoudt bijvoorbeeld je wachtwoord of wat er in je winkelmandje zit. Hier geef je zelf meestal toestemming voor. Cookies worden vaak gebruikt om je reclame te sturen.

Media
Media zijn middelen om informatie over te brengen. Bijvoorbeeld: kranten, boeken, tijdschriften, radio, televisie, sociale media (bijvoorbeeld Instagram en WhatsApp), websites en online muziek- en videodiensten (bijvoorbeeld Spotify en Netflix).

Privacy
Privacy betekent dat je in je privéleven vrij mag zijn in wie je bent en wat je doet. Je bent de baas over je eigen gegevens.

Opdracht
1

Lees tekst 1 en 2.

1 Geef je mening over tekst 1. Wat vind je van deze tekst en geloof je het?
2 Er zijn apps die zonder dat je het weet jouw gegevens (data) gebruiken, zoals WhatsApp. Pak je telefoon. Welke drie apps op jouw telefoon weten het meest van je, denk je? Vergelijk jouw apps met die van een klasgenoot.
3 Zou het kunnen dat een telefoon weet op wie jij verliefd bent? Leg uit.



4 Welk medium is gebruikt voor tekst 1 en 2?
A chatapps
B radio
C sociale media
D videodienst

5 Teksten op sociale media hebben verschillende doelen. Welk past het best bij tekst 1?
A zorgen dat je plezier hebt (amuseren)
B zorgen dat je het bericht gaat delen (activeren)
C zorgen dat je informatie over het onderwerp krijgt (informeren)
D zorgen dat je weet wat iemand van iets vindt (mening geven)

Tekst 1



NN stories
Hilversum



311 vind-ik-leuks

Geen goed nieuws uit liefdesland! Het bedrijf LoveLock uit de Verenigde Staten kan via jouw telefoon stiekem zien op wie je verliefd bent. En LoveLock kan dat gelijk delen met diegene op wie je verliefd bent en al je contacten. #love #verliefdheid
14 FEBRUARI

Tekst 2



NN stories
Breda



85 vind-ik-leuks

Zo leuk, Snapchat. Ik kan nu zien waar mijn geheime liefde is. Maar nu weten anderen natuurlijk ook waar ik ben!? En misschien wordt er wel in de gaten gehouden van wie ik de locatie het vaakst bekijk? #geheimeliefde #volgen
14 FEBRUARI

Opdracht
2

Werk in tweetallen.

1 Gaan jullie altijd akkoord met het gebruik van cookies op sites en apps? Leg uit.
2 Op welke plek in je telefoon kun je cookies wissen en cookies blokkeren?
3 Ga naar de privacyinstellingen op je telefoon. Welke apps heb jij op je telefoon die toegang hebben tot de data in het schema? Download het schema en vul het in.
4 Welke apps zouden kunnen meekijken of meelezen of je op iemand verliefd bent?

Ik kan/weet
- dat ik veilig met de informatie op mijn telefoon moet omgaan, omdat apps mijn persoonlijke informatie kunnen opslaan.
- verschillende (digitale) media en de doelen van een mediaboodschap herkennen.



§2 Betrouwbaarheid

Je leert	• de betrouwbaarheid van een bericht op digitale media bepalen.
Je hebt afgerond	• Media § 1 Apps

Theorie



Wat is betrouwbaar?

Wanneer je een bericht leest (zoals in Tekst 1 in paragraaf 1 over Lovelock), vind je daar meestal iets van: je vindt het grappig, stom of misschien wel eng. Maar hoe weet je of het bericht betrouwbaar is, dus of de inhoud ervan klopt? De **betrouwbaarheid** van een verhaal hangt af van een heleboel dingen:

- De **bron**, dus waar het bericht vandaan komt, zegt iets over de betrouwbaarheid. Een tekst op een serieuze, professionele nieuwssite (zoals de site van NOS Stories, RTL Nieuws of de website van een krant) is vaak betrouwbaarder dan een tekst op sociale media.
- De **inhoud** van een bericht kan zo gek zijn dat je meteen begint te twijfelen of het echt is. Ga dan op zoek naar meer informatie over het onderwerp, zodat je kunt bepalen of het bericht te vertrouwen is.
- Let op het **doel** van de tekst. Een schrijver die iets wil verkopen, kun je niet altijd geloven. Hij zal alleen de goede dingen over het product vertellen.
- Aan de **datum** waarop een tekst geschreven is, kun je zien hoe oud een bericht is. Als de tekst lang geleden is geschreven, dan hoeft de inhoud niet meer te kloppen.
- Let op het **taalgebruik**. Als er bijvoorbeeld veel spelfouten in een bericht staan, kun je twijfelen aan de betrouwbaarheid van het verhaal.
- De **beelden** bij een tekst zijn soms niet echt. Deze plaatjes zijn dan alleen bedoeld om je voor de gek te houden. Geloof dus niet alles wat je ziet en leest!

Opdracht 1

Lees de tekst over Lovelock nog een keer (Tekst 1 in paragraaf 1).

1. Tekst 1 in deze paragraaf is een 'checklist' die gaat over de betrouwbaarheid van een tekst. Vul de checklist in.
2. Wat is jouw mening over de tekst? Denk je dat de tekst over Lovelock betrouwbaar is? Gebruik de ingevulde checklist om je antwoord uit te leggen.
3. Vergelijk jouw checklist met die van een klasgenoot. Zijn jullie het bij alle onderdelen met elkaar eens, of zijn er verschillen? Hoe komt dat?
4. Is jullie mening over de betrouwbaarheid van de hele tekst hetzelfde of is jullie mening veranderd? Hoe komt dat?

Opdracht 2

Het bericht over Lovelock heeft op sociale media veel verschillende reacties opgeleverd. Sommige mensen geloven niets van het bericht, andere weten zeker dat het klopt. Lees tekst 2. Daarin vind je een aantal van die reacties.

1. Welke reactie vind jij het meest betrouwbaar? Waarom?
2. Welke reactie vind jij het minst betrouwbaar? Waarom?
3. Wat zou jij er zelf van vinden als je telefoon kan zien op wie jij verliefd bent?
4. Schrijf een reactie op het bericht over Lovelock (tekst 1 uit de vorige paragraaf). Gebruik minimaal twintig woorden.
5. Zoek op internet een bericht, dat volgens jou niet waar is. Leg uit waarom je het bericht onbetrouwbaar vindt.

Tekst 1

Checklist			
	betrouwbaar	**neutraal**	**niet betrouwbaar**
Bron	O Professionele bron	O Ik ken de bron niet	O Onprofessionele bron
Inhoud	O Inhoud klopt met wat ik al weet over het onderwerp	O Ik weet niet genoeg over het onderwerp	O Inhoud past niet bij wat ik al weet over het onderwerp
Doel	O Informatie geven/uitleggen	O Overtuigen	O Verkopen
Datum	O Niet lang geleden	O Niet lang, maar ook niet kort geleden	O Lang geleden
Taalgebruik	O Foutloos	O Ik weet het niet zo goed	O Er staan best wel wat fouten in
Beelden	O Beelden die passen bij het onderwerp	O Geen beelden	O Beelden die misschien niet waar zijn

Tekst 2



Murat Yesdag, leerling 2 vmbo bk 1 dag geleden
@Marieke Zevens: daar hebben wij geen telefoon voor nodig!
Beantwoorden



Sari van Velden, universitair docent technologische ontwikkeling 2 dagen geleden
Het zou mooi zijn, maar apparaten herkennen dit soort gevoelens helemaal niet.
Beantwoorden



Nora Beels, verpleegkundige 2 dagen geleden
@Sari: Wat weet jij daar nou van? Zeker zelf nog nooit verliefd geweest? Dan zoek je echt alles op wat met die persoon te maken heeft. #justsaying.
Beantwoorden



Fred Biendels, eigenaar Phone4jou 3 dagen geleden
Wie een telefoon koopt bij Phone4jou, weet zeker dat er nooit gekke dingen mee gebeuren.
Beantwoorden



Gewoon Tom, Actiegroep Stop de controle 3 dagen geleden
Mensen, vernietig uw telefoons, nu het nog kan!!! De overheid kijkt mee en weet straks écht alles van ons! Dit is het zoveelste bewijs dat de regering ons in de gaten houdt!!!
Beantwoorden

Ik kan/weet

- (aan de hand van een checklist) de betrouwbaarheid van een bericht op digitale media bepalen.



§ 3 Online brainstormen

Je leert	• online brainstormen.
Je hebt afgerond	• Media § 1 Apps en § 2 Betrouwbaarheid

Theorie


video-uitleg

Online brainstormen

Online brainstormen is op een snelle en creatieve manier veel ideeën bedenken in een online omgeving (**tool**) zoals Google Docs, MindMeister, Miro of Padlet.

Een online brainstorm met een groep kun je zo organiseren:

1 Kies een duidelijk onderwerp. (Bijvoorbeeld: aanpak troep in kantine.)
2 Iedereen bedenkt in vijf minuten tijd zo veel mogelijk ideeën. Elk idee schrijf je op een apart digitaal briefje. Dat doe je in stilte en zonder elkaar te storen.
3 Na vijf minuten bekijken jullie elk briefje en plaatsen jullie het briefje in een categorie (vakje). Er zijn drie mogelijkheden:
   - **Now**: Gewone ideeën die makkelijk uit te voeren zijn. Deze ideeën kunnen best handig zijn, maar zijn niet bijzonder. Bijvoorbeeld: het idee om meer prullenbakken neer te zetten.
   - **How**: Originele ideeën die onmogelijk uit te voeren zijn. Aan deze ideeën heb je (nog) niks. Bijvoorbeeld: een zelfsturende stofzuiger door de kantine laten vliegen.
   - **Wow**: Originele ideeën die makkelijk uit te voeren zijn. Dit zijn de ideeën waar je het meest aan hebt: ze zijn haalbaar en creatief. Bijvoorbeeld: plak stickers op de tafel met 'Ik ben een tafel, geen afvalbak. Ruim je rommel op!'
4 Met de ideeën in het Now- en vooral het Wow-vakje werken jullie na de brainstorm verder.

Opdracht
1

Op internet kom je tekst 1 tegen. Lees de tekst.

1 Wie is de schrijver van de tekst?
2 De tekst is bedoeld voor jongeren. Waar merk je dat aan?
3 Je hoeft niet zelf te kunnen programmeren om de app te ontwerpen, maar je moet wel iets kunnen vertellen. Wat?
4 Bedenk waarom de schrijver juist jongeren zoekt om de app te ontwerpen.

Begrippen

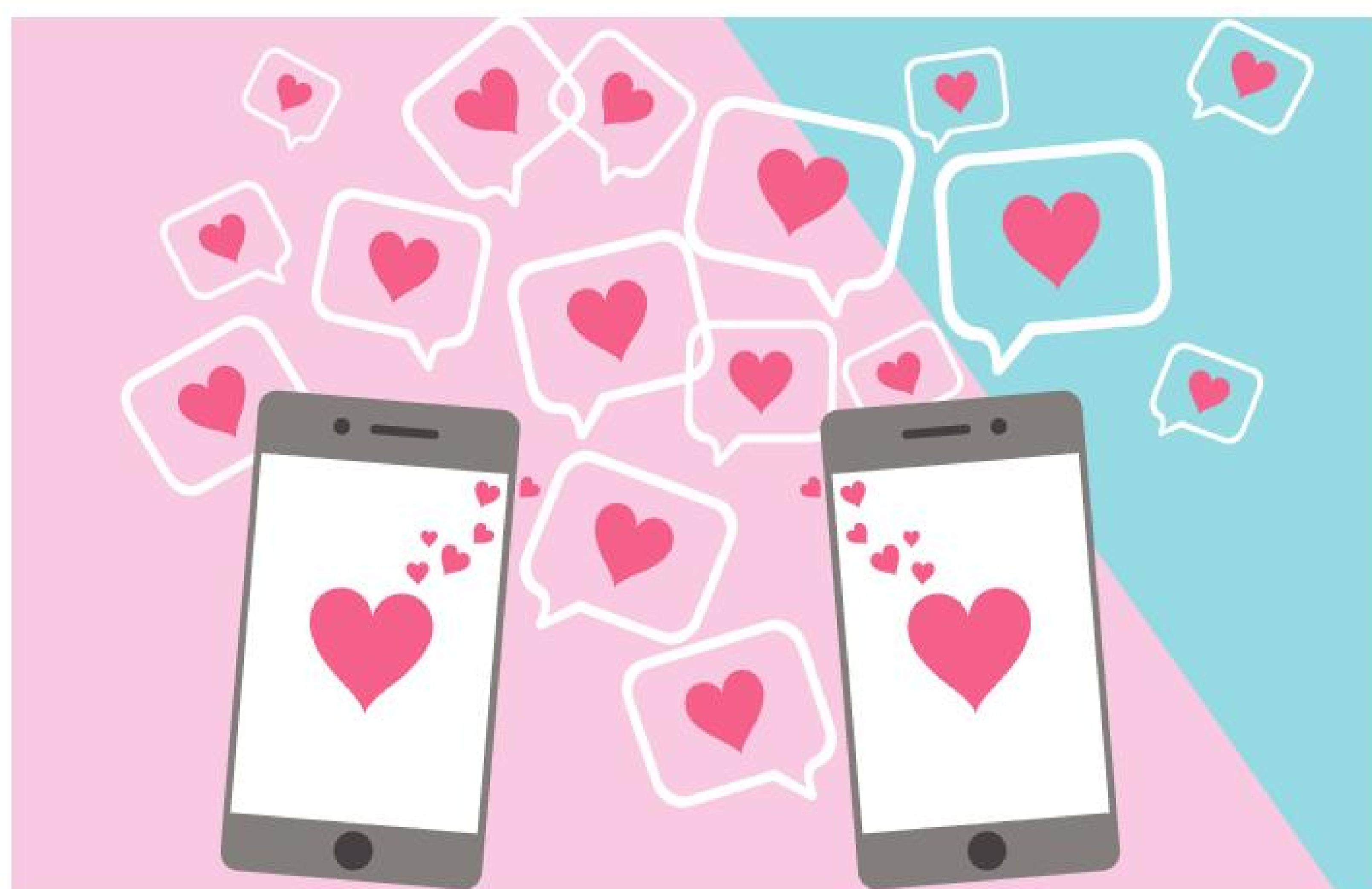
Hoax nepnieuws dat opzettelijk verspreid wordt, vaak via sociale media
Programmeren het schrijven van opdrachten (in programmeertaal) die aangeven wat een computer moet doen

Tekst 1

Heb jij verstand van verliefdheid?

GEPUBLICEERD OP 14 FEBRUARI 2022
DOOR MARYAM

DEEL



Oké, oké, dat je telefoon weet op wie je verliefd bent is een hoax, het is helemaal niet waar. Maar wat nou als het wel waar zou zijn? Als je telefoon wel echt verliefdheid zou kunnen meten? NorthCourt Apps gaat een app ontwikkelen die dat kan! En daarvoor zijn we op zoek naar jou. Zelf programmeren hoeft niet, dat laten we over aan de techneuten, maar jij gaat ons wel vertellen wat de app moet kunnen en hoe hij eruit moet zien. Als NorthCourt Apps jouw ontwerp uitkiest, worden jij en NorthCourt Apps elk voor de helft eigenaar van de app. Dat is nog eens een bijbaantje! Waar wacht je op? Klik op de link om te starten met ontwerpen.

Opdracht 2

Werk in viertallen. Jullie gaan voor NorthCourt Apps de app ontwerpen die verliefdheid kan meten. Over dit nieuwe product gaan jullie eerst brainstormen.

1. Brainstormen kan op papier en online. Wat zijn de voordelen van online brainstormen?
2. Tools om online te brainstormen zijn bijvoorbeeld Google Docs, MindMeister, Miro of Padlet. Zoek de tools op internet op en kies er een uit om mee te brainstormen. Leg uit waarom jullie deze tool hebben gekozen.
3. Wat moet de app die verliefdheid kan meten allemaal kunnen? Bedenk zo veel mogelijk ideeën en zet elk idee in de online omgeving of de tool.
4. Hoe moet de app die verliefdheid kan meten eruitzien? Bedenk zo veel mogelijk ideeën en zet elk idee in de online omgeving of de tool. Denk bijvoorbeeld aan kleuren en lettertype.

Opdracht 3

Werk in dezelfde viertallen als bij opdracht 2. Jullie gaan jullie ideeën indelen in Now-, How- en Wow-ideeën.

1. Jullie hebben bedacht wat de app die verliefdheid kan meten allemaal moet kunnen (vraag 3 van opdracht 2). Deel al deze ideeën in in Now-, How- en Wow-ideeën.
2. Jullie hebben bedacht hoe de app die verliefdheid kan meten eruit moet zien (vraag 4 van opdracht 2). Sorteer al deze ideeën in Now-, How- en Wow-ideeën.
3. Kijk nog eens goed naar alle Now- en Wow-ideeën. Kunnen jullie hiermee de app gaan maken? Of komen jullie nog op nieuwe ideeën? Zo ja, schrijf ze dan op.

Ik kan/weet

- online brainstormen.
- het Now-How-Wow-model gebruiken.



§ 4 Een prototype ontwerpen

Je leert	• een prototype ontwerpen aan de hand van een projectsjabloon.
Je hebt afgerond	• Media § 1 tot en met 3

Theorie


video-uitleg

Een prototype ontwerpen

Een **prototype** is een proefmodel van een product. Als je een product wilt maken, bijvoorbeeld een nieuwe auto, dan is het handig om eerst een proefmodel te maken. Zo kun je snel en goedkoop je idee testen, om zo te leren wat werkt en wat niet. Tesla bijvoorbeeld maakt het ontwerp van een nieuwe auto altijd eerst van klei. Zo wordt duidelijk hoe de auto eruit komt te zien en kan het ontwerp nog makkelijk en goedkoop worden veranderd, voordat de auto's echt worden gemaakt.

Een prototype kan van alles zijn: een tekening, een voorwerp van karton, papier of klei, een stripverhaal, een toneelstukje enzovoort. Alles kan, als het maar helpt om een duidelijk beeld te geven van het idee of het product.

Een prototype van een app noem je ook wel een **mock-up**. Een mock-up is eigenlijk een voorbeeldscherm van de app. In het voorbeeldscherm (of de voorbeeldschermen) laat je zien hoe de app eruit komt te zien en wat de app straks allemaal kan.

Bij het maken van een mock-up moet je aan heel veel dingen denken. Om zeker te weten dat je niks vergeet, kun je een **projectsjabloon** invullen. Een projectsjabloon is een soort invulvragenlijst die je steeds weer kunt gebruiken bij projecten die op elkaar lijken.

Opdracht 1

1 Fabrikanten maken vaak eerst een prototype van een ontwerp. Waarom doen ze dat?

2 Maak de juiste combinatie van ontwerp en prototype.

nieuw formaat melkpak	tekening
nieuw model speelgoedauto	kartonnen model
nieuwe website	klei

3 Waarom is het handig om een projectsjabloon in te vullen als je een prototype gaat maken?

Opdracht 2



Bekijk afbeelding 1 en 2.

1 Je ziet een paar schetsen voor een prototype. Voor welk product wordt hier een prototype gemaakt? Waar zie je dat aan?

2 Bekijk het sjabloon. Welke vragen in onderdeel A kun je beantwoorden, als je naar de afbeelding kijkt? Noteer de antwoorden.

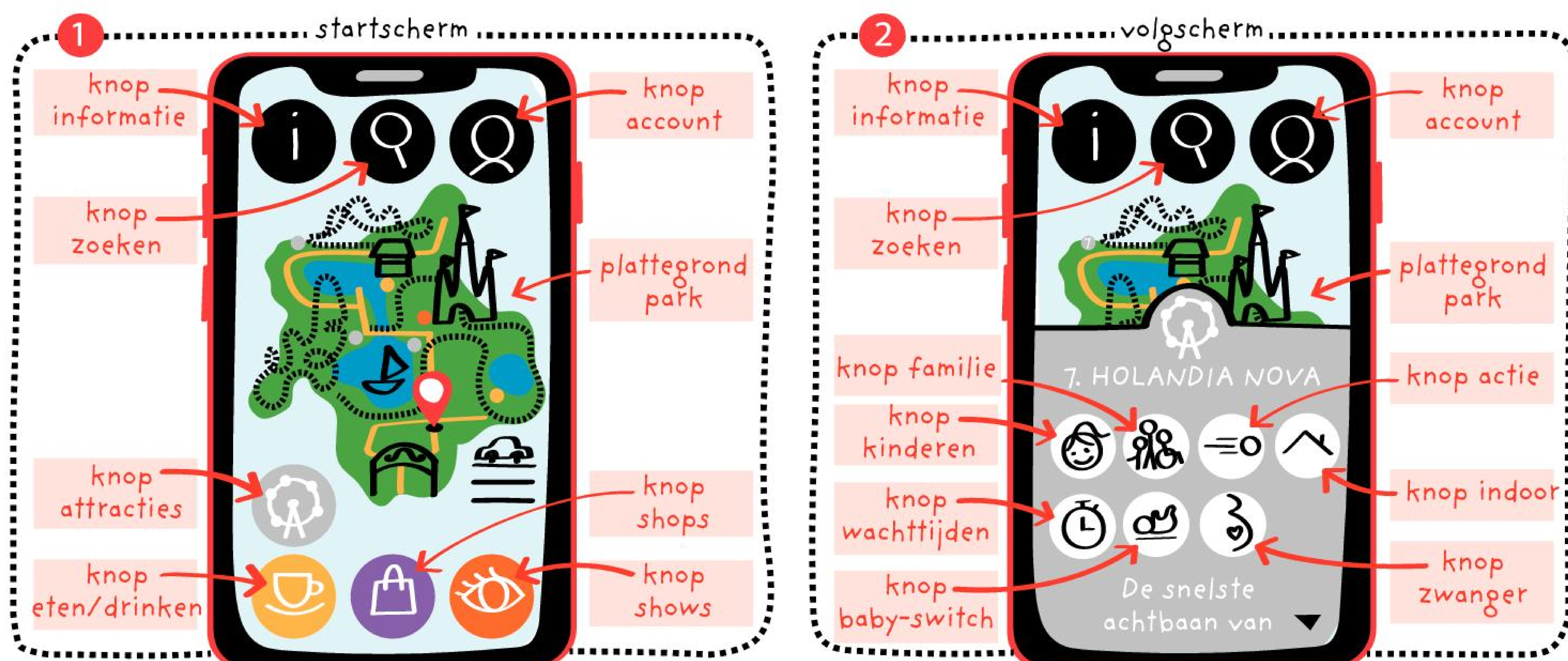
Begrippen

Startscherm eerste scherm dat je ziet als je een app of site opent

Volgscherm Een scherm dat na het startscherm komt. Je komt er door op iets in het startscherm te klikken.



3 Bekijk het sjabloon nogmaals. Welke vragen in onderdeel A kun je niet beantwoorden, als je naar de afbeelding kijkt? Bedenk zelf antwoorden op deze vragen.
4 In de afbeeldingen zie je het startscherm en een volgscherm. Op welke knop in het startscherm moet je drukken om op het volgscherm te komen?
5 In de afbeelding zie je een volgscherm. Hoeveel volgschermen moeten er in totaal direct na het startscherm komen?
6 Welke tip over het startscherm heb je voor de maker van dit prototype?



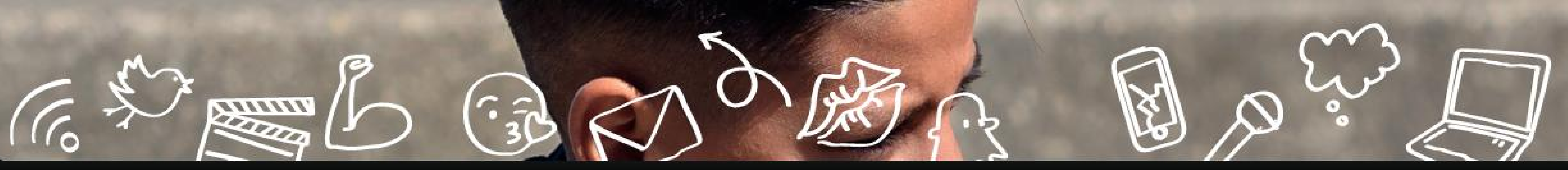
Opdracht
3

Werk in dezelfde viertallen als bij de vorige paragraaf. Toen hebben jullie bedacht hoe een app verliefdheid kan meten. Jullie gaan nu een projectsjabloon voor deze app invullen. Gebruik bij de opdrachten steeds jullie antwoorden van vraag 3, opdracht 3 van § 3 en het projectsjabloon Mock-up.
1 Vul onderdeel A van het projectsjabloon Mock-up in.
2 Kijk op een telefoon hoe een app eruitziet en wat voor schermen er worden gebruikt. Bedenk welke schermen jullie app moet krijgen en vul onderdeel B van het projectsjabloon Mock-up in.
3 Kijk op een telefoon hoe logo's en knoppen van apps eruitzien en welke kleuren en lettertypes er gebruikt worden. Bedenk hoe jullie app eruit moet gaan zien en vul onderdeel C van het projectsjabloon Mock-up in.

Opdracht
4

Werk in dezelfde viertallen als bij opdracht 3. Jullie gaan nu een mock-up van jullie app maken. Je hebt nodig: (gekleurd) papier, lijm, schaar, stiften/potloden en eventueel een printer.
Maak de mock-up door het startscherm en de volgschermen te tekenen (en/of te printen). Gebruik het ingevulde sjabloon om zeker te weten dat je niets vergeet.

Ik kan/weet	• een prototype ontwerpen aan de hand van een projectsjabloon.



§5 Pitchen

Je leert • een pitch houden en een bronvermelding te gebruiken.
Je hebt afgerond • Media § 1 tot en met 4

Theorie



Pitch

Een **pitch** is een heel korte presentatie, soms zelfs van maximaal één minuut. Tijdens die presentatie wil je je publiek overhalen, bijvoorbeeld om jouw product te kopen. Een goede pitch bestaat uit vijf onderdelen.

- **Deel 1:** Begin met een **opvallende opening**. Dat kan een vraag zijn, of je vertelt over een gekke of bijzondere situatie die iedereen herkent.
- **Deel 2:** Maak snel duidelijk wat het **probleem** precies is. Je mag daarbij best overdrijven.
- **Deel 3:** Kom met een **oplossing** voor het probleem. Gebruik je eigen woorden.
- **Deel 4:** Leg heel goed uit waarom jouw oplossing de beste is. Je moet ook laten zien dat jij het probleem beter kunt oplossen dan andere mensen. Kom dus met **bewijzen**.
- **Deel 5:** Bij de laatste stap maak je duidelijk wat je van je publiek wilt. Moeten ze je bellen, mailen, of kunnen ze meteen spullen bij je kopen? Je vertelt dus welke **actie** je verwacht van je publiek.



Maak tijdens een presentatie duidelijk waar je informatie vandaan komt. Dat noemen we **bronvermelding**. Gebruik serieuze bronnen, zodat je verhaal betrouwbaar en geloofwaardig wordt. Als je niet vertelt waar je verhaal vandaan komt en doet alsof je alles zelf hebt verzonnen/ontdekt, dan steel je informatie van anderen. Dat heet **plagiaat**.

Om je pitch te ondersteunen, kun je hulpmiddelen gebruiken, zoals een **digitale poster** of een **powerpointpresentatie**. Bij stap 1 kun je een plaatje laten zien, zodat meteen duidelijk wordt wat voor situatie of vraag je bedoelt. Bij de stappen 2, 3 en 4 kun je laten zien wat het probleem of de oplossing is. Het plaatje moet direct duidelijk zijn en het moet je verhaal ondersteunen.

Opdracht
1

In de vorige paragraaf hebben jullie met je groepje een mock-up gemaakt voor een app. Jullie gaan dat ontwerp pitchen voor de klas.

1 Overleg eerst binnen jullie groepje wat jullie gaan zeggen bij deel 1 tot en met 5 van de pitch. Het is de bedoeling dat je de klas straks vertelt waarom jullie mock-up de beste is. Schrijf per onderdeel een paar steekwoorden op. Denk ook na over het gebruik van beeldmateriaal. Welke plaatjes gaan jullie gebruiken bij de verschillende onderdelen?
2 Ontwerp per onderdeel een digitale poster of maak een pagina in PowerPoint, waarmee jullie het verhaal ondersteunen. Het plaatje moet in één keer duidelijk zijn. Gebruik niet te veel tekst.
3 Hebben jullie bronnen gebruikt voor jullie mock-up? Vergeet die dan niet te noemen tijdens de pitch.
4 Verdeel de spreektijd. Zorg ervoor dat alle groepsleden iets te zeggen hebben tijdens de presentatie.

Opdracht
2

Na de voorbereiding is het tijd om echt te gaan pitchen voor de klas. Natuurlijk ga je ook kijken en luisteren naar de pitches van klasgenoten. Het is de bedoeling dat je feedback geeft aan je klasgenoten. Kijk bij *Handig!* hoe je het best feedback kunt geven.

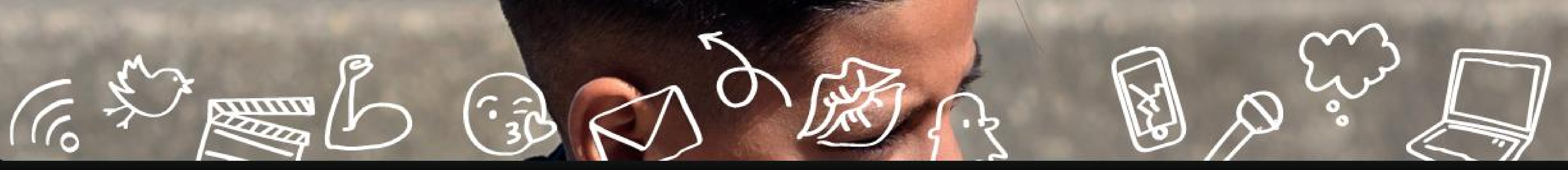
1 Houd je pitch voor de klas. De docent vertelt jullie hoeveel tijd jullie hebben voor de pitch en wanneer jullie aan de beurt zijn.
2 Als een ander groepje aan het pitchen is, geef jij feedback. Kijk en luister actief en maak tegelijkertijd aantekeningen. Let goed op *wat* je klasgenoten zeggen (wat vind je van de mock-up?) en *hoe* ze dat zeggen (wat vind je van de pitch?). Schrijf op wat er goed gaat en wat er beter kan.
3 Geef je feedback direct na afloop van de pitch. De docent bepaalt of dat mondeling of schriftelijk moet gebeuren.

Opdracht
3

1 Nadat jullie zelf hebben gepitcht, krijgen jullie feedback van klasgenoten. Neem de schriftelijke feedback in ontvangst. Krijgen jullie mondelinge feedback? Schrijf dan zelf de belangrijkste punten op.
2 Neem alle feedback goed door. Snappen jullie iets niet? Vraag dan om uitleg.
3 Maak een overzicht van de belangrijkste feedback. Wat kunnen jullie verbeteren aan de mock-up? En hoe kan jullie presentatie worden verbeterd?
4 Bewaar dit overzicht goed, jullie hebben het nodig om in de volgende paragraaf een goede eindpresentatie te maken.

Ik kan/weet

- samen met een klasgenoot een pitch houden door gebruik te maken van digitale hulpmiddelen zoals PowerPoint of een online poster.
- tijdens een presentatie aangeven waar informatie vandaan komt.



§ 6 Evalueren en verslag doen

Je leert	• wat een ontwerpcyclus is en feedback verwerken op een mock-up.
Je hebt afgerond	• Media § 1 tot en met 5

Theorie



Ontwerpcyclus

Als je een product wilt ontwerpen, doe je dat in verschillende stappen. Dit noem je ook wel een **ontwerpcyclus**. De stappen in de ontwerpcyclus zijn:
- Stap 1: Je onderzoekt wat het probleem is.
- Stap 2: Je gaat brainstormen. Je verzamelt ideeën voor een ontwerp van een prototype, de mock-up.
- Stap 3: Je maakt het ontwerp.
- Stap 4: Je pitcht de mock-up. Je krijgt feedback hierop, zodat je weet of je ideeën voor het ontwerp goed zijn.
- Stap 5: Je verwerkt de feedback.

Opdracht
1

1 In de vorige paragrafen hebben jullie de ontwerpcyclus tot en met het pitchen van de mock-up doorlopen. De volgende stap is het verwerken van de feedback.
1 Neem alle feedback op jullie pitch door.
2 Markeer de drie tops van de mock-up.
3 Markeer met een andere kleur de tips voor verbetering van de mock-up.
4 Noteer welke tips voor verbetering jullie niet goed vinden en leg uit waarom.
5 Noem welke tips voor verbetering jullie wel goed vinden en leg uit waarom.
6 Beschrijf wat jullie advies is om de mock-up te verbeteren.

Opdracht
2

Jullie gaan nu een verslag maken. Dit verslag gaat over het maken en verbeteren van de mock-up. Het verslag bestaat uit een inleiding, een middenstuk en een conclusie. Antwoord steeds in hele zinnen.

1 Verwerk de antwoorden op de volgende vragen in de inleiding:
- Wat was jullie opdracht?
- Hoe hebben jullie de taken verdeeld?

2 Het middenstuk van het verslag gaat over de mock-up en het proces. Verwerk eerst de antwoorden op de volgende vragen over de mock-up:
- Wat was het probleem?
- Wat was het plan?
- Wat was de oplossing?
- Waar hebben jullie op gelet?
- Waar hebben jullie rekening mee gehouden?
- Wat was het idee voor het ontwerp van de mock-up? Gebruik hiervoor het ingevulde projectsjabloon uit paragraaf 4.

Verwerk daarna de antwoorden op de volgende vragen over het proces:
- Welke tops kregen jullie voor de mock-up?
- Welke tips kregen jullie voor de mock-up?
- Welke tips vonden jullie niet goed? Leg uit waarom.
- Welke tips vonden jullie wel goed? Leg uit waarom.
- Hoe ging de samenwerking? Leg uit waarom.



3 Verwerk de antwoorden op de volgende vragen in de conclusie van minimaal 50 woorden:
   - Wat is jullie advies om het prototype van de app te verbeteren?
   - Leg uit waarom dit een verbetering is.
4 Maak jullie verslag af door de volgende punten te verwerken:
   - jullie namen
   - de datum
   - een titelpagina
   - een inhoudsopgave
   - paginanummers
   - koppen en tussenkoppen
   - foto's van jullie mock-up

Opdracht 3

1 Stel je voor dat jullie app klaar is en helemaal goed werkt. Welke manieren zouden jullie kiezen om de app bekend te maken bij het grote publiek, zodat mensen de app ook echt gaan kopen? Kies er minimaal twee.
   A reclame maken via de tv
   B reclame maken via de radio
   C reclame maken via andere apps
   D reclame maken via de mail
   E reclame maken via een groot bord langs de snelweg
   F reclame maken via de krant
   G reclame maken via sociale media
   H reclame maken via de bioscoop voordat de film begint
   I reclame maken via vrienden en familie
   J iets anders, namelijk …
2 Leg uit wat de plussen van deze manieren van reclame maken kunnen zijn.
3 Leg uit wat de minnen van deze manieren van reclame maken kunnen zijn.

Opdracht 4

Je hebt geleerd hoe een ontwerpcyclus in z'n werk gaat en je hebt samen zo'n ontwerpcyclus doorlopen in deze cursus. Het eindresultaat is een verslag met een advies over een verbetering van het prototype van een app. Kijk nog eens terug naar alle stappen in de ontwerpcyclus in de vorige paragrafen.
1 Wat is het belangrijkste wat je hebt geleerd? Leg uit waarom.
2 Wat vond je het leukst om te doen tijdens de ontwerpcyclus? Leg uit waarom.
3 Wat vond je het moeilijkst om te doen tijdens de ontwerpcyclus? Leg uit waarom.
4 Wat vond je van de samenwerking? Leg uit waarom.

Ik kan/weet
- feedback op een mock-up verwerken en aangeven waar het de volgende keer beter kan.
- een kort verslag schrijven over de ontwerpcyclus van een mock-up.

FICTIE



Cursus 3



§1 Fictie en non-fictie

Je leert	• wat fictie is. • over realistische en fantasieverhalen.
Zie ook	• Meer dan lezen § 4 Tekstdoelen en tekstsoorten

Theorie



Fictie

In de cursus *Meer dan lezen* van dit boek maak je kennis met **non-fictie**. Dat zijn teksten waarin de schrijver je bijvoorbeeld informatie geeft, je wil overtuigen van zijn mening of je wil uitleggen hoe je iets moet doen.
In deze cursus leer je over **fictie**. Dat zijn verhalen die de schrijver heeft verzonnen. Het doel van fictie is **amuseren** – de schrijver wil dat jij zijn verhaal met plezier leest, bijvoorbeeld omdat je het spannend, zielig of aangrijpend vindt.

Als je in een verhaal leest over dingen die in het echt helemaal niet kunnen gebeuren, heb je te maken met een **fantasieverhaal**. Denk bijvoorbeeld aan *Harry Potter*. In de meeste verhalen gebeuren dingen die heel goed ook in het echt zouden kunnen gebeuren. Die verhalen noem je **realistisch**.

Opdracht
1

Lees tekst 1. Het is de flaptekst van *De regels van drie* van Marjolijn Hof.
1. Wie is de oudste persoon in *De regels van drie*? **opi Kas / Twans oma**
2. Waarom moet opi Kas mee naar Nederland?
3. Wat vindt opi Kas daarvan?
4. Twan heeft een 'survivalhandboek' meegenomen. Wat wordt daarin uitgelegd?
5. Denk je dat *De regels van drie* een realistisch verhaal is? Leg je antwoord uit.

Tekst 1

Twan en zijn tweelingzus Linde reizen met hun moeder en oma naar IJsland. Ze gaan naar Twans overgrootvader, opi Kas, die daar helemaal alleen woont. Opi Kas kan niet goed meer voor zichzelf zorgen en hij moet mee terug naar Nederland. Maar opi Kas denkt hier heel anders over. Hij heeft een ontsnappingsplan bedacht en vraagt of Twan hem wil helpen. Gelukkig heeft Twan een survivalhandboek meegenomen. Twan twijfelt. Wat moet hij doen? Opi Kas helpen of het geheime plan verraden?

Opdracht
2

Lees tekst 2. Het is een fragment uit *De regels van drie*.
1. In tekst 1 staat dat opi Kas een 'ontsnappingsplan' heeft bedacht. Wat is zijn plan?
2. Waarom heten de overlevingsregels in het kader 'Onthouden' 'de regels van drie'?
3. Wat bedoelen Twan en opi Kas met 'bijna op', denk je?
4. Welk woord past het best bij opi Kas? **dement / eigenwijs / sportief / vriendelijk**

Tekst 2

De regels van drie

Twans moeder en oma hebben tegen opi Kas gezegd dat hij er een puinhoop van maakt. Daarom is opi Kas naar zijn slaapkamer gegaan. Even later heeft Twan er ook genoeg van en gaat hij naar opi Kas toe. Hij leest nog een stukje voor uit Het Grote Survivalhandboek.

Opi Kas legde zijn hand op het boek. Hij had kromme vingers en gele nagels die nodig geknipt moesten worden. 'Daar zitten we dan,' zei hij. 'We hebben ons mooi laten wegjagen met z'n tweeën. Maar ik ga niet terug naar de keuken.'
'Ik ook niet.'
'Ze denken dat ze hier de baas zijn.'
'En dat zingen,' zei ik, 'dat is niet normaal.'
'Ik laat me niet commanderen.' Opi Kas kwam iets dichterbij zitten. Hij keek me doordringend aan, zijn grijze wenkbrauwen kwamen omhoog en zakten weer naar beneden. 'Een mens moet z'n eigen gang kunnen gaan. Zo is het toch?'
'Ja,' zei ik.
'Zie je wel? We zijn het eens.' Hij frummelde aan een hoekje van de bladzijde. 'Uit de buurt blijven, dat is het beste. Je moet wegwezen.'
'Naar het zwembad,' zei ik.
'Verder weg.'
'Naar de boot?'
'Verder weg.'
'Dan weet ik het niet.'
'De bergen in,' zei opi Kas.
'Dat is ver weg,' zei ik. 'Maar dat kan dus niet, want u mag niet rijden.'
'Lopen,' zei opi Kas. 'Niet rijden, jongen, lópen.'
Ik lachte. 'Ja hoor.'
'Dat is het plan,' zei opi Kas. 'De bergen in.'
'Met wattenbolletjes en vaseline,' zei ik. 'En de regels van drie.'
'Het is geen grapje,' zei opi Kas.
'Met de regels van drie, maar dan ongeveer!'
'Ik meen het,' zei opi Kas.
'Niet waar,' zei ik.
Opi Kas zweeg even.
'Echt?' vroeg ik, en terwijl ik het vroeg wist ik het antwoord. Opi Kas meende het. 'Maar het mag niet.' Ik aarzelde een moment omdat ik niet bazig wilde klinken. 'In de bergen is het veel te gevaarlijk. U bent bijna op!'
'Bijna op,' zei opi Kas. 'Zo is het. Ik ben oud en dan raak je aan het idee gewend, zie je. Bijna op, mij best. Maar daar hoeft niemand zich mee te bemoeien…'
Ik wilde het boek dichtdoen en opstaan, maar opi Kas hield mijn arm vast.
'Heb je me gehoord?'
'Ja,' zei ik.

Marjolijn Hof, De regels van drie (niveau 1). Querido, Amsterdam/Antwerpen 2013



ONTHOUDEN:

Je neemt meestal binnen drie seconden een beslissing, en daar hangt je leven vanaf. En als het misgaat: je hersenen kunnen drie minuten zonder zuurstof. In een extreem klimaat blijf je drie uur leven zonder speciale bescherming. Zonder drinkwater houd je het drie dagen uit en zonder voedsel drie weken.

Opdracht
3

Lees tekst 3. Hier lees je hoe *De regels van drie* verdergaat.

1 Waarom willen Twan en Linde het hele survivalhandboek aan opi Kas voorlezen?
2 Opi Kas zegt dat hij niet terugkomt uit de bergen. Wat wil hij eigenlijk zeggen?
3 Waarom wil opi Kas liever de bergen in dan mee naar Nederland?
4 Twan en Linde zitten nu in een moeilijke situatie: ze weten wat opi Kas van plan is. Vind je dat ze dat aan hun moeder en oma moeten vertellen? Leg je antwoord uit.

Tekst 3

De regels van drie



Twan heeft aan Linde verteld dat opi Kas de bergen in wil gaan. Ze hebben besloten dat niet aan hun moeder en oma te vertellen, maar ze willen wel dat opi Kas weet hoe hij zich in de IJslandse kou moet redden. Daarom willen ze hem het survivalhandboek van Twan voorlezen.

‘Het is gewoon zo,’ zei Linde, ‘dat we niets tegen mama en oma zeggen als u naar ons luistert. En we willen heel graag dat u alles goed onthoudt.’
Ik las de regels van drie voor en opi Kas deed alsof hij luisterde. Ik bladerde verder naar het hoofdstuk ‘Koudegebieden’. Volgens mij lag het huis van opi Kas midden in een verschrikkelijk koudegebied.
Rechts op de pagina stond een lijstje *Doen*. Links stond een lijstje *Niet doen*. Niet doen klonk misschien te bazig, daarom begon ik aan de rechterkant.
‘Bedek je mond en neus. Controleer regelmatig of je bevroren ledematen hebt.’ Ik moest even nadenken. Wat moest opi Kas doen als hij bevroren ledematen had? Dan was er geen oksel van iemand anders in de buurt.
‘Kunnen wij niet mee?’ vroeg ik.
‘Beter van niet,’ zei opi Kas.
‘Dan moet u heel goed luisteren,’ zei Linde. ‘We gaan het hele boek voorlezen, want we willen dat u veilig terugkomt.’
Het hele boek, zo gek zouden we opi Kas niet krijgen. De helft ging over tropische regenwouden en woestijnen.
‘Maak een kampvuur,’ las ik. ‘Smelt voldoende sneeuw, want ook in een koud klimaat is drinken van levensbelang.’
‘Ik kom niet terug,’ zei opi Kas.
Het lijstje *Doen* was nog veel langer, maar ik hield mijn mond dicht.
‘Hè?’ zei Linde.
‘Ik kom niet terug.’
‘Waarom niet?’ vroeg Linde.
‘Ik ben werkelijk bijna op,’ zei opi Kas. ‘Iets anders kan ik er niet van maken. Ik heb nog een maand of wat volgens de dokter. Hoeveel maanden, wilde ik weten. Maar daar kon dat stuk onbenul niets over zeggen. Niets! Alleen ongeveer. Een maand of wat. Tegen iemand van dik over de negentig zeggen dat het ongeveer een maand of wat gaat duren – dat is knap hoor. Nou. Daar moet je jaren voor studeren.’
‘Bent u ziek?’ vroeg Linde.
‘Nogal,’ zei opi Kas. ‘Maar we weten allemaal dat Magere Hein op de loer ligt en dat je op mijn leeftijd aan de beurt bent. Heb ik gelijk of niet?’

Linde haalde haar schouders op. Ik zag dat ze verdrietig werd.
'Ach,' zei opi Kas. 'Zo erg is het niet.'
'Zo erg is het wel!' zei ik.
Ik wist waarom Linde verdrietig werd. Niet omdat opi Kas over doodgaan praatte, maar omdat hij deed alsof het de normaalste zaak van de wereld was.
Opi Kas maakte het steeds erger. Eerst wilde hij de bergen in, en nu wilde hij voor altíjd de bergen in. En altijd duurde nog maar even. En dat vertelde hij aan ons!
Opi Kas zuchtte. 'Wat ik bedoel is dit: als ik met jullie meega duurt het niet lang meer, en als ik de bergen inga duurt het ook niet lang meer. En zo'n oude man als ik in een ziekenhuisbed en al die ellende… daar draait het op uit als ik meega. Een ziekenhuis met slangetjes en apparaten en dokters die me zo lang mogelijk in leven willen houden. En dat allemaal voor niets eigenlijk, want dood ga ik toch. Ik heb al zo lang geleefd, jongens. Laat mij nou maar op mijn eigen manier…'
'Ik snap gewoon niet waarom,' zei Linde. 'Als u bij oma en mama kunt zijn. En bij Twan. En bij mij.'
'Ik ben zoals ik ben,' zei opi Kas. 'Kan ik er wat aan doen?'

Marjolijn Hof, De regels van drie (niveau 1). Querido, Amsterdam/Antwerpen 2013

Opdracht
4

Lees tekst 4. Het is de flaptekst van *De gebroeders Leeuwenhart* van de Zweedse schrijver Astrid Lindgren.
Is *De gebroeders Leeuwenhart* een fantasieverhaal of een realistisch verhaal? Hoe weet je dat?

Tekst 4

De broers Jonatan en Karel (die door Jonatan Kruimel wordt genoemd) zijn onafscheidelijk. Als zij kort na elkaar sterven, ontmoeten ze elkaar weer in Nangijala, een sprookjesachtige plek. Maar niet alles is er zo mooi als het lijkt, want de wrede heerser Tengil houdt het land in zijn macht. Zijn vreselijkste wapen is de draak Katla. Kunnen de broers dit monster verslaan?

Opdracht
5

Lees tekst 5. Het is een fragment uit *De gebroeders Leeuwenhart*.

1 Lijkt het Kersendal jou een fijne plek om te leven? Leg je antwoord uit.
2 Nangijala lijkt op een sprookjeswereld. Geef twee voorbeelden waaruit dat blijkt.
3 Nangijala lijkt ook op de wereld van ridders. Hoe weet je dat?
4 In sprookjes en ridderverhalen gaat het vaak over 'goed' en 'kwaad'. Geldt dat ook voor Nangijala? Leg je antwoord uit.

Tekst 5

De gebroeders Leeuwenhart

Jonatan is al een paar maanden in Nangijala. Kruimel (de ik-persoon) is er pas een dag.

Toen het weer morgen werd, gingen we paardrijden. Ja hoor, ik kon paardrijden, en toch zat ik voor het eerst op een paard – ik begrijp gewoon niet hoe het komt dat het zo is in Nangijala, ik bedoel dat je alles kan. Ik galoppeerde erop los alsof ik mijn hele leven niets anders gedaan had.

Maar je had moeten zien hoe Jonatan reed! Die mevrouw die vond dat mijn broer eruitzag als een sprookjesprins, had erbij moeten zijn, toen hij op zijn paard over de weiden in het Kersendal aan kwam suizen, want dan had ze een sprookjesprins te zien gekregen die ze nooit meer had vergeten! Zoals hij daar in galop aan kwam zetten en met een sprong de rivier over was, ja de rivier over vloog, en zijn haren om hem heen wapperden, kon je alleen nog maar aan een sprookjesprins denken. Dat kwam ook een beetje door zijn kleren, die echt bij een ridder hoorden.



Een van de kasten van de Ruiterhoeve hing vol kleren – vraag me niet waar ze vandaan waren gekomen – en dat waren geen kleren van nu, maar juist van die ridderkleren van vroeger. We hadden voor mij ook van alles tevoorschijn gehaald, mijn eigen oude vodden had ik weggegooid, die wilde ik niet meer zien. Want Jonatan zei dat onze kleren moesten passen bij de tijd waarin we nu leefden, anders zouden de mensen in het Kersendal ons gek vinden. De tijd van de kampvuren en de sprookjes, had Jonatan dat niet gezegd? Toen we er in onze mooie ridderkleren rondreden, vroeg ik hem: ‘Het is wel een heel oude tijd, hè, waarin we hier in Nangijala leven?’

‘Dat zou je wel kunnen zeggen,’ zei Jonatan. ‘Voor ons is het natuurlijk wel een oude tijd. Maar je zou ook kunnen zeggen dat het een jonge tijd is.’

Hij dacht even na.

‘Ja, dat is het,’ zei hij, ‘een jonge en gezonde en goede tijd waarin het leven licht en eenvoudig is.’

Maar toen kregen zijn ogen een donkere glans.

‘Tenminste hier in het Kersendal,’ zei hij.

‘Is het op andere plekken dan anders?’ vroeg ik. En Jonatan zei dat het op andere plekken heel anders kon zijn.

Astrid Lindgren, De gebroeders Leeuwenhart (niveau 1). Uitgeverij Ploegsma, Amsterdam 2019 (1973)

Opdracht 6

1 Waarom mag niemand weten wat Sofia, Jonatan en Kruimel doen?
2 Wie is Orvar, denk je?
3 Waarom kunnen er geen mensen meer van het Kersendal naar het Bramendal?
4 Jonatan zegt: 'En niemand weet hoe het met het Kersendal zal gaan.' Waar is Jonatan bang voor, denk je?
5 Bekijk de afbeelding. Noteer zo veel mogelijk dingen die je herkent uit tekst 4, 5 en 6.
6 *De gebroeders Leeuwenhart* is een klassieker. Waarom zouden lezers het boek nog steeds mooi vinden?
7 Wat vind *jij* mooi aan *De gebroeders Leeuwenhart*?
8 Is er ook iets wat je minder mooi of leuk vindt? Zo ja, leg je antwoord uit.

Begrippen

de klassieker iets wat lang geleden gemaakt is, maar nog steeds mooi gevonden wordt

Tekst 6

De gebroeders Leeuwenhart

Kruimel en Jonatan zijn op bezoek bij Sofia, een vriendelijke vrouw die duiven houdt. Ze is verdrietig en bezorgd, want ze heeft een van haar duiven dood gevonden, met een pijl in haar borst.



Arme Sofia, ze was vast veel ongeruster dan ze wilde tonen. Ze tuurde in de richting van de bergen en zag er zo bezorgd uit, dat ik er ook ongerust van werd. Waar tuurde ze naar? Op wie wachtte ze?
Dat zou ik algauw te horen krijgen. Want plotseling zei Sofia: ‘Daar komt ze! Godzijdank, daar heb je Paloma!’
Het was een van haar duiven, die eraan kwam. Eerst zag je niet meer dan een stipje tussen de bergen, maar het duurde niet lang of ze was bij ons en landde op de schouder van Sofia.
‘Kom, Jonatan,’ zei Sofia meteen.
‘Ja maar Kruimel – ik bedoel Karel,’ zei Jonatan. ‘Die moet alles nu toch wel weten, vind je niet?’
‘Ja natuurlijk,’ zei Sofia. ‘Kom maar gauw allebei!’
Met de duif op haar schouder holde Sofia voor ons het huis in. Ze nam ons mee naar een klein kamertje naast de keuken, en daar grendelde ze de deur en sloot de luiken voor de ramen. Ze wilde er zeker van zijn dat niemand kon horen of zien wat wij deden.
‘Paloma, mijn duif,’ zei Sofia. ‘Heb je vandaag een betere boodschap bij je dan laatst?’
Ze stak haar hand onder de ene vleugel van de duif en haalde een capsuletje tevoorschijn. Daar trok ze net zo’n opgerold stukje papier uit, als dat wat ik Jonatan uit de mand had zien halen en bij ons thuis in het buffet had zien verstoppen.
‘Lees het gauw,’ zei Jonatan. ‘Gauw, gauw!’
Sofia las het, en toen slaakte ze een zachte kreet.
‘Ze hebben Orvar ook te pakken,’ zei ze. ‘Nu is er niemand meer over die werkelijk iets kan doen.’
Ze gaf het papiertje aan Jonatan, en toen hij het gelezen had, werd zijn blik nog zwarter dan tevoren.
‘Een verrader in het Kersendal,’ zei hij, ‘wie denk jij dat er zo vals kan zijn?’
‘Ik weet het niet,’ zei Sofia. ‘Nu nog niet. Maar God helpe hem, wie het ook zijn mag, als ik het te weten kom.’
Ik hoorde het allemaal aan zonder er iets van te begrijpen.
Sofia zuchtte en toen zei ze: ‘Vertel het maar aan Karel. Ik ga ondertussen wat eten voor jullie klaarmaken.’
Toen verdween ze in de keuken.
Jonatan ging met zijn rug tegen de muur op de grond zitten. Daar bleef hij een poos stil naar zijn zwarte handen zitten kijken, maar ten slotte zei hij: ‘Ja, nu zal ik het je vertellen. Omdat het van Sofia mag.’
Veel had hij al verteld over Nangijala, zowel voordat ik kwam als toen ik er eenmaal was. Maar wat ik nu in Sofia’s kamertje te horen kreeg was helemaal nieuw voor mij.
‘Je weet nog wel wat ik gezegd heb,’ zo begon hij. ‘Dat het leven hier in het Kersendal licht en eenvoudig is. Dat is het geweest en dat zou het moeten zijn,

maar nu is het niet meer zo. Want als het in het andere dal moeilijk en zwaar is, dan wordt ook het leven in het Kersendal moeilijk, begrijp je dat?'
'Is er dan nog een dal?' vroeg ik, en toen vertelde Jonatan van Nangijala's twee groene dalen, die zo mooi tussen Nangijala's bergen lagen, het Kersendal en het Bramendal, diepe dalen met bergen eromheen, hoge, woeste bergen waar je nauwelijks overheen kon komen als je de kleine, gevaarlijke slingerpaadjes niet kende, zei Jonatan. Maar de mensen in de dalen kenden die paadjes en konden naar elkaar toe gaan als ze dat wilden.
'Of liever gezegd, dat konden ze vroeger,' zei Jonatan. 'Nu komt er geen mens het Bramendal meer uit en er komt ook geen mens meer in. Alleen Sofia's duiven komen er nog.'
'Waarom?' vroeg ik.
'Omdat het Bramendal geen vrij land meer is,' zei Jonatan. 'Omdat het in de handen van de vijand is.'
Aan de blik waarmee hij me aankeek, zag ik dat hij het naar vond om mij bang te moeten maken.
'En niemand weet hoe het met het Kersendal zal gaan,' zei hij.
Ik schrok. Tot nu toe had ik juist altijd met zo'n veilig gevoel in Nangijala rondgelopen, maar wat hij nu zei, maakte me bang.
'Wat is dat voor vijand?' vroeg ik.
'Tengil heet hij,' zei Jonatan, en hij sprak die naam op zo'n manier uit dat de rillingen ervan over mijn rug liepen.

Astrid Lindgren, De gebroeders Leeuwenhart (niveau 1). Uitgeverij Ploegsma, Amsterdam 2019 (1973)

Opdracht
7

Deze vragen gaan over alle teksten en de theorie uit deze paragraaf.

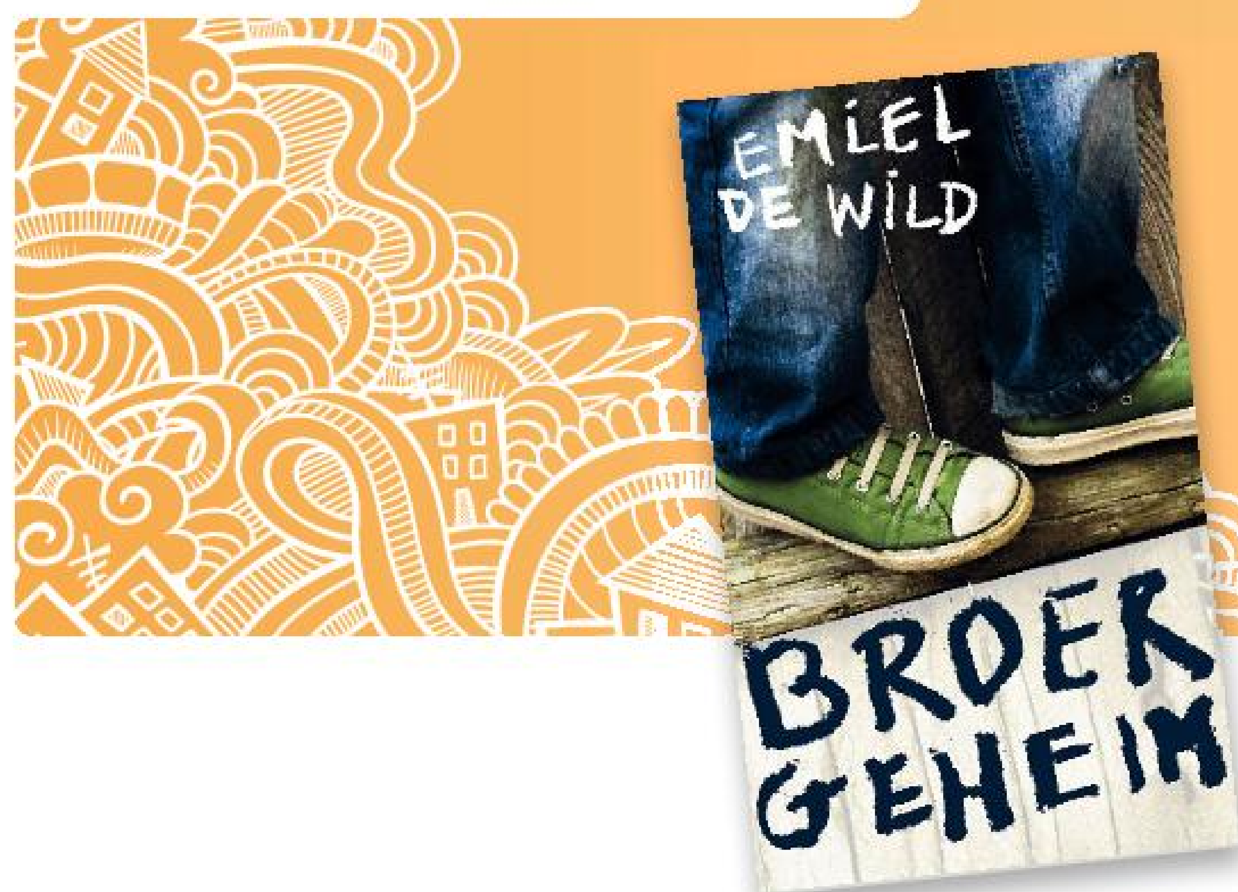
1 Welk boek lijkt je spannender? ***De regels van drie / De gebroeders Leeuwenhart***

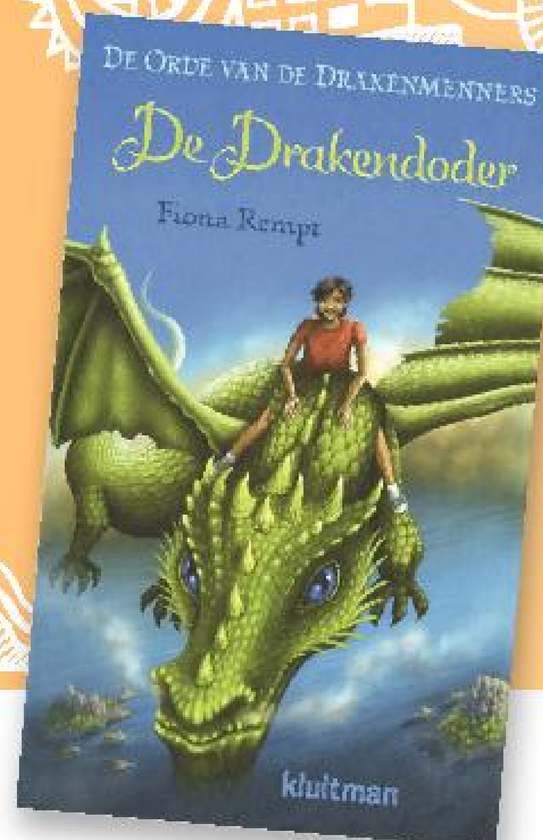
2 Wat kan er gebeuren als je fictie leest? Je mag meerdere antwoorden kiezen.
- A Je bent nieuwsgierig naar hoe het verdergaat.
- B Je denkt even niet aan jezelf en je eigen leven.
- C Je kunt je voorstellen hoe het is om iemand anders te zijn.
- D Je kunt je voorstellen hoe het is om in een andere wereld te leven.
- E Je kunt iets herkennen van wat je zelf ook voelt of meemaakt.
- F iets anders, namelijk …

3 Houd je meer van fantasieverhalen of realistische verhalen? Leg je antwoord uit.

Leestips Familie 











Ik kan/weet
- wat fictie is.
- uitleggen of ik meer van realistische of fantasieverhalen houd. 1F

§2 Personages

Je leert
- je inleven in personages.
- uitleggen hoe een personage zich voelt.

Je hebt afgerond
- -

Theorie


video-uitleg

Personages

Alle personen die een rol spelen in een verhaal noem je **personages**. Het belangrijkste personage, degene over wie het hele verhaal gaat, is de **hoofdpersoon**. Van hem of haar weet je altijd wat hij denkt en voelt. Veel verhalen hebben één hoofdpersoon, maar er zijn ook verhalen met meerdere hoofdpersonen. De andere personages zijn **bijfiguren**.

Omdat in verhalen niet alleen wordt beschreven wat personages meemaken, maar ook hoe ze zich voelen, ga je hun gedrag vaak beter begrijpen. Dat noem je **inleven**.

Opdracht
1

Bekijk het filmpje. Hierin vertelt de schrijfster Anna Woltz over haar boek *Alaska*.
1 Het onderwerp van *Alaska* is **epilepsie / middelbare school**.

Lees tekst 1. Het is de flaptekst van *Alaska*.
2 De hoofdpersonen van *Alaska* zijn …(**1**)… en …(**2**)….
3 Sven wil niet ‘zielig’, maar **gezond / populair / stoer** zijn.
4 Wat lijkt jou leuk of interessant aan *Alaska*?

Tekst 1

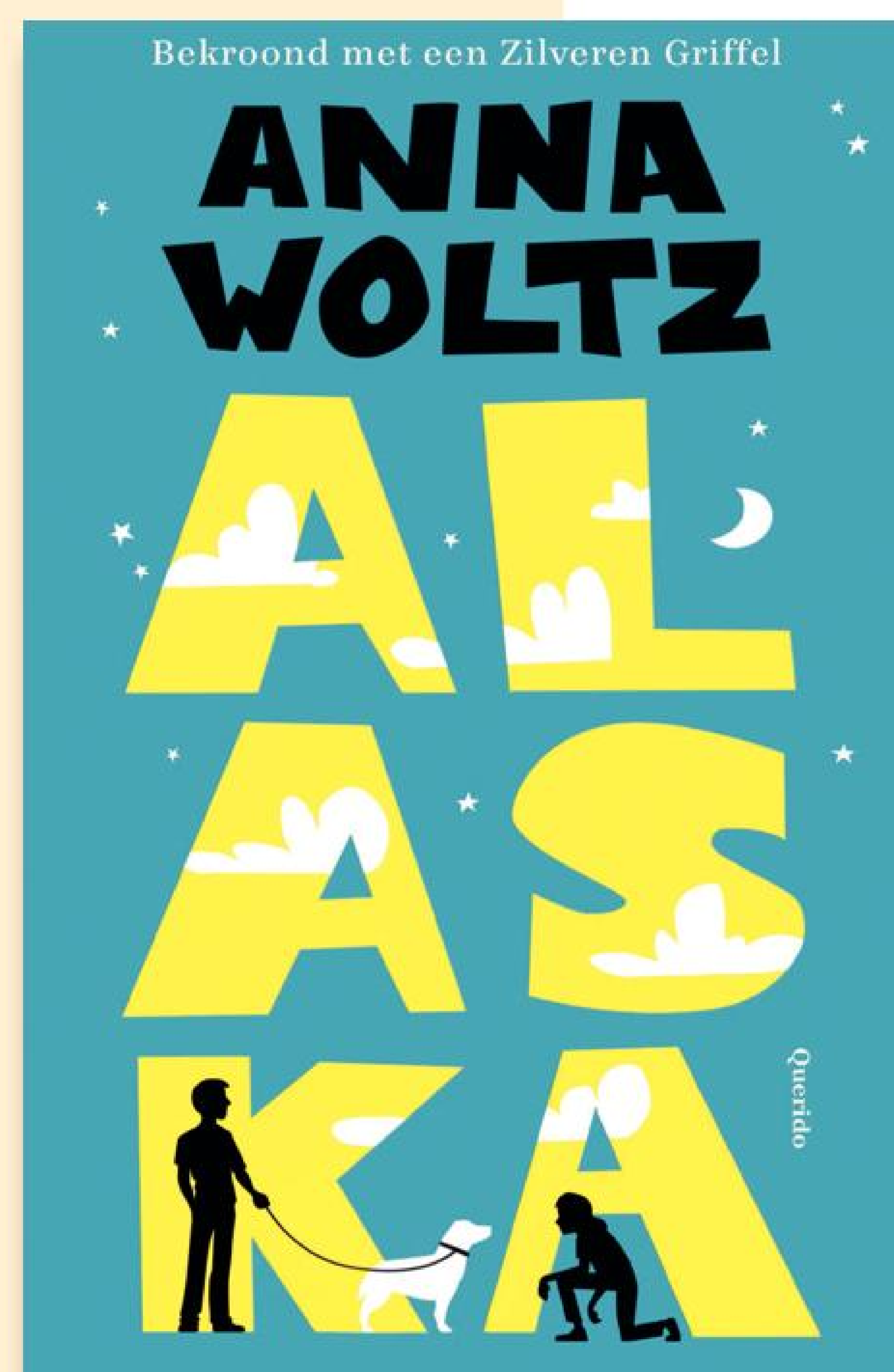
Op de eerste dag van het schooljaar weet Sven het zeker: hij moet een briljante stunt uithalen. Anders is hij meteen die zielige jongen uit 1b.
Parker wil juist onzichtbaar zijn. Ze heeft net de ergste zomer van haar leven achter de rug en vertrouwt niemand meer. Dan ontdekt ze dat Alaska, de hond die eerst van háár was, nu bij Sven woont – als zijn hulphond.
Overdag wil Parker niks te maken hebben met Sven, dus er zit maar één ding op. Als ze Alaska ooit nog wil zien, moet dat ’s nachts.

Opdracht
2

Lees tekst 2. Het is een fragment uit *Alaska*.
1 In tekst 1 staat: ‘Parker wil juist onzichtbaar zijn.’ Wat betekent dat?
2 Lukt haar dat ook? Leg je antwoord uit.
3 *a* Voordat Parker *Jingle Bells* ging blaffen, voelde ze zich **onzeker / zelfverzekerd**.
b En hoe voelde ze zich daarna? **beschaamd / trots**

Tekst 2

Alaska



In de eerste les doet klas 1b een kennismakingsspelletje: iedere leerling moet drie dingen over zichzelf vertellen: twee dingen die waar zijn en één ding dat niet waar is. Parker vertelt dat ze Parker heet, omdat ze is geboren in een park, dat ze de as van haar oma hebben uitgestrooid in de Efteling en dat ze Jingle Bells *kan blaffen.*

Parker

Iedereen begint door elkaar te roepen. Dat je geen as mag rondstrooien in de Efteling. Dat Parker helemaal geen meisjesnaam is. Of we de urn in het Sprookjesbos of in een attractie hebben omgekeerd.
'*Jingle Bells* bláffen?' schreeuwt Sven boven alles uit. Hij kijkt me aan. Zijn ogen zijn zo blauw als die van een Siberische husky.
Ik knik.
'Doe dan!' roept hij. Hij is nog niet aan de beurt geweest, dus ik weet niks over hem. Geen dingen die waar zijn. Geen dingen die gelogen zijn.
Ik kijk naar mijn schrift en denk aan Alaska.
Vorig jaar met kerst, toen ze nog een puppy was, hebben we wel honderd keer naar het YouTube-filmpje gekeken van de honden die samen *Jingle Bells* zingen. De eerste keer zat ze roerloos op mijn schoot. Haar nageltjes in mijn dijbeen, haar puppysnoet scheef, ogen kogelrond. Stomverbaasd dat er zoiets bestond hier op aarde: zingende soortgenoten. Bij de zestiende keer blaften we mee met het hondenkoor. En na vijftig keer stond Alaska op haar dikke puppy-pootjes te keffen naar de stille computer, omdat ze vond dat het weer tijd was voor een concert.
'Je durft niet!' roept Sven.
Zonder knipperen kijk ik terug. Er zijn duizend dingen die ik niet durf. Maar dit durf ik wel. Ik doe mijn kin omhoog, want dat deden Alaska en ik ook altijd. En dan begin ik.

Sven

Serieus. In deze stad zijn ze nog gekker dan ik dacht. In het allereerste uur begint er gewoon een meisje te *blaffen*.
Ze heet Parker Montijn. Ze is mager en bleek, alsof ze net terug is van een tocht naar de Noordpool. Als enige meisje draagt ze zwarte kleren en als enige meisje lacht ze niet.
Ze steekt haar spitse snuit in de lucht en blaft zo echt dat je acuut de dierenbescherming wilt bellen. Het klinkt alsof ze net een hond heeft ingeslikt. Een levende.

Maar halverwege het liedje stopt ze.
Ze kijkt om zich heen en ik zie haar wangen knalrood worden. Man, ik dacht dat ze het expres deed. Dat dit háár stunt was. Maar ze heeft nu pas door dat ze voor gek staat. Dat de rest niet meer bijkomt van het lachen.
'En dan nu *O dennenboom*!' roept Benjamin.
'Of *Rudolph the Red Nosed Reindeer*,' schreeuwt Sol. 'Die gaat vast ook supergoed als hond.'

Het is een verloren zaak.
Vanaf vandaag, tot aan haar dood, is Parker Montijn het meisje dat bij het ontbijt een hond door haar cornflakes mengde en in de eerste les begon te blaffen.

Anna Woltz, Alaska (niveau 1). Querido, Amsterdam 2016

Opdracht
3

Lees tekst 3.

1 Wie is de ik-persoon in tekst 3?
2 Wat Sven doet, kun je pesten of plagen noemen.
a Wat vindt Sven zelf, denk je? **pesten / plagen**
b Hoe voelt het voor Parker, denk je? **pesten / plagen**
c Wat vind jij? **pesten / plagen**
3 Waarom zou Sven dat doen, denk je?

Tekst 3

Alaska

Sven

Midden in de grote hal staat Parker het hondenmeisje. Helemaal alleen.
Zwarte jurk, witte benen. Ze kleurt bij de geblokte tegels. Ernstig bekijkt ze elk raam en elke deur en telt ze iets af op haar vingers.
Terwijl ik langs haar loop, neurie ik zachtjes *Jingle Bells*. Maar ik stop zodra ik haar gezicht zie.
'Vind je dat grappig?' vraagt ze fel.
Ze kijkt me recht aan. Haar ogen zijn lichtgrijs met een donker randje. 'Het is jouw schuld dat ik ging zingen!'
'Noemen jullie dat zo hier?' vraag ik. 'Een kikker kwaakt, een schaap mekkert en een hond zingt?'
'Jij daagde me uit!'
Ik stop mijn handen in mijn zakken.
'Toen ik negen was,' zeg ik, 'sprong ik midden in de winter in het kanaal. Mijn moeder vroeg later waarom, en toen zei ik dat ik was uitgedaagd. Dat vond ze een extreem suffe reden om bijna te verdrinken.'
'Dat is het ook,' zegt Parker.
Ze kijkt om zich heen, de hele geblokte hal door.
'Ik heb nog meer te doen,' zegt ze kortaf.
Ze kijkt me niet meer aan en loopt weg.

Anna Woltz, Alaska (niveau 1). Querido, Amsterdam 2016

Opdracht
4

Lees tekst 4. Hier lees je hoe *Alaska* verdergaat.

1 Parker heeft haar moeder al vier keer een berichtje gestuurd. Verzin zelf wat er in een van die berichtjes zou kunnen staan.
2 In het tweede deel van tekst 4 staan twee zinnen waaraan je kunt zien dat Sven boos is. Noteer de eerste drie woorden van beide zinnen.
3 Sven is boos, omdat …
4 Sven wil absoluut niet dat anderen hem zielig vinden. Vind jij Sven zielig? Leg uit.
5 In het filmpje van opdracht 1 zegt Anna Woltz dat je *Alaska* kunt lezen 'en dan weet je daarna hoe het voelt om epilepsie te hebben'.
Weet jij nu hoe het voelt om epilepsie te hebben? **ja / nee / een beetje**

Tekst 4

Alaska

Parker

Het zesde uur hebben we mentoruur.
Alle ramen van het lokaal staan open. Hoog boven onze hoofden vliegt een wesp en buiten op het schoolplein schreeuwen stemmen die al vrij zijn.
Sven Beekman komt weer als allerlaatste binnen. Ik heb geen idee waarom die jongen elk uur te laat moet komen. Benjamin heeft een plaats voor hem vrijgehouden en Ziva, het meisje met de zwarte krullen, lacht naar hem.
Ik doe alsof hij niet bestaat.
Terwijl iedereen nog rommelt met schriften en pennen, check ik vlug mijn mobiel. Ik heb mijn moeder al vier keer een berichtje gestuurd en elke keer reageert ze binnen vijf minuten, precies zoals we hadden afgesproken. Met mijn vinger aai ik stiekem even over het startscherm. Er staat nog steeds een foto van Alaska op.
Onze mentor heet meneer Hoppenbrouwers en ook als je het skelet in het biologielokaal meerekent, is hij waarschijnlijk de oudste van de hele school. Honderd jaar geleden was hij zelf een leerling hier en hij vertelt ons meteen dat het spookt in de kelder onder de mediatheek. Andere kinderen giechelen en rillen overdreven, maar ik kijk strak naar de landkaart aan de muur.
‘En nu,’ zegt Hoppenbrouwers, ‘is het de bedoeling dat ik de schoolregels met jullie doorneem. Vooral over het gebruik van de zogenoemde draagbare telefoon bestaat enige…’
Hij stopt.
In de doodstille klas is iemand aan het lachen. Niet op een normale manier, maar laag en eentonig. Het klinkt dreigend. Als een vastgelopen spook.
‘HA – HA – HA – HA – HA…’
Ik voel kippenvel op mijn armen en draai me om. Tegelijk met de rest van de klas. Het geluid komt uit de mond van Sven. Uit zijn lichaam – maar hij ziet er niet meer uit als zichzelf. Zijn ogen zijn naar boven weggedraaid en hij maakt smakkende bewegingen met zijn mond.
‘Wat heeft hij?’ roept Ziva.
‘Hé, man…’ Benjamin schudt aan Svens arm, maar er komt geen enkele reactie. Svens mond gaat open en dicht. Zijn ogen staren. En uit zijn keel komt dat spookachtige geluid.
‘Ik bel 112!’ Sol pakt zijn mobiel.
‘Dat is niet nodig,’ zegt Hoppenbrouwers kalm. ‘Sol, doe je telefoon weg. Over een paar seconden hoort Sven ons weer.’
Alle meisjes hebben hun hand voor hun mond geslagen en Sol houdt nog steeds zijn mobiel vast. Het scherm aan, 112 alvast ingetoetst.
Ik doe niets. Door mijn hoofd flitsen filmpjes die ik niet wil zien. Die komen altijd weer terug als het eng wordt.
En dan houdt het toonloze lachen plotseling op. Sven knippert met zijn ogen, pakt zijn pen en buigt zich over zijn schrift alsof er niets aan de hand is. Alsof hij geen idee heeft dat hij net werd overgenomen door een spook.
Ademloos blijven we naar hem kijken. Zijn pen zweeft boven het papier, klaar om een opdracht te maken. Maar we hadden helemaal geen opdracht.
Na een paar seconden kijkt hij op. En dan ziet hij ons staren.

Sven

Het voelt alsof ik boven water kom.
Het is gebeurd. Dat kan niet anders.
Ik leg mijn pen neer en veeg een druppel kwijl van mijn kin. Ze staren naar me.
Dit is het dus. Vanaf nu ben ik *die zielige jongen uit 1b*.

‘Je was even weg,’ zegt Hoppenbrouwers met zijn zware stem. ‘Een halve minuut misschien, niet langer. Je smakte met je mond en lachte.’

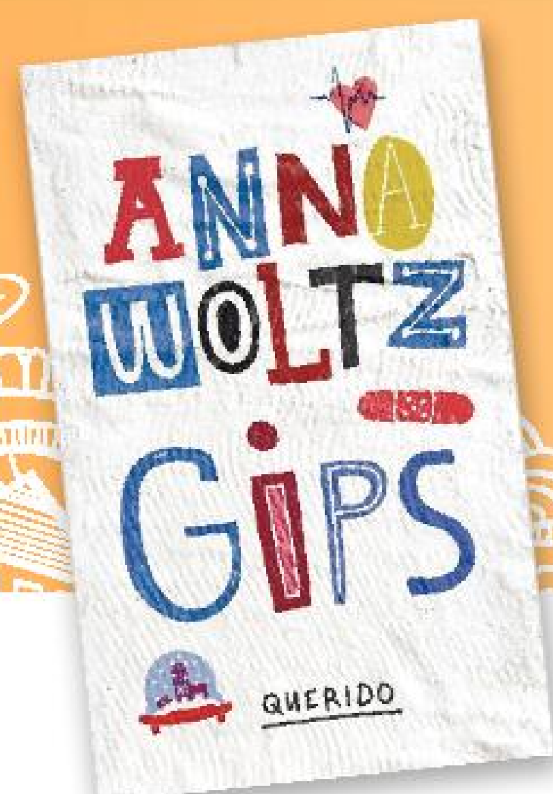
Ik kijk naar de stoel voor me. In mijn hoofd schreeuw ik alle scheldwoorden die ik ken.

Deze zomer is Hoppenbrouwers twee keer bij ons thuis geweest. De tweede keer, toen we onder de gele parasol in de tuin zaten, was ik ook even van de wereld. Hij heeft dus onthouden wat mijn moeder daarna deed: ze vertelde me hoe lang het duurde en wat ik precies had gedaan.
‘Gaat het?’ vraagt Hoppenbrouwers. ‘Wil je wat drinken of…’
Ik schud mijn hoofd.
Na een aanval is de wereld een beetje vloeibaar. Het duurt even voordat de lijnen weer hard zijn. Voordat mijn hersens zich herinneren hoe je alles opbergt: geluiden bij geluiden, kleuren bij kleuren. Woorden bij woorden.
Ik schraap mijn keel.
‘Ik voel me top,’ zeg ik te hard. ‘Maar volgens mij kunnen Ziva en Elin wel wat water gebruiken.’
Ik was van de wereld, maar zij zagen het gebeuren.

Zij leefden door. En nu, op dag één, weten ze al meer over mij dan ikzelf. Terwijl de bleke meisjes slokjes water nemen en over elkaars rug wrijven, klem ik mijn kiezen op elkaar. Ik zou op dit moment echt de hele school in elkaar kunnen slaan.
Of eigenlijk ook niet. Ik ben kapot. Ik wil in mijn bed liggen.
Hoppenbrouwers kijkt naar mij. ‘Leg je het zelf uit?’
Ik knik. Als ik nu zielig ga lopen doen, dan ben ik de rest van het jaar de gehandicapte. Ik kijk naar een wesp die niet snapt hoe het open raam werkt. Hij blijft zich te pletter vliegen tegen het glas.
En dan vertel ik het dus. Dat ik epilepsie heb.
Ik heb een kolossale hekel aan dat woord. Als er een sport was die *epilepsie* heette, dan zou ik echt nooit van mijn leven op epilepsie gaan.
Maar dit kies je niet.
Een jaar geleden begon het. Zomaar, uit het niets. Ik kreeg kortsluiting in mijn hoofd. Mijn hersencellen schoten te veel signalen af. Als je in het wilde weg op het toetsenbord van een computer ramt, dan loopt het ding vast. Nou, elke keer dat mijn hersens te veel vonken afvuren, loop ík vast.

Anna Woltz, Alaska. Querido, Amsterdam 2016

Leestips Vriendschap  









Ik kan/weet
- me inleven in een personage en uitleggen hoe een personage zich voelt. 1F

§3 Smaak

Je leert	• uitleggen wat je smaak is.
Je hebt afgerond	• Fictie § 1 Fictie en non-fictie en § 2 Personages

Theorie



Smaak

Als iemand jou vraagt van wat voor soort films en series jij houdt, kun je dat waarschijnlijk in een paar woorden uitleggen. Zo is het ook met boeken. Om uit te leggen wat jouw smaak is, kun je iets zeggen over:

- het **onderwerp** – datgene waarover het verhaal gaat, bijvoorbeeld: voetbal, pesten of vriendschap.
- het **genre** (spreek uit: *zjan-re*), het soort verhaal.

In de bibliotheek staat op de boeken een **pictogram** dat het genre aanduidt, bijvoorbeeld:

avonturen-verhaal	familie	griezelverhaal	historisch verhaal	humor
liefdesverhaal	oorlogsverhaal	psychologisch verhaal	school	science fiction

Psychologische verhalen worden ook wel **probleemboeken** genoemd. Daarin worstelt de hoofdpersoon met een probleem. Hij is bijvoorbeeld ernstig ziek of zijn ouders gaan scheiden.

Of je een boek wel of niet leuk vindt, hangt vaak ook af van hoe het boek eruitziet en hoe het is geschreven. Daarnaast kun je zeggen of je meer van **fictie** of **non-fictie** houdt en of je realistische en fantasieverhalen wel of niet leuk vindt.

Opdracht
1

Bekijk de afbeelding op de volgende pagina en lees tekst 1. Het is de flaptekst van *Ontvoering* van Karin Giphart.

1. Welke drie dingen uit tekst 1 zie je op het omslag? Kies uit: *bossen – drone – muziek – videoclip – vijf vrienden.*
2. *Ontvoering* is een **fantasieverhaal / realistisch verhaal**.
3. Bij welk genre hoort *Ontvoering*? **avonturenverhaal / historisch verhaal / humor / liefdesverhaal / schoolverhaal**
4. *Ontvoering* is een deel uit de serie Leeslicht. Deze serie bestaat uit dunne boeken in makkelijke taal. Is dat voor jou een reden om *Ontvoering* te willen lezen? Leg je antwoord uit.

Tekst 1

Vijf vrienden, één drone en een videoclip in de bossen.
Het leek zo'n goed idee. Samen muziek maken.
Samen een videoclip maken.
Samen een drone kopen voor luchtopnames.
Maar wat begint als een leuke middag, loopt uit op een drama …

Opdracht 2

Lees tekst 2. Het is het begin van *Ontvoering*.

1 Wie is de ik-persoon in tekst 2?

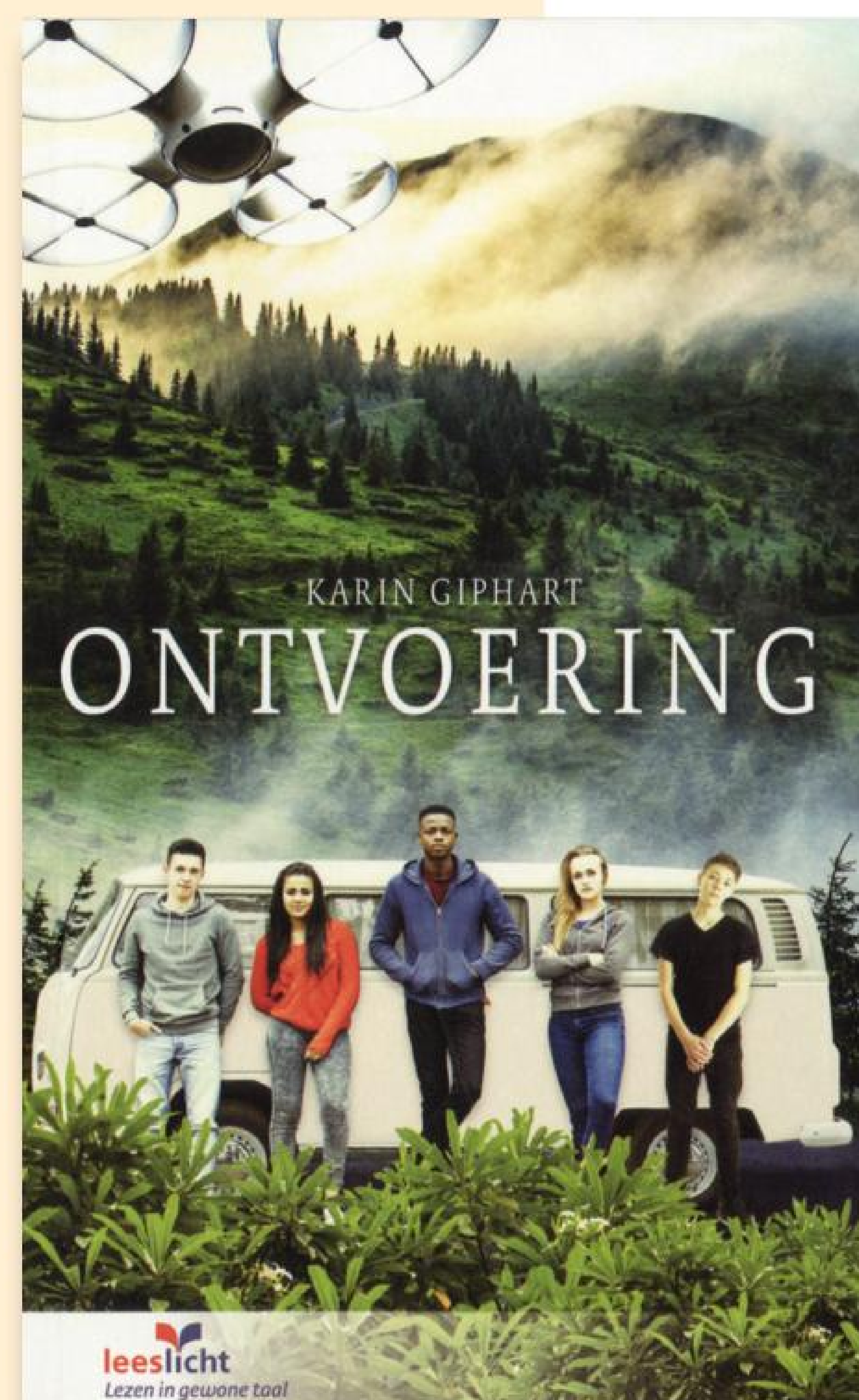
2 Noteer de namen van de andere personages in de tekst.

3 Welke twee zinnen passen bij Lars? Je mag meerdere antwoorden kiezen.

A Hij is klein voor zijn leeftijd.
B Hij is vergeetachtig.
C Hij is verliefd op Dina.
D Hij kan 's ochtends moeilijk wakker worden.
E Hij woont in Rotterdam.

Tekst 2

Ontvoering



LARS

Sommige mensen hebben één beste vriend of vriendin. Maar ik zweer het je: ik heb er vier. Twee jongens en twee meisjes: Rami, Jordi, Leyla en natuurlijk Dina. En als je zegt: je moet er eentje kiezen? Dan zeg ik: nee, dat kan ik niet. Ze zijn het allemaal. Stuk voor stuk.

We kennen elkaar al zo lang ik me kan herinneren. Juf Mary van groep 1 noemde ons meteen al de eerste dag 'de gekke vijf'.
En we hebben nog steeds lol met elkaar.
We wonen ook nog allemaal bij elkaar in de buurt. Ik woon met mijn moeder en mijn broertje op het Gemmahof. Daar gebeurt eigenlijk nooit iets.

Nana (zo noem ik Dina) woont tegenover ons. Ze zit nog steeds bij mij in de klas. Soms laat ze me afkijken als we een toets hebben. Iedereen vraagt steeds of Nana mijn vriendin is. 'Neehee', zeg ik dan. Serieus, niemand van ons vijven gaat met elkaar. We zijn ook niet verliefd op elkaar. We zijn gewoon vrienden. Nou, niet gewoon: we zijn béste vrienden.

In onze groeps-app zeggen we elke avond 'welterusten'. En elke ochtend 'hoi'. Meestal checken we of niemand zich verslaapt. Nou ja, meestal checken de anderen of ik me niet verslaap, bedoel ik.
Tussendoor sturen we foto's en grappige filmpjes. Niet alleen als we niet bij elkaar zijn. Ook als we wel bij elkaar zijn. Soms is het irritant. Vooral de meiden zijn dat. Die gooien de hele tijd hartjes, plaatjes en smileys in de groep. Dan word je wakker en heb je achterlijk veel berichten.





Ik ben Lars, trouwens. Ik ben veertien jaar. Mijn vader en moeder zijn gescheiden toen ik drie was. Mijn broertje was nog een baby.
Ik zie mijn vader één keer per maand. Hij woont in Rotterdam en werkt daar in de haven. Hij heeft tatoeages en een grote, lieve herdershond, Benny. Mijn moeder werkt in het ziekenhuis in Dordrecht. Volgens mij denkt ze dat ze daar de baas is.
'In mijn ziekenhuis doen we dat niet.'
'Mijn ziekenhuis heeft de beste behandelingen.'
Dat hoor ik haar soms tegen vriendinnen zeggen aan de telefoon. Maar ze is niet echt de directeur ofzo. Ze heeft me wel eens uitgelegd wat ze precies doet, maar ik ben het vergeten. Iets met administratie.
Ik vergeet wel vaker dingen. Dat vinden andere mensen (vooral mijn moeder en Nana) vervelend.
Maar ik doe het niet expres. Ik zet soms een kruis op mijn hand. En dan nog vergeet ik waar dat kruis voor was.
Een 'oelewapper' noemt Leyla me soms.
Een 'koekenbakker', zegt Rami dan.
Jordi moet daar altijd om lachen. Maar niet op een gemene manier.
Ik kan er zelf ook om lachen.
Dina verdedigt me meestal. Ze noemt me nog steeds 'kleintje', omdat ik vroeger de kleinste was. Maar ik ben tegenwoordig wel een kop groter dan zij. En ik zie er ook ouder uit dan veertien.

Karin Giphart, Ontvoering (niveau start). Uitgeverij Eenvoudig Communiceren, Amsterdam 2018

Opdracht
3

Lees tekst 3. Hier lees je hoe *Ontvoering* verdergaat.

1. In tekst 3 is **Lars / Rami** de ik-persoon.
2. Wat denk jij? Is Dina meegenomen door het busje? Leg je antwoord uit.
3. Over welk onderwerp gaat *Ontvoering* nog meer, denk je, behalve 'ontvoering'? Kies uit: *astma – gescheiden ouders – liefde – vriendschap*.

Tekst 3

Ontvoering

Lars, Dina, Rami, Leyla en Jordi zijn naar het bos gegaan. Ze zijn bezig een videoclip op te nemen. Die filmen ze vanuit hun drone.

RAMI

Dan horen we een gil. We schrikken op. Allemaal. Het klonk als Dina, maar ook weer niet. Zo heb ik haar nog nooit horen gillen.
Het is een echte gil. Soms weet je meteen dat iemand een grap met je uithaalt. Deze gil is anders. Het is een kreet van pure angst. Waar je kippenvel van krijgt.

'Wat was dat?' vraagt Jordi.
We beginnen allemaal tegelijk de kant op te rennen waar de gil vandaan kwam. Lars rent alsof hij een Olympische wedstrijd loopt. Zo snel heb ik hem nog nooit zien rennen. Leyla is ook supersnel. Ik niet. Ik ben al gauw buiten adem, maar ik hobbel door. Zo meteen neem ik wel even een pufje tegen astma. Daar heb ik soms last van als ik veel moet bewegen.
Het bos gaat over in een klein weggetje.
Hier dichtbij moeten onze fietsen staan.
'Waar ben je?', schreeuwt Leyla.
'Hallo? Hallo? Wat is er? Wat gebeurt er?', hoor ik Jordi's stem vaag.

Links rijdt een busje keihard weg.
'Ze zit in dat busje! Ik hoor haar!', roept Lars. Inderdaad, ik hoor ook iets van een schreeuw. Lars begint achter het busje aan te rennen.
Ik probeer het kenteken te zien. Maar Lars loopt ervoor.

'Lars! Ga opzij, opzij! Lars, ik maak een foto van het kenteken, het kenteken! Lars, opzij, opzij!', roept Leyla.
Ze maakt rennend een paar foto's.
'Zit Dina echt in die bus? Dina, Dina, ben je echt niet hier?', schreeuw ik.
Ik wil het gewoon niet geloven. Dat kan toch niet? Hoe komt ze nou in die bus? Heeft iemand haar daarin getrokken? Waarom? Waarom dan?
Ik moet echt even stoppen. Ik pak mijn inhalator en haal diep adem.
Ik kijk om me heen of ik haar nog ergens zie.
Er liggen een paar blauwe en witte vaten kriskras langs de weg. Ik hoop natuurlijk dat Dina helemaal niet in die bus zit, maar dat ze in een greppel is gevallen of zo. Maar waarom zou die bus dan zo hard wegrijden?

Karin Giphart, Ontvoering (niveau start). Uitgeverij Eenvoudig Communiceren, Amsterdam 2018

Opdracht
4

Lees tekst 4. Het is het begin van *Het werkstuk* van Simon van der Geest. Het is een probleemboek.

1 Je 'biologische vader' is
A de man met wie je moeder is getrouwd.
B de man van wie je moeder zwanger is geworden van jou.
C de vader die voor je zorgt.

2 Welk probleem wil Eva oplossen?

3 Wat is het onderwerp van het boek? Kies uit: *biologische vader – moeders – school.*

Tekst 4

Het werkstuk

Eva heeft elf tenen, één beroemde moeder, en nul vaders. Oké, ze heeft wel een vader, maar haar moeder wil niks over hem vertellen. Als Eva een werkstuk moet maken voor school, kiest ze dus 'biologische vaders' als onderwerp.



HOOFDSTUK 1

Hoe ik op het idee ben gekomen voor dit werkstuk

Eerst wist ik echt niks toen we een onderwerp moesten verzinnen. Het mag alles zijn, zei de juf, als het maar iets is waar je meer over wilt weten. En als het maar met biologie te maken heeft.
'Dan doe ik Biologische Tomaten!' riep Wesley natuurlijk meteen, omdat zijn vader een kwekerij heeft met biologische tomaten. Lekker makkelijk. Volgens mij is dat geen onderwerp waar hij meer over wil weten. Hij weet er al alles van.
Zo is het voor de meesten niet zo moeilijk om een onderwerp te bedenken. Wie een lievelingsdier heeft, kiest dat gewoon, bijvoorbeeld kippen, tropische vissen of draken. (Oké, draken mocht niet. Maar Luuk wist tenminste iets.)
Ik heb er de hele week over nagedacht, maar ik heb niet echt één lievelingsdier, in onze tuin groeit alleen gras en ik heb geen vader met een biologische kwekerij. Ik heb niet eens een vader. Ik heb alleen een moeder.

En toen wist ik het opeens. Het is een onderwerp waar ik meer over wil weten.
Ik weet er nog niks van.
Ik doe mijn werkstuk over biologische vaders.

Simon van der Geest, Het werkstuk (niveau 1). Querido, Amsterdam 2019

Opdracht
5

Lees tekst 5.

1 Eva's moeder vraagt: 'Waarom wil je dit zo graag?' Begrijp jij waarom Eva meer wil weten over haar biologische vader? Leg je antwoord uit.

2 Eva's moeder vraagt ook: 'Had ik het hele verhaal eerder moeten vertellen?' Wat vind jij? Leg je antwoord uit.

3 Vindt Eva's moeder het erg dat ze geen contact meer heeft met Eva's vader? **ja / nee**

4 Eva's werkstuk is nog niet af. Ze wil nog meer onderzoek doen. Wat zal het volgende zijn dat ze gaat doen, denk je?

Tekst 5

Het werkstuk

Tegen haar moeder heeft Eva gezegd dat ze haar werkstuk over wormen maakt. Ze heeft stiekem in haar moeders spullen zitten neuzen, op zoek naar informatie over haar biologische vader. Eva's moeder is daarachter gekomen en heeft op haar beurt in Eva's spullen gesnuffeld. Daar heeft ze het werkstuk gevonden, waarvan Eva inmiddels al vijf hoofdstukken af heeft.

'Maar liefje...' begint ze, ook al klinkt ze juist niet lief, '... waar komt dit ineens vandaan? Waarom wil je dit zo graag?'
Ik bal mijn vuisten en haal diep adem. 'Het moest een onderwerp zijn waar je meer over wilt weten. Nou...'
Mama tikt met haar hand op de map. 'Maar waarom heb je me er niets over verteld?'
'Jij vertelt mij toch ook niets?' bijt ik terug.
Ik loop naar de tafel om mijn map terug te pakken, maar mama legt haar handen erop.
'Het is *mijn* werkstuk,' sis ik.
Maar mama geeft het niet terug. Ze kauwt op iets onzichtbaars. 'Oké. Maar dat hoofdstuk met die ontdekkingen en die foto, dat gaat eruit. En vanaf nu laat je nieuwe hoofdstukken eerst lezen door mij.'
'Pfff...' Ik trek een stom gezicht. 'Oké dan,' mompel ik.
Eindelijk tilt ze haar handen op en kan ik de map van tafel pakken. Ik druk hem tegen me aan.
Mama zucht. 'Had ik... had ik het hele verhaal eerder moeten vertellen? Is dit een soort... wraak ofzo?'
'Nee. Echt niet,' antwoord ik eerlijk. 'Ik ben gewoon begonnen. Eerst wist ik geen onderwerp, maar dit vond ik leuk. Dit wilde ik echt graag.'
Mama schudt ongelovig haar hoofd.
'Maar hoe meer ik erover wil uitzoeken,' zeg ik, 'hoe minder ik blijk te weten. Ik weet nu alleen hoeveel tenen hij heeft, en zijn naam. Verder niks.' Ik plof neer op een stoel.
'Rico dus...' zeg ik. Ze schrikt even en knippert met haar ogen, alsof ze recht in een felle lamp staart. 'Waarom is hij helemaal verdwenen?' ga ik verder. 'Heeft hij dan helemaal niks meer van zich laten horen?'
'Bijna niks, nee.' Ze vouwt haar armen strak om haar buik, alsof ze zichzelf vast wil houden. 'In het begin dacht ik: wat een lamzak. Later vond ik het eigenlijk

wel prima. Ik had toen ook helemaal geen zin meer in zijn bemoeienis, ik redde het prima in mijn eentje.'
'Je zei: *bijna* niks. Dus wel iets.'
'Nou, alleen die kaart dus. En een stuk of wat sms'jes die ik heb gewist. En een bandje. Meer niet.'
'Een bandje? Bedoel je een armbandje?'
'Nee, een cassettebandje. Zo'n ouderwets plastic ding voor geluidsopnames. Geen idee waarom hij dat stuurde. Ze gebruiken die dingen al jaren niet meer. Ook niet toen jij klein was.'
'Ja, ik weet heus wel wat dat zijn, opa heeft er een bak vol van. Maar wat stond er op dat bandje dan?'
'Zijn stem. Hij vertelde iets, ik weet niet meer wat. Heel kort. En hij zong een liedje. Een slaapliedje ofzo.'
'En waar is dat bandje nu?'
Mama veegt onzichtbare kruimels van de tafel. 'Weet ik veel. Jaren geleden heb ik al mijn bandjes weggedaan. Niemand heeft die dingen nog.'
'Bedoel je dat je het in de vuilnisbak hebt gegooid?'
'Ja, dat zal wel. Dat weet ik niet meer.'
Maar in mijn teen voel ik een lichte tinteling. Volgens mij weet ze het best. Ze heeft het niet weggegooid.

Simon van der Geest, Het werkstuk (niveau 1). Querido, Amsterdam 2019

Opdracht
6

Lees tekst 6. Hier lees je hoe *Het werkstuk* verdergaat.

1 Waarom zegt Rico: 'Eva, je gaat niet veel hebben aan mij.'?
2 Zou Eva's vader contact willen hebben met Eva's moeder, denk je?
3 Hoe voelt Eva zich nadat ze het bandje heeft afgeluisterd, denk je? Je mag meerdere antwoorden kiezen. Kies uit: *bang – blij – boos – verdrietig.*
4 Vind je dat Eva's ouders zich als goede ouders gedragen? Leg je antwoord uit.
5 Denk je dat dit boek goed afloopt? Leg je antwoord uit.

Tekst 6

Het werkstuk

In haar opa's huis heeft Eva uiteindelijk het cassettebandje van haar vader gevonden.

Het cassettebandje
Geruis... gezoem... geritsel, de vogel... En weer zijn stem:
Lieve Eva,
Of je dit ooit te horen krijgt dat weet ik niet. Ik weet het niet... Ik stuur Silla berichtjes, maar ze blijft zwijgen. Ze is als de rivier waarin alles verdwijnt... Toch ga ik jou een paar dingen zeggen. Ik heb geprobeerd je een brief te schrijven, maar dat lukt niet. Op papier worden mijn woorden altijd krom. Veel liever doe ik het zo, hier. Een beetje met je praten...
Hij wacht even. Op de achtergrond klinkt geritsel en in de verte krijst weer die vogel. Hij snuift en gaat dan verder:
Waar moet ik beginnen?... Het begin? Eh... Het was een valse start. Nu kan ik het me niet meer voorstellen, maar ik wist niet dat je een kind van mij was. Ha! Hoe heb ik daaraan kunnen twijfelen? Sinds Silla jouw foto heeft gestuurd, weet ik wel beter... Ik zit nu op mijn bed met die foto in mijn hand. Je lacht naar me... Eigenlijk lach je natuurlijk naar je moeder die de foto heeft gemaakt, maar ik vind het leuker

om te geloven dat je naar mij lacht... Je lijkt op me, weet je? Je ogen, je wangen, je huid, je kinnetje... Wie had dat gedacht...? Ik heb een dochter in Nederland... Eva, je gaat niet veel hebben aan mij. Ik zeg het maar eerlijk. Ik kan niet wonen in dat gure Nederland met zijn kale weilanden. Ik heb het geprobeerd, echt geprobeerd, maar ik kreeg er een koud hart van. Ik werd een kat in een kooitje. Hoe zeg je dat? Nou ja, het was niks voor mij... Nee, elke haar, elke vinger, elke teen aan mijn lijf schreeuwt om het bos, de rivier... Om mijn land, Suriname! En nu ik weer thuis ben, ben ik zo gelukkig als een dolfijn in de zee... Het enige is... Hij aarzelt even... *Het enige is: sinds ik deze foto gezien heb, zit ik met een gat, hier, in mijn hart. En dat gat ben jij... Maar ik ga leren leven met dat gat. Soms gaat het bloeden... Soms gaat het steken... Maar langzaam ga ik eraan wennen...* Hij zucht.
... Ik weet dat je bij Silla in goede handen bent. Zij heeft de warmste armen en de mooiste stem van de wereld. Daar gaat ze heel ver mee komen, zeker weten!
Er klinkt een gulle, rollende lach.
Maar wat zit ik te kletsen... Daar heb je nu nog helemaal niks aan... Je bent pas een paar maanden oud! Je verstaat me niet. Ik ga een liedje voor je zingen. Muziek verstaat iedereen...
En zachtjes begint hij te zingen. Ik sta inmiddels zo'n beetje tegen de vierkante stereo aangeplakt, ik wil geen woord missen, ik vergeet bijna adem te halen. Zijn stem kraakt en raspt, alsof er scheurtjes in zitten, en tegelijkertijd klinkt hij heel mooi en vloeiend. Maar ik versta er geen woord van. Het is een andere taal. *Sapatèh... doolimbó...* zingt hij, *Sapatèh... doolimbó...* Ik luister en luister, bang om een woord te missen, bang dat het straks al afgelopen is.

Na het lied klinkt er een klik, en daarna niets meer. Ik spoel verder, luister, maar de rest van het bandje is leeg.
Ik plof op het bed.
Dit is geen gevaarlijke vader. Dit is geen worm of lafbek.
Dit is een vader die blij is met mij.
Zie je wel.

Simon van der Geest, Het werkstuk (niveau 1). Querido, Amsterdam 2019

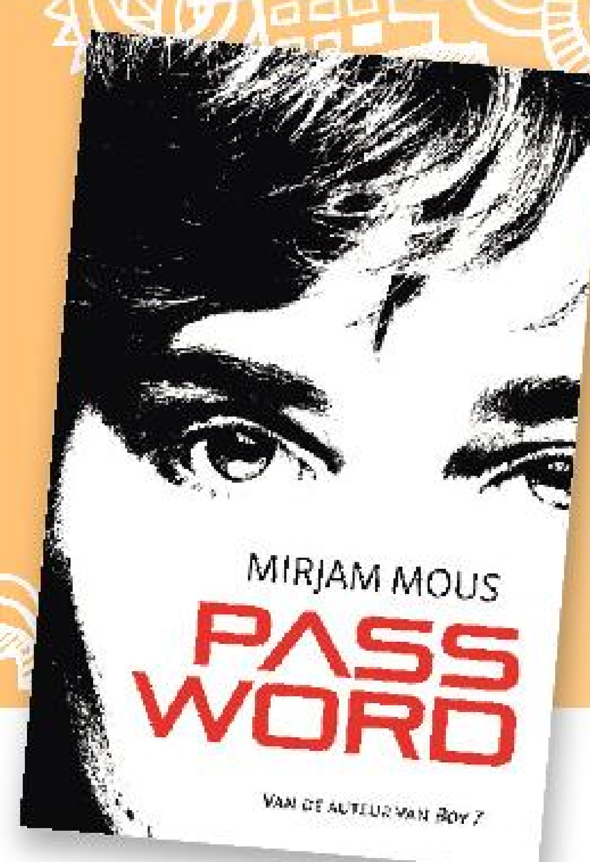
Opdracht
7 

Deze vragen gaan over alle teksten en de theorie in deze paragraaf.
1 Download het schema en vul het in.
2 Welk boek lijkt je leuker? *Ontvoering* of *Het werkstuk*? Leg aan de hand van je antwoorden op vraag 1 uit waarom. Gebruik ten minste 30 woorden.

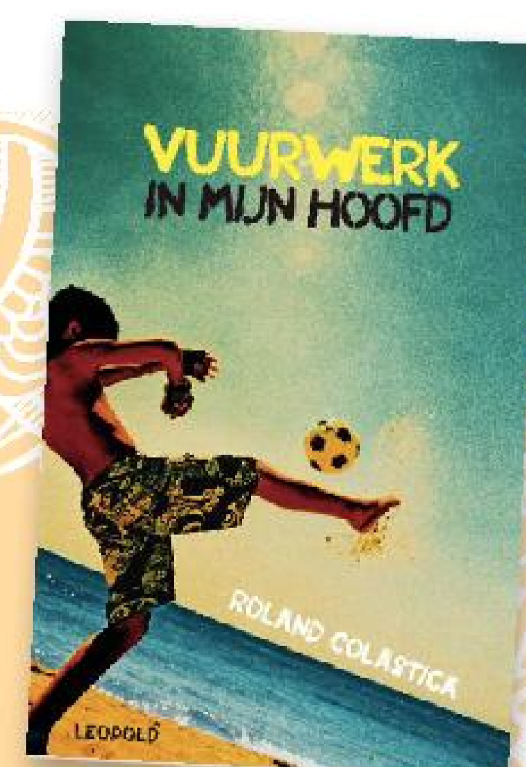
Leestips 











Ik kan/weet
- uitleggen wat mijn smaak is. 1F

§ 4 Over gedichten

Je leert
- uitleggen waarover gedichten gaan.
- uitleggen wat voor soort gedichten je mooi vindt.

Je hebt afgerond
- -

Theorie



Gedichten

Gedichten zijn korte teksten waarin de dichter iets op een mooie en bijzondere manier probeert te zeggen. Veel gedichten gaan over gevoelens, zoals verliefdheid, verdriet of eenzaamheid. Daar kun je zelf iets in herkennen, maar ze kunnen je ook helpen om iets aan anderen duidelijk te maken. Bij grote gebeurtenissen, zoals geboorte, overlijden of een huwelijk, gebruiken mensen vaak gedichten om iets te zeggen waar ze zelf niet de goede woorden voor kunnen vinden.
Gedichten kunnen ook over heel gewone dingen gaan. Daardoor ga je op een andere manier kijken naar de wereld om je heen.
Veel mensen vinden gedichten moeilijk. Ze denken al gauw dat ze het niet goed begrijpen. Dat is niet zo erg. Je hoeft gedichten niet helemaal te snappen om ze mooi te vinden.

Opdracht
1

Lees tekst 1.

1 Markeer de woorden aan het einde van de regels die op elkaar rijmen.
2 Bekijk de afbeelding. Is het ver van Groningen naar Haren? **ja / nee**
3 Waarom is de oudste slak 'ontdaan'?
4 Wanneer vlieg je uit de bocht?
5 Wat is het grapje in dit gedicht?

Begrippen

Rijm Als de laatste stukjes van twee woorden hetzelfde klinken, rijmen ze. Bijvoorbeeld: *verdriet – niet* of *toeter – computer.*

Ontdaan bijv. nw.
overstuur, van streek, in de war door een heftig gevoel

Tekst 1

Op twee slakken

Twee slakken waren al sinds jaren
op weg van Groningen naar Haren.
Ten slotte kwam geheel ontdaan
de oudste aan het eindpunt aan.
Hij slikte en sprak diep bewogen:
'Mijn broer is uit de bocht gevlogen.'

Kees Stip, Het grote beestenfeest. Ooievaar, Amsterdam 1996



Opdracht
2

Lees tekst 2.
1 Over welk gevoel gaat tekst 2? **blijdschap / schaamte / verdriet**
2 Markeer een zinnetje waaraan je dat kunt zien.
3 In welke situatie heb jij dat gevoel?

Tekst 2

24 rollen

Het ergst is als ik wc-papier moet
halen dat in de reclame is, want
dat verkopen ze met vierentwintig
rollen samen in doorzichtig plastic,

zodat iedereen op straat ziet wat het
is en denkt: nou zeg, dát kind gaat
prinsheerlijk zitten poepen! Terwijl
ik nóóit zelf toiletpapier zou kopen

als het niet van mama moest. Ik kijk
naar de grond; ik kan toch niet tegen
iedereen op straat roepen: 't is voor
mijn moeder! Het is voor mijn moeder!

Ted van Lieshout, Hou van mij!. Leopold, Amsterdam 2009

Opdracht
3

Lees tekst 3.
1 Wat betekent 'tegen regen kun je schuilen'?
2 Waartegen kan de ik-persoon *niet* schuilen?
3 Wat is er gebeurd met het hondje van de ik-persoon?
4 Waarom zegt de dichter dat niet gewoon, denk je?
A Hij vindt het te pijnlijk om hardop te zeggen.
B Hij weet niet precies wat er is gebeurd.

Tekst 3

Stil

Er is geen ontkomen aan verdriet,
tegen regen kun je schuilen,
maar de bakkersauto en mijn hondje,
meer zeg ik niet.

Leendert Witvliet, in: Ted van Lieshout (red.), Wie heeft hier met verf lopen smijten? Querido, Amsterdam 2010

Opdracht
4

Lees tekst 4.
1 Wie zijn 'ze' in regel 5?
2 Waarom wil de ik-persoon dat 'ze' opdonderen?
3 Waarom wil hij tegelijk dat 'ze' *niet* opdonderen?
4 Hoe denk je dat de ik-persoon zich voelt? **bang / boos / verdrietig**
Leg uit waarom je dat denkt.

Tekst 4

Ruzie

Ik lig in bed
met oren dicht
maar toch nog stiekem
op een kier.
Daar gaan ze weer:
geschreeuw, getier.
Geluid van brekend porselein.
Wat zou het dit keer kunnen zijn?
Een bord, de theepot of de lamp…
Mijn moeder gilt…
Ik hoor gestamp.
De deur valt dreunend in het slot.
Ook in de gang valt wat kapot.
Ik trek het dekbed
om mij heen.

Donder op!
Maar laat me niet alleen.

Mieke van Hooft, in: Ted van Lieshout (red.), Vijf draken verslagen. Querido, Amsterdam 2011

Opdracht
5

Lees tekst 5. Het is een gedicht van Ida Gerhardt dat is afgedrukt op een ansichtkaart.

1 Noteer drie woorden waaraan je kunt zien dat tekst 5 over een geboorte gaat.
2 In tekst 5 wordt de baby vergeleken met een 'nestdiertje'. Wat is dat, denk je?
3 Vind je dat baby's op nestdiertjes lijken? **ja / nee**
4 Waarmee kun je pasgeboren baby's nog meer vergelijken?
5 Wat vind je van tekst 5? Je mag meerdere antwoorden kiezen. Kies uit: *lief – makkelijk – moeilijk – saai – zielig – iets anders, namelijk …*
6 Vind je de afbeelding op de kaart goed bij het gedicht passen? Leg je antwoord uit.
7 Als iemand in je omgeving een baby heeft gekregen, kun je een appje sturen, bijvoorbeeld: 'Heyyyy! Gefeliciteerd met je baby!' Je zou ook een kaart zoals deze kunnen sturen. Wat vind jij beter? Leg je antwoord uit.

Opdracht
6

1 Je docent leest de volgende zinnen hardop.
Je bent zo mooi anders dan ik, natuurlijk niet
meer of minder maar zo mooi anders.
Ik zou je nooit anders dan anders willen.
2 Je docent leest tekst 6 voor. Welk verschil hoor je?
3 Hoe komt dat? Gebruik in je antwoord het woord 'regel' of 'zin'.
4 Wat vind je mooier? Waarom?
5 Vul in. Kies uit: *anders – meer – minder – mooi*.
De ik-persoon zegt twee dingen over de ander.
Hij of zij is …(**1**)… en …(**2**)….
6 Tekst 6 is, net als tekst 5, afgedrukt op een ansichtkaart. Mensen zouden deze kaart kunnen sturen aan **een goede vriend(in) / iemand op wie ze verliefd zijn**. Leg je antwoord uit.

Begrippen

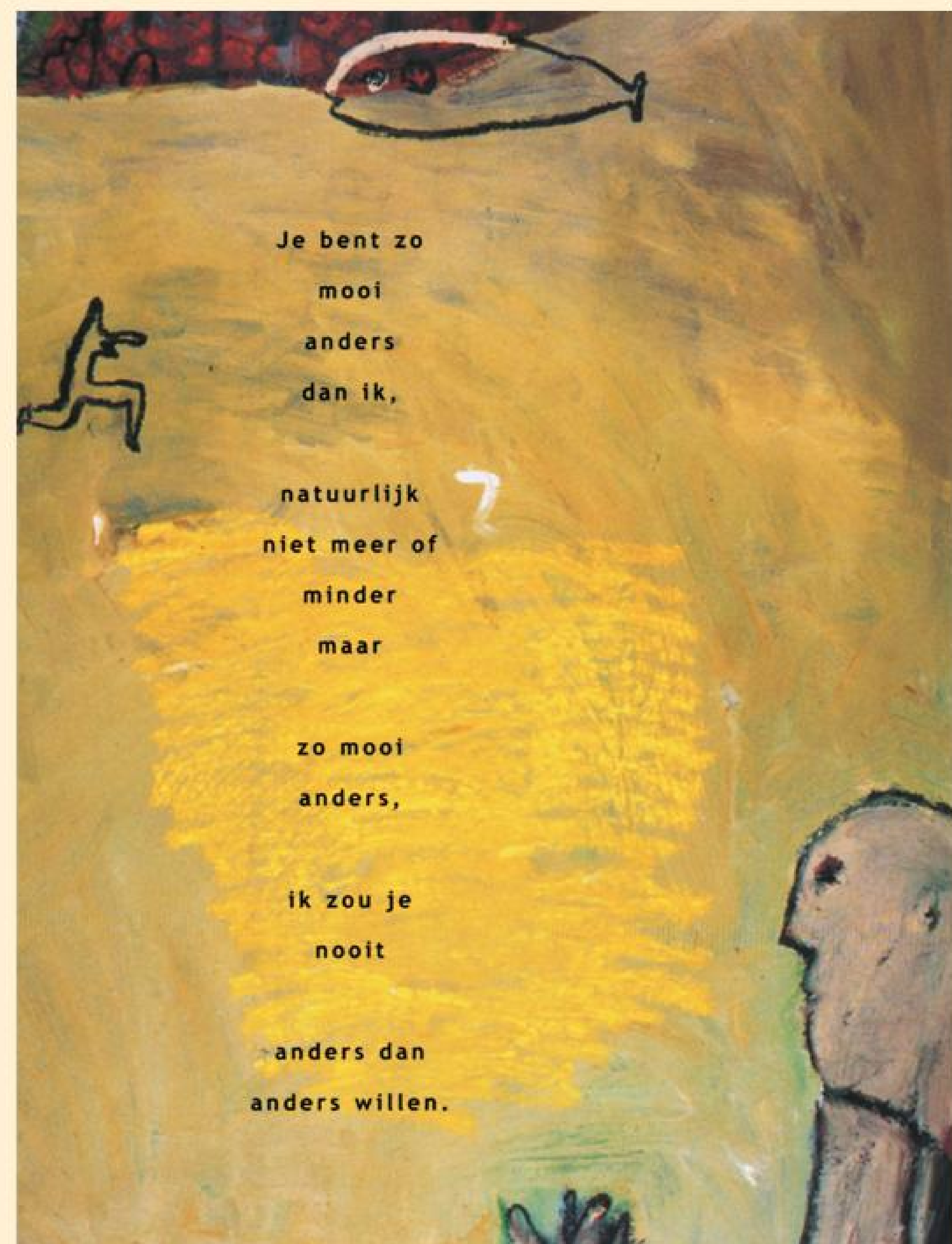
Regels en zinnen Een **zin** begint met een hoofdletter en eindigt met een leesteken. Een **regel** bestaat uit alle woorden die achter elkaar staan. Gedichten bestaan vaak uit korte regels, die niet eindigen met een leesteken. Als je gedichten hardop leest, pauzeer je even kort aan het einde van een regel.

Tekst 5



Ida Gerhardt

Tekst 6



Hans Andreus

Opdracht
7

Lees tekst 7.

1. Bij welke gelegenheid zou je dit gedicht kunnen voorlezen? Leg uit.
2. Leg uit dat het een beetje raar is dat de ik-persoon in dit gedicht kan praten.
3. De ik-persoon probeert anderen **te troosten / verdrietig te maken**.
4. Wat vind jij de mooiste regel of zin?
5. Maak een kaart met tekst 7. Gebruik tekst 5 en 6 als voorbeeld. Je mag op de computer werken, maar dat hoeft niet.

Tekst 7

Huil niet aan mijn graf
Daar ben ik niet. Ik slaap niet.

Ik ben duizend winden die waaien,
Ik ben de diamanten schittering op sneeuw,
Ik ben het zonlicht op rijp graan,
Ik ben de zachte regen in de herfst.

Als je wakker wordt
in de stilte van de ochtend,
ben ik de zwerm van vogels
die in een vlaag opstijgen.

Ik ben de zachte ster
die 's nachts schijnt.

Huil niet aan mijn graf,
daar ben ik niet.

Mary Elizabeth Frye, vertaling Phoebe Lauren

Opdracht
8

Lees de vragen en bekijk het fragment. Je ziet hoe Maureen de Witte haar eigen gedicht 'Eén keer vaker' voordraagt tijdens de dodenherdenking op 4 mei 2019.

1 Over wie gaat Maureens gedicht?
2 Wat heeft deze persoon gedaan?
3 Maureen herhaalt steeds: 'Eén keer vaker'. Luister nog een keer naar het fragment en maak de juiste combinaties.

Eén keer vaker kijken	aan die verleden tijd
Eén keer vaker strijden	dan dat je werkelijk kon
Eén keer vaker liefhebben	hen die ons zijn ontgaan
Eén keer vaker denken	naar de foto aan de muur

4 Maureen wil in haar gedicht duidelijk maken dat het belangrijk is om
A niet te veel na te denken over de akelige dingen die er in de oorlog zijn gebeurd.
B ons te herinneren wat anderen in de oorlog voor ons hebben gedaan.
5 De dodenherdenking is een plechtige gebeurtenis. Vind je dat de manier waarop Maureen haar gedicht voordraagt daarbij past? Leg je antwoord uit.
6 Zoek via internet een gedicht dat jij mooi vindt. Oefen met het voordragen van het gedicht.
Doe het zo:
- Print het gedicht.
- Zet schuine streepjes (/) op de plaatsen waar je even pauzeert.
- Lees het gedicht een paar keer hardop, zodat je sommige stukjes ook al uit je hoofd leert.
- Oefen voor de spiegel of samen met een klasgenoot.

7 Je docent vraagt een aantal leerlingen hun gedicht voor te dragen.

plechtig bijv. nw.
serieus en officieel
VOORBEELDEN: 'een plechtige bijeenkomst'

Begrippen

Voordragen Een gedicht voor een publiek uitspreken. Als je een gedicht voordraagt, lees je het niet gewoon voor, maar probeer je ook je publiek aan te kijken. Ook praat je wat langzamer dan je normaal gesproken zou doen, en laat je aan het einde van de regels pauzes vallen.

Opdracht
9

Deze vragen gaan over alle gedichten in deze paragraaf.

1 Welke gedichten gaan over 'grote' gevoelens of gebeurtenissen? Je mag meerdere antwoorden kiezen.
Tekst 1 / Tekst 2 / Tekst 3 / Tekst 4 / Tekst 5 / Tekst 6 / Tekst 7 / kijkfragment
2 Wat vind jij mooier? Gedichten over **grote gevoelens / gewone dingen**.
3 Vul in. Kies uit: *rijmen – rijmen niet*.
Tekst 1, 3 en het kijkfragment …(**1**)… en de andere teksten …(**2**)….
4 Wat vind jij mooier? Gedichten die **wel / niet** rijmen.
5 Welk gedicht spreekt jou het meest aan?
6 Noteer de dichtregel of dichtregels die jij het mooist vindt.
7 In de theorie staat dat je gedichten ook mooi kunt vinden als je ze niet helemaal snapt. Ben je het daarmee eens? **ja / nee**

Ik kan/weet
- uitleggen waarover gedichten gaan. 1S
- uitleggen welk soort gedichten ik mooi vind.

TAAL

Cursus 4



§1 Moedertaal

Je leert
- wat moedertaal, tweede taal en vreemde taal zijn.

Je hebt afgerond
- -

Opdracht
1

Lees tekst 1.
1. Wat is jouw moedertaal?
2. Bedenk drie vragen over de tekst en noteer ze.
3. Stel je vragen aan een klasgenoot. Noteer de antwoorden die je klasgenoot geeft.
4. Wissel van rol. Nu beantwoord jij de vragen van je klasgenoot.

Begrippen

Moedertaal taal waarin je hebt leren spreken vanaf je geboorte
Vreemde taal (buitenlandse) taal die je later leert spreken
Tweede taal taal die je er later bij leert en bijna net zo goed leert spreken als je moedertaal

Opdracht
2

Lees de onderstaande zinnen. Kies: waar of niet waar.

Moedertaal leer je van je ouders of verzorgers.	**waar / niet waar**
Met moedertaal maak je al kennis in de buik van je moeder.	**waar / niet waar**
Moedertaal is de eerste taal die je hoort.	**waar / niet waar**
Baby's die net geboren zijn, kunnen nog geen verschil in taal horen.	**waar / niet waar**
Als baby's de moedertaal horen, zijn ze rustiger dan wanneer ze een vreemde taal horen.	**waar / niet waar**

Tekst 1

Wat is moedertaal?

(1) Moedertaal betekent 'de eerste taal'. Onze eerste taal krijgen we mee van onze ouders of verzorgers die de taal met ons spreken. De állereerste taalontwikkeling begint al in de buik van de moeder. Zodra het gehoor van de baby is ontwikkeld, luistert hij al naar het ritme van zijn moeders taal. Misschien vangt hij hier en daar wat klanken op van andere talen maar het is vooral de taal van zijn moeder die hij hoort. Al een paar uur na de geboorte kunnen baby's verschil horen tussen hun moedertaal en een vreemde taal. Ook laten ze merken dat ze liever naar hun moedertaal luisteren dan naar een andere taal.

Harder zuigen bij vreemde taal
(2) In 2013 lieten wetenschappers drie verschillende onderzoeken zien waaruit blijkt dat pasgeboren baby's dat 'moedertaalgevoel' al in de baarmoeder ontwikkelen.



Een van de manieren waarop onderzoekers uitzoeken wat taal voor een baby betekent, is in de gaten houden hoe hard het kind op een fopspeen zuigt. Bij de moedertaal zuigen de baby's kalm door, bij een vreemde taal zuigen ze harder. Dat geeft aan dat ze het spannend vinden, omdat ze die taal niet herkennen.

Opdracht
3

Lees tekst 2.

1 Onderstreep in de tekst de woorden die met taal te maken hebben.
2 In de tekst gaat het over meertalig zijn. Wat betekent meertalig zijn?
3 Wat is volgens jou een voordeel van meertalig zijn?
4 Wat kan een nadeel van meertalig zijn volgens jou?

Tekst 2

Meer talen

(1) Bart is geboren en opgegroeid in Nederland. Thuis en op school heeft hij altijd alleen Nederlands gesproken. Nederlands is dus zijn moedertaal. Op school heeft hij ook Frans geleerd. In die 'vreemde taal' kan hij zichzelf voorstellen, eten bestellen en een hotelkamer reserveren. Maar het Franse journaal volgen of een sollicitatiebrief schrijven in het Frans is te moeilijk voor hem.

(2) Is Bart tweetalig? Nee, volgens de meeste mensen niet. Volgens hen ben je pas echt tweetalig als je twee of meer talen even goed kent. Je moet ze heel goed kunnen spreken, verstaan, lezen en schrijven.

(3) Er zijn op de wereld iets minder dan 200 landen, maar er bestaan ongeveer 6000 talen. Je snapt het al: de meeste mensen ter wereld gebruiken dus meer dan één taal. Ongeveer 80% van de wereldbevolking is tweetalig.



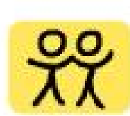
In veel Afrikaanse landen gebruikt iedereen zelfs wel drie of vier talen. In de grote steden in Nederland (zoals Amsterdam, Rotterdam, Utrecht en Den Haag) gebruikt meer dan de helft van de kinderen ook dagelijks meer dan één taal.

Naar: meertalig.nl

Opdracht
4 

Lees de vragen en bekijk daarna het filmpje.

1 Welke talen komen in het filmpje voorbij? Noteer er vijf.
2 Wat is jouw favoriete woord in je moedertaal? Noteer het woord.
3 Welke taal spreek, schrijf of versta jij nog meer behalve je moedertaal?
4 Zijn de mensen in het filmpje tweetalig? Leg je antwoord uit.

Opdracht
5 

Werk in tweetallen.

1 Praat met je klasgenoot over bijzondere woorden uit je moedertaal. Noteer de meest bijzondere woorden die jullie samen bedenken.
2 Maak een vlog van maximaal één minuut over het mooiste of lievelingswoord uit jouw moedertaal. Volg hierbij de volgende stappen:
Stap 1: Bekijk de mooie en bijzondere woorden in jouw moedertaal of gebruik jouw lievelingswoord uit opdracht 4.
Stap 2: Kies één woord en maak hier een woordweb omheen.
Stap 3: Bedenk wat je allemaal over het woord wilt vertellen en maak een korte vlog over het woord. Denk aan het filmpje uit opdracht 4.
Stap 4: Bekijk in de klas jouw vlog en die van klasgenoten.

Ik kan/weet
- het verschil herkennen tussen moedertaal, tweede taal en vreemde taal. 1F

§ 2 Taal uit de buurt

Je leert	• over regionale taalverschillen.
Je hebt afgerond	• Taal § 1 Moedertaal

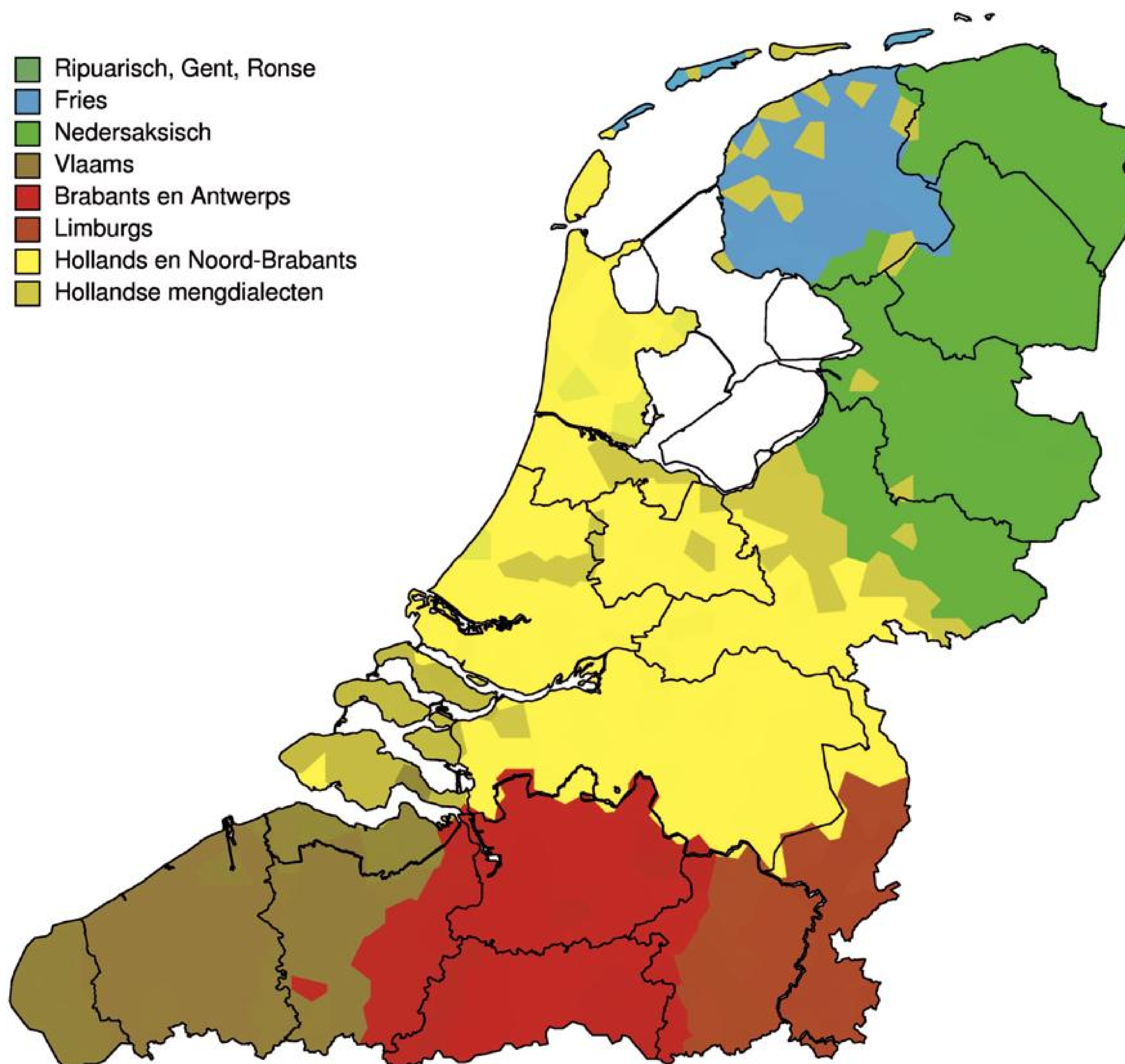
Opdracht
1

Bekijk de afbeelding.

1 Zet een kruisje op de plek waar jij ongeveer woont.

2 Bekijk de legenda. Hoe heet de streektaal van jouw regio en spreek je deze taal ook?

3 Noteer vijf woorden die speciaal zijn voor jouw eigen plaats of regio. Noteer ook de betekenis.



Opdracht
2

Lees tekst 1 en lees de begrippen.

1 Welke taal gebruik jij het meest: streektaal, Standaardnederlands of een andere taal? Leg je antwoord uit.

2 Noteer de naam van een bekende Nederlander die een streektaal spreekt.

3 Sommige woorden of zinnen snap jij misschien niet meteen, doordat ze alleen in een bepaald deel van Nederland worden gebruikt. Bekijk de afbeelding van de spreuk in de streektaal. Wat denk je dat er staat in het Standaardnederlands?





Opdracht
3

Lees tekst 1 nog een keer.

1 Welke drie streektalen zijn een officiële taal in Nederland?
2 Wat is het verschil tussen een streektaal en Standaardnederlands?
3 Lees de onderstaande zinnen. Kies: waar of niet waar.

Twents is een officiële streektaal.	**waar / niet waar**
Streektalen bestaan al heel lang.	**waar / niet waar**
In Zeeland spreken de mensen een officiële streektaal.	**waar / niet waar**
Een streektaal is ontstaan uit het Standaardnederlands.	**waar / niet waar**

Tekst 1

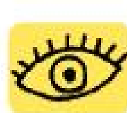
Streektaal of Standaardnederlands?

(1) De taal die je spreekt, vertelt vaak waar je vandaan komt. Dat komt doordat je bepaalde klanken of woorden gebruikt die anderen in je omgeving ook veel gebruiken. Misschien gebruik je een **streektaal**, misschien spreek je een straattaal of misschien is het alleen je uitspraak die laat horen waar je vandaan komt. Hoe komt het dat jouw taal anders is dan die van een leeftijdsgenoot aan de andere kant van het land?

(2) De taal die je binnen een land kunt gebruiken voor alle taalsituaties en die je dus ook overal in het land tegenkomt, noem je de standaardtaal. In Nederland is dit het Nederlands of het **Standaardnederlands**. Het Standaardnederlands is ontstaan omdat mensen behoefte hadden aan een taal die iedereen kon verstaan en spreken.

(3) Niet iedereen in Nederland spreekt altijd deze standaardtaal. Er zijn ongeveer 28 streektalen in Nederland. Er bestaan drie streektalen die officieel een taal mogen zijn: het Fries, het Limburgs en het Nedersaksisch. In Twente spreken veel mensen bijvoorbeeld de streektaal Nedersaksisch en in Brabant spreken veel mensen Brabants. Brabants is een streektaal. Een voorbeeld van een zin in het Brabants is: 'Kzen muug', dat betekent: 'Ik ben moe'.

(4) Streektalen komen uit het verleden. In de middeleeuwen was er geen standaardtaal maar werd er in elke streek een eigen taal gesproken. In de zestiende eeuw is de standaardtaal ontstaan. De mensen in de politiek hebben bij het maken van het Standaardnederlands de streektaal 'Hollands' gebruikt dat rondom de stad Haarlem werd gesproken.

Opdracht
4  

Lees de vragen en bekijk daarna het filmpje.

1 In welke streektaal zingt Michael?
2 In het refrein zingt Michael: Proat toch Grunnegs met mie … Wat betekent dat in het Standaardnederlands?
3 Onderzoek wat de betekenis is van een aantal streektaalwoorden.
Stap 1: Bekijk de volgende streektaalwoorden:
spiekerbokse, juunbuuze, bôle, sjogkel en grammietig.
Stap 2: Zoek op internet de betekenis van deze streektaalwoorden en noteer ze.
Stap 3: Maak met ieder streektaalwoord uit stap 1 een Standaardnederlandse zin.
Doe het zo: Prugeltie betekent klein (ondeugend) kind. Streektaal: Drents.
Het kleine ondeugende kind pakte stiekem een koekje.

Begrippen

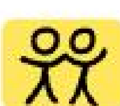
Streektaal (dialect) taal van een bepaalde streek of plaats, die anders is dan de Standaardtaal
Standaardnederlands het Nederlands dat als correct taalgebruik wordt gezien

Ik kan/weet
- verschil herkennen tussen Standaardnederlands en streektalen/dialecten. 1F

§ 3 Taalverandering

Je leert
- hoe taal verandert.

Je hebt afgerond
- Taal § 2 Taal uit de buurt

Opdracht
1 

Lees tekst 1 en lees de uitleg van het begrip 'leenwoord'.

1 Niet alle woorden die wij in onze taal gebruiken, komen uit het Nederlands. We gebruiken bijvoorbeeld woorden uit het Frans, zoals etalage en bureau, woorden uit het Engels: computer en baby en uit het Duits: schnitzel en föhn.
  a Zoek nog twee Engelse leenwoorden en noteer ze.
  b Zoek nog twee Franse leenwoorden en noteer ze.
  c Zoek nog twee Duitse leenwoorden en noteer ze.

2 Verzin voor elk leenwoord uit vraag 1 ook een Nederlands woord. Bijvoorbeeld: uit het Frans: bibliotheek – leeszaal (of boekerij).

Begrippen

Leenwoord woord dat afkomstig is uit een andere taal

Tekst 1

Mag ik een woordje lenen?

(1) Taal verandert steeds: er komen nieuwe woorden bij en oude woorden verdwijnen. We lenen woorden uit andere talen. Deze woorden noemen we leenwoorden. Voorbeelden van leenwoorden zijn chip, jus d'orange en boerka. Leenwoorden komen meestal uit het Engels. Vroeger namen we vooral woorden uit het Duits en het Frans over en nog langer geleden uit het Latijn. Maar het Nederlands heeft ook woorden uit andere talen overgenomen, zoals uit het Arabisch (cijfer), het Maleis (piekeren), het Italiaans (pasta) en het Turks (yoghurt).

(2) De meeste woorden die we overnemen uit andere talen worden na een tijdje aangepast aan de Nederlandse spelling, maar Engelse woorden blijven Engels. Toch maken we in het Nederlands ook met deze woorden nieuwe vormen, bijvoorbeeld verkleinwoorden (baby'tje) en werkwoorden (computeren). Daarvoor zijn regels nodig. Die worden gemaakt door de Nederlandse Taalunie.

(3) Naast dat we woorden overnemen uit andere talen (leenwoorden), bedenken we zelf ook nieuwe woorden. Er komen dan nieuwe woorden bij en oude woorden verdwijnen. Nieuwe woorden ontstaan op twee manieren:



1 We lenen ze uit andere talen; dat zijn leenwoorden, zoals chip, jus d'orange, boerka.
2 We bedenken ze zelf; dat zijn de nieuwe woorden, zoals naaldangst of treitervlogger.

Ieder jaar organiseert 'Van Dale' een wedstrijd welk woord het nieuwe woord van het jaar wordt. Dat is vaak een woord uit het nieuws van dat jaar of een woord dat veel door jongeren gebruikt wordt.



Opdracht
2

Lees tekst 1 nog een keer.

1 Uit welke taal lenen we de meeste woorden?

2 In alinea 3 staat dat taal ook kan vernieuwen. Hoe ontstaan nieuwe woorden? Noem twee manieren.

3 Lees de onderstaande zinnen. Kies: waar of niet waar.

Engelse leenwoorden worden vanzelf Nederlands.	**waar / niet waar**
Het Nederlands heeft alleen woorden uit het Engels geleend.	**waar / niet waar**
Talen lenen woorden van elkaar.	**waar / niet waar**
Taal verandert steeds.	**waar / niet waar**

4 Van welke leenwoorden uit tekst 1 wist je de betekenis nog niet? Noteer ze.

Opdracht
3

Uit welke taal is het woord geleend? Vul het woord in en kies de juiste taal bij het leenwoord. Kies uit: *Duits – Engels – Frans – overige taal.*



Dit is een …



Dit is …



Dit is een …

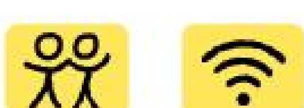


Dit is een …



Dit is een …

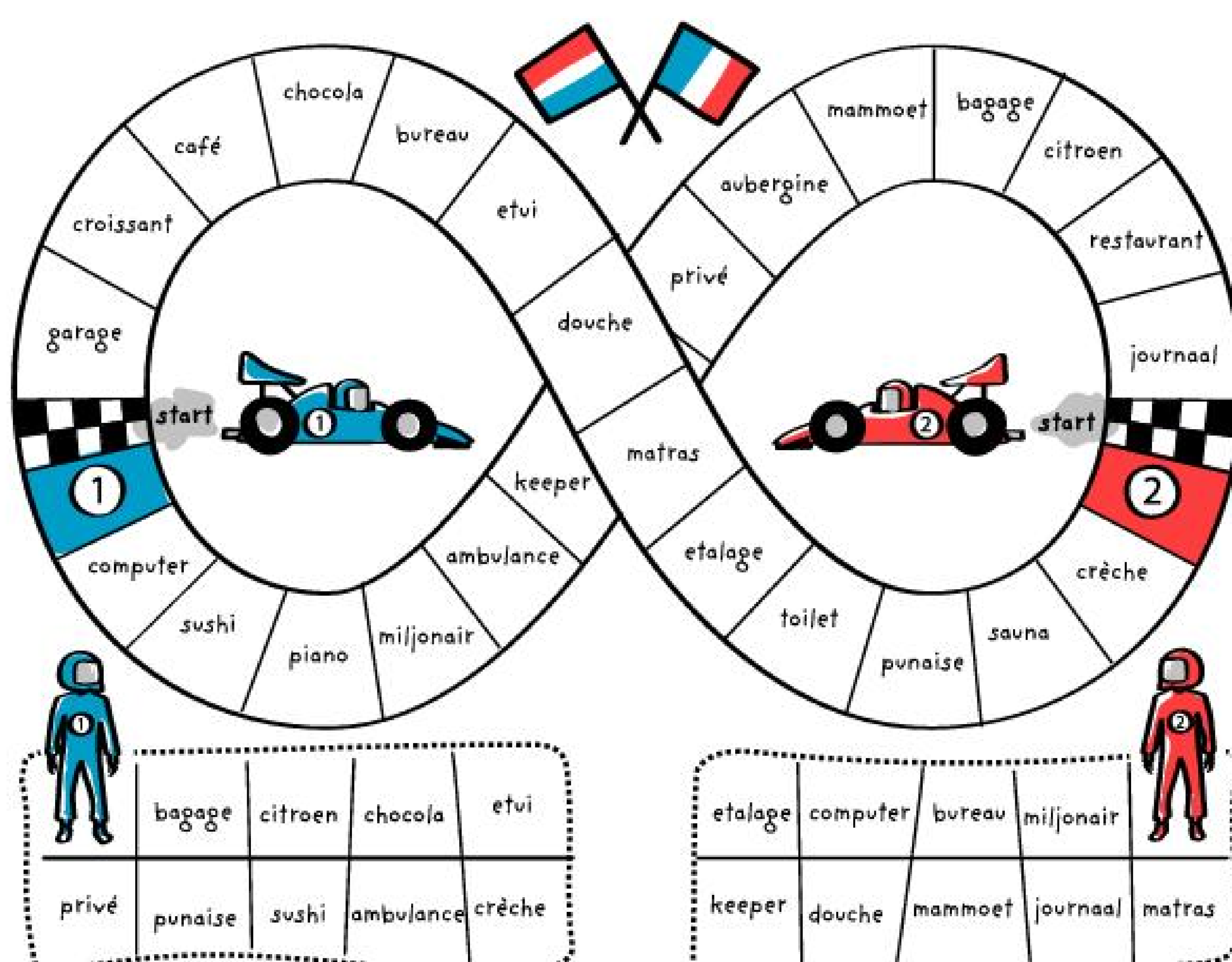
Opdracht
4



1 Zoek een klasgenoot om samen het leenwoordenbingospel te spelen.

2 Pak de spullen die je nodig hebt: 2 dobbelstenen, 2 pionnen en 2 potloden.

3 Download de spelregels en het spel. Speel het spel!



Ik kan/weet
- hoe taal verandert door leenwoorden en nieuwe woorden. 1F

§4 Bouwstenen

Je leert	• over de bouwstenen van taal.
Je hebt afgerond	• -

Opdracht
1

1. Maak een woordweb met in het midden het woord taal. Bedenk minimaal vijf woorden die jij bij taal vindt passen.
2. Vergelijk jouw woordweb met dat van een klasgenoot.
3. Noteer de woorden die jij nog niet had bedacht bij jouw eigen woordweb.

Opdracht
2

Lees tekst 1. Geef aan of de volgende zinnen waar of niet waar zijn.

Met taal communiceren mensen met elkaar.	**waar / niet waar**
Dieren gebruiken geen taal.	**waar / niet waar**
Een alfabet is een volgorde van de letters van een taal.	**waar / niet waar**
Een taal is opgebouwd uit stukjes.	**waar / niet waar**
Mailtjes en appjes horen niet bij taal.	**waar / niet waar**
Een letter is een bouwsteen van taal.	**waar / niet waar**

Tekst 1

Waaruit bestaat taal?

(1) Taal is opgebouwd uit bouwstenen. Je kunt ze vergelijken met legostukjes. De stukjes kun je aan of op elkaar maken. Meerdere stukjes lego op elkaar is een bouwwerk. Bij taal zijn de losse legostukjes de letters. Maak je losse letters aan elkaar, dan heb je een woord. Je kunt een woord verdelen in lettergrepen. Een lettergreep is een groepje letters dat samen één klank maakt. Maak je woorden aan elkaar, dan heb je een zin. En als je zinnen aan elkaar maakt, dan heb je een tekst.

(2) **Communicatie**
We praten met elkaar, schrijven elkaar brieven en lezen die dan. Maar we sturen elkaar ook mailtjes en appjes. Het versturen en ontvangen van taal heet communicatie. Dieren communiceren ook met elkaar, denk maar eens aan vogels die zingen of dolfijnen die onder water geluiden naar elkaar maken.

(3) **Alfabet**
Om de letters makkelijk te kunnen gebruiken, zijn ze op een volgorde gezet. Dit heet het alfabet. Ons alfabet bestaat uit 26 letters. Om taal te maken, gebruiken we ook vaak letters samen. We maken dan twee of meer legostukjes (letters) aan elkaar zodat je een nieuwe klank hoort. Bijvoorbeeld bij de klanken ‘ng’ of ‘ui’.



(4) **Verschillen tussen talen**
Veel landen hebben hun eigen taal. Het Nederlands en de meeste talen om ons heen bestaan uit een **letterschrift**. Sommige talen kennen ook extra letters, zoals de ß in het Duits, de ñ in het Spaans en de ç in het Turks.
De richting waarin je leest en schrijft, heet de schrijfrichting. In de meeste talen lezen en schrijven we van links naar rechts. In bijvoorbeeld het Arabisch lezen en schrijven de mensen van rechts naar links. Er zijn ook talen waar de schrijfrichting vrij is, van links naar rechts, van boven naar beneden en andersom.



Opdracht
3

Lees tekst 1 nog een keer.

1. Het Nederlands bestaat uit een letterschrift. Waar herken je een letterschrift aan?
2. Wat is een schrijfrichting?
3. Nu ga jij proberen om in twee richtingen te schrijven.
   Stap 1: Schrijf een woord op, bijvoorbeeld 'tafel'.
   Stap 2: Probeer of je dit woord in spiegelbeeld kunt schrijven. In het voorbeeld van 'tafel' komt er dan te staan: lefat.
   Stap 3: Bedenk een ander woord. Probeer dit woord met twee handen tegelijk in twee richtingen te schrijven. Lukt dit?
4. Je kunt een woord verdelen in lettergrepen. Een lettergreep is een groepje letters dat samen één klank maakt. Verdeel de volgende woorden in lettergrepen. Zet streepjes tussen de lettergrepen.
   alfabet – bijvoorbeeld – lettergreep – letterschrift – Nederlandse – schrijven – taal

Begrippen

Alfabet de verzameling letters van een taal
Lettergreep groepje letters waarin een woord kan worden verdeeld

Opdracht
4

Lees tekst 2.

1. Wat zijn volgens de tekst de voordelen van geschreven taal? Noteer twee voordelen.
2. Wat is een nadeel van geschreven taal?
3. Een manier om een boodschap in geheimschrift te zetten, is door alle letters van het alfabet een nummer te geven. Kijk naar de tabel en noteer wat hier staat:
   4 5 14 5 4 5 18 12 1 14 4 19 5 20 1 1 12 9 19 13 15 5 9 12 9 10 11 29
4. Kijk naar de tabel. Maak voor je klasgenoot een zin in deze geheimtaal. De zin moet minimaal vijf woorden lang zijn.

Tekst 2

Wat is geheimschrift?

Als je op een papiertje schrijft, kan iedereen lezen wat er staat. Vaak is dat ook de bedoeling. Maar bij een geheim bericht wil je dat juist niet. Bijvoorbeeld als je iets aan je vriend of vriendin wilt schrijven zonder dat iemand anders het kan lezen. Dan gebruik je geheimschrift. Als een verhaal heel vaak door wordt verteld, kunnen er stukjes veranderen waardoor het niet meer klopt. Een groot voordeel is dat als je een verhaal meteen opschrijft, het kan worden bewaard zoals het is bedoeld. Het wordt dan niet vergeten. Het grootste nadeel van geschreven taal is dat iedereen het kan lezen.

A	1	**J**	10	**S**	19	**,**	27
B	2	**K**	11	**T**	20	**?**	28
C	3	**L**	12	**U**	21	**!**	29
D	4	**M**	13	**V**	22	**;**	30
E	5	**N**	14	**W**	23	**-**	31
F	6	**O**	15	**X**	24	**:**	32
G	7	**P**	16	**Y**	25	**(**	33
H	8	**Q**	17	**Z**	26	**)**	34
I	9	**R**	18			**.**	35

Ik kan/weet
- wat bouwstenen van taal zijn.

§ 5 Formeel en informeel

Je leert	• het verschil tussen formeel en informeel taalgebruik herkennen.
Je hebt afgerond	• -

Opdracht
1

Bekijk de begrippen 'formele taal' en 'informele taal' en bekijk de afbeelding.

1 Wordt in dit appgesprekje formele of informele taal gebruikt?
2 Bekijk je eigen appjes. Kies een appgesprek uit met je vriend of vriendin. Staat er in dat gesprek formele of informele taal? Leg je antwoord uit.
3 Noteer uit afbeelding 1 een informele zin.
4 Maak van de informele zin uit vraag 3 een formele zin.



Opdracht
2

Lees de zinnen. Wordt hier formele of informele taal gebruikt?

1	Geachte mevrouw, wilt u deze brief spoedig beantwoorden?	**formeel / informeel**
2	Hé Karel, ga je naar de winkel?	**formeel / informeel**
3	Ik zou u zeer dankbaar zijn voor het gebruik van de auto.	**formeel / informeel**
4	Met vriendelijke groet,	**formeel / informeel**
5	Spreek je later, jongen!	**formeel / informeel**



Opdracht 3

Zet de zinnen van informele taal om naar formele taal.

1. Ik heb geen doekoe, kun je me wat lenen?
2. Hoe vind je me nieuwe patta's?
3. Kirsten is mijn BFF.
4. Groetjes vanuit Heerhugowaard.
5. Heb je die nieuwe serie nog gecheckt?

Begrippen

Formele taal taal voor serieuze situaties
Informele taal taal die je gebruikt bij mensen die je goed kent

Opdracht 4

Hoe zijn de volgende zinnen geschreven? Kies: informeel of formeel.

1. 'Ik zie ernaar uit om mijn brief in een gesprek nader toe te lichten. Hoogachtend ...' **informeel / formeel**
2. 'Yo me brada is loesoe!' **informeel / formeel**
3. 'Ik ga je sowieso niet betalen! Je hebt geld zat! ☺ (En ik ben een kniepert. ☺)' **informeel / formeel**
4. 'Beste mevrouw Luppemeijer, moeten we voor Nederlands van u ook nog huiswerk maken?' **informeel / formeel**
5. 'U kunt de zakken in de juiste container deponeren.' **Informeel / formeel**

Opdracht 5

Lees tekst 1. In de brief van de gemeente staat straattaal.

1. Onderstreep de straattaal.
2. Is deze brief formeel of informeel geschreven? Leg je antwoord uit.
3. Denk je dat jongeren deze brief leuk vinden? Leg je antwoord uit.
4. Welke woorden kan de gemeente veranderen in de brief, zodat je opa of oma de brief ook begrijpt? Noteer deze woorden.

Tekst 1

Yo tjappie, alles chill?

(1) De gemeente Lelystad heeft een brief naar 400 jongeren zonder werk gestuurd met als titel 'Yo tjappie, alles chill?'. Met de brief wil de gemeente jongeren helpen met het vinden van een nieuwe baan.

(2) **Boos**
Sommige mensen zijn boos over de brief. Ze zeggen dat de werkloze jongeren niet serieus worden genomen met dit soort zinnen:
De meeste van jouw leeftijdsgenoten met een diploma in the pocket volgen een opleiding of hebben een baan. En daarmee hebben ze money at the bank voor een telly, een scooter of een wagen. Kijk, dat is pas chill.
De gemeente zegt dat ze voor deze tekst heeft gekozen omdat jongeren dit graag zouden lezen.

Naar: jeugdjournaal.nl

Opdracht 6

Je schrijft twee keer een uitnodiging voor een schoolfeest. Eén uitnodiging is voor je beste vriend of vriendin. De andere uitnodiging stuur je naar de directeur van de school. Let erop dat je informele en formele taal op de juiste manier gebruikt. Je uitnodiging bestaat uit minimaal vier zinnen en je noemt de datum en tijd van het feest. Zorg voor een duidelijk begin en eind.

Ik kan/weet

- het verschil tussen informeel en formeel taalgebruik herkennen en goed gebruiken. 1F

§6 Letterlijk en figuurlijk

Je leert	• het verschil tussen letterlijk en figuurlijk taalgebruik herkennen.
Je hebt afgerond	• -

Opdracht
1

Vul de juiste woorden in.

1 De … valt niet ver van de boom. **appel / druif**
2 De … uit de boom kijken. **bal / kat**
3 De morgenstond heeft … in de mond. **touw / goud**
4 Een gegeven … moet je niet in de bek kijken. **paard / vogel**
5 Iemand in het … nemen. **zicht / ootje**
6 Het hek is van de …. **rek / dam**
7 Een … stoot zich niet tweemaal aan dezelfde steen. **slak / ezel**
8 Het … smeden als het heet is. **ijzer / staal**
9 Al draagt een … een gouden ring, het is en blijft een lelijk ding. **man / aap**
10 Onder de … zitten. **plak / plek**
11 Een … in het zeil houden. **smoes / oogje**
12 De eerste klap is een … waard. **smoesje / daalder**
13 Iets van de … schreeuwen. **daken / ramen**
14 Iets uit zijn … zuigen. **pink / duim**

Opdracht
2

Lees tekst 1 en lees de zinnen. Kies uit: letterlijk of figuurlijk taalgebruik.

1 Tijd is geld. **letterlijk / figuurlijk**
2 Je komt nog te laat. **letterlijk / figuurlijk**
3 Van een mug een olifant maken. **letterlijk / figuurlijk**
4 Hij ging er als een haas vandoor. **letterlijk / figuurlijk**
5 Je ziet het vanzelf. **letterlijk / figuurlijk**

Tekst 1

Letterlijk en figuurlijk

Meestal zeggen we in een gesprek wat we letterlijk bedoelen. Letterlijk taalgebruik betekent dat je precies zegt wat je bedoelt. Wanneer je vertelt over de spannende voetbalwedstrijd van afgelopen zaterdag, zeg je: ‘De wedstrijd was onwijs spannend’. Maar soms wordt iets niet letterlijk bedoeld. Wanneer je een zin niet letterlijk bedoelt, gebruik je figuurlijk taalgebruik. ‘Met je mond vol tanden staan’ betekent niet dat je echt met je hele mond vol tanden staat. Het is een uitdrukking met de betekenis dat je sprakeloos bent van iets. Je weet niet wat je moet zeggen.

Wanneer je uitdrukkingen letterlijk neemt, ontstaan er erg grappige situaties. Neem bijvoorbeeld ‘een gat in je hand hebben’ (=slecht met geld om kunnen gaan) of ‘nu komt de aap uit de mouw’ (=nu komt de werkelijke bedoeling van iemand naar voren). Het zou wel heel bijzonder zijn als je op het moment dat je zoiets zegt je ook daadwerkelijk een gat in je hand krijgt of dat er een aapje uit je mouw komt wandelen!

nederlandsinhetvmbo.wordpress.com

Opdracht
3

Kies de juiste betekenis bij de uitdrukking.

1 Hij trekt een gezicht als een oorwurm.
A Hij kijkt blij.
B Hij kijkt erg ontevreden.
C Hij kijkt verbaasd.

2 Ik heb honger als een paard.
A Ik heb erg veel honger.
B Ik hoef geen eten.
C Ik moet het paard voeren.

3 Dat is zo zoet als honing.
A Dat is erg zoet.
B Dat is heel geel.
C Dat is niet zo lekker.

4 Ze gaat er als een haas vandoor.
A Ze loopt als een haas.
B Ze loopt rustig weg.
C Ze rent hard weg.

5 Dat is zo helder als kristal.
A Dat is heel erg duur.
B Dat is heel erg helder.
C Dat is heel erg scherp.

Begrippen

Letterlijk taalgebruik taal waarmee je precies bedoelt wat er staat
Figuurlijk taalgebruik taal waarmee je iets anders bedoelt dan wat er staat

Opdracht
4

Bekijk de afbeelding.

1 Noteer wat je ziet op de afbeelding.
2 Noteer welke uitdrukking er bij de afbeelding hoort.
3 Noteer de betekenis van de uitdrukking.
4 Kies zelf een uitdrukking uit opdracht 1. Maak een tekening bij de uitdrukking.
5 Laat je klasgenoot raden welke uitdrukking je hebt getekend.



Ik kan/weet
- het verschil tussen letterlijk en figuurlijk taalgebruik herkennen. 1F

§7 Beeldtaal

Je leert	• over soorten beeldtaal en waarom beeldtaal bestaat.
Je hebt afgerond	• -

Opdracht
1

Lees tekst 1.

1 Wat betekent de volgende beeldtaal volgens jou?

Begrippen

Pictogram simpel plaatje dat een tekst vervangt
Emoji plaatje dat je in een appje gebruikt om iets duidelijk te maken



2 Welke emoji gebruik jij vaak? Teken er drie.
3 Wat betekenen de drie emoji die je hebt getekend bij vraag 2?
4 Lees alinea 4 nog een keer. Waarom is beeldtaal handig? Noem twee redenen die in de tekst genoemd worden.
5 In de tekst staan voorbeelden van beeldtaal. Kun jij er nog één bedenken?
6 Waarom vind jij beeldtaal handig? Leg je antwoord uit.

Tekst 1

Taal in beeld

Beeldtaal helpt ons om snel te kunnen zien wat er bedoeld wordt. Overal worden tekens gebruikt om mensen iets te vertellen: in het verkeer, online, op de televisie enzovoort. Deze tekens geven informatie en worden samen beeldtaal genoemd.



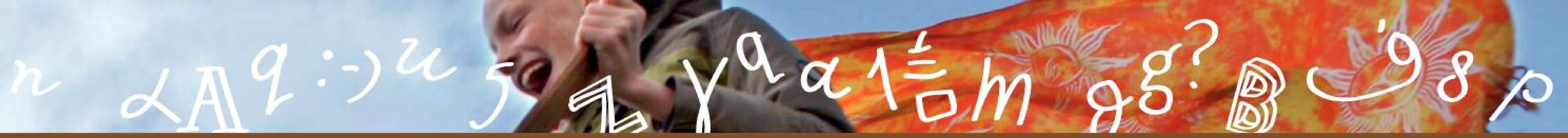
Tekens langs de weg

(1) In het verkeer kennen we veel afspraken. Als die afspraken er niet zouden zijn, dan zouden er ongelukken kunnen gebeuren. Deze afspraken worden weergegeven met tekens. Als je die tekens herkent, weet je wat je moet doen in het verkeer. Zo kun je veilig over straat lopen of fietsen.

Emoji's

(2) Een heel bekende beeldtaal is de taal van de emoji's. Je gebruikt ze zelf waarschijnlijk ook vaak in je appjes. De 'e' in emoji betekent letterlijk 'afbeelding' en 'moji' betekent 'karakter, schriftteken'. Emoji's komen oorspronkelijk uit Japan, maar worden nu over de hele wereld gebruikt. Er komen ook nog steeds nieuwe emoji's bij.





Pictogrammen
(3) Naast verkeerstekens en emoji's bestaat er nog veel meer beeldtaal. Denk maar eens aan pictogrammen. Dat zijn eenvoudige afbeeldingen die de plaats innemen van tekst. Zo kun je makkelijker herkennen wat er bedoeld wordt. Pictogrammen worden overal gebruikt om regels aan te geven met plaatjes. Bijvoorbeeld op het label in je kleding, bij in- en uitgangen en als kijkwijzer bij films. Dit pictogram betekent bijvoorbeeld dat er geweld in de film voorkomt.

Nog meer beeldtaal
(4) Om ons heen zie je ook veel andere beeldtaal. Je ziet het bijvoorbeeld in winkels, in etalages, op je computer en op televisie. Het is ook handig dat mensen over de hele wereld dezelfde tekens begrijpen. Iedereen weet bijvoorbeeld dat dit teken iets vertelt over de sterkte van het wifisignaal. Vroeger gebruikten mensen al beeldtaal, lang voordat ze taal konden schrijven met woorden. Denk maar aan de grottekeningen die op verschillende plaatsen op de wereld gevonden zijn.

Opdracht
2

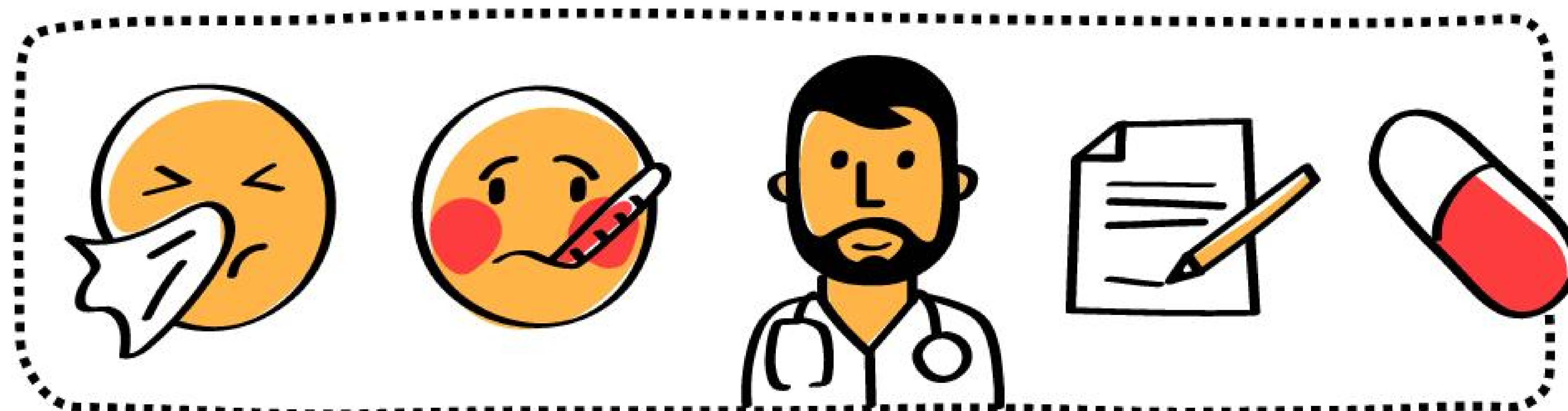
1 Vertaal de volgende emojizin:



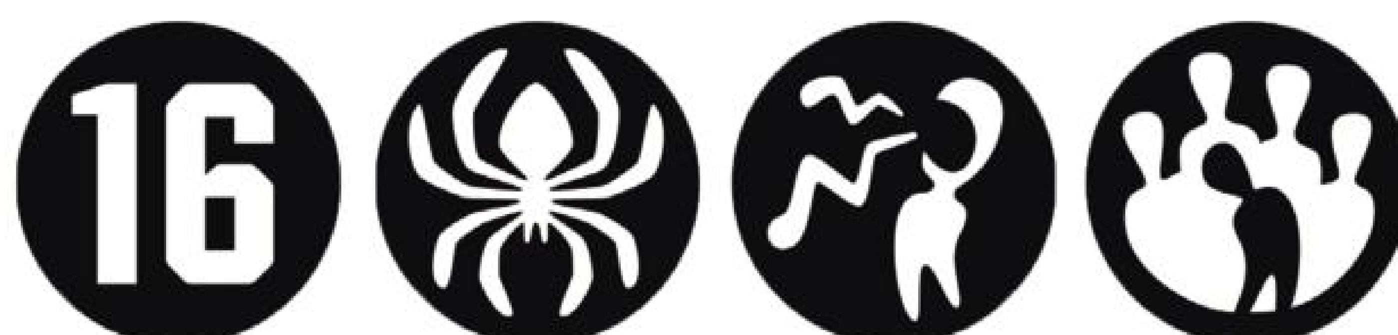
2 Lees de zinnen met emoji en noteer wat beide zinnen echt betekenen.
Nou, wat een leuke les!
Nou, wat een leuke les!
3 Welke emoji zou jij gebruiken om de volgende zin te typen:
Ik voel me vandaag niet lekker, ik ga naar de dokter, doei!

Opdracht
3

1 Ontwerp een emoji voor 'Ik heb me verslapen.'.
2 Vertaal de volgende emojizin:



3 Bij een film staat de volgende kijkwijzer. Wat betekenen de pictogrammen?



Ik kan/weet
- benoemen welke soorten beeldtaal er zijn en uitleggen waarom beeldtaal bestaat.

§8 Dyslexie

Je leert
- wat dyslexie is.

Je hebt afgerond
- Taal § 1 tot en met 7

Begrippen

Dyslexie het niet goed kunnen lezen en schrijven, doordat de informatie niet goed wordt verwerkt in de hersenen

Opdracht
1

Lees tekst 1.

1 Bekijk de afbeelding. Maak de juiste combinaties met de woorden uit de afbeelding. Kies uit: *aanleren – accuraat – hardnekkig – lezen – met – niveau – probleem – spellen – toepassen – vlot – woord*.

DYS · LEXIE [DISLEKSIE] v
één narthekkig porbeelm emt
het aenleern ennet akkuraad n
ennof flot toeapsse nvan het
lesun enovspel len op?
woort nifoo.

2 Noteer nu wat er op de afbeelding staat.

3 Welke antwoorden zijn juist? Als je dyslexie hebt, heb je moeite met
A lezen
B rekenen
C schrijven
D spelling

Opdracht
2

Lees tekst 1 nog een keer.

1 Wie heeft er in jouw omgeving dyslexie?

2 Tzippy noemt in de tekst een voordeel van dyslexie. Welk voordeel is dat?

3 Lees de onderstaande zinnen. Kies: waar of niet waar.

Kinderen met dyslexie hebben moeite met creatieve vakken.	**waar / niet waar**
Als je dyslexie hebt, heb je alleen moeite met lezen.	**waar / niet waar**
Typen helpt kinderen met dyslexie.	**waar / niet waar**
Kinderen met dyslexie hebben moeite om het verschil tussen klanken te horen.	**waar / niet waar**
Schrijven gaat bij kinderen met dyslexie juist makkelijk.	**waar / niet waar**

Tekst 1

Dyslexie heeft ook voordelen

(1) Wist jij dat kinderen met dyslexie vaak heel creatief kunnen denken? En dat veel goede Minecrafters dyslectisch zijn? Over die voordelen hoor je alleen bijna nooit wat. Maar tijdens de Dag van Dyslexie, vandaag in Amsterdam, draait het juist daarom! Tzippy (12) is dyslectisch en gaat daar over vloggen. 'Ik hou van schrijven en lezen.'

(2) Tzippy kwam er in groep 4 achter dat ze dyslectisch is. 'Eerst vond ik het heel lastig. Ik dacht: ik ga nooit goed leren lezen en spellen en ik moet voor alles harder werken. Maar er zitten ook leuke kanten aan, leerde ik later. We denken meer met de rechterhelft van de hersenen volgens mij, en daardoor kunnen we creatiever denken dan andere kinderen. Dat vind ik een groot voordeel.' Dat merkt Tzippy, die in musicals speelt, zelf ook. 'Ik vind het leuk om zelf musicals te schrijven met een vriendinnetje, en dan heb ik gewoon heel goeie ideeën, al zeg ik het zelf. Ik vind het leuk om karakters te verzinnen en ze lukken best goed.'

Typdiploma

(3) Tzippy vindt het fijn om te typen op de computer. 'Door de spellingscorrectie hoef je niet de hele tijd na te denken over hoe je iets spelt', vertelt ze. Ze heeft een tip voor andere dyslectische kinderen: 'Het is heel handig als je je typdiploma haalt. Dan kun je sneller je werk afmaken.'

Interviewen

(4) Lezen vond Tzippy vroeger trouwens ook maar stom, vertelt ze. 'Maar toen ik op toneelles ging, vond ik het ineens veel leuker, omdat ik toneelstukken ging lezen zoals Shakespeare. Dat waren best moeilijke teksten, maar doordat ik het verhaal zo leuk vond, ging ik steeds



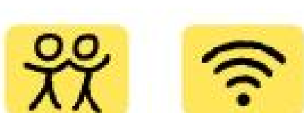
meer lezen. En hoe vaker je leest, hoe beter je erin wordt.' Vandaag gaat Tzippy vloggen tijdens de 'Dag van Dyslexie' in Amsterdam. Ze maakte al eerder filmpjes voor de stichting die de dag organiseert. 'Ik interview in die filmpjes bekende mensen, vooral acteurs en actrices, over hoe zij met hun dyslexie omgaan. Vandaag ga ik bezoekers interviewen. Daar heb ik veel zin in.'

Wat is dyslexie eigenlijk?

(5) Tzippy legt uit: Kinderen met dyslexie hebben bijvoorbeeld moeite om het verschil te horen tussen klanken of om klanken in de goede volgorde te zetten. 'Met lezen vind ik het lastig om hardop te lezen en het gaat ook erg langzaam. Vaak ga ik woordjes raden en dan is het uiteindelijk toch fout. Niet alle kinderen hebben dezelfde leesproblemen, bij sommige kinderen lijken de letters bijvoorbeeld te 'dansen'. Andere kinderen verwisselen letters, zoals de 'b' en de 'd'. Spelling en schrijven gaan ook moeilijk bij mij, ik maak veel foutjes en ik schrijf niet zo netjes.' Toch vindt Tzippy zelf dat ze weinig last heeft van al die dingen: 'Ik doe gewoon wat ik leuk vind en dát lukt goed!'

Naar: kidsweek.nl, Judie Jaspers

Opdracht

3 

1 Werk in tweetallen. Download de quiz over dyslexie en maak deze samen.
2 Bekijk de leesproblemen die aan het eind van de quiz genoemd worden. Welke leesproblemen kwamen voor in de quiz? Noteer er drie.
3 Welk leesprobleem of welke leesproblemen vonden jullie lastig?
4 Wat zou jij kunnen doen om een klasgenoot met dyslexie te helpen?

Ik kan/weet

- uitleggen wat dyslexie is.

Mens en dier

Een reclamespot of flyer



Thema A



§1 Mens en dier

Hebben mensen en dieren elkaar nodig? Of kunnen ze best zonder elkaar? In dit thema lees, bekijk en beluister je teksten, websites, reclames en berichten op sociale media over dit onderwerp. Wat vind jij belangrijk als het om dieren gaat? Je leert hoe je dat het best aan anderen duidelijk kunt maken. Aan het eind maak je zelf een reclamespot of flyer.

Opdracht
1

Bekijk alle foto's op deze twee pagina's.

1 Welke foto maakt jou blij? Leg je antwoord uit.
2 Welke foto maakt jou nieuwsgierig? Leg je antwoord uit.
3 Welke foto's gaan volgens jou over mensen die dieren helpen?
4 Welke foto's gaan volgens jou over dieren die mensen helpen?
5 Wat hebben de andere foto's te maken met het thema, volgens jou? Werk samen met een klasgenoot en geef van elke foto aan waarom de foto bij het thema *Mens en dier* past.
























11


12


13


14


15
Beter Leven
Dieren bescherming


16


17


18
IK HEET AURA EN PROTESTEER VANDAAG IK BEN ANTI DIERPROEVEN
IK HEET KAYA EN PROTESTEER VANDAAG! IK BEN ANTI DIERPROEVEN


19


20
WWF
RANGERS


21
paddentrek


22


23


24


25

§2 'Wat een schitterend beest'

Je leert	• verbanden leggen tussen de tekst en de werkelijkheid.
Je hebt afgerond	• -

Opdracht
1

Lees tekst 1. Het is een fragment uit *Toen kwam Sam* van Edward van de Vendel.

1 Vul de juiste eigenschappen in. Kies uit: *lief – slim – vals – verlegen – vrolijk – waaks*.
Holly is ...(**1**)... en Springer is ...(**2**)....

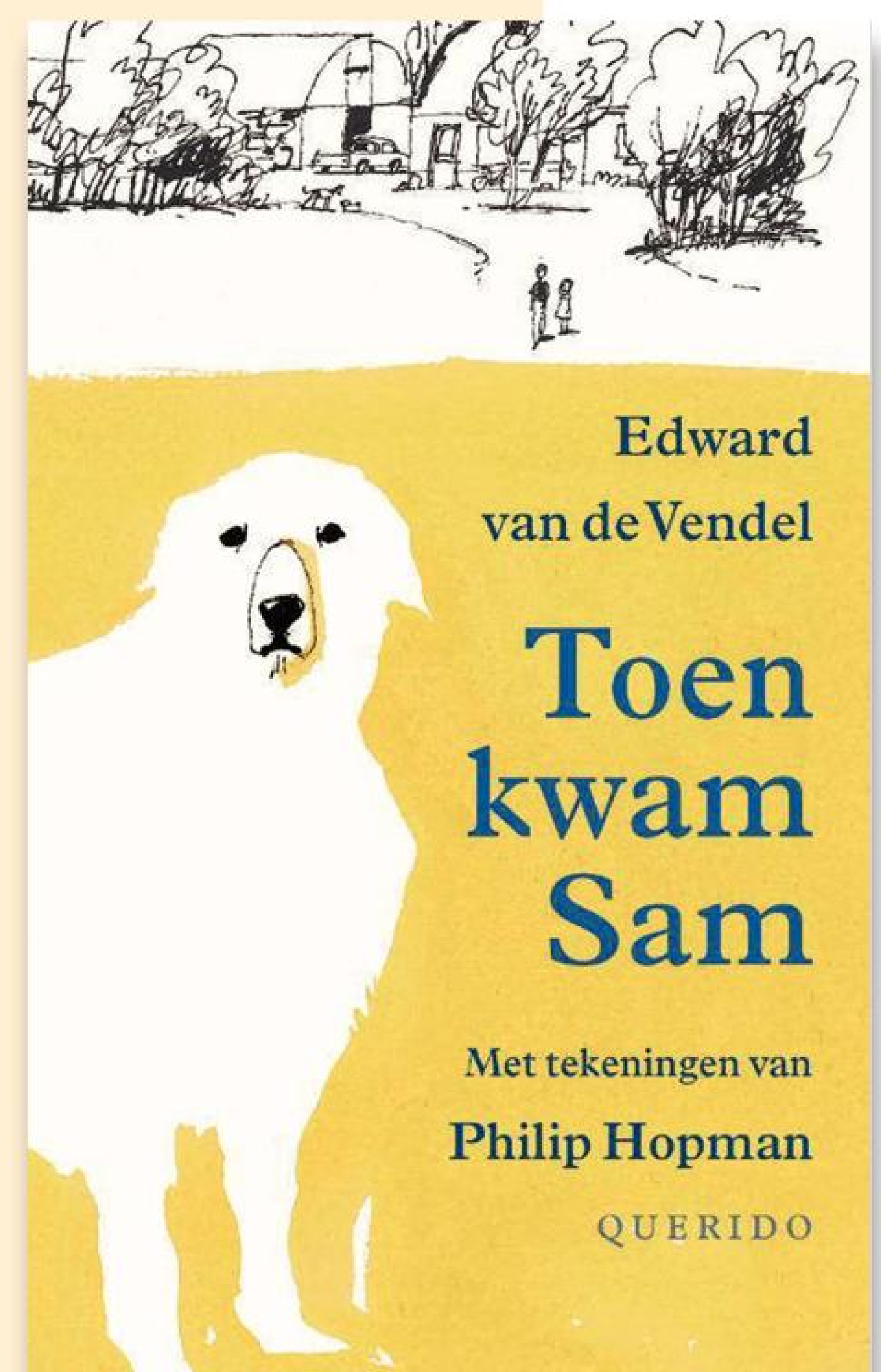
2 Waarom willen Kix en Emilia de witte hond houden?

3 Waardoor lijkt het alsof de witte hond bij Kix en Emilia wil zijn?

Tekst 1

Toen kwam Sam

Kix en Emilia zijn in de tuin als er opeens een grote, witte hond naar hen staat te kijken. Even later is de hond weer verdwenen. Als Kix met zijn moeder en zusje boodschappen heeft gedaan, staat de hond er weer.



Mama, Kix en Emilia stonden naast de auto naar hem te kijken. Hij zette een paar stappen in het gras naast de weg. En daarna nog een paar op de eerste meters van hun grindpad.
'Hondje!' riep Emilia.
De grote witte hond bleef staan. Hij keek naar hen, zijn staart zwaaide langzaam heen en weer.
'Wat een schitterend beest,' zuchtte mama.
Kix keek naar haar. Mama hield van honden, dat wist hij wel, maar hij dacht dat ze kleine honden leuker vond dan grote. Ze had Holly. Holly was oud en zoet, ze paste precies op je schoot, en ze hield van aaien. Ze was al heel lang mama's hondje. Daarom wilde papa vorig jaar ook een hond, eentje van hemzelf. Mama, Kix en Emilia gaven hem een drukke, middelgrote wijfjespup. Voor zijn verjaardag. Springer heette ze, en ze was altijd vrolijk. Als Springer papa zag, dan sprong ze langs zijn benen omhoog, tot in zijn armen.
Kix hield van Holly en ook van Springer. Maar het waren wel de honden van papa en mama. Emilia en hij hadden geen enkele hond. Nul. En nu stond er een grote, witte, prachtige voor de tweede keer naar hen te staren.
Waar kwam hij vandaan?
Van wie was hij?
Kix liep een paar meter het grindpad op, naar de witte hond toe. Emilia kwam achter hem aan, mama bleef bij de auto.
De hond hield hen scherp in de gaten. Hij keek en hij keek, maar het leek wel of hij zijn voorpoten dieper in het grind probeerde te duwen.
Kix bleef staan, Emilia bleef ook staan.
'Emil,' fluisterde Kix, 'ik wil hem ook houden.'
'Ja,' zei Emilia zachtjes.
En daarna zakte Kix door zijn knieën. Hij wist niet waarom, maar hij deed het gewoon.



'Ik wil jou houden,' fluisterde Kix tegen de grote witte hond. 'Ik wil jou houden.'
En toen gebeurde het.
De hond begon te lopen.
Naar Kix.
Hij liep naar hem alsof hij zojuist had besloten dat het mocht. Dat hij het goed vond om voortaan de hond van Kix en Emilia te zijn.

Edward van de Vendel, Toen kwam Sam (niveau start). Lemniscaat, Rotterdam 2011

Opdracht
2

Lees de vragen en luister naar het fragment. Je hoort hoe *Toen kwam Sam* verdergaat. Er zijn drie weken voorbijgegaan. Kix en Emilia noemen de hond Sam. Sam komt en gaat wanneer hij wil en blijft nogal schuw.

1 Waarom moet opa bukken als hij naar Sam toe gaat?
2 Welke twee dingen hebben de vorige eigenaren van Sam niet goed gedaan?
3 Bedenk zelf wat Kix en Emilia moeten doen om Sam beter te maken.
4 Wat vind je fijner: een verhaal lezen of naar een verhaal luisteren?

Opdracht
3

Lees tekst 2. Het is een fragment uit het hoofdstuk 'Saartje' uit *Laika tussen de sterren* van Bibi Dumon Tak. Het verhaal is waargebeurd.

1 Bekijk de afbeeldingen. Welke afbeelding past bij 'Saartje'? **1 / 2 / 3**
2 Waarom denk je dat?
3 'Saartje' gaat niet alleen over een dier, maar ook over **mensen redden / strandroven**.







Tekst 2

'Saartje'

Lange tijd leefden de mensen op Ameland van wat er aanspoelde op het strand. Als er een tijdje weinig aanspoelde, stookten sommige Amelanders een vuurtje op het strand. De schippers dachten dan dat ze het licht van de haven zagen. Maar in plaats van naar de haven stuurden ze hun schip naar het strand. En ja, dan was het van de Amelanders.

Er kwam alleen een tijd dat die strandroverij verboden werd. En dat niet alleen. Die Amelanders mochten niet langer toekijken hoe de schepen in nood vochten tegen de golven. Ze moesten die schepen gaan helpen. In plaats van op jacht te gaan naar spullen, moesten ze de mensen van wie die mooie spullen waren gaan redden. Dat was wel wat veel gevraagd. Te veel eigenlijk. De wereld op zijn kop. De Amelanders dáchten er niet over, maar het moest. Er kwam in 1824 zelfs een reddingsboot, zoals er ook op andere plaatsen aan de kust in Nederland reddingsboten kwamen. De Amelanders waren de enigen die protesteerden, maar dat hielp niets. Ze moesten zich net als alle anderen aan de wet gaan houden. Ook al woonden ze op een verloren kleikorrel midden in de zee.

Het was even wennen voor de Amelanders, maar ze werden er steeds beter in. Dat is niet zo raar, want ze moesten er vaak op uit. De zee wierp de bootjes nog altijd van links naar rechts, van golf naar golf als het stormde. De zee had niets te maken met welke wet dan ook. Ze hield zich aan haar eigen wet: de wet van geven en nemen.

Bibi Dumon Tak, Laika tussen de sterren (niveau start). Querido, Amsterdam 2006

Opdracht

4

Lees tekst 3 en 4. Hier lees je hoe 'Saartje' verdergaat.

1 Wat gebeurt er als er een schip in nood is? Zet de volgende gebeurtenissen in de goede volgorde.
- *a* De boeren halen hun paarden en brengen ze naar het boothuis.
- *b* De paarden gaan naar het strand.
- *c* De paarden trekken de boot door het dorp.
- *d* De paarden trekken de boot in het water.
- *e* De paarden worden ingespannen.
- *f* De paarden worden losgemaakt.
- *g* De stoomfluit waarschuwt dat de reddingsboot moet uitvaren.
- *h* De vuurtorenwachter slaat alarm.

2 Hebben *alle* paarden zin om de reddingsboot te trekken? Leg je antwoord uit.

3 Hoe komt het dat de paarden verdrinken?

4 Van 'die dag toen het misging' staan foto's en filmpjes op internet. Zou je die willen zien? Leg je antwoord uit.

5 Waarom werd er in de kranten meer aandacht besteed aan de verdronken paarden dan aan de verdronken mensen, denk je?

6 Toen een mevrouw over de verdronken paarden las, schreef ze een brief naar de krant. Ze vond het gebruik van paarden voor de reddingsboot 'dierenmishandeling'. Vind jij dat ook? Leg je antwoord uit.

Tekst 3

'Saartje'

'Als er vroeger een schip in nood was, dan sloeg de vuurtorenwachter alarm,' zegt A.G. Eigenlijk heet A.G. Arend Gerrit, maar omdat iedereen dat te lang vindt noemen ze hem alleen bij de eerste letters. De stoomfluit van de melkfabriek snerpte door het dorp en iedereen wist: schip in nood, de boot moet uit.
De boeren die vrijwilliger waren bij de boot haalden hun paarden van het land en gingen in vliegende vaart naar het boothuis toe. Daar werden ze voor de boot gespannen. Twee paarden vooraan. Vier erachter, en vier daar weer achter. Tien paarden in totaal. De boot stond op een kar waar geen wielen onder zaten maar rupsbanden van ijzer. Zo kon hij niet wegzakken in het zand. Binnen tien minuten na het alarm trok er een ratelende optocht door de straten. De rupsbanden, de klompen en de hoefijzers kon je in het hele dorp horen. Het ging in draf naar zee. En de paarden waren niet langer ploegpaarden maar reddingspaarden die door weer en wind, bij nacht en ontij de boot naar het water brachten. Ze trokken net zo lang tot de boot dreef. Pas daarna werden ze losgemaakt en konden ze terug naar het strand. Soms stonden de paarden wel tot hun hals in het water.
A.G. had ooit een paard dat bij het horen van de stoomfluit alvast bij het hek ging staan. Er is ook een verhaal van een boer die tijdens het alarm bij een leeg weiland kwam. Hij schrok zich gek. Waar was zijn paard gebleven nu hij het nodig had? Hij rende naar het boothuis toe en wie stond daar al briesend klaar? Zijn paard. Het was bij het horen van het alarm maar vast over het hek gesprongen en naar de boot gelopen.



Oene, die net als A.G. met zijn paarden voor de reddingsboot liep, moet om dat verhaal lachen. Hij zegt: ‘Mijn paarden liepen juist weg als ze die stoomfluit hoorden. Die dachten: vandaag even niet. Dan moest mijn vrouw mee met suikerklontjes om ze te lokken.’

Bibi Dumon Tak, Laika tussen de sterren (niveau start). Querido, Amsterdam 2006

Tekst 4

‘Saartje’

A.G. en Oene waren er ook bij die dag toen het misging. Het was op een zomerdag in augustus toen er een melding binnenkwam dat er een Duits plezierjachtje in moeilijkheden was geraakt. De stoomfluit blies en A.G. en Oene lieten hun werk direct liggen en stoven met hun paarden naar de boot. Samen met de andere mannen spanden ze hun paarden in en daarna snelden ze met zijn allen naar het strand. De bemanning klom op de boot en de paarden trokken de boot het water in. Zodra de reddingsboot het water raakte ging hij ervandoor. De paarden wilden omkeren naar het strand toen de kar waaraan ze vastzaten plotseling de diepte in zakte. Er was door de storm en de sterke stroming een metersdiepe afgrond ontstaan onder water die niemand had gezien. De kar zonk en trok de paarden met zich mee. Er sprongen mensen het water in om de paarden los te snijden. Maar terwijl ze dat probeerden verdronken ze bijna zelf.
Oene had een zweep in zijn hand. Hij zei: ‘En nou niemand meer het water in, want anders is deze voor jullie.’ Hij hield zijn zweep omhoog en zwaaide ermee terwijl achter zijn rug de paarden onder water verdwenen.
Oene en A.G. zeggen allebei: ‘Het was een drama. Maar dit is het risico dat bij het redden hoort.’ En ze zeggen ook: ‘In diezelfde tijd verdronken er mensen bij Terschelling en daar heeft niemand over geschreven. Maar het nieuws van de reddingspaarden ging de hele wereld over.’

Bibi Dumon Tak, Laika tussen de sterren (niveau start). Querido, Amsterdam 2006

Leestips Dieren 





Ik kan/weet
- verbanden leggen tussen de tekst en de werkelijkheid. 1F

§ 3 Tekstdoelen: activeren

Je leert	• tekstdoelen herkennen.
Zie ook	• Meer dan lezen § 4 Tekstdoelen en tekstsoorten

Theorie



Activeren

Een schrijver van een tekst wil iets bereiken met zijn tekst. Hij heeft een **tekstdoel**. Je hebt al drie tekstdoelen geleerd: **informeren**, **instrueren** en **overtuigen**.

Een vierde tekstdoel is: **activeren**.
Als het tekstdoel activeren is, wil de schrijver van de tekst dat je iets gaat doen. Voorbeelden van tekstsoorten met het tekstdoel activeren zijn advertenties en flyers.

Opdracht
1

Lees de teksten 1 tot en met 4. Het zijn de eerste alinea's van langere teksten.

1 Welke tekst kun je het best helemaal lezen als je meer wilt weten over muggen?
2 Welke tekst zou jij helemaal lezen als je zin hebt in een weekendje kamperen zónder muggen? Kies uit tekst 2 of tekst 4. Leg je antwoord uit.
3 Lijkt tekst 3 jou interessant om te lezen? Leg uit waarom wel/niet.
4 Wat zijn de tekstdoelen van tekst 1 tot en met 4? Maak de juiste combinaties.

tekst 1	activeren
tekst 2	informeren
tekst 3	instrueren
tekst 4	overtuigen

Tekst 1

De mug

(1) Muggen prikken, de bulten die ze veroorzaken jeuken en hun gezoem houdt je uit je slaap. Dat is allemaal bekend. Maar er is nog veel meer te weten over muggen. Daarom: tien weetjes over de mug.

Tekst 2

Weg mug!

(1) Word jij altijd lekgeprikt in de zomer? Verpesten muggen wat een fijne avond in de buitenlucht zou moeten zijn? Dat is vanaf nu verleden tijd! Deze antimuggenlamp werkt echt! Nu overal te koop!

Tekst 3

Nuttig beestje

(1) Ja, ik weet dat hun gezoem irritant is en dat je liever niet door ze geprikt wordt. Maar muggen hebben ook nut. Graag vertel ik je over hun goede invloed op de natuur. Hopelijk vind je die paar bultjes per jaar dan niet meer erg!

Tekst 4

Wat te doen tegen muggen?

(1) Er zijn veel middelen tegen muggen te koop. Het ene middel is nog duurder dan het andere. Je kunt echter heel goed zelf een muggenval maken. Volg onze uitleg stap voor stap en er is in jouw buurt geen mug meer te bekennen.



Opdracht
2

Bekijk en lees tekst 5. Het is een tekst van KNGF Geleidehonden. Deze organisatie wil mensen met een beperking een beter leven geven met behulp van speciaal opgeleide hulphonden.

1 Tekst 5 komt **uit een folder / uit een tijdschrift / van een website**.

2 Bekijk de gele knop rechtsboven en de drie paarse knoppen onderaan. Op die knoppen staan de woorden 'Doneer', 'Kies', 'Ontdek' en 'Bekijk'. Met deze woorden probeert de maker van de website ervoor te zorgen dat jij iets gaat **doen / leren / onthouden**.
Het doel van tekst 5 is dus: **activeren / informeren / instrueren / overtuigen**.

3 Op welke knop zou jij klikken? Leg je antwoord uit.

Tekst 5

KNGF

Onze hulphonden ⌄ Nieuws & Achtergrond ⌄ Over ons ⌄ Steun ons ⌄ Doneer nu

Help ons met onze missie

Zoveel mogelijk mensen met een beperking een beter leven geven met een speciaal opgeleide hond.

Welke pup sponsor jij?

Sponsor een pup en volg zijn opleiding tot geleidehond. Dat kan al vanaf 8 euro per maand.

Kies jouw pup ›

Word pleeggezin

Voor onze pups zoeken we fijne gezinnen waar de jonge honden in huiselijke kring mogen opgroeien. Iets voor jou?

Ontdek hier meer ›

Kom in actie

Er zijn vele manieren om ons actief te steunen. Ideeën nodig?

Bekijk de acties ›

geleidehond.nl

Opdracht
3

Om tekst 6 goed te begrijpen, is het belangrijk dat je weet wat het woord *recyclen* betekent. Lees het stukje uit het woordenboek.

1 Onderstreep de betekenis van *recyclen*.

2 Lees het voorbeeld. Welk huisvuil zamelen jullie thuis apart in?

recyclen werkw.
VERVOEGINGEN: recyclede, heeft gerecycled

uit afval stoffen halen en die opnieuw gebruiken

VOORBEELD: 'Het gescheiden inzamelen van huisvuil maakt recyclen een stuk makkelijker.'

SYNONIEM: hergebruiken

Lees tekst 6.

3 De schrijver van de tekst werkt waarschijnlijk bij **een dierentuin / een telefoonwinkel / Stichting Wildlife**.

4 Het onderwerp van de tekst is **dierentuinen in Nederland / gorilla's in regenwouden / inleveractie mobiele telefoons.**

5 Lees de titel van de tekst en de alinea's 1 en 4 opnieuw. De schrijver wil dat je **iets gaat doen / iets te weten komt / zijn mening overneemt.**

6 Lees de alinea's 2 en 3 opnieuw. De schrijver wil dat je **iets gaat doen / iets te weten komt / zijn mening overneemt.**

7 Kijk goed naar je antwoorden bij vraag 5 en 6. Wat zijn de twee doelen van tekst 5? Kies uit *activeren – informeren – instrueren – overtuigen*.

8 Denk jij na het lezen van deze tekst anders over het bewaren of weggooien van oude telefoons? Leg je antwoord uit.

Tekst 6

Lever je oude mobiel in

(1) Heb je thuis of op het werk nog oude mobiele telefoons liggen? Laat ze niet liggen en gooi ze niet weg, maar lever ze in voor Stichting Wildlife!

(2) In verschillende dierentuinen, zoals AquaZoo Leeuwarden, Safaripark Beekse Bergen en ZooParc Overloon, staan verzamelbakken voor oude telefoons. Hiermee kunnen we dieren in het wild op twee manieren helpen. Ten eerste krijgt Stichting Wildlife geld voor ieder ingeleverd mobieltje. Dit kunnen we gebruiken voor onze projecten. Ten tweede is het zo dat een ingeleverde telefoon betekent dat de telefoon gerecycled kan worden, wat onder andere goed nieuws is voor gorilla's.

(3) In mobiele telefoons zitten diverse grondstoffen, zoals goud en coltan. Deze grondstoffen worden uit mijnen gehaald in de regenwouden van Afrika. Voor de aanleg van mijnen worden stukken bos gekapt en wegen aangelegd. Voor veel dieren, zoals de gorilla, betekent dit niet alleen verlies van leefgebied, maar ook een grotere kans om slachtoffer te worden van stroperij. Recyclen van oude mobieltjes is een goede manier om te zorgen dat er geen nieuwe mijnen aangelegd hoeven te worden.

(4) Ga dus eens op zoek achter in die la, onder je bed, of misschien wel op zolder. Schakel vrienden, familie of collega's in en lever alle oude mobiele telefoons in bij een van onze dierentuinen. Alvast bedankt!

Naar: stichtingwildlife.nl

Opdracht

4

Om tekst 7 goed te begrijpen, moet je de betekenis van de volgende woorden kennen. Maak de juiste combinaties. Gebruik zo nodig een (online) woordenboek.

af te breken	dingen die overblijven
bouwstenen	ergens doorheen komen
doordringen	kruipt (door elkaar)
krioelt	onderdelen, stukjes
resten	uit elkaar te halen
wortelen	wortels krijgen



Opdracht
5

Bekijk tekst 7.

1 Waar denk jij als eerste aan als je het woord ‘bodemdieren’ leest?
2 Geef antwoord op de vraag onder de titel. Noteer ten minste drie voorbeelden.

Lees tekst 7 nu helemaal.

3 Het tekstdoel van tekst 7 is activeren. Welke zin in alinea 1 geeft precies aan wat de schrijver wil dat je gaat doen? Noteer het eerste en het laatste woord van die zin.
4 Zou jij mee willen doen met de Bodemdierendagen? Leg je antwoord uit.

Tekst 7

Bodemdierendagen 25 september t/m 7 oktober

Wat krioelt er allemaal in de bodem van je tuin?

(1) Dit jaar is het thema van de Bodemdierendagen: Klein maar groots! Want bodemdieren zijn klein, maar doen grootse dingen voor de bodem en daarmee voor de gehele natuur. Doe mee met de Bodemdierendagen en ontdek welke kleine beestjes bij jou in de buurt de bodem gezond houden.

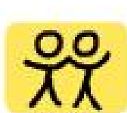


(2) Door gangen te graven, zorgen bodemdiertjes dat zuurstof en water kunnen doordringen en dat planten kunnen wortelen. Door resten van dode planten en dieren af te breken, recyclen ze de bouwstenen van het leven. Daarbij hebben ze allemaal hun eigen rol.

(3) Op de website www.bodemdierendagen.nl kun je lezen hoe je de aantallen en soorten online door kunt geven. Dat hoeft niet, je kunt ook gewoon kijken wat voor interessants er allemaal in je eigen tuin krioelt. Het is handig om daarvoor de zoekkaart Bodemdieren te downloaden, die je ook kunt vinden op de website.

Wie weet wat je allemaal ontdekt!

Naar: ivn.nl

Opdracht
6 

1 Je hebt in deze paragraaf teksten gelezen over muggen, hulphonden, gorilla’s en bodemdieren. Voor welk van deze dieren moet er meer aandacht komen, vind jij? Leg uit waarom je voor deze dieren kiest.
2 Je gaat reclame maken voor de dieren die jij gekozen hebt. Noteer in het kort wat je wilt dat mensen gaan doen. Als je hebt gekozen voor hulphonden, kun je bijvoorbeeld kiezen voor een pup sponsoren, pleeggezin worden of geld geven.
3 Noteer een korte activerende zin die als titel bovenaan een flyer zou kunnen staan of als eerste zin gebruikt kan worden in een radioreclame.
4 Noteer nu twee of drie zinnen waarin je duidelijk uitlegt wat je precies wilt dat mensen gaan doen.
5 Ruil de antwoorden op vraag 3 en 4 met die van een klasgenoot. Lees elkaars zinnen en geef elkaar een tip en een top.

Ik kan/weet

- verschil herkennen tussen activerende, informerende, instruerende en overtuigende teksten. 1S
- schrijven met een herkenbaar schrijfdoel. 1S

§ 4 Reclame

Je leert • reclame op radio en televisie herkennen en beoordelen.
Je hebt afgerond • -

Opdracht 1

Werk in tweetallen.
1 Noteer drie goede doelen die iets doen voor dieren. Als je geen doelen kent, kun je op www.goededoelen.nl een overzicht vinden van goede doelen voor dieren.
2 Kies een doel uit en probeer je klasgenoot over te halen om iets voor dat doel te doen. Je hebt een halve minuut de tijd. Je klasgenoot mag niet terugpraten.
3 Wissel nu van rol. Je klasgenoot gaat nu proberen jou over te halen.
4 Doe de opdracht allebei nog een keer, maar nu terwijl jullie met je rug naar elkaar zitten. Je kunt elkaar dus alleen horen.
5 Overleg samen: wat deed je de tweede keer anders dan de eerste keer?

Theorie
video-uitleg

Kijken en luisteren naar reclame

Het doel van een **reclame** is **activeren**: de makers willen je overhalen om iets te doen. Ze willen bijvoorbeeld dat je iets koopt of een goed doel steunt.

Reclamemakers kunnen niet altijd gebruikmaken van beeld, bijvoorbeeld bij reclames op de radio of in muziekapps. Daarom letten reclamemakers in die gevallen extra op hoe iemand iets zegt en gebruiken ze achtergrondmuziek of geluidseffecten om hun doel te bereiken.

Opdracht 2

Lees eerst de vragen. Bekijk dan de reclame van de Dierenbescherming en kies de juiste antwoorden.
1 De stem is **goed / slecht** te verstaan.
2 De stem klinkt **rustig / druk**.
3 In het begin van het filmpje is er gefilmd door de ogen van **een hond / een mens**.
4 In de **eerste / tweede** helft van de reclame is de muziek zieliger en het beeld donkerder.
5 Als de muziek en het beeld veranderen, hoor je **een geluidseffect / woorden**.
6 Het doel van de reclame wordt duidelijk **in het begin / aan het eind** van de reclame.
7 De maker van de reclame wil je overhalen om **iets te kopen / een goed doel te steunen**.
8 Noteer één woord en leg je antwoord uit: Ik vind deze reclame …, omdat ….

Opdracht 3

Je gaat de reclame uit opdracht 2 nu alleen beluisteren. Je ziet dus niet de beelden erbij. Lees eerst de vragen. Luister dan naar de reclame.
1 Wat is voor jou het verschil nu je de reclame alleen maar hoort? Kies het juiste antwoord:
   a Wat de stem zegt, **komt net zo over als met beeld / valt meer op / valt minder op**.
   b Hoe de stem klinkt, **komt net zo over als met beeld / valt meer op / valt minder op**.
   c Het achtergrondgeluid **komt net zo over als met beeld / valt meer op / valt minder op**.
2 De maker van de reclame wil dat je iets gaat doen (zie vraag 7 van opdracht 2). Lukt dat volgens jou nog steeds als je de reclame alleen maar hoort? Leg uit je antwoord uit.



Opdracht
4

Bekijk de vijf afbeeldingen. Ze hebben alle vijf te maken met Stichting Dierenlot. Het doel van de afbeeldingen is activeren. Wat willen de makers dat je gaat doen? Kies bij elke afbeelding uit: *dat je geld geeft / dat je iets doet / dat je iets koopt*.











Opdracht
5 

Lees eerst de vragen. Luister dan naar de radioreclame van Stichting Dierenlot.

1 De stem van dierenarts Piet Hellemans is **goed / slecht** te volgen.
2 Er klinkt **rustige / drukke** achtergrondmuziek.
3 Aan het eind legt de dierenarts een aantal keer de nadruk op het woord **dier / help / nu**. Hij legt nadruk op dat woord, omdat hij wil dat je **iets goed begrijpt / iets snel gaat doen**.
4 Aan het eind herhaalt de dierenarts **2 / 3 / 4** keer de website van Stichting Dierenlot. Hij herhaalt de website, omdat hij wil dat je **iets leert / iets onthoudt**.
5 Wat wil de dierenarts dat je gaat doen? Kies twee dingen uit: *dat je geld geeft / dat je iets doet / dat je iets koopt*.
6 De radioreclame en de afbeeldingen in opdracht 4 hebben allemaal te maken met Stichting Dierenlot. Het doel is elke keer activeren. Wat zorgt ervoor dat jij in actie komt? De radioreclame of een van de afbeeldingen in opdracht 4? Leg je antwoord uit.

Opdracht
6 

Werk in tweetallen. Overleg wat er nodig is voor een goede radioreclame. Denk aan de reclames die je gezien en gehoord hebt en aan de vragen en antwoorden in deze paragraaf. Noteer drie dingen die jullie belangrijk vinden in een goede radioreclame.

Ik kan/weet
- reclame op radio en televisie herkennen en beoordelen. 1F

§ 5 Publiek

Je leert	• rekening houden met het publiek waarvoor je schrijft.
Zie ook	• Taal § 5 Formeel en informeel

Opdracht
1

Je wilt iemand een e-mail of appje sturen. Welke woorden passen het best bij welke personen? Maak de juiste combinaties.

Beste mevrouw,	de directrice van school
Geachte mevrouw,	een docent op school
Hallo!	een vriend of vriendin

Theorie



Schrijven voor publiek

Als je een tekst schrijft, houd je rekening met je **publiek**, de lezers. Bedenk van tevoren:
- wat weten je lezers al en wat moeten ze te weten komen?
- hoe je het publiek aanspreekt: zeg je *je* en *jij* of liever *u*?
- hoe je lay-out eruit moet zien: wil je veel plaatjes of juist niet? Gebruik je verschillende lettertypen en kleuren of wil je juist zwarte letters gebruiken?

Opdracht
2

Bekijk en lees tekst 1 en tekst 2. Het zijn berichten op sociale media van Paulien en Bas.

1 Voor welk publiek zijn deze posts op sociale media geschreven, denk je?
2 Zou jij, net als Paulien en Bas, de verjaardag van jouw huisdier vieren? Leg je mening uit.
3 Paulien vraagt jou om een uitnodiging te schrijven voor de verjaardag van Freek. Ze wil de uitnodiging sturen aan kinderen uit de buurt. In de uitnodiging moet in elk geval het volgende staan:
- Wie is er jarig?
- Waar is het feestje?
- Wanneer is het feestje?
- Hoe ziet het feestje eruit?

4 Wissel de uitnodiging met die van een klasgenoot. Bepaal van elkaar of de uitnodiging bij het publiek (de buurtkinderen) past. Waarom wel of niet?
5 Bekijk de uitnodiging die je schreef bij vraag 3. Wat zou je aan de uitnodiging veranderen als je deze moest sturen aan ouderen uit een verzorgingstehuis in de buurt?

Opdracht
3

Op de foto in tekst 1 heeft Freek een hondentaart gekregen. Honden mogen niet zomaar alles eten. Je wilt weten hoe je een hondentaart moet maken. Je schrijft daarom een bericht aan de dierenwinkel. In het bericht moet in elk geval staan:
- wie je bent en hoe je huisdier heet
- waarom je de dierenwinkel een bericht stuurt
- de vraag wat er wel/niet in een hondentaart mag
- de vraag waar je kunt zoeken naar een goed recept



Tekst 1



Paulien
Montfoort, Nederland



199 vind-ik-leuks

Wij adopteerden deze geweldige hond, Freek! Vandaag vieren we zijn verjaardag. Hoera!!
19 SEPTEMBER

Tekst 2



Bas
Vianen, Nederland



191 vind-ik-leuks

Ons schattige hamstertje is vandaag jarig! Is het geen schatje? Taart voor jou. Van harte gefeliciteerd Miepje!
22 NOVEMBER

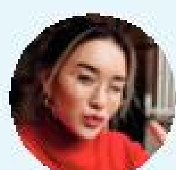
Opdracht
4

Lees tekst 3. Paulien en Bas vieren de verjaardag van hun huisdier. Niet iedereen doet dat. In deze tekst reageren lezers op sociale media op de stelling: ik vier de verjaardag van mijn huisdier. Schrijf zelf een reactie op deze stelling op sociale media. Noteer je mening in ongeveer twintig woorden.

Tekst 3



Angel & Zaid 1 dag geleden
Wij hebben een lekkere wandeling gemaakt. Voor zijn verjaardag dit keer speciaal naar het bos gereden.
Beantwoorden



Meriam 1 dag geleden
Ik denk er vaak niet eens aan. Koekjes en snoepjes krijgt ze het hele jaar door. Hoeft ze niet jarig voor te zijn.
Beantwoorden

Opdracht
5 

Werk in tweetallen. In deze paragraaf schreef je een uitnodiging voor een hondenverjaardag, een bericht aan een dierenwinkel en een reactie op een stelling. Alle teksten schreef je voor ander publiek. Noteer drie punten waaraan je kunt zien dat je rekening gehouden hebt met het publiek in je teksten.

Ik kan/weet
- rekening houden met het publiek waarvoor ik schrijf. 1S

§ 6 Tekst en beeld

Je leert over	• doelen van beeld bij tekst benoemen en informatie uit beeld halen.
Je hebt afgerond	• -

Theorie



Tekst en beeld

Vaak staan er **afbeeldingen** bij een tekst. Dit zijn plaatjes, tekeningen, foto's, schema's, tabellen of (land)kaarten. De afbeeldingen kunnen verschillende doelen hebben:
– De schrijver wil de aandacht van de lezer trekken.
– De schrijver wil nieuwe informatie geven.
– De schrijver wil informatie uit de tekst duidelijker uitleggen.

Opdracht
1

Lees tekst 1.
1 Wist jij al dat er insecten in deze producten zitten?
2 Kun je deze tekst ook begrijpen zonder de plaatjes van de producten? Leg je antwoord uit.
3 Wil je deze producten nog steeds eten nu je weet dat er insecten in zitten? Noem twee redenen waarom je dit wel of niet wilt.

Tekst 1

Stiekem eet jij ook al insecten!

1



Pindakaas
In pindakaas mag 30 gram insecten per 100 gram pindakaas zitten.

Starbucks aardbeien frappuccino



2

Starbucks gebruikt insecten om de rode kleur in hun aardbeien frappuccino te krijgen.

3



Gekleurde hagelslag
Het gebruik van insecten zorgt ervoor dat sommige snoepjes en hagelslag een mooie glans krijgen en lekker kraken in je mond.

Spinazie
In 100 gram diepvriesspinazie mogen 50 kleine insecten zitten.



4



Opdracht
2

Bekijk en lees tekst 2 en tekst 3.
1 Welke twee soorten paarden werken er bij de politie?
2 Had je zonder de afbeelding antwoord kunnen geven op vraag 1? Leg uit.
3 Wat is het werk van surveillancehonden bij de politie volgens tekst 3?
4 Had je zonder de afbeelding antwoord kunnen geven op vraag 3? Leg uit.
5 Welke soort politiehond zie je op de afbeelding bij tekst 3? Leg je antwoord uit.
6 Wat is het belangrijkste doel van het plaatje bij tekst 2?
   A aandacht van de lezer trekken
   B extra informatie geven en/of informatie uitleggen
7 Wat is het belangrijkste doel van het plaatje bij tekst 3?
   A aandacht van de lezer trekken
   B extra informatie geven en/of informatie uitleggen
8 Vind jij het goed dat de politie dieren gebruikt bij het werk? Leg je antwoord uit.
9 Denk jij dat de dieren het fijn vinden om bij de politie te werken? Leg uit.

Tekst 2



Niels van vraaghetdepolitie.nl
Houten, Nederland



992 vind-ik leuks

Heb je weleens agenten te paard gezien? Enorm handig zo'n paard! Je zit dan hoog en kunt overal overheen kijken. Je valt op en kunt soms op plaatsen komen waar je met de auto of met een ander vervoersmiddel niet kunt komen. Er werken wel 120 paarden bij de politie. Zij hebben een goed leven bij de politie #De-bereden-politie.
3 SEPTEMBER

Tekst 3



Mohammed van vraaghetdepolitie.nl
Utrecht, Nederland



894 vind-ik-leuks

Bij de politie werken twee soorten honden: speur- en surveillancehonden. Speurhonden worden ingezet om vermiste mensen terug te vinden of om mensen te redden. Ze worden ook getraind om geuren te herkennen, zodat ze bijvoorbeeld drugs, geld, explosieven of wapens op kunnen sporen. De andere soort helpt bewaken, beveiligen en toezicht houden.
13 JULI

Opdracht
3  

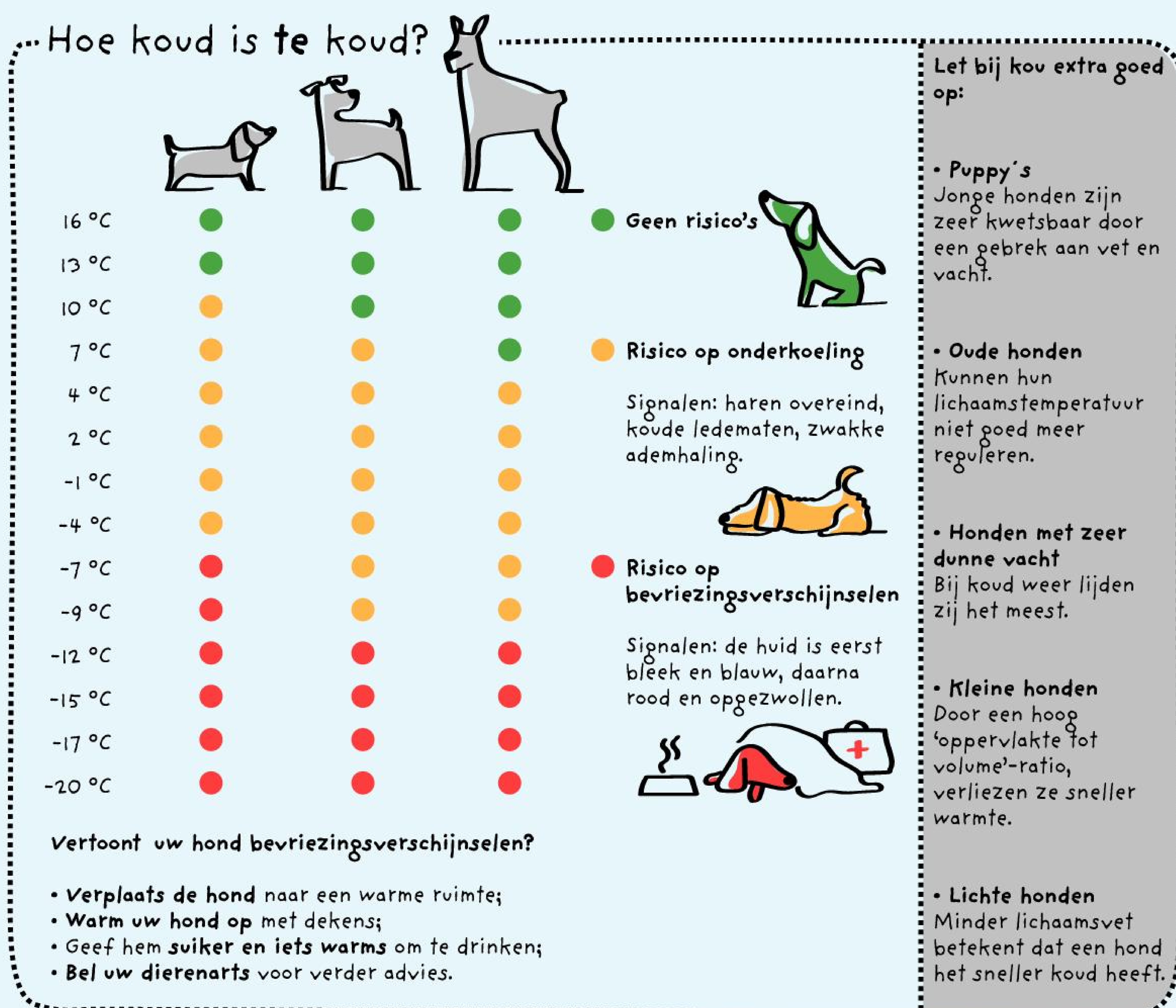
Bekijk en lees tekst 4. In de tekst staat een aantal moeilijke woorden waarvan je de betekenis misschien nog niet kent.
Maak de online woordenschatquiz.

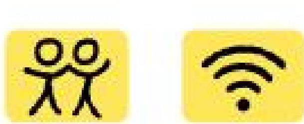
Opdracht
4

Bekijk en lees tekst 4 nog een keer.

1 Noteer wat er met een hond gebeurt als hij bevriezingsverschijnselen krijgt.
2 Noem minimaal drie dingen die je kunt doen als je hond bevriezingsverschijnselen vertoont.
3 Zou je met een kleine, volwassen hond naar buiten gaan als het buiten -7 graden is? Leg je antwoord uit. Gebruik in je uitleg een reden uit de tekst.
4 Zou je met een grote, oude hond naar buiten gaan als het buiten -1 graden is? Leg je antwoord uit. Gebruik in je uitleg een reden uit de tekst.
5 Als je hond onderkoeld raakt, gebeuren er vier dingen. Welke vier dingen zijn dat?

Tekst 4



Opdracht
5 

Je hebt twee teksten gelezen over dieren die werken bij de politie. Er worden veel vaker dieren ingezet om mensen te helpen. In de zorg gebruiken ze bijvoorbeeld ook hulphonden. Stel je voor dat er een tekst geschreven is over hulpdieren. Aan jou wordt gevraagd om daarbij drie afbeeldingen te zoeken. Zoek online twee afbeeldingen die de aandacht van de lezer trekken en een afbeelding die de lezer informatie geeft.

Ik kan/weet

- doelen van beeld bij tekst benoemen.
- schematische informatie lezen (tabellen en schema's) en relaties leggen met de bijbehorende tekst. 1F



§7 Stemgebruik

Je leert
- intonatie, tempo en volume gebruiken bij het spreken.

Je hebt afgerond
- -

Theorie



Stemgebruik

Als je praat is niet alleen wát je zegt belangrijk, maar ook hóé je iets zegt. Je kunt op verschillende dingen letten als je praat:
- **Intonatie**
  Je kunt met hoge of lage tonen praten. Als je let op je intonatie, wissel je hoge en lage tonen met elkaar af. Dan klinkt je stem niet saai.
- **Tempo**
  Als je te snel praat, kan iemand jou niet goed verstaan. Als je te langzaam praat, kan je verhaal saai worden. Je luisteraar blijft geboeid als je op het juiste tempo praat.
- **Volume**
  Het is belangrijk om niet te hard en niet te zacht te praten. Een zachte stem kan niet iedereen goed verstaan, een harde stem is niet fijn om lang naar te luisteren.

Opdracht
1

Werk in tweetallen. Je gebruikt je stem de hele dag door en je past je stemgebruik aan in verschillende situaties. Je praat op een andere toon tegen je vrienden dan tegen je docent op school. Spreek eerst allebei de zinnen uit zoals je dat normaal zou doen in die situatie. Bespreek dan samen wat je het meest opvalt in je stemgebruik: intonatie, tempo of volume?

a Goedemorgen opa! Hoe gaat het met u?
b Meneer Goudkamp, kunt u mij even snel helpen met deze opdracht?
c Pluto! We gaan wandelen, kom mee naar buiten!
d Mam, ik moet er vandoor want anders kom ik te laat!

Opdracht
2

Je luistert naar een radioreclame voor een dierentuin. Je hoort de reclame twee keer achter elkaar. Het stemgebruik in de twee reclames verschilt.

1. In de eerste reclame hoor je **veel / weinig** verschil in de intonatie van de spreker.
2. In de eerste reclame spreekt de spreker **snel / langzaam**.
3. In de eerste reclame hoor je **veel / weinig** verschil in het volume.
4. In de tweede reclame wisselt de spreker **wel / niet** hoge en lage tonen af.
5. In de tweede reclame hoor je **veel / weinig** verschil in tempo.
6. In de tweede reclame spreekt de spreker **hard / zacht / soms hard en soms zacht**.
7. Welke stem vind je fijner om naar te luisteren? Leg je antwoord uit.
8. Door welke reclame zou je eerder de dierentuin bezoeken? Leg je antwoord uit.

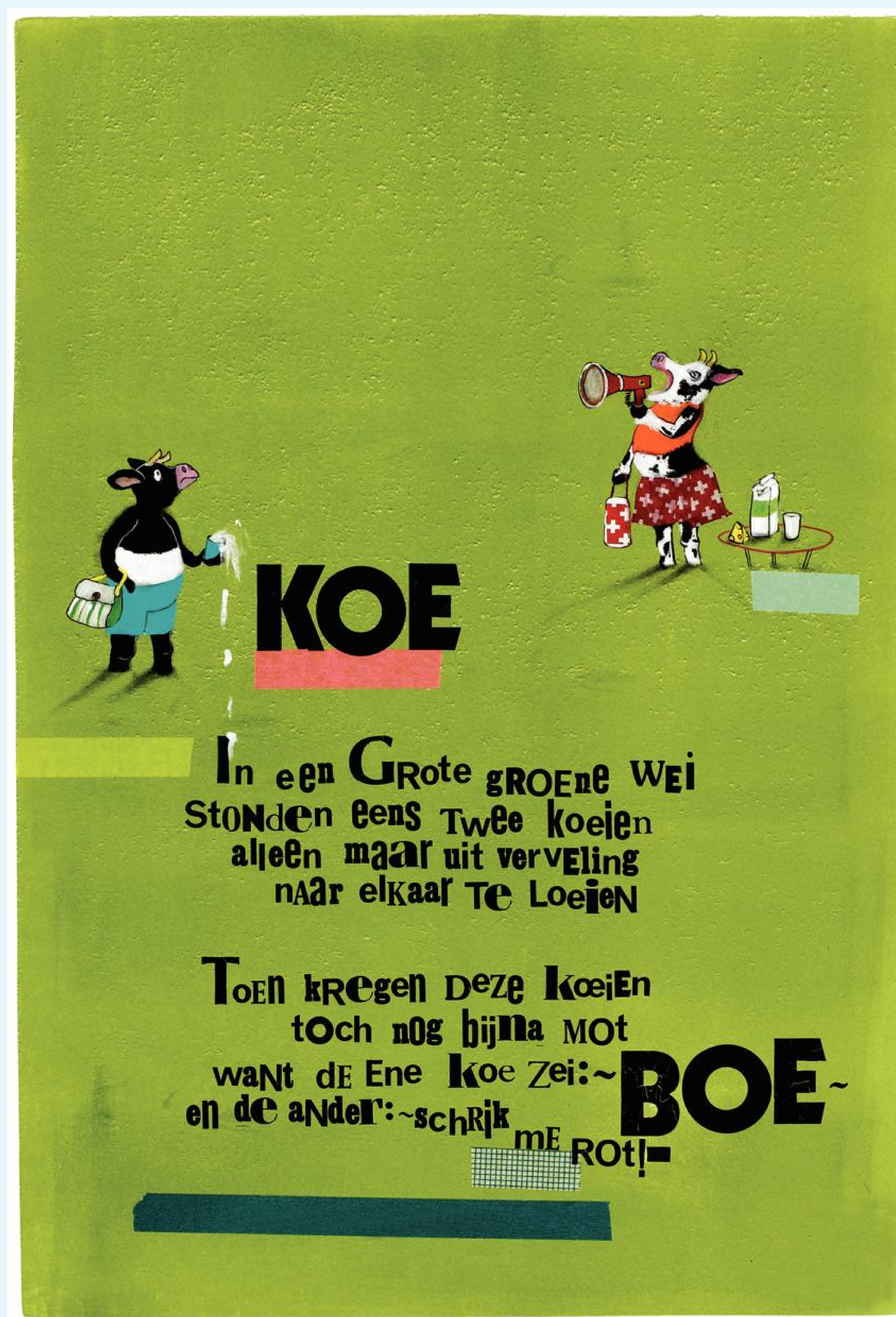
Opdracht
3

Lees tekst 1. Het is een gedicht.

1. Werk in tweetallen. Lees het gedicht drie keer aan elkaar voor en probeer tijdens het voorlezen deze verschillende dingen uit met je stem:
   - Praat soms met hoge en soms met lage klanken (intonatie).
   - Praat soms snel en soms langzaam (tempo).
   - Praat soms hard en soms zacht (volume).

2 Jullie hebben bij vraag 1 allerlei manieren van praten uitgeprobeerd. Lees het gedicht nu voor aan je klasgenoot op de manier die jij het best vindt passen bij het gedicht.
3 Bespreek de manier waarop jullie het gedicht de laatste keer voorgelezen hebben. Wat was hetzelfde en wat was er anders?

Tekst 1



Opdracht 4

Werk in tweetallen. Je hebt gemerkt dat het gebruik van intonatie, tempo en volume in je stem een belangrijk verschil kan maken. Probeer elkaar over te halen om een bepaald merk dierenvoer te kopen. Noteer daarna twee dingen die jullie belangrijk vinden in het gebruik van intonatie, tempo en volume in de stem van de spreker.

Ik kan/weet
- intonatie, tempo en volume goed gebruiken bij het spreken. 1S



§ 8 Reclamespot of flyer

Je leert	• een reclamespot of flyer maken.
Je hebt afgerond	• Thema A Mens en dier § 1 tot en met 7

Opdracht
1  

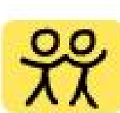
Je gaat samen met een klasgenoot een reclamespot of een flyer maken over een onderwerp dat past bij het thema *Mens en dier*. Met je reclamespot of flyer probeer je de luisteraar of de lezer over te halen om iets te gaan doen. Je wilt bijvoorbeeld dat hij of zij geld geeft aan een bepaald doel, vrijwilligerswerk gaat doen bij een asiel of stopt met het eten van vlees.

1 Kies een foto uit § 1. Dit wordt jullie onderwerp.
2 Kies of je een reclamespot of een flyer gaat maken.
3 Download het werkblad bij de reclamespot of het werkblad bij de flyer.

Opdracht
2  

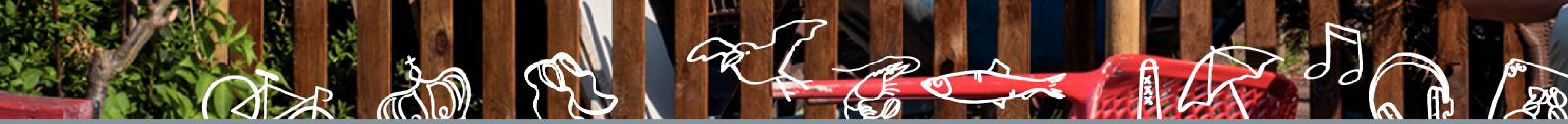
In deze opdracht ga je de tekst voor je reclamespot of flyer schrijven. Gebruik het werkblad om je antwoorden te noteren.

1 Het tekstdoel van je reclamespot of flyer is activeren. Wat wil je dat de luisteraar of lezer gaat doen? Noteer dit in één zin. Zorg ervoor dat de zin activerend en duidelijk is (➔ § 3).
2 In een activerende tekst maakt de schrijver duidelijk wat hij wil dat de lezer gaat doen, maar hij geeft ook nog meer informatie (➔ § 3). Noteer welke informatie je wilt geven in de reclamespot of in de flyer.
3 Bedenk voor wie de reclamespot of de flyer bedoeld is. Noteer hoe je in je tekst rekening kunt houden met dat publiek (➔ § 5).
4 Bedenk een openingszin voor de reclamespot of een titel voor de flyer.
5 Bekijk alvast het feedbackformulier van opdracht 5, zodat je weet waarop je moet letten bij het schrijven van de tekst. Noteer belangrijke punten die je niet moet vergeten.
6 Schrijf de tekst voor je reclamespot of flyer. Gebruik hierbij je antwoorden op de vragen 1 tot en met 5.
a Maak je een flyer? Zorg er dan voor dat jouw tekst tussen de 50 en 100 woorden lang is.
b Maak je een reclamespot? Zorg er dan voor dat je genoeg tekst hebt voor een reclame van 30 tot 40 seconden.

Opdracht
3  

Maak deze opdracht als je hebt gekozen voor een reclamespot. Gebruik het tweede deel van het werkblad om je antwoorden te noteren.

1 In § 4 heb je nagedacht over wat jij belangrijk vindt in een goede radioreclame. Noteer welke dingen je gaat toepassen in je reclamespot.
2 Spreek af of jullie allebei de reclamespot gaan inspreken of dat een van jullie dat gaat doen. Noteer waarop je moet letten bij het inspreken (➔ § 7).
3 Bedenk of je het leuk vindt om muziek of een geluidseffect te gebruiken in je reclamespot (➔ § 4). Zo ja, zoek dan iets wat past bij jullie tekst.
4 Bedenk waar je de reclamespot gaat opnemen. Moet het helemaal stil zijn tijdens de opname of wil je juist achtergrondgeluiden horen? (Als je wilt, kun je een app gebruiken waarmee je kunt monteren of bewerken.)
5 Bekijk het feedbackformulier nog een keer, zodat je weet waarop je moet letten bij het maken van de reclamespot. Noteer belangrijke punten die je niet moet vergeten.



6 Bekijk de afbeelding hiernaast. Het is een voorbeeld van een script, waarin alles wat er in een reclamespot gebeurt, overzichtelijk naast elkaar staat. Maak een script voor je reclamespot. Gebruik hierbij de antwoorden op de vragen 1 tot en met 5. Denk daarnaast aan:
   - Welke tekst is het belangrijkst? Hoe ga je die tekst laten opvallen?
   - Bij welk stukje tekst moet je iets bijzonders doen met je stem?
   - Gebruik je muziek of een geluidseffect? Zo ja, wanneer precies?

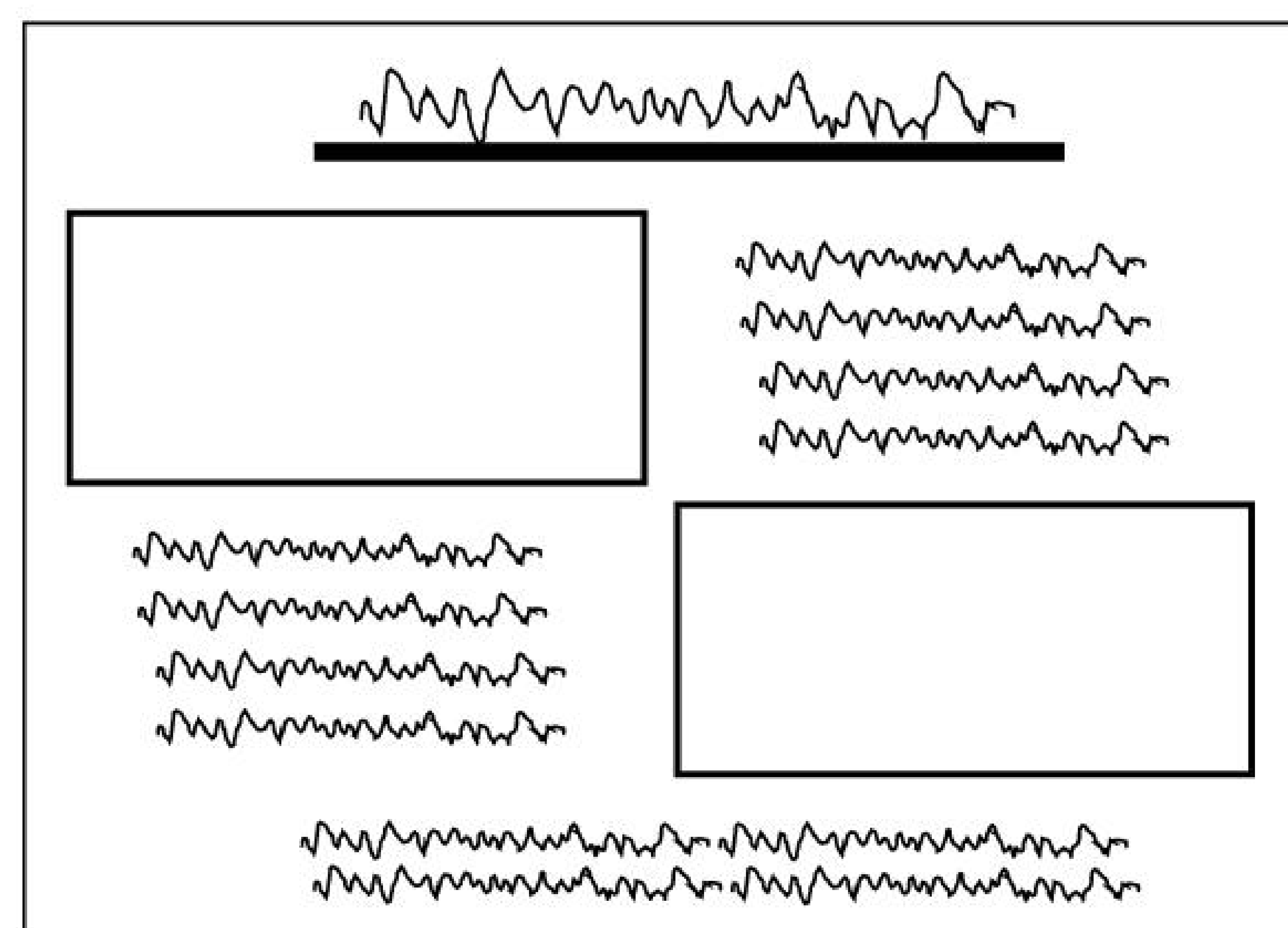
	tekst	wie	stemgebruik	geluid
1				gesnuffel
2			fluisteren	
3				geblaf
4			vragend	
5			enthousiast	
6				muziek

7 Bespreek samen of de opzet van jullie reclamespot nu is zoals je zou willen. Verbeter iets als dat nodig is. Neem dan de reclamespot op.

Opdracht
4

Maak deze opdracht als je hebt gekozen voor een flyer. Gebruik het tweede deel van het werkblad om je antwoorden te noteren.

1 Bedenk wat voor soort beeld bij jullie tekst past en of je met het beeld de aandacht wilt trekken of informatie wilt geven (➔ § 6). Zoek twee afbeeldingen voor jullie flyer.
2 Bekijk het feedbackformulier van opdracht 5 nog een keer, zodat je weet waarop je moet letten bij het maken van de flyer. Noteer belangrijke punten die je niet moet vergeten.
3 Bekijk de afbeelding hiernaast. Het is een voorbeeld van een schets, waarop je ziet hoe een flyer eruit komt te zien. Maak een schets voor je flyer. Gebruik hierbij de antwoorden op de vragen 1 en 2. Denk daarnaast aan:
   - Hoe verdeel je de tekst over de flyer?
   - Welke tekst is belangrijk? Hoe ga je die tekst laten opvallen?
   - Waar plaats je de twee afbeeldingen?
   - Welke kleuren ga je gebruiken? Let op: te veel verschillende kleuren ziet er heel druk uit.



4 Bespreek of de opzet van jullie flyer nu is zoals je zou willen. Verbeter iets als dat nodig is. Maak dan de flyer.

Opdracht
5

Bekijk de video over feedback geven en ontvangen of lees de theorie bij *Handig!*.

1 Ruil je reclamespot of flyer met die van een ander tweetal. Vul het feedbackformulier in.
2 Bespreek de feedback met z'n vieren. Help elkaar bedenken hoe je een onderdeel zou kunnen verbeteren. Houd je aan de regels voor feedback geven en ontvangen.
3 Noteer aan de hand van de feedback en de nabespreking twee dingen die je een volgende keer weer zo zou doen en twee dingen die je een volgende keer anders zou doen.

Ik kan/weet

- rekening houden met mijn doel (activeren) bij het schrijven/presenteren. 1S
- rekening houden met mijn publiek bij schrijven en presenteren. 1S
- flyer: de opmaak van een tekst en het beeld aanpassen aan het tekstdoel. 1S
- reclamespot: intonatie, tempo en volume goed gebruiken. 1S
- feedback geven en ontvangen.
- mijn product op basis van feedback verbeteren.

§ 9 Mens en dier

Je leert	• je product en je aanpak evalueren.
Je hebt afgerond	• Thema A Mens en dier § 1 tot en met 8

Opdracht
1

Mens en dier

1 Noteer minimaal twee manieren waarop mensen en dieren met elkaar te maken hebben.
2 Dit thema begon in § 1 met twee vragen: *Hebben mensen en dieren elkaar nodig? Of kunnen ze best zonder elkaar?* Inmiddels heb je veel gelezen, gehoord en gezien over dit onderwerp. Wat is nu jouw antwoord op deze vragen?
3 Een andere vraag in § 1 was: *Wat vind jij belangrijk als het om dieren gaat?* Wat is nu, aan het eind van het thema, jouw antwoord op die vraag?
4 Bespreek de verschillende antwoorden in de klas. Zijn er veel verschillende meningen?

Opdracht
2

Taal

1 Je hebt geleerd over activerende taal in teksten en reclames. Noem twee dingen waarop een schrijver/reclamemaker moet letten als hij iemand wil overhalen om iets te doen.
2 Een reclamemaker kan niet altijd gebruikmaken van beeld bij een reclame, bijvoorbeeld bij reclame op de radio. Noteer twee manieren die hij kan gebruiken om luisteraars iets te laten doen.
3 Je hebt zelf geoefend met het activeren van mensen. Welke manier van activeren past het best bij jou? **beeld gebruiken / tekst schrijven / tekst inspreken**
4 Noem een voorbeeld van hoe iemand jou kan overhalen om iets te gaan doen.

Opdracht
3

Woordenschat

Werk in tweetallen.
1 Download het dobbelspel en lees de instructie.
2 Speel het spel met een klasgenoot.

Opdracht
4

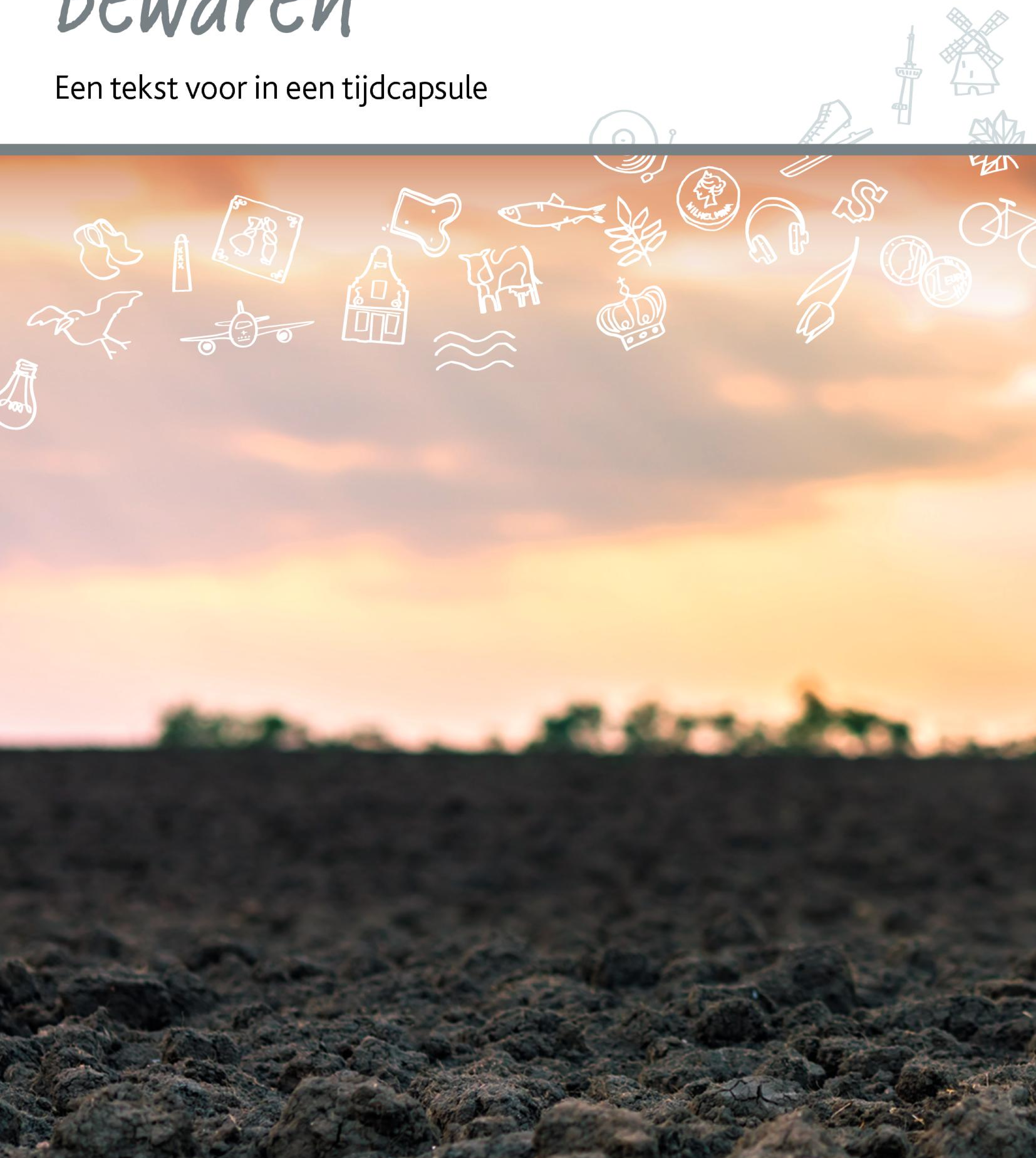
Product

1 Waarom heb je gekozen voor de reclamespot/flyer?
2 Wat vond je het leukste onderdeel bij het maken van jouw reclamespot/flyer?
3 Bij het maken van de reclamespot/flyer heb je veel samengewerkt. Wat vond je van de samenwerking? Leg je antwoord uit.
4 Je hebt van anderen feedback gekregen op jouw product. Aan welke tip of top had je het meest? Wat heb je van die tip of top geleerd?

Ik kan/weet	• kritisch terugkijken op een product dat ik gemaakt heb en uitleggen wat wel en niet goed is gegaan in de voorbereiding.

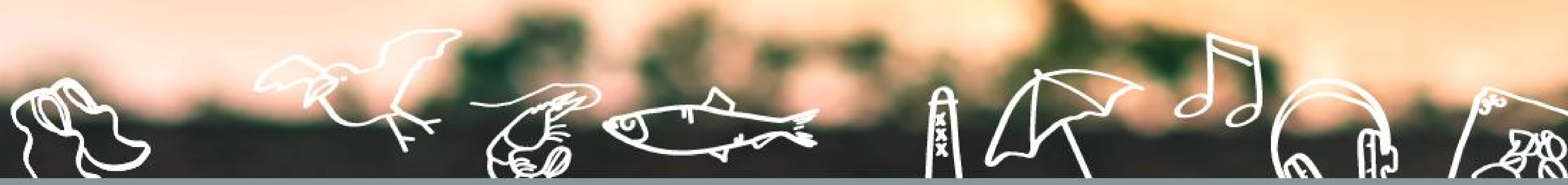
Bewaren

Een tekst voor in een tijdcapsule



Thema B





§1 Voor later …

Stel je voor dat je kunt tijdreizen. Wat vind je leuk om uit het verleden te zien? Wat zouden mensen bijzonder vinden aan onze tijd? Wat vind jij belangrijk te bewaren? Je gaat beginnen met het thema *Bewaren*. Aan het einde van dit thema ga je een tekst schrijven voor in een tijdcapsule. Dat is een doos met voorwerpen uit een bepaalde tijd.

Opdracht
1

Werk in tweetallen. Bekijk de afbeeldingen. Het zijn allemaal dingen die met bewaren te maken hebben. Bespreek wat je op de plaatjes ziet.

1 Op welke afbeeldingen zie je waar dingen terechtkomen die niet bewaard worden?
2 Welke drie dingen van de afbeeldingen zou jij zelf niet willen bewaren?
3 Welke drie dingen van de afbeeldingen zou jij zelf willen bewaren?
4 Bij bewaren denk je misschien ook aan verzamelen. Op welke afbeeldingen zie je dingen die mensen leuk vinden om te verzamelen?
5 Wat vind jij een mooie plek om oude dingen te bewaren
6 Verzamel jij zelf iets? Wat dan?
7 Staat er iets op de afbeeldingen wat jij of iemand die je kent zelf in huis heeft? Wat?
























11



12


13


14


15


16



17


18



19


20


21


22


23


24


25



§2 Verleden, heden en toekomst

Je leert
- belangrijke informatie uit een fragment halen en deze informatie beoordelen en vergelijken met je eigen kennis en ervaring.

Je hebt afgerond
- -

Opdracht
1

Lees de vragen en bekijk daarna het fragment uit *Het Klokhuis* waarin presentatrice Nienke vertelt over tijdcapsules.

1 Welke 'gewone dingen' kunnen volgens dit fragment in een museum komen? Dingen
A die al heel oud zijn.
B die er niet veel meer zijn.
C die gespaard worden.

2 We weten volgens Nienke pas over tien of twintig jaar wat er typisch is aan onze tijd. Wat bedoelt ze met 'dingen die typisch zijn voor onze tijd'?
A dingen waar je onze tijd aan kunt herkennen
B zeldzame dingen die in onze tijd gebruikt worden

3 Welke zin vat het hele fragment het best samen?
A Alleen verzamelaars weten hoe het leven eruitzag in de afgelopen eeuw.
B Gebruiksvoorwerpen geven een beeld van ons leven en wat typisch is voor onze tijd.
C Je kunt het best gewone spullen bewaren, want die worden veel geld waard.

4 Heb jij thuis ook een gewoon voorwerp dat in een museum kan? Wat dan?

Lees de vragen en bekijk daarna het tweede fragment uit *Het Klokhuis* waarin presentatrice Nienke vertelt over tijdcapsules.

5 Spulletjes die je in de tijdcapsule stopt, geven informatie over jou en de tijd waarin je leeft. Wat word je volgens Nienke door een tijdcapsule te maken?
A de baas van je eigen museum
B een verslaggever voor de toekomst
C een verzamelaar van mooie herinneringen

6 Noteer in je eigen woorden wat een tijdcapsule is.

7 Nienke zegt dat het leuk is om dingen in een tijdcapsule te stoppen en die over een tijd terug te zien. Noteer drie voorwerpen die jij nu dagelijks gebruikt.

8 Welk ding van vraag 7 is leuk om over twintig jaar nog eens terug te zien?

9 Denk je dat je dit voorwerp over twintig jaar nog steeds gebruikt? Leg uit.

Opdracht
2

Lees de vragen en bekijk daarna het fragment uit het *Jeugdjournaal* waarin presentator Benjamin vertelt over de toekomst.

1 Wat is er de afgelopen twintig jaar veranderd aan de manier waarop we films kijken?

2 Waarom hadden veel mensen twintig jaar geleden geen mobiele telefoon?
A De mensen vonden het onzin.
B De mobiele telefoons bestonden net.
C De telefoons waren heel duur.

3 Sommige gadgets van nu vinden mensen nu nog onzin. Welk van deze gadgets wordt volgens jou heel normaal in de toekomst? Leg je antwoord uit.

4 Niet alle voorspellingen van de honderd jaar oude tekeningen zijn uitgekomen. Welke voorspelling lijkt jou leuk om in werkelijkheid te zien? Leg je antwoord uit.

5 Auto's die ook kunnen vliegen, gamen op een scherm dat in je contactlens zit of je wekker zetten door eraan te denken. Welk van deze voorbeelden kunnen volgens jou allemaal in de toekomst? Leg je antwoord uit.



Bekijk het tweede fragment uit het *Jeugdjournaal* waarin presentator Benjamin vertelt over de toekomst.

6 Welke zin legt het best uit wat 'augmented reality' is?
- A chips in je hoofd waarmee je goed kunt zien
- B digitale laagjes voor je oog met extra informatie
- C lenzen in je oog om nog scherper te kunnen kijken

7 Welk probleem zou er kunnen ontstaan als tablets in de toekomst echt dun worden?

8 Beschikt iedereen over twintig jaar over een vliegende auto?
- A Ja, die wordt volgens dit filmpje uitgevonden.
- B Ja, maar je moet wel een speciaal rijbewijs hebben.
- C Nee, alleen koningin Amalia heeft er een.
- D Nee, alleen mensen die het kunnen betalen.

9 Welke 'toekomstige' uitvinding bestaat al? **hersenchip / smart contact / vliegende auto**

10 Lijkt het je leuk om te reizen met de 'hyperloop'? Leg je antwoord uit.

11 Wat lijkt jou de handigste uitvinding uit het filmpje? Leg je antwoord uit.

Opdracht 3

Werk in tweetallen. Bekijk de afbeeldingen. Het zijn logo's van sociale mediasites. Bespreek de volgende vragen.

1 Welke site bestaat nu niet meer?

2 Waarom denk je dat deze niet meer bestaat?

3 Welke van deze sites zullen er volgens jullie over tien jaar niet meer zijn? Waarom?

4 Wat bewaren mensen op sociale media?

5 Is een site voor sociale media een handige plek om dingen te bewaren? Leg uit.









Opdracht 4

Lees de vragen en bekijk daarna het filmpje. Het is een fragment uit *Het Klokhuis* over een tijdcapsuleproject.

1 Kies uit: De tijdcapsule van **Fleur / Merel / Pleun / Kareem / Khymo / Owen** geeft volgens mij de beste informatie over de maker. De tijdcapsule van **Fleur / Merel / Pleun / Kareem / Khymo / Owen** geeft volgens mij de beste informatie over de tijd waarin de kinderen leven.

2 Leg je keuzes bij vraag 1 uit.

3 Noteer een ding dat in 2013 voor kinderen belangrijk was en nu nog steeds.

4 Noteer een ding dat in 2013 voor kinderen belangrijk was en nu niet meer.

5 Zou je na het zien van dit fragment naar het museum voor Beeld en Geluid willen gaan om de tijdcapsules te bekijken? Leg je antwoord uit.

Ik kan/weet
- belangrijke informatie uit een fragment halen en deze informatie beoordelen en vergelijken met mijn eigen kennis en ervaring. 1F
- mijn eigen mening verwoorden en onderbouwen. 1F



§ 3 De 5w+h-vragen

Je leert	• de 5w+h-vragen gebruiken om de belangrijkste informatie uit een tekst te halen.
Je hebt afgerond	• Meer dan lezen § 1, 2 en 6

Theorie


video-uitleg

De 5w+h-vragen

Soms moet je de belangrijkste informatie uit een tekst opschrijven, bijvoorbeeld als je een samenvatting wilt maken van een langere tekst. In een samenvatting noteer je kort de belangrijkste informatie. Zet hiervoor eerst alle belangrijke informatie op een rijtje. Dat kun je doen met de **5w+h-vragen**: *wie, wat, waar, wanneer, waarom* en *hoe*.
Stel jezelf bijvoorbeeld de volgende vragen:
– *Wat* is er gebeurd?
– *Wie* waren erbij betrokken?
– *Waar* is het gebeurd?
– *Wanneer* gebeurde het?
– *Waarom* gebeurde het?
– *Hoe* gebeurde het?

Zo vat je een tekst of een deel van een tekst samen
- Bedenk welke 5w+h-vragen je kunt stellen en noteer deze.
- Schrijf voor jezelf kort de antwoorden op de 5w+h-vragen op.
- Als de tekst meerdere deelonderwerpen heeft, kun je deze vragen ook gebruiken om een deel van de tekst samen te vatten.

Let op! Je kunt niet altijd bij elke tekst of alinea alle vragen beantwoorden.
Beantwoord dan de vragen die je wel kunt terugvinden in de tekst.

Opdracht
1

Lees tekst 1.

1 Het onderwerp van tekst 1 is **het terrein aan de Irenelaan / leerlingen van groep 5 van de Prinsenakker / tijdcapsule begraven.**

2 Maak de juiste combinaties.

Wat is er gebeurd?	basisschool de Prinsenakker
Wie waren erbij betrokken?	Bennekom
Waar is dit gebeurd?	sloopwerkzaamheden
Wanneer gebeurde het?	tijdcapsule begraven
Waarom gebeurde dit?	tijdcapsule gevonden
Hoe liep het af?	woensdagochtend

3 Welke zin vat tekst 1 het best samen?
A Basisschool de Prinsenakker heeft een tijdcapsule herbegraven die te vroeg gevonden was.
B Basisschool de Prinsenakker heeft in Bennekom hun tijdcapsules begraven in 2004.
C Een sloper heeft een tijdcapsule gevonden van basisschool de Prinsenakker in Bennekom.



4 In de tekst staan vier woorden onderstreept. Noteer de woorden en zet de juiste betekenis achter elk woord. Kies: *erbij hoort, kelder, pasgeleden, plek*.
5 Elke klas heeft iets uitgekozen om in de tijdcapsule te doen. Welke herinnering zou jij op dit moment in een tijdcapsule willen stoppen?

Tekst 1

Tijdcapsule uit 2004 gaat opnieuw de grond in

(1) BENNEKOM – Leerlingen van groep 5 van de Prinsenakker in Bennekom hadden woensdagochtend een bijzondere klus. Ze begroeven een tijdcapsule die recent gevonden was op een oude locatie van de school.

(2) De bedoeling was dat de capsule pas tientallen jaren later gevonden en geopend zou worden. Maar de tweede locatie werd enkele jaren terug gesloten. Op die tweede locatie, aan de Irenelaan, vond de sloper eerder dit jaar een tijdcapsule met spullen die in 2004 door leerlingen zijn verzameld.



Prinsenakker

(3) Een van de mensen die betrokken is bij de toekomst van het terrein aan de Irenelaan is Martijn van Alphen, wiens zoon ook op de Prinsenakker naar school gaat. Hij besloot de capsule naar de school te brengen. Daar is de capsule de klas rondgegaan. Inmiddels heeft elke klas iets uitgekozen om bij de tijdcapsule in te doen. Die nieuwe herinneringen zijn samen met de herinneringen van de kinderen uit 2004 begraven in de kruipruimte van de Prinsenakker aan de Commandeursweg.

Naar: gelderlander.nl

Opdracht
2

1 Bewaar jij stripboeken als je ze uit hebt? Waarom (niet)?
2 Wat is volgens jou een goede plek om stripboeken te bewaren?

Lees tekst 2.
3 Wat is het onderwerp van tekst 2?
4 Wie bedacht de stripboeken *Suske en Wiske*?
5 Wanneer kwam de eerste *Suske en Wiske* uit?
6 Waar denkt de schrijver dat mensen hun oude *Suske en Wiske*-albums bewaren?
7 Waarom zijn sommige strips van *Suske en Wiske* veel geld waard?
8 Op welke twee manieren kun je zien of jouw *Suske en Wiske* oud en bijzonder is?
   A De strip heeft geen herdrukken gekregen.
   B De strip heeft pagina's in een blauwe of rode inkt.
   C De strip heeft geen ingekleurde plaatjes.
   D De *Suske en Wiske* is in zwart-wit.
9 Wat kun je volgens alinea 4 het best doen om te zorgen dat je stripboek voor verzamelaars zeer gewild wordt?
10 Welke samenvatting van tekst 2 is het best?
   A De strips *Suske en Wiske* van Willy Vandersteen bestaan ruim 75 jaar. Sommige stripboeken zijn tegenwoordig veel geld waard voor verzamelaars.
   B De strips van *Suske en Wiske* zijn veel geld waard tegenwoordig. Vooral stripboeken die nooit gelezen zijn, zijn voor verzamelaars erg interessant om te verzamelen.
   C *Suske en Wiske* is in meer dan 25 talen verschenen sinds Willy Vandersteen de strip in de jaren veertig tekende voor de krant. Sommige mensen hebben de strips op zolder liggen.



11 Waarom denk je dat verzamelaars veel geld overhebben voor de stripboeken?
12 Zou jij zoveel geld uitgeven voor een stripboek? Leg je antwoord uit.
13 Wat vind jij waardevol om te verzamelen?
14 Bekijk je antwoorden op vraag 1 en 2. Ben je na het lezen van de tekst anders gaan denken over je antwoorden? Leg je antwoord uit.
15 Bekijk de afbeelding. Zijn dit waardevolle *Suske en Wiske*-albums? Leg je antwoord uit.

Tekst 2

De 5 duurste Suske en Wiske-stripboeken

(1) **De stripreeks *Suske en Wiske* is de langstlopende stripreeks van de Benelux. De reeks is bedacht door de Belgische tekenaar Willy Vandersteen en werd in 1945 voor het eerst in de kranten gepubliceerd.**

(2) De stripboeken van *Suske en Wiske* zijn in meer dan 25 talen verschenen. Er zijn waarschijnlijk maar weinig huishoudens in Nederland en België waar deze stripboeken niet rondslingeren. Wat veel mensen niet weten, is dat sommige stripboeken van het duo behoorlijk waardevol kunnen zijn. Er zijn namelijk veel *Suske en Wiske*-verzamelaars die veel geld overhebben voor de bijzondere stripalbums van de twee. Als je dus oude *Suske en Wiske*-albums op zolder hebt liggen, dan is het misschien handig om even te kijken of ze wat waard zijn. Wij hebben hieronder een lijstje gemaakt met vijf waardevolle *Suske en Wiskes*:

1 *Rikki en Wiske*. Waarde € 5.000 tot € 10.000
2 *Suske en Wiske op het eiland Amoras*. Waarde € 3.000 tot € 6.000
3 *De Sprietatoom*. Waarde € 1.000 tot € 2.000
4 *Het Spaanse Spook*. Waarde € 800 tot € 1.000
5 *De schat van Beersel*. Waarde € 500 tot € 1.000

Eerste druk
(3) Reken je niet meteen rijk als je een van deze albums op zolder hebt gevonden. De enorme bedragen gelden namelijk alleen voor eerste drukken van deze albums en dus zo'n 75 jaar geleden op de markt kwamen. *Suske en Wiske*-albums zijn talloze malen herdrukt. Zo zijn er van sommige albums wel tien drukken of versies verschenen.



Oude eerste drukken kun je op een aantal manieren herkennen. Zo waren de eerste albums van *Suske en Wiske* nog ongekleurd. De herdrukken zijn voorzien van kleur (de pagina's verschenen afwisselend in blauwe of rode inkt). Verder kun je ook kijken op de achterkant van een album. Jouw strip moet als laatste in het lijstje met verschenen strips staan. Als er nog een album op staat dat later is verschenen, dan kun je ervan uitgaan dat jij geen eerste druk hebt.

Goede staat
(4) Als je wel een eerste druk in bezit hebt, dan is het ook nog eens heel belangrijk dat die albums in goede staat verkeren. Verzamelaars zijn namelijk vooral op zoek naar strips die er nog goed uitzien. De duurste stripboeken zijn dan ook die stripboeken die eigenlijk nooit zijn gelezen en vanaf het begin netjes zijn opgeborgen. Die strips zijn heel zeldzaam en dus ook zeer gewild bij verzamelaars.

Naar: veilingagenda.nl

Opdracht
3

Lees de vragen en bekijk daarna het filmpje. Het is de trailer voor de serie *Anne Frank videodagboek*. Tijdens de Tweede Wereldoorlog schreef Anne Frank een dagboek dat later als boek erg beroemd is geworden.
1 Wat bewaar je in een dagboek?
2 Waarom maakt Anne een videodagboek volgens dit fragment?
3 Hoe voelt Anne zich aan het begin van het filmpje?
4 Aan het einde van het filmpje voelt Anne zich anders. Waaraan kun je dat zien of horen?



5 Welke zin vat dit filmpje het best samen?
   A Anne maakt een videodagboek om de verdrietige dingen van haar leven te laten zien.
   B Anne maakt een videodagboek, zodat mensen zich haar kunnen herinneren.
   C Anne voelt zich soms niet fijn, omdat ze denkt dat mensen haar slecht vinden.
6 Zou jij de serie willen kijken na het zien van dit filmpje? Leg uit.
7 Vind je een videodagboek een goede plek om verhalen uit je leven te bewaren? Leg uit.

Opdracht 4

Bekijk tekst 3 en 4. Het zijn berichten op sociale media. Ze passen bij het filmpje van opdracht 3.

1 **Jacqueline / Tej** vergelijkt het filmpje met het stripboek.
2 Wat is volgens Tej het verschil tussen de serie en de strip?
3 Hebben beide schrijvers de serie al gezien?
4 Past een videodagboek beter bij deze tijd dan een geschreven dagboek? Leg uit.
5 Wat lijkt je leuker om te doen? De serie kijken of de strip lezen? Leg uit.

Tekst 3



Jacqueline van Maarsen
Amsterdam, Nederland



241 vind-ik-leuks

Ik ben enthousiast over dit videodagboek. Door het dagboek te vervangen door een camera kunnen jonge mensen zich goed verplaatsen in de situatie van toen, de tijd waarin Anne Frank leefde. Ik moest wel even wennen aan het idee, maar ik vind het goed dat het verhaal van Anne Frank naar de moderne tijd is gebracht.

Alle 28 opmerkingen bekijken

Dotjuh Echt heel leuk gemaakt deze serie!
!KiK! Ja, kheb meteen alle afleveringen gzien.

5 UUR GELEDEN

Tekst 4



Tej
Hoogvliet, Nederland



Lmm+ en 55 anderen vinden dit leuk

Ben blij dat ik deze strip bewaard heb misschien wordt hij veel geld waard! 😉 Ook tof om hem nog een keer te lezen na het zien van de serie. Niet alles is hetzelfde, maar ik herken wel heel veel. Toch vind ik de strip leuker, want dat is meer zoals als het echte dagboek.

9tje Vet, mag ik hem een keer lenen?

Alle 48 opmerkingen bekijken

(0-0)# Hebbie alle afleveringen al gezien?!
Tej@9tje Ja hoor! @(0-0)# Nee, nog eentje. Jammar hôr was echt tof!

22 SEPTEMBER

Opdracht 5

Lees tekst 5. Het is een fragment uit het stripboek *Het Achterhuis*. Het stripboek is net als het videodagboek een versie van het dagboek van Anne Frank.

1 Waarover gaat deze strip?
2 Bedenk bij deze tekst vragen met de 5w+h-vragen.
3 Beantwoord de vragen die je bij vraag 2 bedacht hebt.



4 Noteer in maximaal drie zinnen wat je in de strip ziet.
5 Waarom is Anne zo blij met haar cadeau?
6 Is Kitty een echte vriendin?

Tekst 5



Opdracht
6

Ga nu zelf op zoek naar een tekst over bewaren of verzamelen. Werk in tweetallen.
Volg de volgende stappen.

1 Bespreek wat handige zoekwoorden zijn om hier goede teksten over te vinden.
2 Zoek allebei online een eigen tekst over bewaren en/of verzamelen.
3 Past de tekst bij het onderwerp bewaren/verzamelen? Zo nee, zoek een andere tekst.
4 Geef nu jouw tekst aan de ander.

Bekijk de tekst die je kreeg. Beantwoord daarna de volgende vragen.

5 Noteer het onderwerp van de tekst.
6 Geef antwoord op de volgende vragen:
- Wat weet je al over dit onderwerp?
- Wat wil je weten over dit onderwerp?
- Lees nu de hele tekst. Welke informatie wil je bewaren? (Wat wil je onthouden?)

7 Schrijf het belangrijkste van de tekst op. Gebruik de 5w+h-vragen.
8 Bespreek samen wat je nog meer zou willen weten over het onderwerp van de tekst. Waar zou je deze informatie kunnen vinden?

Ik kan/weet
- de 5w+h-vragen gebruiken om een tekst samen te vatten.
- informatie uit de tekst halen en hoofd- en bijzaken onderscheiden. 1S

§ 4 Een presentatie geven

Je leert
- een korte presentatie geven.

Zie ook
- Meer dan lezen § 5 Inleiding, middenstuk en slot en § 6 Deelonderwerpen
- Thema A Mens en dier § 7 Spreken: stemgebruik
- Thema B Bewaren § 3 Lezen: de 5w+h-vragen

Theorie



Presenteren

Een goede presentatie heeft een **inleiding**, **middenstuk** en **slot**. Tijdens de inleiding vertel je waarover je presentatie gaat en waarom je dit onderwerp hebt gekozen. In je middenstuk vertel je alle informatie over je onderwerp. Bij het slot laat je weten dat de presentatie afgelopen is. Dit kan met een slotzin en met het geven van je mening. Vraag ook of je publiek nog vragen heeft.

Zo bereid je een presentatie voor
- Bedenk voor jezelf wat je wilt vertellen. Gebruik de 5w+h-vragen.
- Maak voor elk van de 5w+h-vragen een **spreekkaartje**. Noteer op elk spreekkaartje de belangrijkste informatie in een paar (steek)woorden.
- Maak ook een spreekkaartje voor de inleiding en een voor het slot.
- Zoek afbeeldingen of voorwerpen die je presentatie duidelijk of aantrekkelijk maken.
- Oefen je presentatie. Bijvoorbeeld voor je ouders of een klasgenoot.

Zo geef je een presentatie
- Praat rustig, duidelijk en hard genoeg.
- Kijk zo veel mogelijk naar je publiek en niet te veel op je spreekkaartjes.
- Blijf niet stijf staan, maar gebruik je lichaam, handen en gezichtsuitdrukking.
- Laat niet alleen afbeeldingen of voorwerpen zien, maar vertel er ook iets over.
- Vraag aan het eind of je publiek vragen heeft. Zo ja, beantwoord ze.

Opdracht **1**

Werk in tweetallen. Bekijk de afbeelding.

1 Je ziet een soort pen. Wat voor soort pen is dit?
2 Heb jij hier zelf mee geschreven?
3 Waarom zouden we hier niet meer mee schrijven?
4 Pak een voorwerp dat je voor school gebruikt en presenteer dit aan je klasgenoot. Doe het zo:
- Leg uit wat het voorwerp is.
- Vertel waarvoor je het gebruikt.
- Leg uit of je denkt dat dit voorwerp over twintig jaar nog op school gebruikt wordt.





Opdracht
2 

Lees de vragen en beluister daarna de presentatie van Macy.

1 Noteer in één woord waarover de presentatie van Macy gaat.

2 Kies: ja of nee.

a	Macy praat rustig.	**ja / nee**
b	Macy praat duidelijk.	**ja / nee**
c	Macy praat hard genoeg.	**ja / nee**
d	Macy gebruikt woorden die iedereen begrijpt.	**ja / nee**
e	Macy vertelt over voorwerpen of afbeeldingen die ze laat zien.	**ja / nee**
f	Macy wist alles al over haar onderwerp.	**ja / nee**

3 Geef Macy een top (compliment) en een tip (verbeterpunt).

4 Bekijk de afbeelding bij opdracht 1 nog een keer. Is dit de pen die Macy laat zien?

Opdracht
3 

Werk in tweetallen. Hieronder staan spreekkaartjes.

1 Noteer inleiding, middenstuk en slot onder de juiste kaartjes.

Stripboeken verzamelen is heel leuk. Soms is het wel lastig om een stripboek netjes te bewaren als je het vaker wilt lezen.

Strips bewaren:
- *in mapjes*
- *in speciale dozen*

Bijzondere strips:
- *eerste edities*
- *helemaal gaaf*
- *met foutjes erin*

Veel mensen gooien hun stripboeken weg nadat ze ze gelezen hebben. Ik niet! Ik verzamel stripboeken en daar wil ik jullie iets over vertellen.

2 Waarover gaat deze presentatie? Noteer één woord.

3 Wat zou jij laten zien als je deze presentatie gaf?

4 Wat zou een extra deelonderwerp bij deze presentatie kunnen zijn?

5 Schrijf zelf een andere inleiding of een ander slot bij deze presentatie.

6 Presenteer je inleiding of slot aan je klasgenoot. Geef elkaar een top en een tip.

Opdracht
4

Je gaat een presentatie voorbereiden. Volg hiervoor goed de opdracht.

1 Zoek een bijzonder of ouderwets voorwerp dat jullie thuis hebben. Het moet iets zijn waarover je kunt vertellen, zoals Macy in opdracht 2.

2 Noteer het onderwerp van je presentatie. Dat is het voorwerp waarover je vertelt.

3 Bedenk met de 5w+h-vragen minimaal twee vragen die je gaat beantwoorden.

4 Noteer een antwoord op de vragen die je bij vraag 3 bedacht hebt.

5 Schrijf een inleiding waarin je vertelt wat je onderwerp is en waarom je dit koos.

6 Bedenk een leuke slotzin, zodat je luisteraars weten dat je presentatie is afgelopen.

7 Noteer wat je tijdens je presentatie laat zien, bijvoorbeeld hoe je voorwerp werkt.

Opdracht
5

Gebruik je antwoorden van opdracht 4.

1 Maak per vraag die je bij vraag 3 bedacht hebt een spreekkaartje.

2 Maak nu een spreekkaartje voor je inleiding en een voor je slot.

3 Leg je spreekkaartjes op volgorde en oefen je presentatie. Lees de tekst hardop een aantal keer door. Vergeet niet om je voorwerp te laten zien.

Opdracht
6  

Werk in viertallen. Je gaat je presentatie houden. Download het feedbackformulier.

1 Zet alles wat je nodig hebt om te presenteren klaar.

2 Geef je presentatie voor je groepje. Je klasgenoten vullen het feedbackformulier in.

3 Bekijk je feedbackformulier. Wat ging nog niet zo goed? Hoe zou je dat een volgende keer beter kunnen doen?

Ik kan/weet
- een voorbereide presentatie geven op basis van zelf verzamelde informatie. 1F

§5 `Die goeie ouwe tijd'

Je leert • verbanden leggen tussen de tekst en de werkelijkheid.
Je hebt afgerond • -

Opdracht
1

Lees tekst 1. Het is het begin van *Het leven van een loser 10: ff offline* van de Amerikaanse schrijver en tekenaar Jeff Kinney.

1 'Grote mensen hebben het altijd over "die goeie ouwe tijd" en dat alles zoveel beter was toen ZIJ kinderen waren.' Je docent vertelt wat hij of zij beter vond in 'die goeie ouwe tijd'. Maak aantekeningen in steekwoorden.

2 Welke 'coole technologische dingen' hadden jouw ouders niet toen ze twaalf waren? Noteer er drie.

Tekst 1

'Het leven van een loser 10: ff offline

SEPTEMBER

Zaterdag
Grote mensen hebben het altijd over 'die goeie ouwe tijd' en dat alles zoveel beter was toen ZIJ kinderen waren.

Maar ik denk dat ze gewoon jaloers zijn, want MIJN generatie heeft allemaal van die coole technologische dingen die zij vroeger niet hadden.

Geloof me, ik weet zeker dat ik later als ik zelf kinderen heb net zo erg ben als mijn ouders NU.



7

Mam vertelt altijd dat zij het vroeger zo leuk had omdat iedereen in het dorp elkaar kende, het was net één grote familie.

Maar dat lijkt MIJ helemaal niet zo geweldig. IK houd van mijn privacy, ik heb er echt geen zin in dat iedereen alles van me weet.



Volgens mam is het probleem tegenwoordig dat iedereen met zijn neus voor een scherm zit en niemand de tijd neemt om de mensen in de buurt te leren kennen.

Maar op dat punt ben ik het niet helemaal met mam eens.

8

Jeff Kinney, Het leven van een loser 10: ff offline (niveau start). Uitgeverij De Fontein, Utrecht 2016

Opdracht
2

Lees tekst 2. Hier lees je hoe *Het leven van een loser 10: ff offline* verdergaat.

1 Welke drie dingen hebben we volgens Bram tegenwoordig nodig om te 'overleven'?

2 Welke drie dingen heb jij nodig om te 'overleven'?

3 'En wie WEET wat iemand nu weer gaat verzinnen om het leven makkelijker te maken.' Beschrijf een uitvinding die jouw leven makkelijker zou maken.

Tekst 2

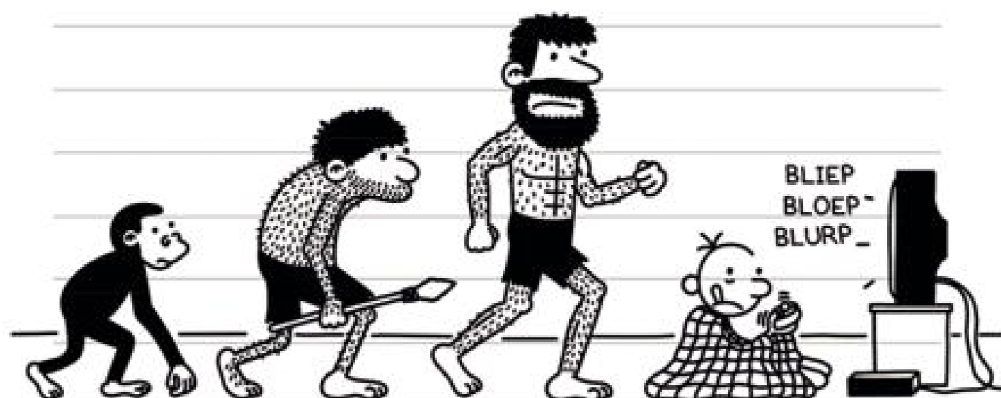
‘Het leven van een loser 10: ff offline

Bram is het niet met zijn moeder eens dat vroeger alles beter was. Volgens hem kun je dat meteen zien als je naar oude zwart-witfoto's kijkt: daarop lacht nooit iemand.



Mensen waren vroeger gewoon een heel stuk TAAIER dan nu.

Maar de mens heeft zich verder ONTWIKKELD, en nu hebben we elektrische tandenborstels en winkelcentra en softijs nodig om te overleven.



11

Ik wed dat onze voorouders teleurgesteld zouden zijn als ze zagen hoe we zijn geworden. Maar toen iemand eenmaal de airco had uitgevonden, was er geen weg meer terug.

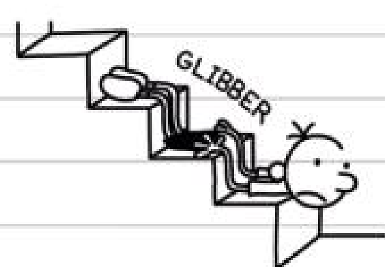


We zijn zo verwend geraakt, voor we het weten hoeven we nergens ons huis meer voor uit.



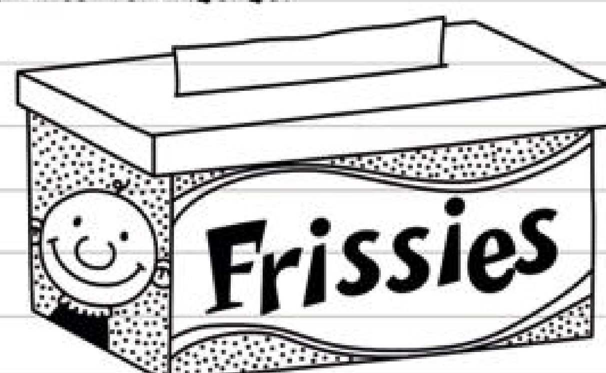
12

Als het zo doorgaat, denk ik dat mensen over duizend jaar niet eens meer een RUGGENGRAAT hebben.



Er zijn mensen die klagen dat al die technologie ons zwak heeft gemaakt. Maar volgens mij hoeft dat niet SLECHT te zijn.

Er zijn tegenwoordig ZO VEEL luxe dingen die ons leven beter maken. Neem bijvoorbeeld babydoekjes. Honderden jaren gebruikten we gewoon wc-papier, en toen kreeg een of ander genie een idee dat alles veranderde.



13

Het verbaast me dat het zo lang geduurd heeft voor iemand op dat idee kwam. Ongelooflijk gewoon dat die vent die de gloeilamp heeft uitgevonden de babydoekjes niet aan zag komen.



En wie WEET wat iemand nu weer gaat verzinnen om het leven makkelijker te maken. Wat het ook zal zijn, ik ben de eerste die het koopt.

Maar als mam HAAR zin kreeg, zouden we nog net zo leven als voordat er computers en mobieltjes en babydoekjes waren.

En ik moet er niet aan denken om in een wereld zonder babydoekjes te leven.

14

Jeff Kinney, Het leven van een loser 10: ff offline (niveau start). Uitgeverij De Fontein, Utrecht 2016

Opdracht
3

In *Jouw leven als loser* kun je zelf dingen invullen.

1. Download de twee pagina's en vul ze in.
2. Bespreek vraag 1 klassikaal. Wat is het vaakst gekozen? Waarom is dat zo vaak gekozen?

Opdracht
4

Lees tekst 3. Het is het begin van *Omdat jij anders bent* van Maren Stoffels.

1. Het eerste hoofdstuk van *Omdat jij anders bent* heet 'Nog 16 uur'. Wat gebeurt er na 16 uur, denk je?
2. In het schuingedrukte deel onderaan tekst 3 wordt iets verteld wat Ronja zich herinnert.
   'Opa' is de opa **van Mats / Ronja / Mats en Ronja.**
3. Wat vindt Ronja zo mooi aan het Waterland? Noteer drie dingen.
4. Het Waterland wordt gesloopt omdat het 'te oud' is. Wat houdt dat in, denk je? Je mag meerdere antwoorden kiezen.
   Het Waterland is
   A lelijk.
   B onveilig.
   C ouderwets.
   D te duur om te onderhouden.
5. Sommige oude gebouwen worden juist *niet* gesloopt. Denk maar aan kerken en kastelen. Waarom vinden mensen het belangrijk om dat soort oude gebouwen te bewaren, denk je?
6. Mats en Ronja hebben handtekeningen verzameld om het Waterland te 'bewaren'. Wat zou jij zo graag willen bewaren dat je er een handtekeningenactie voor zou organiseren?
7. Waarom wil je dat zo graag bewaren?

Tekst 3

Omdat jij anders bent



Ronja (ik-persoon) en haar beste vriend Mats vinden het vreselijk dat hun oude school, het Waterland, wordt gesloopt. Ze hebben er alles aan gedaan om de sloop te voorkomen, maar er is niets meer aan te doen.

Nog 16 uur

'Hoe kunnen ze dit nou doen?' Mats schopt tegen het hekwerk dat om ons schoolplein staat. Morgenochtend is er niets meer van onze school over.

'Ik snap het ook niet,' zeg ik. Mijn beste vriend en ik hebben alles gedaan om de sloop van het Waterland te voorkomen. We hebben de leraren gesmeekt om hier te blijven, we hebben zelfs handtekeningen verzameld. Maar de meeste kinderen vonden het geen probleem om te verhuizen, we krijgen tenslotte een grotere kantine in het Betonpark Lyceum. Alleen die naam al!

Terwijl het Waterland net een middeleeuws kasteel is, met de grote houten voordeur en versieringen op de gevel. Het ligt midden in het park en vanuit elk lokaal kijken we uit op de bomen. De donkere, houten balken aan het plafond van de kantine geven me altijd het gevoel dat ik eeuwen terugga in de tijd.

De trappen naar de eerste verdieping kraken, alsof ze me iets duidelijk proberen te maken. Mats is de enige tegen wie ik zoiets kan zeggen zonder dat hij me voor gek verklaart.



Achter ons klinken ronkende voertuigen en als ik me omdraai zie ik een grote vrachtwagen het grasveld op rijden. Op de voet gevolgd door een hijskraan met sloopkogel.
'Ron, moet je kijken,' zegt Mats.
Ik heb een hekel aan die bijnaam, het klinkt alsof ik een jongen ben. En Mats zegt het alsof hij mij ook zo ziet.
'Hé,' roept Mats naar de werkmannen. 'Ga lekker ergens anders heen.'
De grootste van het stel grinnikt. 'Dat wilde ik net tegen jou zeggen.'
Ze maken het hek open en rijden de wagens het plein op. Morgenochtend ligt hier alles plat.
'Kom, we gaan.' Mats slaat zijn been over het zadel van zijn fiets. 'Ik kan hier niet naar kijken.'

'Niet zo snel.' Ik kan Mats nauwelijks bijhouden. Hij is een snelle fietser, maar als hij boos is gaat hij nog harder. We racen langs de vaart.
'Ik snap het gewoon niet.' Mats kijkt me aan, zijn halflange haren wapperen in zijn gezicht. 'Hoe kunnen ze zoiets moois nou slopen?'
'Het gebouw is te oud,' zeg ik. Ik denk aan de gezellige kantine, waar ik nooit meer mijn lievelingsbroodje gezond zal eten.
'We moeten actievoeren,' zegt Mats. We naderen het spoor, waar de slagbomen al dichtgaan.
'Dan keten ik mezelf vast aan de voordeur,' zeg ik. 'En hangen we een spandoek op.'
Mats grinnikt. 'Zoiets ja.' We remmen af, en ik laat mijn gympen de laatste meters over de grond slepen.
En dan zie ik een man aan de overkant, vlak langs het spoor. Ik moet drie keer kijken om het te kunnen geloven, maar dan spring ik van mijn fiets.
'Mats!' schreeuw ik uit. 'Dat is opa!'



'Ze zijn dood,' zei ik.
'Ze?' Mats keek naar het graf, waar ik samen met mijn ouders een schepje zand op had gegooid.
'Alle opa's en oma's,' zei ik. Mijn vaders vader was de laatste. Hij was negentig en overleed in zijn slaap. Vredig, noemde mijn moeder het, alsof het iets positiefs was om nooit meer wakker te worden.
'Weet je?' zei Mats. 'We kunnen mijn opa wel delen.'

'*Blijf* staan,' schreeuw ik naar de overkant. Willem kijkt me verward aan. Hij staat zo dicht bij het spoor dat ik er misselijk van word. Wat doet hij hier?

Maren Stoffels, Omdat jij anders bent (niveau start). Uitgeverij Leopold, Amsterdam 2019

Opdracht
5

Lees tekst 4. Hier lees je hoe *Omdat jij anders bent* verdergaat.

1. Tekst 3 eindigt met de vraag 'Wat doet hij hier?' Wat is het antwoord op deze vraag?
2. Wat is er aan de hand met opa Willem?
3. Opa Willem is niet alleen iets kwijt wat in lokaal 12 ligt. Wat is hij nog meer kwijtgeraakt? Je mag meerdere antwoorden kiezen. **zijn geheugen / zijn haar / zijn jeugd**
4. Leg uit dat Ronja en Mats bezig zijn opa Willem kwijt te raken.
5. Hoe kunnen ze opa Willem toch een beetje 'bewaren', denk je?

Omdat jij anders bent

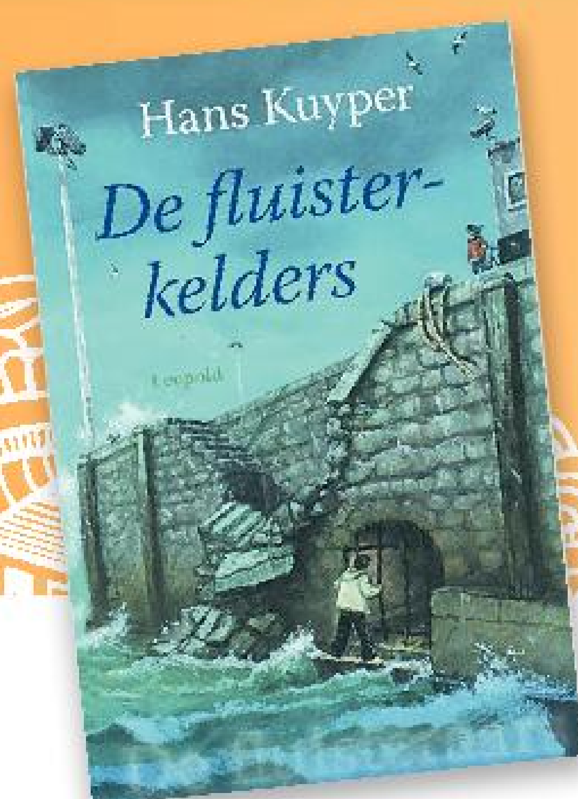
Ronja heeft opa met gevaar voor eigen leven van het spoor kunnen trekken.

'Wat doe je hier?' vraagt Mats nu aan opa. 'Waarom ben je niet thuis?'
Willem kijkt om zich heen. 'Het moet hier ergens zijn…'
'Wat?'
Willem krabt op zijn hoofd. 'Het moet er liggen.'
'Wat?' vraagt Mats.
'Iets heel belangrijks, jongen.' Willem loopt weg van het spoor. 'Als opa het ziet, weet hij het wel weer.'
Willem zat altijd vol wilde verhalen, alsof hij een tiener was in het lijf van een oude man. Nu lijkt de oude man in hem het te winnen.
Mats' vader zegt dat het er allemaal bij hoort, dat Willem steeds meer dingen zal vergeten, maar ik blijf hopen op een wonder. Dat hij weer de opa wordt die hij altijd was, voor Mats, maar ook voor mij.
'Kom, opa.' Mats pakt Willem bij de arm, maar die schudt zich wild los.
'Ik… wacht even… ik weet het wel.' Willem kijkt naar mij. 'Het ligt in lokaal 12.'
'Lokaal 12?'
Willem knikt. 'Als ik nu maar wist waar de school was…'
Mats kijkt me aan, ik weet dat hij hetzelfde denkt. We kunnen er helemaal niet meer in. Wat Willem ook wil zoeken op het Waterland, het is te laat.
'Ik doe het weer, hè?' Willem kijkt om zich heen, alsof hij nu pas beseft wat er allemaal is gebeurd.
Ik voel tranen in mijn ogen prikken als ik zie hoe verslagen Willem erbij staat. Hij weet dat hij aan het veranderen is, maar hij weet niet hoe hij het kan stoppen.
'We gaan het voor je halen, opa,' zeg ik.
'Beloofd?' vraagt opa Willem hoopvol. Zijn grijze haar zit warrig. Witblond, noemt hij het altijd, want hij heeft een hekel aan ouder worden.
'Beloofd,' zeg ik. 'Kom, we gaan naar huis.'

Maren Stoffels, Omdat jij anders bent (niveau start). Uitgeverij Leopold, Amsterdam 2019

Leestips Bewaren 











Ik kan/weet	• verbanden leggen tussen de tekst en de werkelijkheid. 1F

§ 6 Instrueren

Je leert • een korte mondelinge instructie geven.
Zie ook • Thema B Bewaren § 4 Spreken: een presentatie geven

Theorie


video-uitleg

Een mondelinge instructie geven

In een instructie vertel je stap voor stap wat iemand moet doen. Het is belangrijk dat je goed oplet of je luisteraars de instructie begrijpen.

Zo geef je instructie
- Vertel over welk onderwerp je instructie gaat geven.
- Leg stap voor stap en in een logische volgorde uit wat er moet gebeuren.
  - Begin elke stap met een doe-woord (werkwoord), zoals: Neem … Loop … Pak …
  - Gebruik **signaalwoorden** voor volgorde, zoals: eerst … daarna … vervolgens ...
  - Spreek rustig en goed verstaanbaar.

Opdracht
1

Bekijk afbeeldingen 1 tot en met 4. Het zijn afbeeldingen uit een instructie om een tijdcapsule te vullen. Er is iets misgegaan: de instructietekst is voor een deel weggevallen.

1 Noteer voor elke stap een goed doe-woord.
2 Zet de volgende signaalwoorden voor volgorde op de juiste plek. Kies uit: *daarna – ten slotte – vervolgens – eerst.*
3 Bedenk zelf een laatste stap voor het verstoppen van de tijdcapsule.
4 Wat voor afbeelding zou er bij jouw laatste stap passen? Beschrijf de afbeelding.



… … een brief voor de vinder van je tijdcapsule.



… … een pen, papier, lege fles, envelop en een USB-stick met filmpjes en video's van jezelf.



… … de brief en de USB-stick in de envelop.



… … de envelop in de plastic fles.

Opdracht
2

Werk in tweetallen. Pak per persoon twee vellen papier. Je gaat iets tekenen. Zorg dat je klasgenoot jouw tekening niet kan zien.

1 Teken twee dingen die jij nu in een tijdcapsule zou stoppen.
2 Geef nu je klasgenoot een tekeninstructie om jouw tekening na te tekenen. Probeer zo goed mogelijk uit te leggen wat je klasgenoot moet tekenen en hoe groot het moet zijn.
3 Wissel van rol. Heb je net een instructie gegeven? Dan ga je nu tekenen.
4 Wat ging goed en wat kan beter bij de instructie? Bedenk een tip en een top.

Opdracht
3

Luister naar de instructie van Isho. Volg (met een potlood) de stappen mee op de kaart.

1 Waarom geeft Isho deze instructie?
2 Waar kom je terecht als je alle stappen volgt? Zet een kruisje op de kaart.
3 Wat gaat er goed bij de instructie van Isho? Kies: ja of nee.
a Isho legt stap voor stap uit wat er moet gebeuren. **ja / nee**
b Isho vertelt alles in een logische volgorde. **ja / nee**
c Isho gebruikt doe-woorden en signaalwoorden. **ja / nee**
d Isho spreekt rustig en goed verstaanbaar. **ja / nee**
4 Vind je Isho op een prettige manier instructie geven? Leg je mening uit.



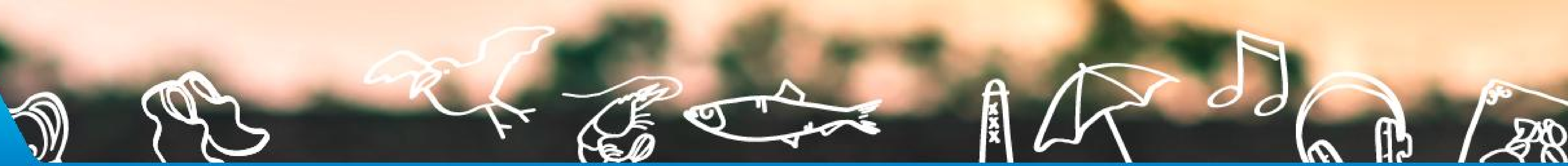
Opdracht
4

Bekijk de afbeelding bij opdracht 3 nog een keer. Het is een kaart van Groningen. Je hebt afgesproken om naar de winkels te gaan. Jullie spreken af bij het verkeerslicht dat je op de kaart ziet. Je staat al met twee vrienden te wachten. Een vriend is niet bekend in de stad. Hij fietst nu net buiten de stad.

1 Je besluit een instructie te geven aan je vriend die de weg niet weet. Noteer deze instructie. Volg deze stappen:
- Noteer eerst dat je hem de weg gaat wijzen naar jullie locatie.
- Noteer daarna je aanwijzingen in een logische volgorde.
- Gebruik bij elke stap doe-woorden en signaalwoorden.

2 Heb je alle stappen van vraag 1 verwerkt? Verbeter de stappen waarbij je iets vergeten bent.
3 Geef om de beurt je instructie.
4 Volg als luisteraar met een kleurpotlood de instructiestappen op de kaart mee.
5 Download het feedbackformulier en vul het formulier voor je klasgenoot in.
6 Zouden jullie deze instructie doorgeven via een telefoongesprek of een appje?

Ik kan/weet
- een mondelinge instructie geven met een duidelijk en herkenbaar onderwerp en doel die mijn publiek goed kan volgen. 1S
- veelvoorkomende signaalwoorden tijdens het spreken goed gebruiken. 1S



§7 Een korte instructie schrijven

Je leert	• een korte instructie schrijven.
Je hebt afgerond	• Thema B Bewaren § 3 Lezen: de 5w+h-vragen en § 6 Spreken: instrueren

Theorie


video-uitleg

Een korte instructie schrijven

In een instructie beschrijf je stap voor stap wat de lezer moet doen.

Zo schrijf je een instructie
- Noteer waarover de instructie gaat.
- Noteer in eenvoudige zinnen en in een logische volgorde wat er moet gebeuren.
  - Begin elke zin met een **doe-woord**.
  - Gebruik **volgordewoorden** om de volgorde aan te geven, zoals: eerst, daarna, vervolgens.
- Nummer de stappen of gebruik opsommingstekens, zoals streepjes of bolletjes.
- Geef je instructie een titel.
- Gebruik afbeeldingen om je instructie duidelijker te maken.

Opdracht
1

Jouw klas wil een tablet met foto's, video's en verhalen in de tijdcapsule stoppen.
Iemand heeft een inpakinstructie geschreven. Bekijk tekst 1.

1 Lees zin *a* tot en met *d*. Welke zinnen zijn waar? Noteer alleen de letters.
a De volgorde is logisch.
b Elke zin begint met een doe-woord.
c De stappen zijn genummerd.
d Er zijn volgordewoorden gebruikt.

2 Is dit een goede instructie? Leg je antwoord uit.

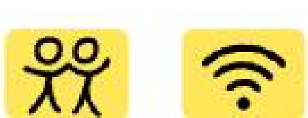
3 Herschrijf de instructie kort en duidelijk in vijf stappen. Doe het zo:
- Gebruik opsommingstekens.
- Begin elke stap met een doe-woord.
- Gebruik volgordewoorden.
- Geef de instructie een titel.

Tekst 1

Je moet de tablet in de beschermfolie doen. De tablet moet daarna in de doos. Gebruik papier om proppen te maken. Om te zorgen dat hij niet heen en weer kan schudden, stop je proppen papier in de doos. Plak tot slot de doos dicht.



Opdracht
2



Werk in tweetallen. Schrijf een instructie voor de vinder van de tijdcapsule.

1 Beantwoord eerst samen deze vragen:
a Wie mag de tijdcapsule openen?
b Wanneer mag de tijdcapsule geopend worden?
c Wat moet de vinder met de inhoud doen na het openen?

2 Schrijf de instructie met je antwoorden van vraag 1 en stappen uit de theorie.

3 Download het feedbackformulier en geef elkaar feedback. Verbeter je instructie.

Ik kan/weet	• een korte instructie schrijven met een herkenbaar onderwerp en doel. 1S

§ 8 Tijdcapsule

Je leert	• een korte informerende tekst schrijven.
Je hebt afgerond	• Thema B Bewaren § 1 tot en met 7

Opdracht
1

Je gaat met de klas een tijdcapsule maken en vullen. De capsule mag over 25 jaar geopend worden. De mensen moeten dan wel begrijpen wat er in de capsule zit. Bekijk de afbeelding. Het is iets wat zo'n vijftig jaar geleden gebruikt werd, maar nu ook nog.



1. Weet jij precies wat dit is en hoe het gebruikt werd? Leg je antwoord uit.
2. Hoeveel leerlingen wisten precies wat het is?
3. Waarom is het handig om een tekst met uitleg bij je voorwerp in de tijdcapsule te stoppen?

Opdracht
2

Werk met de hele klas samen. In de tijdcapsule stoppen jullie voorwerpen (of foto's/video's daarvan) én jullie teksten. Zo krijgen mensen in de toekomst een beeld van de tijd waarin jullie nu leven. Lees eerst alle stappen. Voer ze daarna uit.

1. Bepaal wie de notulist is. Hij/zij schrijft op het bord.
2. Maak een woordweb op het bord. De notulist schrijft in het midden van het bord het woord 'tijdcapsule' en zet er een rondje omheen.
3. Bedenk samen minimaal twintig dingen die je gebruikt of die je kunt doen. De notulist schrijft ze op. Het gaat om dingen die typisch zijn voor de tijd waarin je nu leeft, of die belangrijk voor jullie zijn. Denk aan gebruiksvoorwerpen, zoals computers of je fiets, maar ook apps op je telefoon of activiteiten die je nu doet, zoals gamen.
4. Bedenk bij elk idee hoe je het in een tijdcapsule kan stoppen. Kies uit:
   a als foto (bijvoorbeeld van een activiteit of een te groot voorwerp)
   b als video op een USB-stick
   c als voorwerp
   d iets anders, namelijk ...
5. Kies voor jezelf een van de onderwerpen om over te schrijven. De notulist schrijft jouw naam achter het onderwerp.

Opdracht
3

Je gaat een informerende tekst schrijven bij jouw onderwerp dat in de tijdcapsule gaat. Gebruik de 5w+h-vragen om informatie over je onderwerp te geven. Bijvoorbeeld wat je in de tijdcapsule stopt, wie het gebruikt en waarvoor het gebruikt wordt.

1. Schrijf eerst het middenstuk van je tekst. Beantwoord in je middenstuk in ieder geval de volgende vragen over je onderwerp:
   a Waarom gebruiken mensen het?
   b Wanneer wordt het gebruikt of gedaan?
   c Hoe gebruiken mensen het?
2. Bedenk met behulp van de 5w+h-vragen nog twee vragen en beantwoord deze ook.
3. Verdeel je middenstuk in alinea's met witregels.



Opdracht
4

Je gaat de inleiding van je tekst schrijven. In de inleiding leg je uit waarover de tekst gaat.

1 Bedenk en noteer wat dit onderwerp voor jou bijzonder maakt.
2 Kies hoe je je onderwerp wilt inleiden. Kies uit:
   A Ik begin mijn tekst met een kort persoonlijk verhaaltje over mijn onderwerp.
   B Ik begin mijn tekst met een leuk weetje over mijn onderwerp.
   C Ik begin mijn tekst met het stellen van een aantal van de vragen die ik in de tekst beantwoord.
   D Ik begin de tekst anders, namelijk …
3 Schrijf nu je inleiding. In de inleiding vindt de lezer in ieder geval antwoord op de vragen:
   a Waarover gaat je tekst?
   b Wat maakt dit onderwerp bijzonder voor jou?

Opdracht
5

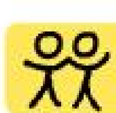
Je gaat het slot van je tekst schrijven. In het slot rond je de tekst af.

1 Schrijf het slot. In het slot geef je het antwoord op de volgende vragen:
   a Wat maakt dit onderwerp typisch voor onze tijd of typisch voor jou?
   b Denk je dat mensen dit in de toekomst nog steeds gebruiken? Zo ja, hoe dan?
2 Zet nu alle delen van je tekst in de juiste volgorde: inleiding, middenstuk en slot.
3 Zet onder je tekst je naam en de datum.
4 Noteer een titel boven je tekst.

Opdracht
6  

Werk in tweetallen. Je gaat je tekst controleren en verbeteren. Download het feedbackformulier.

1 Lees je tekst eerst zelf goed door en verbeter fouten die je tegenkomt.
2 Ruil je tekst met die van een klasgenoot en geef elkaar feedback met het feedbackformulier.
3 Verbeter je tekst als dat nodig is.
4 Pak het voorwerp waarover je tekst gaat of maak een foto of video van je onderwerp.
5 Stop je tekst en het voorwerp (of de foto/video) in een zak of doos.

Opdracht
7  

Verzamel alles voor in de tijdcapsule. Bespreek klassikaal de volgende punten.

1 Waar moet de tijdcapsule aan voldoen om al jullie spullen daar veilig in te bewaren?
2 Bedenk samen wat jullie kunnen gebruiken als tijdcapsule.
3 Bedenk nu waar jullie de tijdcapsule gaan verstoppen.
4 Stop al jullie teksten, foto's en voorwerpen in de tijdcapsule.
5 Bekijk de instructies die jullie bij opdracht 2 van § 7 hebben gemaakt. Bekijk nog een keer het feedbackformulier bij die paragraaf.
6 Kies met de klas de beste instructie en voeg deze toe aan de tijdcapsule. Waarom is dit de beste? Gebruik het feedbackformulier om je antwoord uit te leggen.
7 Verstop nu jullie tijdcapsule.

Ik kan/weet

- korte informerende teksten schrijven over onderwerpen en gebeurtenissen die dicht bij mij staan. 1F
- een tekst schrijven met een goede indeling in alinea's en een inleiding, middenstuk en slot. 1S
- een korte instructie schrijven met een herkenbaar onderwerp en doel. 1S
- feedback geven en ontvangen.
- mijn product op basis van feedback verbeteren.

§ 9 Bewaren

Je leert	• je product en aanpak evalueren.
Je hebt afgerond	• Thema B Bewaren § 1 tot en met 8

Opdracht
1

Bewaren

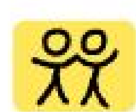
1 Ben je door dit thema anders gaan denken over jouw toekomst? Leg je antwoord uit.
2 Wat is het belangrijkste wat jij geleerd hebt over dingen die mensen bewaren?
3 Geldt het antwoord op vraag 2 ook voor jou? Leg je antwoord uit.
4 Vind je het goed dat mensen dingen bewaren? Zo ja, geef een voorbeeld van iets wat je belangrijk vindt om te bewaren.

Opdracht
2

Taal

1 Maak een top vijf van geleerde vaardigheden. Zet ze op volgorde waarin jij ze het belangrijkst vindt en begin met de belangrijkste. Kies uit: *situatie en gebeurtenissen beschrijven – een korte presentatie geven – een instructie geven – een instructie schrijven – een informatieve tekst schrijven.*
2 Waarom heb je voor deze volgorde gekozen?
3 Bedenk twee situaties waarin je gebruikmaakt van de vaardigheid die jij het belangrijkst vindt.
4 Noteer een beroep waarbij deze vaardigheid belangrijk is.

Opdracht
3





Woordenschat

Werk in viertallen. Download allemaal het werkblad.

1 Vind je de instructie van het werkblad goed? Leg je antwoord uit.
2 Noteer een ding dat beter kan aan de instructie.
3 Speel het spel 'Met woorden in de weer!'.

Opdracht
4

Product

1 Stel, je doet dit thema nog een keer. Schrijf een korte tekst naar jezelf en beantwoord daarin de volgende vragen:
a Wat zou je anders doen? Waarom?
b Wat vond je het leukst om te doen?
c Waar heb je het meest van geleerd?
d Welke tip heb je voor jezelf als je dit soort opdrachten nog een keer moet maken?
2 Je hebt in dit thema verschillende keren samengewerkt. Met wie ging dat het best?
3 Geef je klasgenoot die je noemt bij vraag 2 een compliment.
4 Wie heeft de beste bijdrage geleverd aan de tijdcapsule? Waarom?
5 Geef de klasgenoot die je noemt bij vraag 4 ook een compliment.

Ik kan/weet	• kritisch terugkijken op een product dat ik gemaakt heb en uitleggen wat wel en niet goed is gegaan in de voorbereiding.

On/off

Een blog of een vlog



Thema C



§1 Het perfecte plaatje

Is er een verschil tussen online en offline zijn? Of lopen die twee werelden voor jou in elkaar over? In dit thema ga je kijken naar verschillende onderdelen van sociale media. Wat plaats je bijvoorbeeld wel en wat niet? Moet wat jij deelt altijd *het perfecte plaatje* weergeven?
Je leest teksten over het onderwerp *On/off*, je bekijkt voorbeelden van blogs en vlogs, je oefent met schrijven en presenteren en uiteindelijk maak je jouw eigen blog of een vlog.

Opdracht
1

1. Wat is voor jou de perfecte selfie? Leg je antwoord uit.
2. Deel jij wel eens foto's van jezelf op sociale media die *niet* perfect zijn?
3. Heb je wel eens spijt gekregen van iets wat je online hebt gezet?
4. Bekijk de afbeeldingen. Welke selfies vind jij goed gelukt en welke wat minder? Leg je antwoord uit.
5. Een gedeelde foto of selfie blijft tot in de eeuwigheid op internet zichtbaar. Noem een voordeel en een nadeel.






















11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25

§2 Sociale media

Je leert • informatie uit teksten vergelijken met je eigen kennis en ervaring.
Je hebt afgerond • -

Opdracht
1

Lees tekst 1.

1 De Chinese regering heeft vijf regels ingesteld. Noem drie regels.
2 De regering wil dat de gamebedrijven zorgen dat iedereen zich aan de regels houdt. Hoe zouden gamebedrijven dat kunnen doen, volgens jou?
A Gamebedrijven moeten geen nieuwe games op de markt brengen.
B Gamebedrijven moeten het spel na drie uur gamen stoppen.
C Gamebedrijven moeten 's nachts offline zijn, zodat je niet kunt gamen.
3 Hoe zou jij het vinden als deze Chinese regels ook in Nederland gelden? Leg je antwoord uit.
4 Denk jij dat kinderen minder games kopen als ze een vast bedrag per maand mogen uitgeven? Leg je antwoord uit.
5 Bedenk zelf twee regels om gameverslaving tegen te gaan.

Tekst 1

Strenge gameregels voor Chinese kinderen

(1) De Chinese regering vindt dat kinderen in China te veel tijd aan gamen besteden. Daarom gelden er vanaf nu nieuwe strenge regels in het land. Kinderen en jongeren tot 18 jaar mogen voortaan door de week niet langer dan negentig minuten per dag gamen. En 's nachts mag het helemaal niet meer. In het weekend en tijdens feestdagen mogen kinderen drie uur lang spelen, maar ook dan is gamen tussen tien uur 's avonds en acht uur 's ochtends verboden. De regels zijn bedacht om gameverslaving te voorkomen.

Geen nickname

(2) Chinese kinderen mogen ook geen games meer spelen onder een *nickname*. Ze mogen zich alleen nog maar onder hun eigen naam aanmelden. Ook wil de regering voorkomen dat kinderen te veel geld uitgeven aan spelletjes. Kinderen tot zestien jaar mogen per maand niet meer dan 25 euro uitgeven. Jongeren tussen 16 en 18 jaar mogen niet meer dan 59 euro per maand uitgeven aan games.



Gamebedrijven

(3) Die nieuwe regels zijn natuurlijk best lastig te controleren. Er komt in China geen gamepolitie die alle kinderen gaat controleren. Maar de regering wil dat de gamebedrijven zorgen dat iedereen zich aan de nieuwe regels houdt. Als ze dat niet goed genoeg in de gaten houden, mogen ze geen games meer verkopen in China.

Nathalie Strijker, Kidsweek



Opdracht
2

1 In tekst 2 staan veel Engelse woorden. Lees tekst 2 en markeer zeven Engelse woorden uit de tekst.
2 Noteer achter de Engelse woorden de betekenis in je eigen woorden. Je mag een (online) woordenboek gebruiken.
3 Markeer Nederlandse woorden uit de tekst die je nog niet kent en zoek deze op.
4 Welke alinea vond je het makkelijkst om te lezen en welke het moeilijkst? Hoe komt dat, denk je?
5 Download de vragenlijst 'On/off' en vul deze in.

Opdracht
3

Lees tekst 2 nog een keer.
1 Noem drie dingen die er kunnen gebeuren als jongeren verslaafd raken aan sociale media.
2 Bekijk vraag 3 tot en met 7 van de vragenlijst 'On/off'. Zou jij jezelf verslaafd noemen als je kijkt naar de antwoorden die je hier gegeven hebt? Leg je antwoord uit.
3 Wat zou jij doen als een vriend jou vraagt om mee te doen aan een challenge die je eigenlijk eng vindt?
4 Wat is jouw antwoord op de vraag die in de titel van de tekst gesteld wordt?

Tekst 2

Hoe ga ik verstandig om met sociale media?

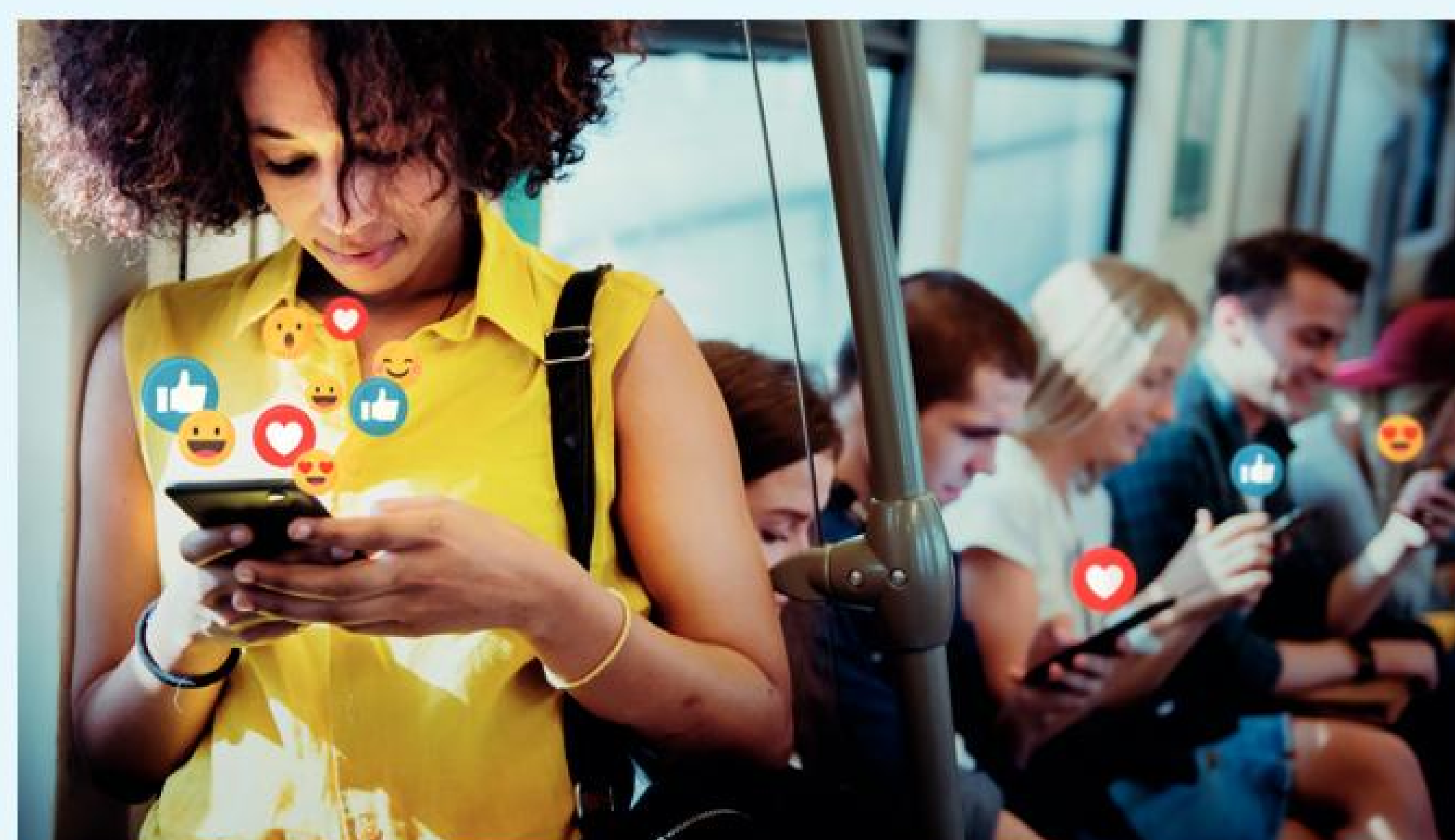
Goed gevoel
(1) Op sociale media laat je zien wat je aan het doen bent, waar en met wie, wat je van iets of iemand vindt. Je post het en je krijgt likes. Je krijgt een goed gevoel van veel online contacten en als anderen je posts liken, retweeten of sharen. Maar sociale media kunnen ook gevaarlijk zijn.

Stress
(2) Sommige jongeren raken gestrest van het continu plaatsen en versturen van berichten en het reageren op anderen via sociale media op hun mobiele telefoon. Dat noemen we FOMO (Fear of Missing Out), het bang zijn om iets te missen.

Verslaafd
(3) Jongeren kunnen ook verslaafd raken aan hun mobiele telefoon en sociale media. Ze kunnen niet meer zonder. Zij gaan slechter slapen, kunnen zich minder goed concentreren en presteren slechter op school.

Anders voordoen
(4) Jongeren doen zich op sociale media soms ook anders of gelukkiger voor dan dat zij in werkelijkheid zijn. Bijvoorbeeld door zichzelf mooier te maken via een programma als Photoshop. Dat noemen we beautification. En dat kan weer zorgen voor onzekerheid bij jongeren die deze posts zien.

Zoekgedrag
(5) Op sociale media is het onderscheid tussen echt en nep niet altijd duidelijk. Je krijgt namelijk geen betrouwbare zoekresultaten meer. Want wat je ziet



op sociale media wordt bepaald door jouw eerdere zoekgedrag. Dat kan je mening beïnvloeden.

Online challenges
(6) Regelmatig zijn er ook berichten in het nieuws over uit de hand gelopen online challenges. Kinderen of jongeren sporen elkaar dan via sociale media aan tot extreem gedrag. Sommige challenges zijn niet zo onschuldig en kunnen leiden tot levensgevaarlijke situaties en ongelukken. Voorbeeld is de 'choking challenge' waarbij deelnemers bewust hun keel dichtknepen om in een roes te raken. Hierbij zijn doden gevallen. Maar sommige challenges zijn onschuldig en zijn gewoon ontzettend leuk om aan mee te doen.

Nee!
(7) Als al je vrienden meedoen aan een challenge, maar jij twijfelt en je wilt eigenlijk niet meedoen … durf en leer nee te zeggen!

Naar: Willem Wever

Opdracht
4

Lees tekst 3.

1 Zitten jouw ouders wel eens op hun mobiel tijdens het autorijden? **ja / nee**
2 Vind jij het gevaarlijk als jouw ouders tijdens het autorijden op hun mobiel zitten? Leg je antwoord uit.
3 Appen op de fiets is verboden. Ben jij het daarmee eens? Leg je antwoord uit.
4 Sommige mensen klagen over de slimme camera's, omdat ze vinden dat ze zo minder privacy hebben. Ben jij het daarmee eens? Leg je antwoord uit.
5 Als jij foto's of video's op sociale media plaatst, komen mensen ook dingen over jou te weten. Is dat een reden voor jou om het niet te doen? Leg je antwoord uit.

Tekst 3

Slimme camera's betrappen appende automobilist

(1) Zitten jouw ouders wel eens met hun mobiel te klooien tijdens het autorijden? Dat kan ze vanaf nu duur komen te staan. De politie speurt vanaf maandag met slimme camera's naar automobilisten die achter het stuur een telefoon vasthouden. Als eerste land in Europa.

(2) Mensen die met een telefoon bezig zijn tijdens het autorijden: het is levensgevaarlijk. Toch gebeurt het nog te vaak, vindt onze overheid. Daarom gaan er vanaf maandag slimme camera's aan het werk. Die camera's zitten bevestigd boven de weg. Omdat ze nogal wat weg hebben van lantaarnpalen, vallen ze niet op. In Australië worden de slimme camera's al een tijdje gebruikt. Op één dag legden twee camera's daar ooit vierhonderd bestuurders vast met een telefoon in hun hand. Wordt een automobilist in Nederland betrapt, dan valt er een boete van 240 euro op de mat.



Privacy

(3) Organisaties die zich bezig houden met privacy, hebben al eerder geklaagd over de camera's. Zij zijn bang dat de politie zo te veel van mensen te weten komt. Maar omdat de camera's vanaf hoogte fotograferen, worden er geen gezichten gekiekt, zegt het Openbaar Ministerie (dat zijn de mensen die boeven opsporen). Wél de handen en het kenteken van de bestuurder komen in beeld.

Judie Jaspers, Kidsweek

Ik kan/weet

- een vragenlijst of formulier invullen. 1F
- belangrijke informatie uit een informatieve tekst halen en deze informatie beoordelen en vergelijken met mijn eigen kennis en ervaring. 1F



§3 'Gescript'

Je leert	• verbanden leggen tussen de tekst en de werkelijkheid.
Je hebt afgerond	• -

Opdracht 1

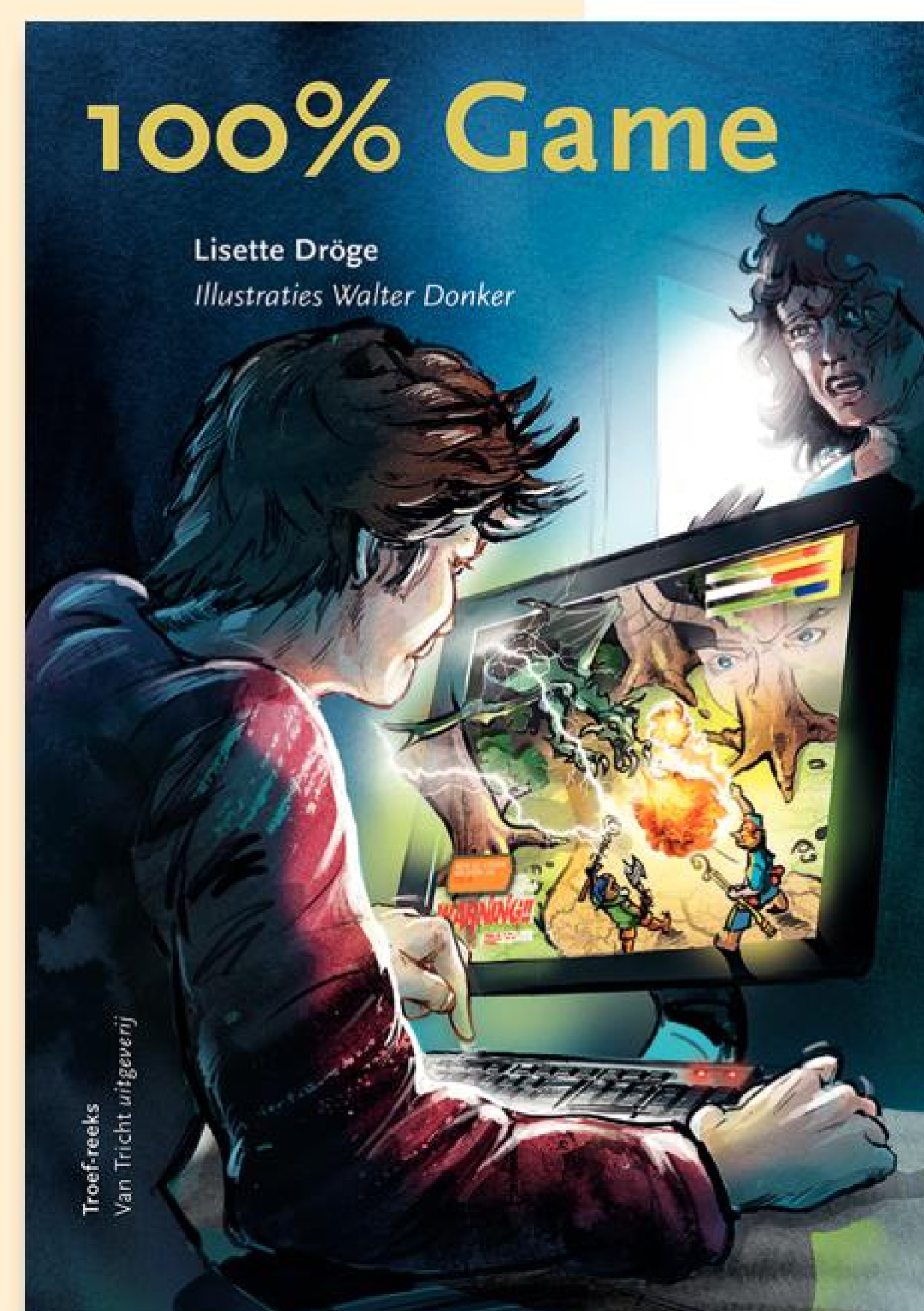
Lees tekst 1. Het is een fragment uit *100% game* van Lisette Dröge.

1. Wat deed Menno veel met Ruben?
2. Wat doet hij veel met Bor?
3. Wat is het verschil tussen de vriendschap met Ruben en die met Bor?
4. Vind je de ene soort vriendschap *beter* dan de andere? Of zijn ze alleen *anders*?
5. Waarover is Menno een beetje verdrietig?
6. Waardoor gaat hij zich weer beter voelen?

Tekst 1

100% game

Menno is 15. Zijn ouders zijn gescheiden en hij mist zijn vader. Bovendien heeft zijn beste vriend Ruben nauwelijks tijd voor hem, omdat hij sinds kort een vriendin heeft.



Jammer dat Ruben er niet was.
Hij wil daar eigenlijk niet meer aan denken.
En ook wil hij niet meer aan zijn vader denken.
Gelukkig heeft hij nog een game-vriend.
Hij heet Bor.

Met hem chat hij veel.
Bor woont in Amsterdam en Menno woont in de buurt van Zutphen.
Via een forum voor gamers hebben ze elkaar gevonden.
Bor vroeg of hij mee wilde spelen met Secret of the Jungle.
Menno en hij gamen nu al een half jaar samen.
Eerst speelde Menno maar twee of drie uur op een dag.
Sinds hij Bor kent, speelt hij langer achter elkaar.

Eerlijk gezegd kent hij Bor niet goed.
Natuurlijk heeft hij op Facebook zijn foto gezien.
Maar de vriendschap is toch anders dan die met Ruben.
Van Ruben weet hij precies, wanneer hij boos wordt.
Die kan bijvoorbeeld niet tegen zijn verlies.
Als ze voetballen wordt hij kwaad, omdat Menno vaak 'snijdt'.
Dat leerde hij van zijn vader.
Als je 'snijdt', probeer je de bal met effect te raken.
De tegenspeler wordt dan in de war gebracht.
Ruben kan zulke ballen nooit stoppen.
Op zo'n moment is hij heel eerlijk.
En zegt hij precies wat hem niet bevalt.
Menno grijnst.





Hij heeft in elk geval nog íets van zijn vader geleerd.

Met Bor chat Menno veel.
Meestal over Secret of the Jungle en soms over school.
In het begin hebben ze ook wel over andere dingen gepraat.
Menno heeft verteld, dat zijn vader weg is.
En Bor vertelde dat zijn broertje verdronken is.
Het jongetje was pas twee jaar, toen hij op een middag in de gracht viel.
Bor is ook een goede vriend van hem.
Dat weet hij zeker.
Ze begrijpen elkaar, omdat ze allebei iemand missen.
Fluitend fietst hij verder naar huis.
Straks gaat hij gamen met Bor.

Lisette Dröge, 100% game. Uitgeverij Eenvoudig Communiceren, Amsterdam 2016

Opdracht
2

Lees de vragen en luister naar het fragment. Hier hoor je hoe *100% game* verdergaat. Menno (Men15) en Bor (Bonbon) moeten apen doden. Ze spelen samen, maar Bor haalt veel meer punten dan Menno.

1 Menno wil eigenlijk geen € 10 betalen om verder te kunnen spelen. Waarom doet hij het toch?
2 Menno schiet een gibbonmoeder dood. Welk gevoel geeft hem dat, denk je?
3 Sommige mensen denken dat schietspellen niet goed zijn voor jongeren. Wat zou jij tegen deze mensen zeggen?
4 'Mam kijkt hem bezorgd aan.' Waarom maakt Menno's moeder zich zorgen over hem?
5 Waarom voelt Menno zich een loser? Noteer twee redenen.

Opdracht
3

Lees de vragen en luister naar het fragment. Hier hoor je hoe *100% game* verdergaat. Het is een dag later. Na schooltijd moet Menno eigenlijk leren, maar hij valt in slaap.

1 'Bor is ook een goede vriend van hem.' Is dat waar? Leg uit.
2 Menno denkt dat hij wel 'moet uitkijken'. Wat zou er kunnen gebeuren als Menno nog meer 'fouten' maakt?
3 Waarom zou dat erg zijn?
4 Vind je dat Menno verslaafd is aan gamen? Leg je antwoord uit.
5 Vind je *100% game* realistisch? Leg je antwoord uit.

Opdracht
4

Lees tekst 2. Het is het begin van het hoofdstuk 'Glam mom' uit *Hartjes en bommen* van Marlies Slegers.

1 Wie of wat is 'Glam mom'?
2 Op Instagram doet Merals moeder posts van beroemdheden na. Daarmee wil ze laten zien
A dat de posts van beroemdheden nep zijn.
B dat gewone mensen ook een interessant leven hebben.
3 Wat is een 'gescripte film', denk je?
4 Volgens Merals moeder zijn veel filmpjes van influencers 'gescript'. Is dat waar, denk je? **ja / nee**
5 Leg uit dat het filmpje van Merals moeder ook 'gescript' is.
6 Wat voor gevoel krijgt Meral als ze naar Annabelle Leopard kijkt?
7 Denk je dat meer mensen dat gevoel krijgen als ze naar filmpjes van beroemdheden kijken? **ja / nee**
8 Merals moeder heeft vierhonderdduizend volgers. Dat is heel veel. Hoe kun je dat verklaren?

Tekst 2

Hartjes en bommen



Glam mom

'Mam, alsjeblieft...'
Vol afgrijzen kijkt Meral naar haar moeder, die in knalgroene sportkleding de keuken binnenwandelt. Haar moeder is de slankste niet en de kleding is duidelijk voor iemand die twee maten minder heeft.
'Jij ook goedemorgen, liefje.' Haar moeder knipoogt.
'Je gaat toch niet in die kleding een filmpje opnemen?'
Mam kijkt naar beneden, naar de te strakke groene sportbroek. Ze draagt er een zwart topje boven waarin ieder vetrolletje te zien is en als Meral goed kijkt, herkent ze het topje. Het is van haar.
'Je hebt gelijk...' Mam schudt haar hoofd en Meral haalt opgelucht adem. Gelukkig dat haar moeder het begrij...
'Ik ben de beenwarmers vergeten. Die horen er nog bij.' Mam kijkt Meral aan. 'Ik ga sporten en dat filmen. Ik zag gisteren weer zo'n hilarisch filmpje van een supermodel dat sport, terwijl ze vol in de make-up is, zonder ook maar een druppeltje zweet. Echt zo'n gescripte film. En al haar volgers maar denken dat ze er echt zo uitziet wanneer ze gesport heeft. Mam wijst op een plantenspuit. 'En dan ga ik daarmee eerst even mijn gezicht natmaken, zodat het lijkt alsof ik wel enorm veel zweet.'
Meral kreunt. 'Ik schaam me dood...' mompelt ze.
Mam kijkt op. 'Wat zei je?'
'Ik zei... ik pak wat brood...' Meral haalt diep adem.
Haar moeder pakt haar telefoon en gaat naar Instagram. Ze begint te lachen. 'Al meer dan tachtigduizend likes op de post van twee dagen geleden.' Ze grijnst en laat haar telefoon aan Meral zien. Die staart naar het filmpje van haar moeder die in een belachelijke pose op de bank hangt.
Het begon allemaal als een grap. Op Instagram had mam een filmpje gezien van een bekend model dat in pyjama achter een piano zat. Het model had er iets bij gezet over hoe ze 's ochtends, zodra ze wakker werd, eerst altijd even iets op de piano wilde spelen. Het was alsof ze net uit bed kwam, maar toch zag ze er waanzinnig mooi uit. Die foto had meer dan driehonderdduizend likes gehad, en mam had er keihard om gelachen.
'Dus als je bekend bent en een filmpje van jezelf in pyjama op social media zet, alsof je net uit bed komt en even een deuntje van Chopin wilt spelen, ligt de wereld aan je voeten?! En daar hoef je verder niets voor te doen? Dat is toch belachelijk! Bovendien ziet niemand er zo uit als je net wakker bent!'
'Supermodellen misschien wel. Ze zijn nu eenmaal model omdat ze mooi zijn, mam. Ook zonder make-up,' zei Meral. Ze bekeek het filmpje nog eens goed. Annabelle Leopard, het model, zag er inderdaad geweldig uit. Haar haren glansden, haar huid had een goudroze gloed en haar wimpers waren megalang. Meral wenste dat zij er zo uitzag. Maar met haar dikke donkere krullen en wipneus leek ze in de verste verte niet op het lange, slanke model. En waar Annabelle Leopard zo lang en sierlijk leek als een giraffe, voelde Meral zich vooral een soort nijlpaard.
'Liefje, ook supermodellen hebben 's ochtends wallen,' antwoordde haar moeder. 'Ze hebben net zo goed puistjes en pukkels. En meisjes zoals jij willen er allemaal zo uitzien, maar ik vind jou duizend keer mooier. Als die Annabelle een filmpje erop zou zetten van hoe ze er echt uit zou zien als ze net wakker is,

zou ze natuurlijk nooit zoveel likes krijgen. Als ik een foto op Instagram zou zetten die ik maak als ik net wakker ben, zou ik dan ook zoveel likes krijgen?!'
'Nee, natuurlijk niet. Want jij bent geen supermodel.'
Meral had mam lachend aangekeken. 'Daar zit echt niemand op te wachten!'

Mam had haar peinzend aangekeken. Meral kende die blik wel. Dan broedde mam een plan uit. 'O nee? Dus jij denkt dat ik geen likes zou kunnen krijgen als ik ook zo'n soort foto of filmpje zou maken?'
Dat was het moment om tegen mam te zeggen dat Meral echt wel geloofde dat ze ook zoveel likes zou kunnen krijgen, maar dat ze het niet hoefde te bewijzen… alleen deed Meral dat niet.
'Mam, misschien dat je vriendinnen het leuk vinden, maar ik geloof nooit dat jij meer dan duizend likes op een foto zou kunnen krijgen. En duizend is echt al superveel! Trouwens, we hebben niet eens een piano. We hebben alleen een blokfluit in huis. Nou, ik ga naar de voetbal. Doei!'
Twee weken later had mam een account op Instagram gemaakt, onder de naam *Glam mom* en plaatste ze haar eerste post. Ze droeg een afschuwelijk bloemetjesnachthemd in het filmpje, dat ze hier speciaal voor had gekocht. Haar haren stonden alle kanten uit en ze droeg Merals roze berenpantoffels. Ze maakte een filmpje waarin ze op Merals blokfluit floot. Het klonk enorm vals, want mam kon natuurlijk helemaal geen blokfluit spelen. Het filmpje mixte ze met het filmpje van Annabelle Leopard en toen postte ze het. *Als je 's ochtends eerst even wat muziek wilt maken* schreef ze eronder.
'Zo. En nu wachten of ik ook driehonderdduizend likes ga krijgen!'
Meral moest er wel om lachen. Ook pap zei dat hij het grappig vond. Hij zei dat mam wilde laten zien hoe raar de wereld in elkaar zat.
Mam kreeg tweehonderd likes op de post. Dat was natuurlijk al heel veel, meer dan Meral had gedacht. Ze hoopte dat haar moeder het daarbij zou laten, maar die ging vanaf dat moment op zoek naar steeds nieuwe posts van beroemdheden en die deed ze dan na op haar eigen Instagram. Het werd steeds meer gedeeld en nu, anderhalf jaar later, had ze al meer dan vierhonderdduizend volgers en verdiende ze er zelfs geld mee. Haar moeder was een ster geworden.

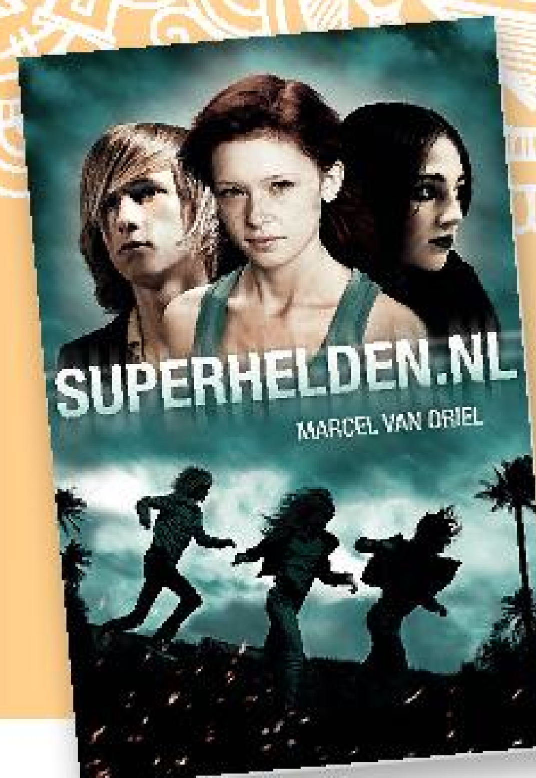
Marlies Slegers, Hartjes en bommen (niveau start). Zwijsen, Tilburg 2020



Leestips On/off 









Ik kan/weet	• verbanden leggen tussen de tekst en de werkelijkheid. 1F



§ 4 Blogs

Je leert	• kenmerken van een blog herkennen.
Je hebt afgerond	• -

Theorie


video-uitleg

Blogs

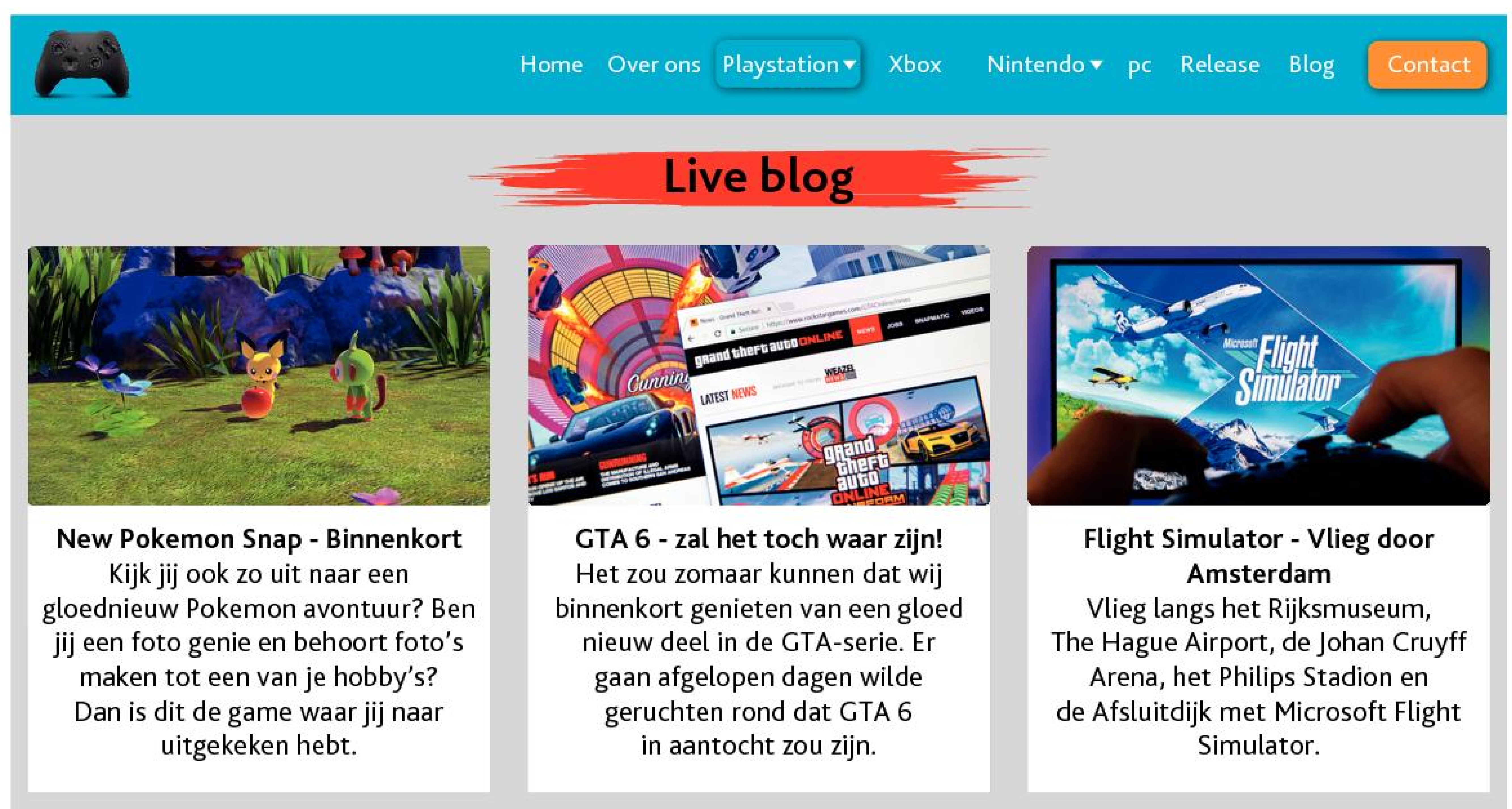
Een **blog** is een soort dagboek op internet. Een blogger plaatst regelmatig stukjes over hetzelfde onderwerp. Bij een gewone website is het niet altijd duidelijk wie de schrijver is, bij een blog weet je dat wel. Blogs kunnen verschillende doelen hebben.

Zo herken je een blog
- Een blog is een persoonlijke tekst.
- Een blog gaat vaak over een vast onderwerp, bijvoorbeeld *de beste games van het moment, eredivisiewedstrijden* of *kinderboeken.*
- Aan een blogtekst is meestal een datum toegevoegd.

Opdracht
1

Bekijk de afbeelding.

1 Hoe zie je dat dit een blog is?
2 Waar gaan de blogteksten over?
3 Waar kun je op klikken om meer te weten te komen over wie de blogs geschreven heeft?
4 Als je op een blog op het plaatje klikt, kun je meestal de rest van de tekst lezen. Hoe bepaal jij welke tekst je verder wilt lezen?
A Ik lees altijd alles.
B Ik kijk eerst wie de tekst geschreven heeft en wanneer.
C Ik kijk vooral naar de plaatjes.
5 Op veel blogs staan advertenties waarmee de schrijver geld verdient. Wat voor soort advertenties zouden er op deze blog passen?



Opdracht
2

Lees tekst 1.

1 Wat betekenen de onderstreepte woorden uit de tekst? Maak de juiste combinaties.

initiatief	actie
inspireren	bezoeken
in een ander jasje	enthousiast maken
een kijkje nemen	op een andere manier

2 Hoe kun je aan deze blogtekst zien dat het een persoonlijke tekst is?

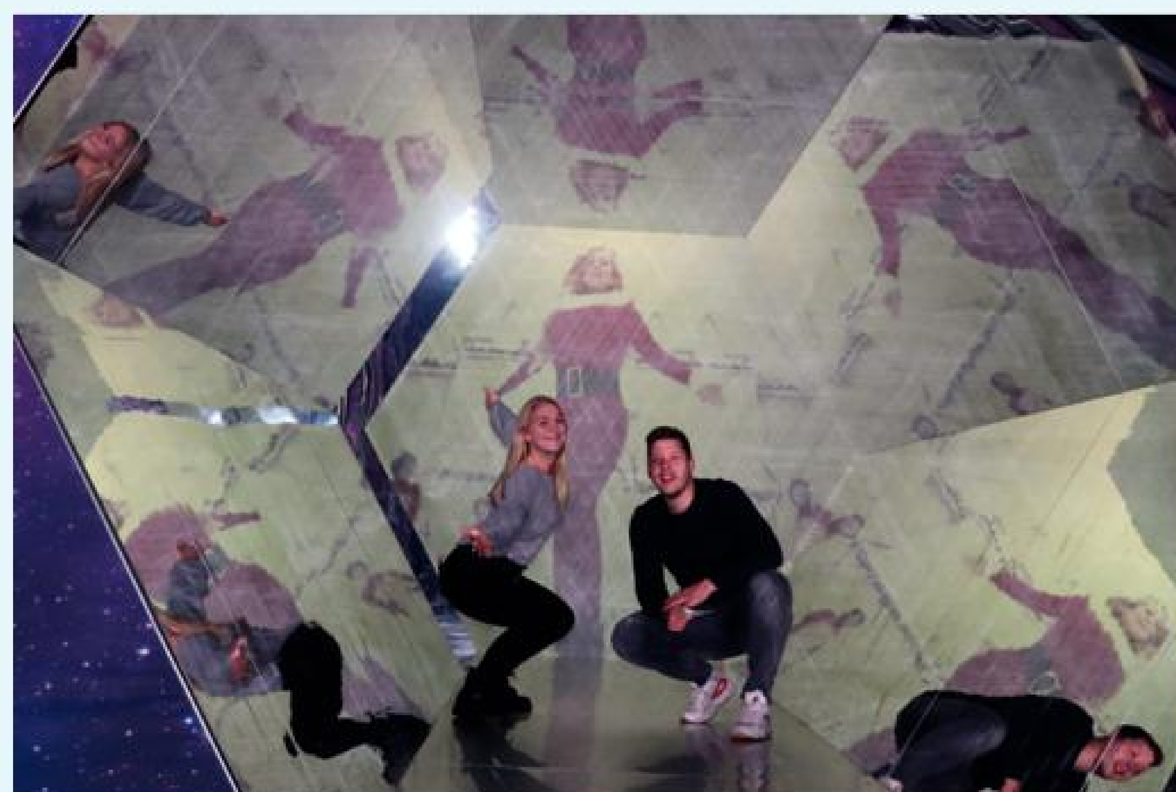
3 Kies: waar of niet waar.

Het is duidelijk wat het onderwerp van de blog is. **waar / niet waar**
Het is duidelijk wie de blog heeft geschreven. **waar / niet waar**
Het is duidelijk wanneer de blog is geschreven. **waar / niet waar**

Tekst 1

Het grootste Instagrammuseum ter wereld

DOOR JESPER DEEL



Je hebt het vast wel gehoord. Dit jaar is het grootste Instagrammuseum ter wereld opengegaan in Amsterdam. Het Upside Down Museum is het idee en initiatief van influencer Anna Nooshin. Zij wilde hiermee mensen inspireren, maar ook Nederland laten zien in een ander jasje. Dus geen tulpen, molens en klompen, maar nachtclubs, de onderwaterspiegel en Mondriaan!
Regina en ik (Jesper) hebben hier even een kijkje genomen en wat is het er leuk geworden. Hieronder lees je mijn *< lees verder >*

Opdracht
3

Anna Nooshin wil andere dingen van Nederland laten zien dan wat iedereen al kent.

1 Wat zou jij uit Nederland aan anderen willen laten zien? Denk aan een persoon, een plek of een gewoonte.
2 Leg uit waarom jij deze persoon, plek of gewoonte leuk of belangrijk vindt.
3 Schrijf een persoonlijke reactie van ongeveer 30 woorden.
4 Schrijf boven je tekst je naam en de datum.

Ik kan/weet
- kenmerken van een blog herkennen.



§ 5 Vlogs

Je leert	• kenmerken van een vlog herkennen.
Je hebt afgerond	• -

Theorie



Vlogs

Een **vlog** is een persoonlijk verhaal of dagboek in beeld. Vloggers vertellen hun kijkers over hun leven: ze laten zien wat ze hebben meegemaakt of geven hun mening over een onderwerp.

Zo wordt een vlog aantrekkelijk om naar te kijken
- Vloggers praten enthousiast en kijken goed in de camera.
- Vloggers maken in het begin van de vlog duidelijk waar ze het over gaan hebben.
- In de vlogs wordt de manier van filmen afgewisseld, bijvoorbeeld met een close-up of van veraf.
- Een vlog heeft een duidelijk einde, met bijvoorbeeld een oproep.

Opdracht 1

1 Kijk je liever naar vlogs of naar filmpjes op TikTok? Leg je antwoord uit.
2 Naar welke vloggers kijk jij graag? Leg je antwoord uit.
3 Waarom kijk je filmpjes soms niet helemaal af?
4 Wanneer kies je ervoor om te klikken op andere filmpjes die jou aangeraden worden?

Opdracht 2

Lees de stellingen in de tabel en bekijk daarna de vlog. Kies steeds A of B.

Inhoud	**1**	A Het duurt een tijd voordat duidelijk is waar de vlog over gaat.	B Rowel introduceert het onderwerp van de vlog meteen.
Houding	**2**	A Rowel staat stevig, rechtop.	B Rowel staat met afhangende schouders.
Stem	**3**	A De stem is duidelijk.	B De stem is slecht verstaanbaar.
Camera	**4**	A Het beeld is ingezoomd (je ziet alleen Rowels gezicht in beeld).	B Het beeld is uitgezoomd (je ziet ook de omgeving).
	5	A Het beeld is rustig.	B Het beeld beweegt voortdurend.
	6	A Rowel wordt steeds op dezelfde manier gefilmd.	B Je ziet verschillende manieren van filmen.

Opdracht 3

Lees de vragen en bekijk daarna het filmpje van Theo over het maken van een vlog.
1 Hoe trekt Theo aan het begin van het filmpje de aandacht?
2 Waarom zou je volgens Theo je vlog moeten beginnen met een vraag?
3 Is het Theo gelukt om jouw aandacht te trekken?
4 Stel je voor, je maakt een vlog waarin je uitlegt wat slimme kleding is. Bedenk een openingsvraag waarmee je je kijkers nieuwsgierig maakt.

Opdracht

4

Lees de vragen en bekijk daarna de vlog van Jiska.

1 Waar gaat Jiska's vlog over?

2 Hoe zorgt Jiska ervoor dat kijkers nieuwsgierig worden naar haar vlog?

3 Welke tip kun je Jiska geven om haar vlog aantrekkelijker te maken om naar te kijken? Gebruik de tips in de theorie.

Opdracht

5

Lees de vragen en bekijk daarna de vlog van Vet gezellig.

1 Wat willen de makers van het filmpje duidelijk maken, denk je?

2 Heb je zelf wel eens een product gekocht dat een vlogger aanprees?

Lees tekst 1.

3 Heb jij het altijd door als er in video's sluikreclame voorkomt? Leg je antwoord uit.

4 De kinderen uit het onderzoek vinden het niet erg dat er reclame voorkomt in video's of vlogs. Ben jij het daarmee eens? Noteer het zo: Ik vind het wel/niet erg dat er sluikreclame voorkomt in vlogs, omdat …

Tekst 1

Sluikreclame

In veel vlogs komt *sluikreclame* voor. Je kunt sluikreclame zien als 'stiekeme reclame'. Er komen bijvoorbeeld producten of merken in beeld waarvan de kijker niet meteen doorheeft dat het reclame is. Onderzoek laat zien dat vooral jonge kinderen moeite hebben met het herkennen van sluikreclame. Kinderen vinden het niet erg dat in video's of vlogs reclame wordt gemaakt, maar ze willen wel dat influencers daar eerlijk over zijn.



Opdracht

6

Werk in tweetallen. Jullie nemen een kort filmpje op over wat jullie morgen of komend weekend gaan doen.

1 Bedenk wat jullie gaan vertellen.

2 Bedenk twee manieren om in een filmpje stiekem reclame voor iets te maken.

3 Welke manier past het beste in jullie filmpje?

4 Neem jullie filmpjes mét sluikreclame op.

5 Toon de filmpjes in de klas. Welke sluikreclame vonden jullie het best gelukt?

Ik kan/weet

- kenmerken van een vlog herkennen.
- belangrijke informatie uit een kijkfragment halen. 1F
- verschillende soorten informatie herkennen in fragmenten, zoals reclame. 1S

§6 Mening geven

Je leert • je mening geven en uitleggen met een voorbeeld of reden.
Je hebt afgerond • -

Theorie


video-uitleg

Mening geven

Als je je **mening** over iets geeft, is het goed om ook uit te leggen waarom je dat vindt. Je kunt je mening duidelijker maken door **voorbeelden** te geven of door een **argument** te geven waarom je iets belangrijk vindt.

Opdracht 1

Lees de vragen en bekijk daarna het filmpje.

1 Wat is deepfake volgens het filmpje?
2 Noteer een voordeel van deepfake en noem daar een voorbeeld bij.
3 Noteer een nadeel van deepfake en noem daar een voorbeeld bij.
4 Vind jij dat je je zorgen moet maken over deepfake? Leg je antwoord uit.

Opdracht 2

Een heel oude foto van je overgrootmoeder laten bewegen? Dat kan met een computerprogramma. Het is dezelfde techniek waarmee deepfakes worden gemaakt. Bekijk online de afbeeldingen.



1 Zou jij een oude foto willen laten bewegen? Leg je antwoord uit.
2 Is er een verschil tussen een (eigen) familiefoto bewerken en een foto van iemand die je niet kent? Leg je antwoord uit.

Lees de reacties onder tekst 1 en 2.

3 Kies uit: In tekst 1 geeft Djamilla een **voorbeeld / reden** om haar mening duidelijk te maken.
4 Kies uit: In tekst 2 geeft Daaf_02 een **voorbeeld / reden** om zijn mening duidelijk te maken.
5 Schrijf een positieve reactie onder tekst 1 en een negatieve reactie onder tekst 2. Geef in je reacties een voorbeeld of een reden.

Tekst 1



Amir Benali
Groningen, Nederland



1000 vind-ik-leuks

#deepnostalgia#supertof
Alle 67 opmerkingen bekijken
Djamilla Wat een leuke app! Nu kan ik eindelijk mn opa in reallife zien. Altijd al gewild.
Joost78 Ha, wat grappig. Alsof ie gewoon tegenover me staat.
3 UUR GELEDEN

Tekst 2



Sanne de Vries
Amsterdam, Nederland



Sterre_H en anderen vinden dit leuk

#deepnostalgia#wateenverschrikking
Alle 54 opmerkingen bekijken
sofie_94 Ontzettend stom. Wat moet je hiermee?! #kaniemandmijdituitleggen
Daaf_02 Saaaaaai!Je ziet iemand een paar bewegingen steeds opnieuw maken. Je kunt bijvoorbeeld beter zelf op bezoek gaan bij opa of oma. Heb je meer aan.
22 SEPTEMBER

Ik kan/weet

- een reactie schrijven en mijn mening geven en uitleggen met een voorbeeld en een reden. 1S

§7 Aandacht trekken van publiek

Je leert
- hoe je de aandacht kunt trekken van je publiek.
- hoe je lichaamstaal kunt gebruiken.

Zie ook
- Thema A Mens en dier § 7 Spreken: stemgebruik
- Thema B Bewaren § 4 Spreken: een presentatie geven

Theorie



Aandacht trekken en lichaamstaal

Als je een vlog gaat maken, is het belangrijk dat je weet hoe je de aandacht van de kijker kunt trekken én vasthouden. Begin daarom met een goede inleiding, waarmee je de luisteraar nieuwsgierig maakt naar het vervolg. Spreek vloeiend en enthousiast.

Als je kijkt of luistert naar iemand, ontvang je informatie. Je krijgt niet alleen informatie door *wat* personen zeggen, maar ook door *hoe* ze het zeggen. Uit lichaamshouding, gebaren en gezichtsuitdrukking kun je veel informatie halen. Dit noemen we **lichaamstaal**.

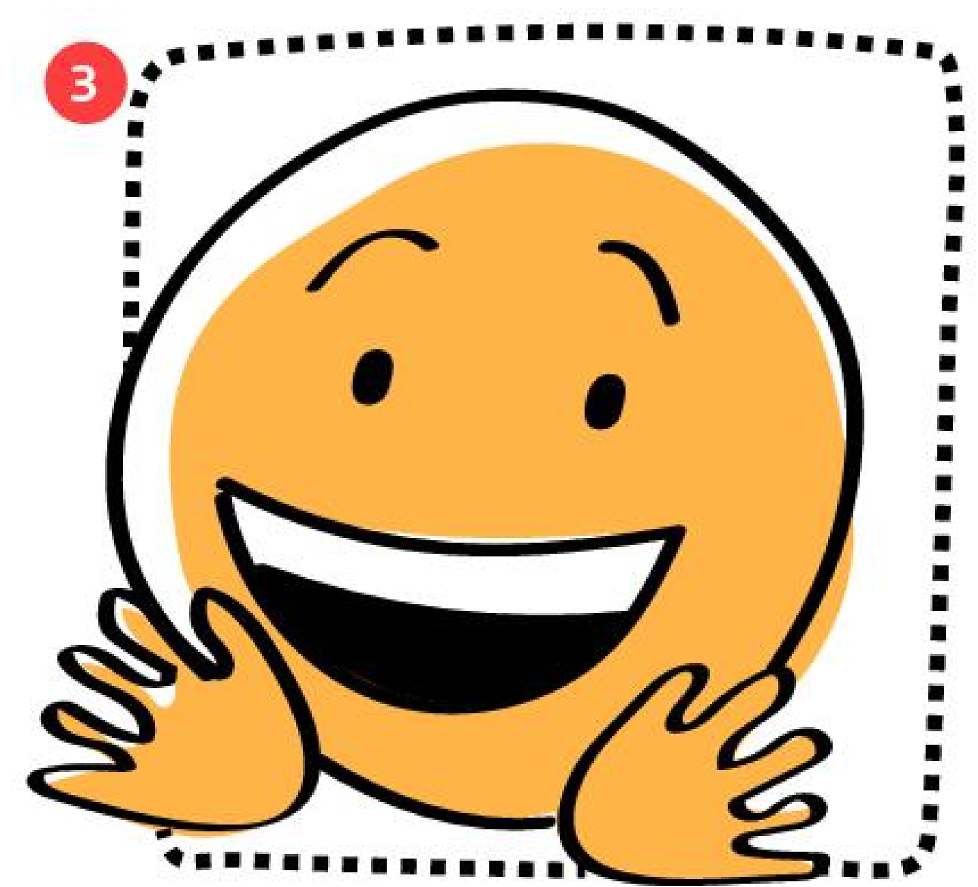
Opdracht **1**

Bekijk de afbeeldingen.

1 Hoe voelen de mensen zich op afbeelding 1, 2 en 3, denk je?
2 Waaraan zie je dat? Noteer het zo precies mogelijk.
3 Jouw docent geeft een proefwerk terug. Maak drie selfies: één met een reactie van een laag cijfer, één met een voldoende en één met een tien.
4 Laat een klasgenoot de drie selfies zien en laat raden welke selfie bij welk cijfer hoort.







Opdracht **2**

Lees de vragen en bekijk daarna het eerste deel van een fragment uit *Het Klokhuis* over pitchen.

1 Welke tips om de aandacht te trekken worden genoemd?
A Bedenk een verrassende opening, denk om je houding en oefen voor de spiegel.
B Begin zonder oefenen, praat hard en maak veel gebaren.
C Doe alles uit je hoofd, kijk niet in de camera en praat zachtjes.



Lees de vragen en bekijk daarna het tweede deel van het fragment.

2 Met welk voorwerp probeert de presentator de aandacht van het publiek te trekken?

3 Wat doet de presentator goed tijdens zijn presentatie?
A Hij geeft het publiek complimenten en kijkt enthousiast.
B Hij heeft een goede opening en spreekt enthousiast.
C Hij maakt grapjes en kijkt naar het publiek.
D Antwoord A, B en C zijn allemaal goed.

4 Maak met de klas een top 5: Wat werkt goed als je als spreker de aandacht van je publiek wilt trekken?

Opdracht 3

Lees de vraag en bekijk daarna het eerste deel van het fragment.

1 Waaraan zie je dat de man zenuwachtig is?

Lees de vragen en bekijk daarna het hele filmpje van *Het Klokhuis*.

2 Waaraan zie je dat de stand-inacteur niet zenuwachtig is?
A Hij maakt steeds grapjes en let niet op zijn publiek.
B Hij praat heel snel en kijkt naar de grond.
C Hij zoekt contact met het publiek en praat enthousiast.

3 Stel dat jij een presentatie moet geven. Voel je je dan zenuwachtig of niet? Leg je antwoord uit.

4 Kies: waar of niet waar.

De stand-inacteur praat enthousiast.	**waar / niet waar**
De stand-inacteur kijkt niet in de camera.	**waar / niet waar**
De stand-inacteur maakt enthousiaste gebaren.	**waar / niet waar**
De stand-inacteur kijkt vrolijk.	**waar / niet waar**

Opdracht 4

Ga in jouw slaapkamer zitten en kijk eens goed om je heen. Misschien liggen er overal kleren op de grond of is alles juist keurig opgeruimd? Je gaat jouw ideale slaapkamer presenteren in een korte vlog. Lees eerst de hele opdracht voor je begint.

1 Noteer in vijf zinnen wat je allemaal op jouw kamer ziet.

2 Noteer in vijf zinnen hoe jouw ideale kamer eruitziet.

3 Schrijf met behulp van vraag 1 en 2 een tekst van ongeveer 100 woorden waarin je jouw kamer op een leuke manier presenteert aan publiek. Wat maakt jouw ideale kamer zo leuk of speciaal?

4 Bedenk een goede beginzin. Je moet de aandacht van de kijker trekken.

5 Neem een korte vlog op waarin jij jouw kamer aanprijst. Gebruik de tips uit de vorige opdrachten.

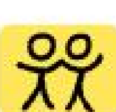
6 Wissel je vlog uit met die van een klasgenoot en noem allebei een top en een tip.

Ik kan/weet

- de aandacht van het publiek trekken door een onderwerp op een goede manier in te leiden.
- hoe lichaamstaal kan ondersteunen wat ik zeg. 1F

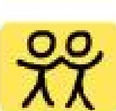
§ 8 Blog of vlog

Je leert	• een blog of vlog maken.
Je hebt afgerond	• Thema C On/off § 1 tot en met 7

Opdracht
1  

Een goede voorbereiding maakt het makkelijker om een goede blog te schrijven of een goede vlog op te nemen.

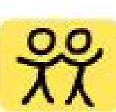
1 Wat vinden jullie de twee belangrijkste kenmerken van een goede blog (→ theorie § 4)? Download het schrijfplan en noteer daarin die kenmerken.
2 Noteer twee tips die een vlogger zou moeten gebruiken (→ theorie § 5).

Opdracht
2  

1 Kies een van de volgende onderwerpen: *drie dingen die je moet weten over deepfake, drie dingen die je moet weten over slimme apparaten, een ander onderwerp binnen het thema On/off, overleg met jullie docent*.
   - Drie dingen die je moet weten over deepfake;
   - Drie dingen die je moet weten over slimme apparaten;
   - Een ander onderwerp binnen het thema On/off, overleg met jullie docent.
2 Noteer in het schrijfplan drie dingen die jullie al weten over dit onderwerp.
3 Zoek meer informatie over het onderwerp. Gebruik ten minste twee bronnen.
4 Noteer in steekwoorden in het schrijfplan de informatie die je kunt gebruiken voor jullie blog of vlog.
5 Jullie doelgroep is jongeren tussen 11-13 jaar. Gebruik je in een blog of vlog voor jongeren andere woorden dan bij een blog of vlog voor volwassenen? Leg jullie antwoord uit.

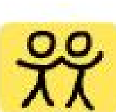
Opdracht
3  

1 Noteer in het schrijfplan ten minste drie deelonderwerpen (→ Deelonderwerpen, bladzijde 36) over jullie onderwerp.
2 Noteer in het schrijfplan per deelonderwerp de belangrijkste informatie die jullie willen vertellen.
3 Geef je mening over de informatie die jullie bij vraag 2 hebben opgeschreven. Gebruik een voorbeeld of reden om je mening duidelijk te maken (→ § 6).
4 Schrijf het middenstuk: maak van de drie deelonderwerpen (→ Deelonderwerpen, pag. 36) een verhaal. Elk deelonderwerp krijgt een aparte alinea.
5 Jullie hebben je tekst nu voorbereid, jullie kennen je doelgroep en jullie weten wat jullie willen vertellen. Welk slot zou goed passen bij jullie verhaal? Kies: *een mening, een oproep, een samenvatting*.

Opdracht
4  

Op een blog en in een vlog stelt de maker zich altijd even voor. Dat doen jullie nu als tweetal.

1 Noteer in het schrijfplan een paar zinnen over jullie zelf. Wie ben je? Waar woon je? Hoe oud ben je? Welke hobby's heb je?
2 Vul de tekst aan met een paar zinnen waarin jullie vertellen waarom het onderwerp jullie interesseert of waarom jullie er verstand van hebben.
3 Maak nu een keuze: we maken een **blog / vlog**.

Opdracht
5  

Maak deze opdracht als jullie kiezen voor een blog.

1 De eerste zin van jullie blogtekst moet ervoor zorgen dat de lezers de hele tekst willen lezen. Noteer in het schrijfplan een eerste zin die jullie lezers nieuwsgierig maakt naar de rest van de tekst.
2 Controleer met behulp van het beoordelingsformulier of jullie tekst compleet is. Vul aan waar nodig.

Opdracht
6

Maak deze opdracht als jullie kiezen voor een blog.
1 Kies een sjabloon en vul alle buttons en tekstgedeelten in met jullie eigen teksten.
2 Zoek passende afbeeldingen en maak jullie blog af.

Opdracht
7

Maak deze opdracht als jullie kiezen voor een vlog.
1 Een vlogger start zijn filmpje vaak enthousiast. Ook vertelt hij waar de vlog over gaat.
Noteer in het schrijfplan de eerste zinnen van jullie vlog, die ervoor zorgen dat jullie kijkers de hele vlog willen bekijken (→ § 7).
2 Aan het eind van de introductie vertellen jullie de kijkers waaruit de vlog bestaat. Noem kort de deelonderwerpen.
3 Jullie hebben in opdracht 3 bedacht wat voor slot goed past bij jullie tekst. Bedenk een zin die goed past bij dit slot.

Opdracht
8

Maak deze opdracht als jullie kiezen voor een vlog.
1 Bekijk het filmpje en maak je definitieve *script*: bepaal wat jullie laten zien, en waar en hoe jullie gaan filmen (→ opdracht 2 in § 5).
2 Oefen de vlog een paar keer zonder camera. Gebruik steekwoorden of spreekkaartjes (→ § 4).
3 Neem jullie vlog op. Tips bij het opnemen:
   - Hang de steekwoorden net buiten beeld naast je camera.
   - Houd je mobiel horizontaal.
   - Wissel af in de manier van filmen (→ opdracht 2 in § 5).
   - Let erop dat het geluid goed is.
4 Kijk jullie vlog terug. Beoordeel of jullie lichaamstaal en stemgebruik goed passen bij de inhoud van de vlog (→ § 7).
5 Controleer met behulp van het beoordelingsformulier of jullie vlog compleet is. Vul aan waar nodig.

Ik kan/weet

- informatie uit verschillende bronnen samenvatten. 1F
- een tekst schrijven met een goede indeling in alinea's en een inleiding, middenstuk en slot op basis van een structuur. 1S
- mijn mening geven en onderbouwen. 1S
- blog: een tekst schrijven met een pakkende opening die de aandacht van het publiek trekt.
- vlog: aantrekkelijk presenteren en lichaamstaal gebruiken om te ondersteunen wat ik zeg. 1F
- feedback geven en ontvangen.
- mijn product op basis van feedback verbeteren.

§9 On/off

Je leert	• je product en aanpak evalueren.
Je hebt afgerond	• Thema C On/off § 1 tot en met 8

Opdracht 1

On/off

1 In § 2 las je over de gevaren van sociale media. Noem twee van deze gevaren.
2 Na het maken van dit thema denk ik **anders / hetzelfde** over sociale media als daarvoor.
3 Sommige jongeren worden onzeker door sociale media. Snap je dat? Leg je antwoord uit.
4 Durf jij de challenge aan om een week offline te zijn? Leg je antwoord uit.

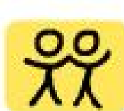
Opdracht 2

Taal

Je hebt een aantal dingen over taal geleerd, onder andere:

- je mening geven met een voorbeeld of reden;
- wat lichaamstaal is en hoe je die kunt gebruiken;
- hoe je de aandacht trekt van publiek.

1 Welke van deze drie dingen vind jij het belangrijkst? Leg je antwoord uit.
2 Kun je aan lichaamstaal zien hoe iemand zich voelt? Leg je antwoord uit.
3 Geef jij vaak een voorbeeld of reden om je mening duidelijk te maken?

Opdracht 3  

Woordenschat

Werk in tweetallen.

1 Welk van de twee zinnen leest het prettigst, vind je?
A Ik plaats een bericht over mijn uitdaging op het internet en hoop op veel leuke opmerkingen.
B Ik post een tweet van mijn challenge online en hoop op veel likes.
2 Leg je antwoord bij vraag 1 uit.
3 *Games* betekent *spellen en/of spelletjes*. Is het een idee om vanaf nu het Nederlandse woord te gaan gebruiken? Leg je antwoord uit.

Opdracht 4

Product

Deze vragen gaan over § 8.

1 Ik besteed altijd de **meeste / minste** aandacht aan de voorbereiding.
2 Ik vind het bedenken van de vorm **leuker / saaier** dan de inhoud van de opdracht.
3 De belangrijkste tip uit dit thema voor een goede blog of vlog vind ik:
A Bedenk een pakkende opening.
B Maak een schrijfplan.
C Maak een script.
D Wees jezelf.
4 Is jouw blog of vlog geworden zoals je wilde? Leg je antwoord uit.
5 Wat zou je een volgende keer anders doen?

Ik kan/weet	• kritisch terugkijken op een product dat ik gemaakt heb en uitleggen wat wel en niet goed is gegaan in de voorbereiding.

Helden

Een interview voor een tijdschrift



Thema D



§1 Soorten helden

Een held, wat is dat eigenlijk? Is dat iemand met superkrachten die de wereld probeert te redden? Of kunnen gewone mensen ook heldendaden verrichten? Wie is jouw held? En waarom? In dit thema lees en bekijk je interviews met helden en leer je zelf ook interviewen. Uiteindelijk interview je jouw held en maak je daar een artikel van.

Opdracht **1**

Bekijk de afbeeldingen en download de lijst met namen en functies.

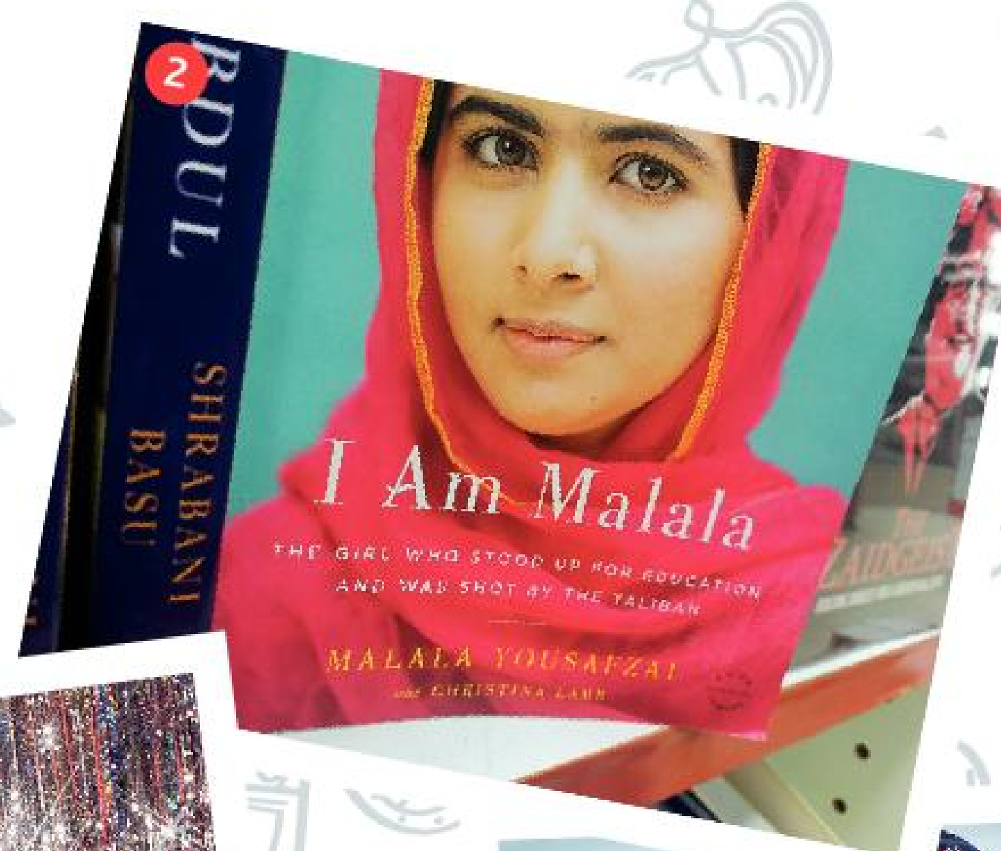
1 Noteer de nummers van de afbeeldingen en zet daarachter de juiste functie (bijvoorbeeld: politieagent) of de juiste naam.

2 Noteer in elke zin twee namen of functies uit vraag 1.

a …(**1**)… en …(**2**)… helpen andere mensen.
b …(**1**)… en …(**2**)… zijn geen (gewone) mensen.
c …(**1**)… en …(**2**)… maken de wereld beter.
d …(**1**)… en …(**2**)… lopen gevaar.
e …(**1**)… en …(**2**)… hebben veel talent.
f …(**1**)… en …(**2**)… zijn heel dapper.

3 Bedenk samen wie volgens jullie de allergrootste held is. Leg jullie antwoord uit.



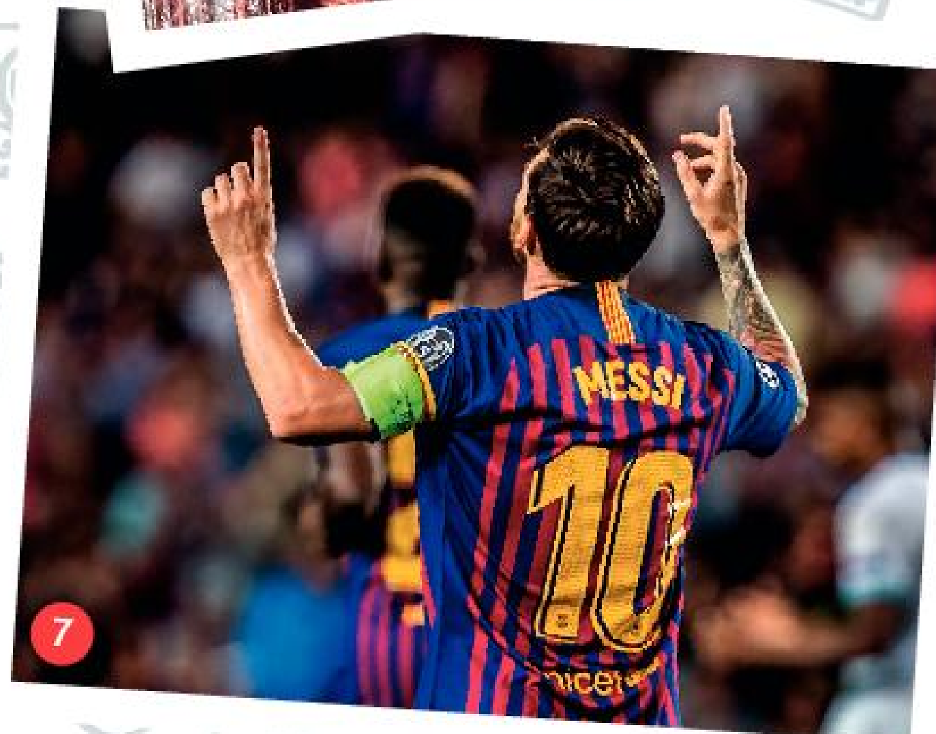










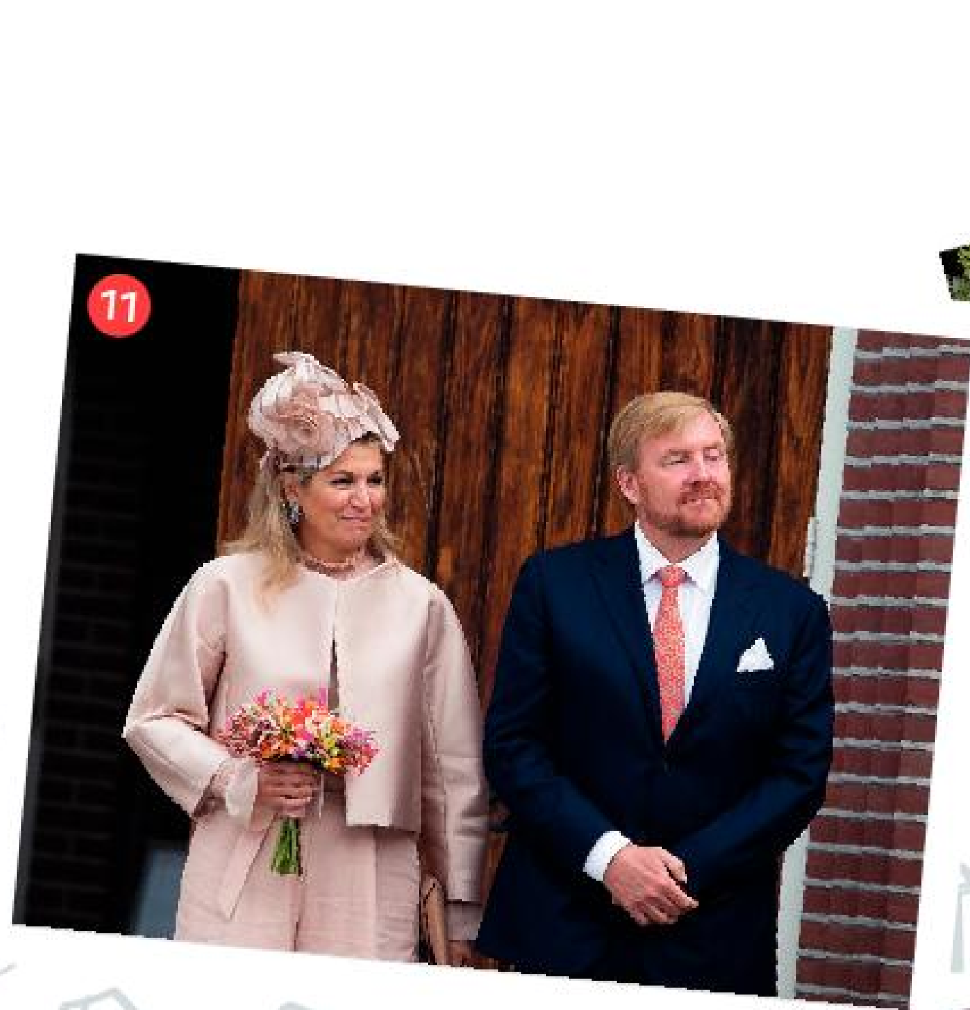











11

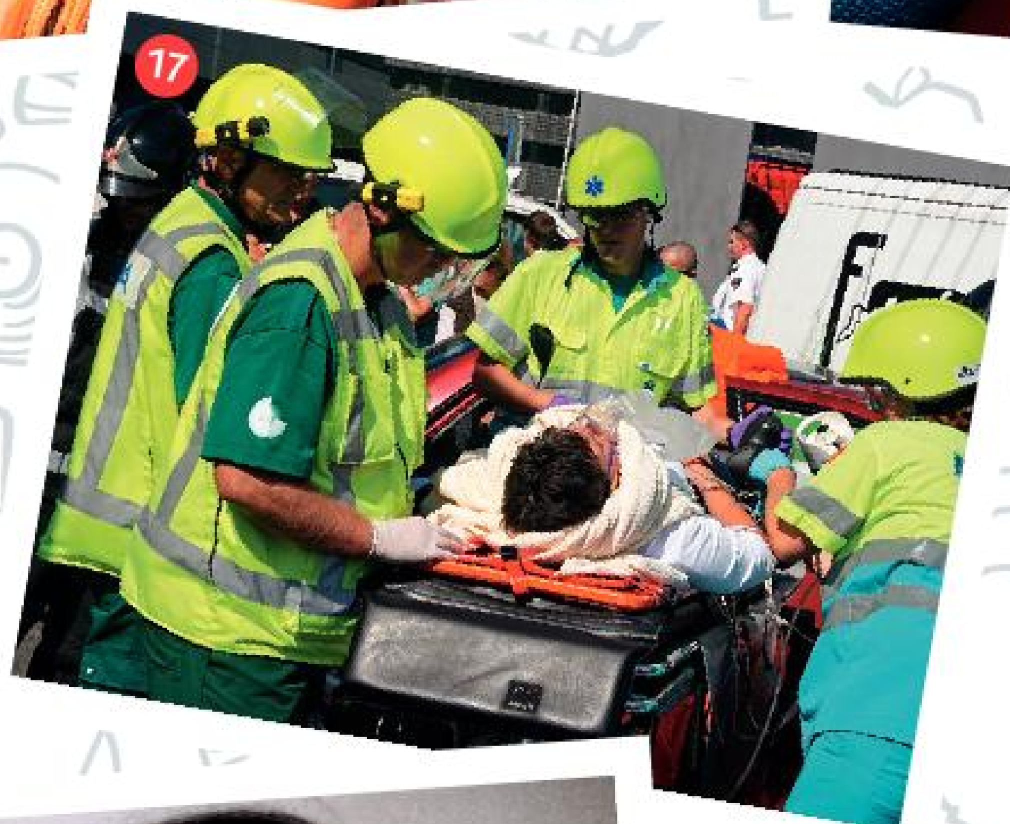

12


13


14


15


16


17


18


19


20


21
POLITIE


22


23


24


25

§2 'Je bent mijn held!'

Je leert	• uitleggen wat een personage denkt, doet en voelt.
Je hebt afgerond	• -

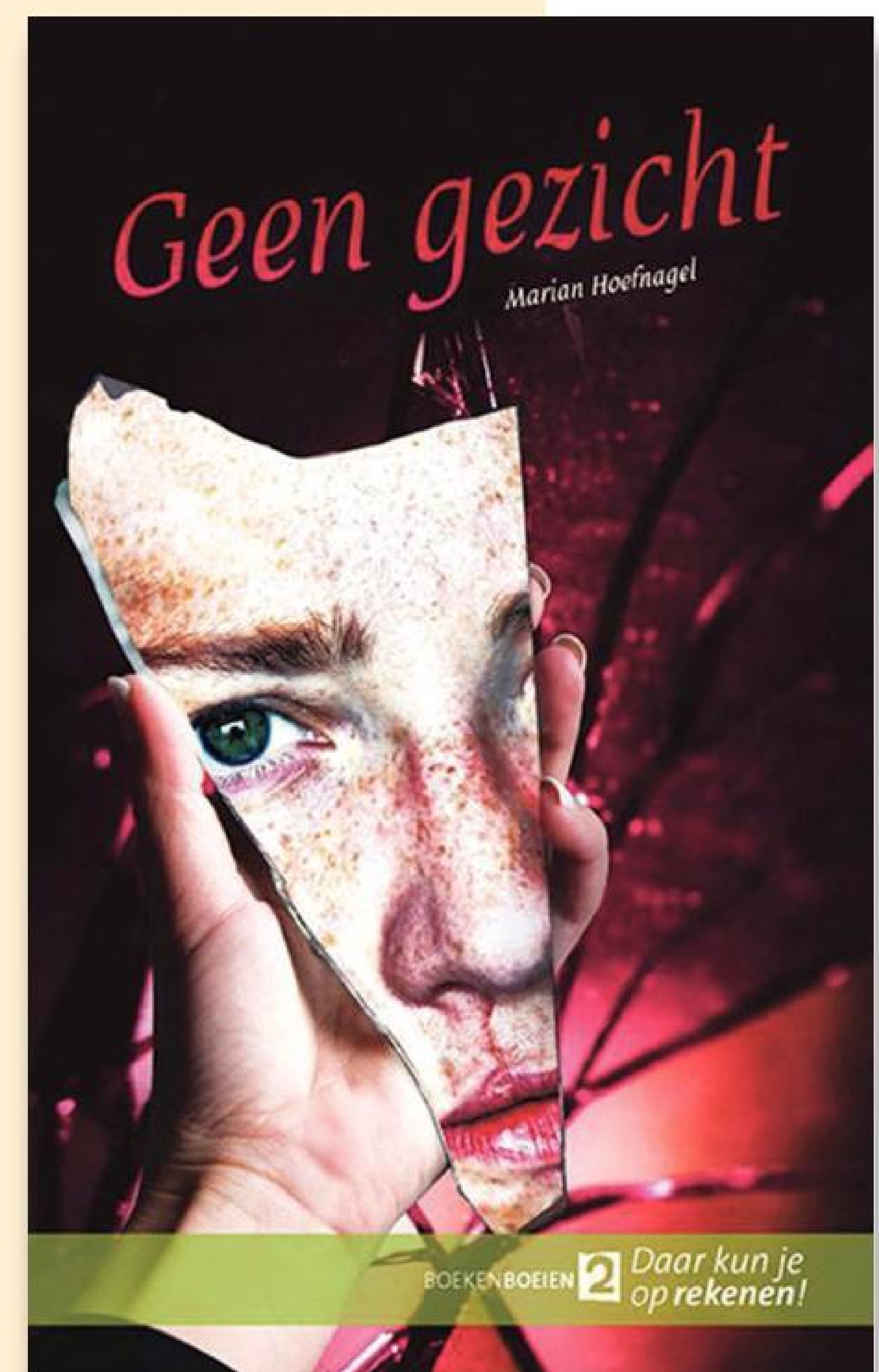
Opdracht
1

Lees tekst 1 en 2. Het is het begin van *Geen gezicht* van Marian Hoefnagel.

1 Hoe voelt Merel zich als ze wordt aangesproken door de mannen?
2 Wie is 'verkeerd bezig', vind je? De mannen of Merel? Leg je antwoord uit.
3 De fietser heeft een 'piepende stem'. Vind je dat bij een held passen? **ja / nee**
4 Wat zou er gebeurd kunnen zijn als de fietser niet in het park was geweest toen Merel werd lastiggevallen?
5 Wat zou voor jou een reden kunnen zijn om iemand in Merels situatie *niet* te helpen?
6 Wie vind jij de held in dit fragment? De fietser, Loebas of Merel? Leg uit.
7 Leg uit dat 'gewone' mensen zich ook heldhaftig kunnen gedragen.

Tekst 1

Geen gezicht



Merel loopt met haar hond door het bos.
Eigenlijk is het geen echt bos. Daar is het te netjes voor. Het is een soort groot park.
Daarom mogen honden er ook niet loslopen.
Er zijn zwembadjes en speeltuintjes voor kleine kinderen.
Er zijn barbecue-plaatsen.
Er zijn voetbalveldjes en plekken met fitness-apparaten.
Daar zitten altijd mannen op. Ze doen oefeningen om er stoerder uit te zien.
Nu zitten er ook weer twee.

'Hé, chickie!', roept een van de mannen. 'Heb je zin om mee te doen?'
Merel trekt een rimpel in haar voorhoofd en kijkt om zich heen. Haar hond is nergens te zien.
Het was geen goed idee om Loebas los te laten lopen, denkt ze.
Ik had van tevoren kunnen bedenken dat hier kerels zouden zitten. En dat ik mijn hond nodig zou hebben.
'We kunnen je helpen met de buikspieroefeningen', grapt de andere man. 'Daar word je lekker lenig van!'
De twee mannen grinniken.
Gewoon doorlopen en niks terugzeggen, denkt Merel. Dan houden ze vanzelf op. Maar ze vergist zich.

'Hé, wat is dat nou, chickie?', roept de eerste man. 'Je kan toch niet zomaar doorlopen? We zijn toch aardig tegen je? Of niet soms?'
Hij breekt zijn oefensessie af en loopt naar Merel toe. De tweede man komt achter hem aan.
Merel kijkt weer om zich heen. Er is niemand te zien. Alleen een jongen op de fiets, in de verte.



‘Loebas!’, roept Merel. ‘Kom!’

‘Hahaha’, lacht een van de mannen. ‘Je denkt toch niet dat we dat geloven, hè? Doen alsof je een hond hebt!’
‘We zijn trouwens echt niet bang voor een hondje’, zegt de andere man.

Maar dan komt Loebas in volle vaart aanrennen. Gelukkig, denkt Merel.
Ze steekt al een hand uit om hem aan de riem te doen. Maar de hond spurt haar voorbij en gaat recht op de mannen af.
De mannen schrikken.
Loebas is een grote hond. Een líéve grote hond, maar dat weten de mannen niet.
Ze gaan gauw terug naar de fitness-apparaten.
Loebas blijft grommend voor hen staan.
‘Roep die gevaarlijke rothond van je terug!’, schreeuwen de mannen. ‘Anders bellen we de politie. Je mag je hond niet op mensen afsturen.’

‘Dat heeft ze niet gedaan’, zegt een piepende stem. Merel kijkt verbaasd om.
‘Ik heb alles gefilmd’, zegt de fietser die is afgestapt. Hij houdt zijn telefoon omhoog.
‘Uit mijn filmpje blijkt dat júllie verkeerd bezig waren. Dus bel de politie maar!’

Marian Hoefnagel, Geen gezicht (niveau start). Uitgeverij Eenvoudig Communiceren, Amsterdam 2018

Tekst 2

Geen gezicht

Merel bedankt de fietser. Hij heet Ruben. Merel vraagt of hij bij haar thuis iets wil komen drinken.

‘Laat dat filmpje eens zien’, zegt Merel, als ze met twee glazen water aan de tuintafel zitten.
‘Welk filmpje?’, vraagt Ruben.
‘Nou, dat je gemaakt hebt met je telefoon. Toen je mijn leven redde.’
Ruben moet lachen. ‘Twee dingen fout’, zegt hij. ‘Ik heb je leven niet gered en ik heb geen filmpje gemaakt.’

Merel kijkt Ruben vol bewondering aan.
‘Man!’, zegt ze. ‘Je hebt gewoon gebluft tegen die kerels. Wat goed! Je bent mijn held!’ Ruben grijnst. Nog nooit heeft iemand hem een held genoemd.

Marian Hoefnagel, Geen gezicht (niveau start). Uitgeverij Eenvoudig Communiceren, Amsterdam 2018

Opdracht
2

Lees tekst 3. Het is een fragment uit *Dissus*.
1 De ik-persoon is **heldhaftig / zielig**.
2 Wat past volgens de ik-persoon bij een held? Je mag meerdere antwoorden kiezen.
de leiding nemen / doodgaan / gevaar lopen / huilen
3 Waarom fantaseren veel mensen erover om een held te zijn, denk je?

Tekst 3

Op de wc

Zat ik daar
in elkaar gedoken
met plakzwembroek op mijn enkels
te rillen op de koude bril
en ik dacht
wat ik echt
wat ik nu echt wil,

Dat ik de held was,
de held van het verhaal en dat we vet verdwalen en heel ver en vrij
en vol gevaar, onderweg sneuvelen er een paar en iedereen huilen
behalve ik,
en ik, ik zeg dan:
'Hé, kom op.
Loop maar mee met mij.'

Simon van der Geest, Dissus. Querido, Amsterdam 2011

Opdracht
3

Lees tekst 4. Het is het begin van het verhaal 'Kofferbak' uit het boek *300 minuten* van de Australische schrijver Jack Heath. Het boek bestaat uit tien verhalen. In elk verhaal heeft de hoofdpersoon 30 minuten om te ontsnappen uit een onmogelijke situatie. Tekst 4 komt uit het verhaal 'Kofferbak'.

1 Wat betekenen de getallen in de tekst?
   A hoe laat het is
   B hoelang het verhaal nog duurt
2 Stel je voor: jij bent getuige van een misdaad waarbij een wapen wordt gebruikt. Wat zou je doen? Waarom?
3 Wat zou Kim doen als hij een superheld was, denk je?
4 Stel je voor dat jij voor één dag een superheld bent. Wat zou je doen?

Tekst 4

'Kofferbak'

[30:00] 'Politie, brandweer of ambulance?'
'Politie,' zei Kim.
'Ben je op een veilige plek?'
Kim keek om zich heen op de drukke kruising. Het zag er allemaal zo normaal uit dat hij nauwelijks kon geloven wat hij zojuist had gezien. 'Eh… ja,' antwoordde hij. Hij probeerde zo volwassen mogelijk te klinken. 'Ik denk het wel.'
'Waar bel je vandaan?'
'Ik sta op…' Kim keek om zich heen, zoekend naar een straatnaambordje.
Er sprong een verkeerslicht op rood. Voetgangers liepen langs hem. Iemand botste tegen zijn schouder, maar beende zonder iets te zeggen door.
[29:40] 'De hoek van London Circuit en Ainslie Place,' antwoordde hij. 'Op Civic.'
'Wat is er aan de hand?' De man klonk als iemand die elke dag honderden van dit soort telefoontjes kreeg en wist dat de meeste ervan niet veel voorstelden.





‘Ik zag net twee mannen een bank uit lopen,’ zei Kim, ‘en volgens mij had een van de twee een geweer onder zijn arm.’
‘Kun je de mannen beschrijven?’
Kim probeerde ze zich voor de geest te halen. Hoewel het nog maar net gebeurd was, kon hij zich het uiterlijk van de twee mannen niet goed herinneren. ‘Ik geloof dat een van de twee lang was… misschien?’
[29:20] De telefonist zuchtte. ‘Kun je hun kleding beschrijven?’
‘De man met het geweer droeg een jas tot aan zijn knieën. Zwart, of misschien bruin.’
‘Was dat de lange man of de andere?’
Kim kromp ineen. ‘Dat weet ik niet zeker. Sorry, ik keek naar het wapen.’
‘Wat voor soort geweer was het?’
Kim wist niet veel van wapens, behalve wat hij op tv had gezien.
‘Een jachtgeweer, denk ik.’
‘En waar liepen die twee mannen naartoe?’ De man klonk nu een fractie geïnteresseerder.
‘De hoek om, Riverside Lane op.’
‘Oké, de politie is onderweg. Blijf alsjeblieft aan de telefoon.’
‘Hoelang duurt het nog?’
[28:35] ‘Zodra je je locatie doorgaf, is er een auto op weg gestuurd. Ze zijn er over ongeveer zes minuten.’
Kim keek om zich heen naar de drukke straat. Iedereen liep een andere kant op. Hij probeerde zich voor te stellen dat de politie straks aan iedereen zou vragen: ‘Hebt u zes minuten geleden twee mannen gezien, van wie er eentje misschien lang was en een bruine of zwarte jas droeg?’
Maar de twee mannen waren nog niet echt verdwenen. Ze waren pas een minuut geleden de hoek om gelopen. Kim wist zeker dat hij ze nog zou kunnen vinden. Wat zouden superhelden op tv doen, vroeg hij zich af.
‘Ik loop wel achter ze aan,’ zei hij. ‘Om ze beter te kunnen beschrijven.’
‘Ik raad je ten zeerste af om dat te doen,’ zei de telefonist.
In boeken en films kwamen helden altijd meteen in actie. Ze bleven niet staan om zich druk te maken over de gevolgen; ze renden gewoon direct het brandende huis in, sprongen overboord om de drenkeling te redden of wat dan ook.
[27:30] Kim was echter een piekeraar. Hij maakte zich er vaak druk over dat hij op een dag de kans zou krijgen om een held te zijn, maar veel te lang zou aarzelen. Wat als dit zijn kans was?
Hij staarde naar het steegje waarin de twee mannen waren verdwenen.
Wat zou een superheld doen, vroeg hij zich nogmaals af.

Jack Heath, 300 minuten (niveau 1). Van Holkema & Warendorf, Amsterdam 2018



Opdracht
4

Lees tekst 5. Hier lees je hoe ‘Kofferbak’ verdergaat.

1 Kim heeft besloten om achter de mannen aan te gaan. Waarom doet hij dat?
   A om de politie te helpen
   B omdat hij een held wil zijn

2 In welk geval is Kim volgens jou de grootste held?
   A Hij gaat achter de mannen aan en moet daardoor zelf worden gered door de politie.
   B Hij geeft een goede beschrijving van de mannen, waardoor de politie hen kan arresteren.

3 Tekst 4 en 5 zijn fragmenten uit het verhaal ‘Kofferbak’. Wat weet je nu al over hoe het verhaal verdergaat?

Tekst 5

‘Kofferbak’

[27:00] Hij rende naar de hoek van Riverside Lane en tuurde het steegje in. Dat was smal en uitgestorven, op drie vrouwen helemaal aan de andere kant na. Een van hen duwde een kinderwagen. De twee mannen zag hij nergens.
Kim wist niet goed of hij teleurgesteld of opgelucht moest zijn. Kennelijk waren ze het steegje al doorgelopen en aan het eind links of rechts afgeslagen.
Kim besloot naar de volgende hoek te rennen en even te kijken.
Hij kwam ongeveer tien passen ver.
Toen hij een portiek passeerde, schoot er een hand uit de schaduwen die hem bij zijn kraag greep. De koude loop van een geweer drukte tegen zijn slaap.
‘Zie je wel?’ zei een stem. ‘Ik zei toch dat hij het geweer zag.’
Kims hart haperde even. Hij vroeg zich af of een kind ook een hartaanval kon krijgen. Hij had de telefoon nog in zijn hand, maar voordat hij om hulp kon roepen pakte een van de mannen het mobieltje van hem af en drukte het gesprek weg.
De man met het geweer was een slungelige vent met een bleke huid en sliertig blond haar. Zijn jas was donkerblauw, niet bruin of zwart. Hij staarde naar Kim met enorme ogen die nooit leken te knipperen.
[26:10] De andere man had de bouw van een gorilla. Brede schouders, korte benen en een naar voren hangend hoofd met een hoog voorhoofd, alsof hij de eerste jaren van zijn leven gebogen over een laptop had doorgebracht. Op zijn vierkante stoppelige kaken zaten overal bulten, als de zeepokken op de Titanic. Hij had een zakenkoffertje in zijn hand – ook al iets wat Kim eigenlijk alleen op tv wel eens had gezien.
Geen van tweeën was uitzonderlijk lang.
[25:40] ‘Wat heb je precies tegen de politie gezegd?’ zei de gewapende man.
Vlug gaf Kim antwoord. ‘Ik zei dat ik twee mannen uit een bank zag komen. Een magere vent met blond haar, een blauwe jas en een jachtgeweer, en een stevige man met een stoppelbaard en een koffertje.’ Hij had gehoopt dat de twee mannen zouden vluchten zodra ze dit hoorden.
Dat deden ze niet.
‘Wat wil je met hem doen?’ vroeg de gorilla.
‘We kunnen hem niet laten gaan,’ zei de slungel. ‘Hij is een getuige.’

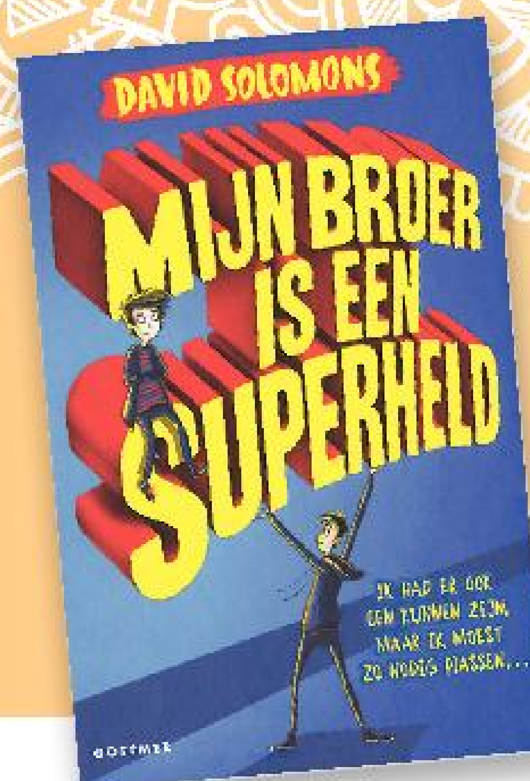
Jack Heath, 300 minuten (niveau 1). Van Holkema & Warendorf, Amsterdam 2018

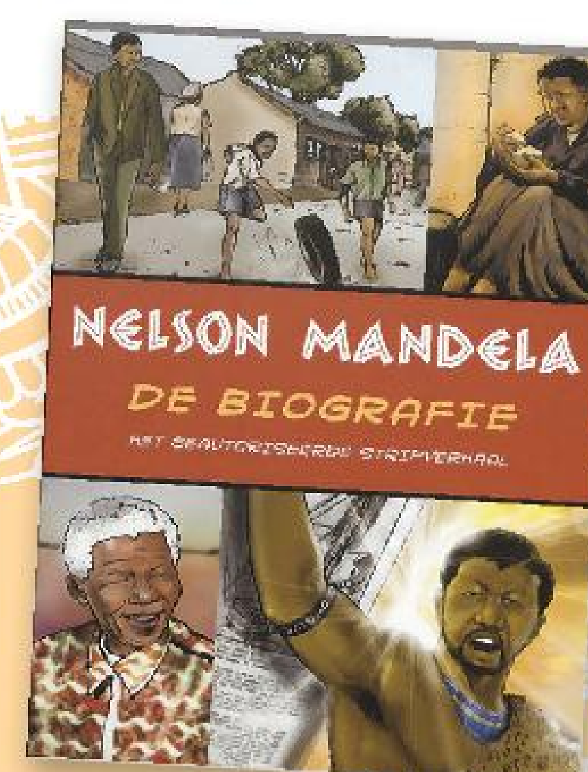
Leestips 











Ik kan/weet
- uitleggen wat een personage denkt, doet en voelt. 1S



§3 Vragen stellen

Je leert • open en gesloten vragen herkennen in interviews.
Je hebt afgerond • -

Theorie



Open en gesloten vragen

In een interview stelt de interviewer vragen om aan informatie te komen. Een interviewer kan open of gesloten vragen stellen.
Op een **gesloten** vraag is maar één kort antwoord mogelijk, vaak is dat *ja* of *nee*. Voorbeelden van gesloten vragen zijn: *Vind je je beroep leuk? Heb je wel eens iets spannends meegemaakt? Hoe oud ben je?*
Als je **open** vragen stelt, krijg je vaak een uitgebreider antwoord. Open vragen beginnen vaak met 'hoe', 'waarom' of 'wat'. Bijvoorbeeld: *Hoe wist u wat u moest doen? Waarom zit je op rugby? Wat vindt u van de nieuwe iPhone?*

Opdracht 1

Werk in tweetallen.
Lees de vragen en bekijk het filmpje.
1 Noteer alle vragen die de interviewer stelt.
2 Welke vragen zijn gesloten vragen? Noteer achter de vragen: *open* of *gesloten*.
3 Bedenk samen drie open vragen die je aan Roana zou kunnen stellen. Begin de vragen met 'hoe', 'wat' en 'waarom'.

Opdracht 2

Lees de vragen en bekijk het filmpje. Het is een fragment uit *Dream School*. De leerlingen interviewen Bibian Mentel (1972-2021), meervoudig snowboardkampioen op de Paralympische Spelen. Bibian had op dat moment al bijna twintig jaar kanker.
1 Bibian heeft een boodschap voor de leerlingen van *Dream School*. Wat is die boodschap?
2 De eerste vraag is 'Hoe gaat u om met uw ziekte?' Bibian geeft een lang antwoord. Welke twee woorden of groepjes woorden zou je zeker gebruiken als je haar antwoord moest navertellen?
3 Noteer Bibians antwoorden op de volgende vragen zo kort mogelijk.
   a 'Vind je dat je lichaam je in de steek heeft gelaten?'
   b 'Op welke prestatie ben je nou het meest trots?'
   c 'Vindt u ook dat u het beste bent?'
4 Voordat Delano een vraag stelt, zegt hij eerst iets tegen Bibian. Wat zegt hij?
5 Wat vind je ervan dat hij dat zegt? **Goed / Niet goed**, want …
6 Op de vraag 'Ziet u zichzelf ook als inspiratiebron voor anderen?' geeft Bibian geen duidelijk antwoord. Ze zegt wel dat ze mensen iets kan meegeven. Welke adviezen zijn dat?
   A Je moet altijd het beste uit jezelf halen.
   B Je moet dapper omgaan met tegenslagen.
   C Je moet ook genieten.
   D Je moet positief in het leven staan.
7 Sommige leerlingen spreken Bibian aan met 'u', andere met 'je'. Wat vind jij beter? Waarom?

Opdracht
3

Lees de vragen en bekijk het filmpje. Steffie Kuijken vertelt over haar werk bij de vrijwillige brandweer.

1 In dit fragment hoor je alleen Steffies antwoorden op de vragen van de interviewer. Welke vraag past het best bij het begin van het filmpje?
A Hoe gaat het als je wordt opgeroepen?
B Hoeveel tijd ben je kwijt aan je werk voor de vrijwillige brandweer?
C Kun je iets over jezelf vertellen?

2 'En het is nu al vijf jaar dat ik mee mag op de uitruk.' Wat betekent 'uitruk' volgens jou?

3 Luister nog een keer naar het stukje dat begint met 'Het is natuurlijk de spanning die me aantrekt.' Welke vraag zou de interviewer gesteld kunnen hebben?
A Hoe is het om als vrouw bij de vrijwillige brandweer te werken?
B Wat vind je leuk aan het werk van de vrijwillige brandweer?
C Welke eigenschappen moet je hebben om bij de brandweer te kunnen?

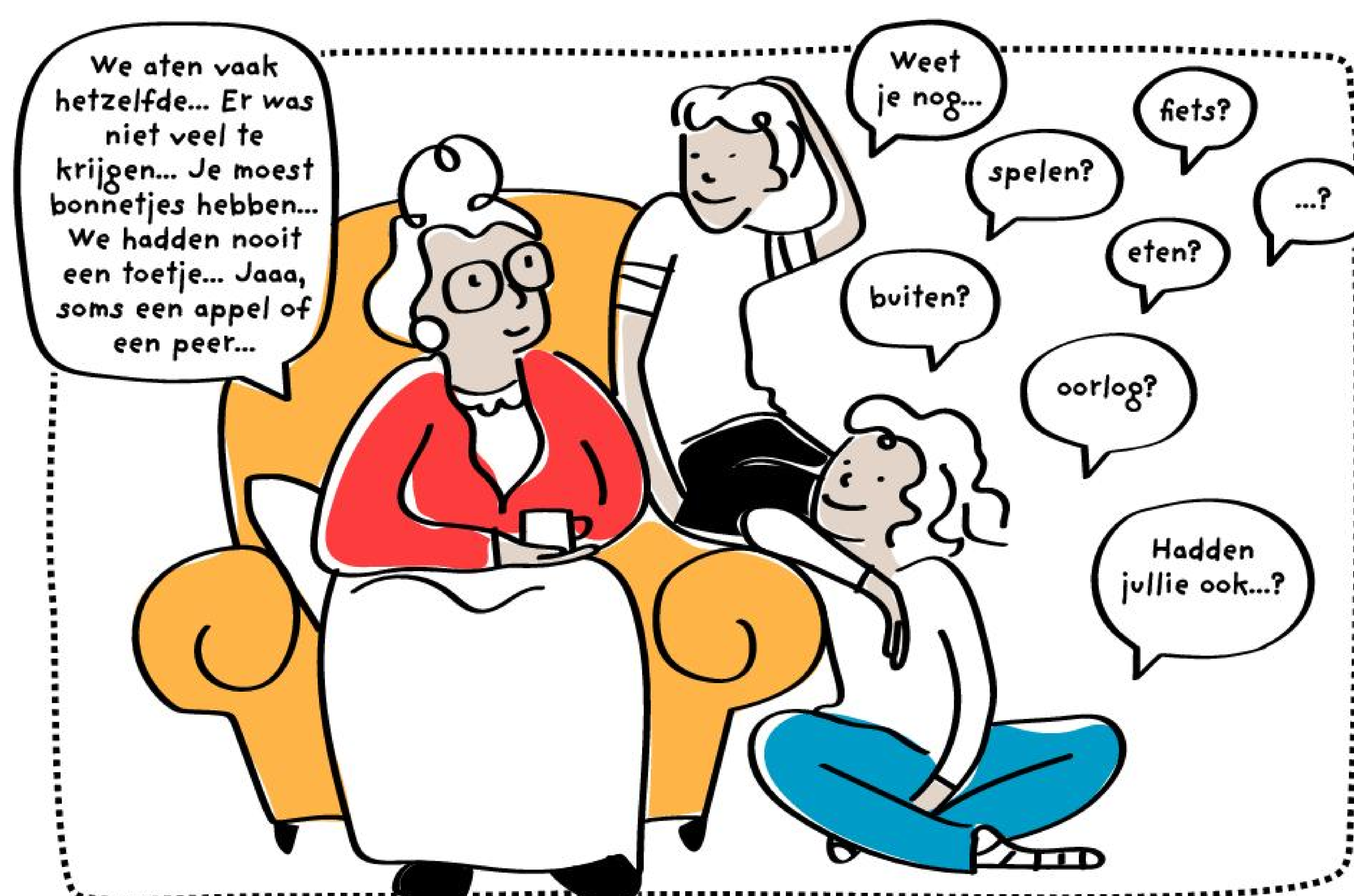
4 De vragen van vraag 3 zijn **open / gesloten** vragen.

5 Noteer twee eigenschappen die je moet hebben als je bij de brandweer wilt.

6 Wie vind jij de grootste held uit deze paragraaf? Kies uit: *Bibian Mentel – brandweervrouw Steffie – Roana.* Leg je antwoord uit.

Opdracht
4

Bekijk de afbeelding.



1 Wie wordt geïnterviewd?

2 Waarover gaat het interview?

3 In twee tekstballonnen staat het begin van een vraag. Maak deze vraagzinnen af. Noteer achter elke vraag of het een open of gesloten vraag is.

4 In vijf tekstballonnen staan losse woorden. Bedenk met de woorden 'eten', 'spelen' en 'oorlog' een gesloten én een open vraag die je aan deze mevrouw zou kunnen stellen. In totaal stel je dus zes vragen.

5 De mevrouw zegt: 'Je moest bonnetjes hebben'. Misschien weet je niet wat ze daarmee bedoelt. Noteer twee vragen die je zou kunnen stellen om daarachter te komen.

Ik kan/weet

- open en gesloten vragen herkennen in interviews.
- hoofdzaken uit interviewfragmenten halen. 1F



§ 4 Interviews

Je leert • verschillende soorten vragen herkennen in geschreven interviews.
Je hebt afgerond • Thema D Helden § 3 Kijken: vragen stellen

Theorie


video-uitleg

Interviewvragen

In interviews worden verschillende soorten vragen gesteld. Een interviewer kan vragen naar:
- **feiten**, bijvoorbeeld:
  Kun je vertellen wat er gebeurde toen je de auto in het kanaal zag?
  Hoeveel uur werk je per week?
- **meningen**, bijvoorbeeld:
  Wat vind je leuk aan je werk?
  Zou je dit weer doen?
- **gevoelens**, bijvoorbeeld:
  Was je bang toen je het brandende huis in ging?
  Wat ging er door je heen, toen …

Opdracht
1

Lees de vragen en bekijk het filmpje. Werk in tweetallen.
1 Volgens de makers van het filmpje is een held iemand die …
2 'Fysiek risico' lopen betekent dat je jezelf … kunt doen.
3 Bedenk samen een voorbeeld van een held die 'fysiek risico' loopt.
4 'Sociaal risico' lopen betekent dat mensen je misschien een beetje … vinden.
5 Bedenk samen een voorbeeld van een held die 'sociaal risico' loopt.
6 In het begin van het filmpje zegt Jana: 'Ik ga jullie kort even de definitie geven van wat wij een held vinden.' Dat is een **feit / mening**.

Opdracht
2

Lees tekst 1.
1 Wat vind je een reden om de 'groene held' een held te noemen?
2 Wat vind je een reden om hem *geen* held te noemen?
3 Zou jij de rode, blauwe, gele of roze collega van de groene held willen worden? Leg uit.

Lees eerst de vragen a tot en met h. Dit zijn vragen die je aan de groene held zou kunnen stellen. Beantwoord daarna vraag 4 tot en met 7.
a Heb je naast dit werk ook nog een andere baan?
b Hoelang doe je dit al?
c Voel je je wel eens onveilig?
d Vind je dat meer mensen anderen zouden moeten helpen?
e Waarom vind je het belangrijk om andere mensen te helpen?
f Waarom wil je niet vertellen hoe je heet?
g Weten je vrienden en familie dat je dit doet?
h Word je niet heel moe van de hele dag met tassen slepen?
4 Noteer de letters van de drie vragen naar een feit.
5 Noteer de letters van de drie vragen naar een mening.
6 Noteer de letters van de twee vragen naar gevoel.
7 Stel je voor dat je iemand gaat interviewen die jij een held vindt. Welke van de bovenstaande vragen zou je aan hem of haar kunnen stellen?

Tekst 1

Superheld helpt mensen in de metro

(1) In een groen superheldenpak staat hij voor een metrostation in de Japanse hoofdstad Tokio. Daar sleept hij elke dag koffers, tassen en kinderwagens de trap op en de trap af.

Raar

(2) De groene held doet dat, omdat er op het station geen liften of roltrappen zijn en dat is voor veel mensen lastig. Toen hij er net mee begon, vonden mensen hem maar raar en vroegen hem steeds weg te gaan. Nu hij er een paar maanden staat, vinden sommige mensen hem een echte held. Anderen vinden hem nog steeds heel raar, maar wel behulpzaam.

(3) De superheld is van plan zijn team verder uit te breiden. Hij is nog op zoek naar een rode, blauwe, gele en roze collega.

jeugdjournaal.nl

Opdracht
3

Lees tekst 2. Het is een interview met Bart Meijer.

1 De vragen boven alinea 3, 4 en 6 zijn **open / gesloten** vragen.
2 Wie zijn de drie helden van Bart?
3 Kijk nog eens naar je antwoord op vraag 1 van opdracht 1. Wie van deze mensen is het meest een echte held? Leg je antwoord uit.
4 *a* 'Wat moet een held volgens jou kunnen?' is een vraag naar een **feit / mening / gevoel**.
b 'Ben je wel eens bang?' is een vraag naar een **feit / mening / gevoel**.
5 Markeer de zin in alinea 3 waarin Bart zegt wanneer iemand volgens hem een held is.
6 Markeer in alinea 4 drie dingen waarvoor Bart bang is.
7 Boven tekst 2 staat geen titel. Een titel moet goed passen bij de hele tekst, niet alleen bij een stukje. Welke titel past het best bij tekst 2?
A Bart Meijer, de lefgozer die ook wel eens bang is
B De voetbalhelden van Bart Meijer
C *Klokhuis*-presentator is bang voor muizen

Tekst 2

(1) Wie bel je als er ergens iets te slopen valt? Juist. BART MEIJER. Als presentator van *Het Klokhuis* laat hij graag dingen ontploffen. En hij neemt een kijkje op plekken waar je normaal niet zo snel komt. Hoe komt Bart aan zoveel lef? Is hij wel eens bang?



Wie is jouw held?

(2) Ik zat vroeger op voetbal. En ik was heel erg fan van Marco van Basten en Dennis Bergkamp. Die namen zeggen jou natuurlijk niets. Het waren de Klaas-Jan Huntelaar en Wesley Sneijder van toen. Een andere held van mij is Nelson Mandela. Hij heeft zijn hele leven gestreden voor gelijke mensenrechten. Dat vind ik heel mooi!



Wat moet een held volgens jou kunnen?

(3) Een superheld kan natuurlijk vliegen. Of iets anders bovennatuurlijks, zoals huizen optillen. Gewone mensen zoals wij kunnen dat niet. Een mensenheld kan wel iets bijzonders, denk ik. Daarmee onderscheidt hij zich van de rest. De voetballer Lionel Messi bijvoorbeeld. Die is zo handig, snel en slim dat hij beter is dan iedereen. Als je heel goed bent, of veel voor anderen kunt betekenen, dan ben je volgens mij een held.

Hoe komt het dat je zoveel durft?

(4) Dat gaat eigenlijk een beetje vanzelf. Ik ben heel nieuwsgierig en gewoon niet zo snel bang. Het enige waar ik bang voor ben, zijn muizen, ratten en insecten. Als ik die zie, dan sta ik echt boven op de tafel. Uiteindelijk durf ik misschien wel een muis vast te houden, hoor. Maar als hij dan iets geks doet, ga ik gillen! Met *Breaking News* hebben we heel gekke dingen gedaan. Veel ontploffingen, hangen onder een helikopter. Dat is alleen maar spannend. Ik durf het ook, omdat ik weet dat het veilig is. En dat deskundige mensen opletten of het goed gaat.

Ben je wel eens bang?

(5) Ik ben wel eens bang geweest. Vorig jaar was ik in m'n eentje aan het wandelen in Nepal, in de bergen van de Himalaya. Toen moest ik over een heel smal paadje lopen. Onder me was een diepe afgrond van wel honderd meter. Ik had een grote rugzak op mijn rug. Die schuurde tegen de rotsen aan. Ik móést verder lopen, omdraaien kon ik niet. Toen was ik wel heel bang.

Wat doe je dan als je bang bent?

(6) Soms breekt de paniek bij mij uit. Mijn hartslag gaat dan omhoog en dan krijg ik een soort overlevingsdrang. Dan doe ik alles om uit die situatie te komen. En dat lukt dan ook. Als ik bang ben voor muizen of zo, dan denk ik gewoon: Bart, het zijn maar muizen. Kom op, je bent toch geen sukkel!

Sander Koenen, Hoe word ik een held? Schrijvenaar, 2011

Opdracht

4 

Deze vragen gaan over de onderstreepte woorden in tekst 3.

1 Wat betekent 'Ik dacht dat mijn laatste uur had geslagen' (in de titel)? Ik dacht dat ik **dood zou gaan / te laat was**.

2 Wat betekenen de onderstreepte woorden in tekst 3? Maak de juiste combinaties.

boven verwachting (al. 2)	beter dan je had gedacht
trof aan (boven al. 3)	mensen die in de buurt staan te kijken
ter plekke (boven al. 3)	op die plaats
omstanders (al. 3)	overdekte ingang van een gebouw
portiek (al. 3)	kwam tegen, zag
zich ontfermden over (al. 6)	zorgden voor

Opdracht

5

Lees tekst 3. Het is een interview met politieagent Zefanja Engberts.

1 Waarom ging Zefanja de brandende flat in?

2 In alinea 3 vertelt Zefanja **feiten / zijn mening / hoe hij zich voelde**.

3 Waarom heeft Zefanja niet gewacht op de ladderwagen van de brandweer? Markeer het antwoord in alinea 6.

4 Zefanja raakte gewond aan zijn **handen / hoofd / voeten**.

5 Boven alinea 7 is de vraag weggelaten. Welke vraag past daar het best?

A Bent u geopereerd?
B Hoe reageerde uw familie?
C Hoe ziet u de toekomst?

6 Wie vind jij het meest een echte held, de 'groene held' uit tekst 1, Bart uit tekst 2 of Zefanja uit tekst 3? Leg je antwoord uit.

Tekst 3

Agent Zefanja hing aan raam bij grote brand: Ik dacht dat mijn laatste uur had geslagen

(1) De Utrechtse agent Zefanja Engberts (41) ging in juni 2018 op een flatbrand in zijn wijk Kanaleneiland af. Niet veel later liep zijn leven gevaar, raakte hij ernstig gewond en gingen de beelden van zijn ontsnapping aan vuur en rook heel Nederland door.



Hoe gaat het nu met u?

(2) Eigenlijk boven verwachting goed. Ik heb vier maanden in een rolstoel rondgereden en moest twee maanden met krukken lopen. Zes weken geleden kon ik ze inleveren. Ik heb soms nog pijn en loop nog zeker niet zo soepel als vroeger, maar ik ben blij dat ik niet meer zo afhankelijk ben van anderen. En ik kan alweer twee dagen per week bureauwerk doen.

Wat trof u ter plekke aan?

(3) Er stonden bij aankomst al zo'n tweehonderd mensen op straat te kijken en dus moest er gezorgd worden voor een veilige omgeving. We zagen meteen dat deze brand heftiger was dan een doorsnee woningbrand. We kregen van omstanders te horen dat er mogelijk nog mensen binnen waren, dus gingen we de portiek van de flat binnen, met op elk van de drie verdiepingen twee voordeuren.

Bleven u en uw collega bij elkaar?

(4) Nee, hij was beneden bezig, ik ging door naar boven. De portiek was nog rookvrij en ik kon normaal ademen. Ik heb op vijf deuren gebonkt en gebeld, maar nergens werd opengedaan. Later bleek dat iedereen er al uit was. Toen ik de laatste voordeur op de derde verdieping had gehad, verschenen er rookpluimen in het trappenhuis. Beneden stond de voordeur van de brandende woning open, gitzwarte rook kwam eruit, de portiek werd vol geblazen. Ik kon er niet meer langs en giftige dampen vulden de ruimte. Ik zat in de val en dacht dat mijn laatste uur had geslagen. Het was gedaan.

Toch gaf u zich niet over.

(5) Er zat niets anders op dan weer naar boven te gaan, waar de lucht iets schoner was. Ik heb het enige ruitje waar ik bij kon in het trappenhuis ingeslagen met een bloempot en ben er eerst in gaan zitten, hopend op de brandweer. Maar de rook was te heftig en ik realiseerde me dat de meeste mensen niet door vuur sterven, maar door de rook die ze inademen. Ik moest daar weg en ben aan het kozijn gaan hangen.

Waarom niet wachten op de ladderwagen?

(6) Ik hoorde ze niet komen. Ik kon daar ook niet langer blijven en besloot daarom het kozijn los te laten. De pijn toen ik neerkwam was niet te doen. Alsof allebei mijn voeten eraf waren. Al was er toen al ergens in me ook blijdschap dat ik het overleefd had en dat mensen zich over me ontfermden.

...

(7) Toen ze het hoorden, stond voor mijn vrouw en mijn vier kinderen de wereld op zijn kop. Maar nadat de operatie was geslaagd, ontstond ook het vertrouwen dat alles weer goed zou komen en dat deed mijn gezin goed.

Naar: Hans van den Ham, Algemeen Dagblad

Ik kan/weet	
	• interviewvragen naar feiten, meningen en gevoelens herkennen in een tekst. 1F • belangrijke informatie uit een informatieve tekst zoals een interview halen en mijn mening daarover vormen. 1F

§5 Een interview afnemen

Je leert
- open en gesloten vragen stellen in interviews.
- vragen naar feiten, meningen en gevoelens in interviews.

Je hebt afgerond
- Thema D Helden § 3 Kijken: vragen stellen en § 4 Lezen: interviews

Theorie

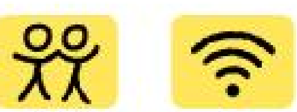


video-uitleg

Interviewen

Mensen die worden geïnterviewd, geven soms heel korte antwoorden. Vaak geven mensen langere antwoorden als je:
- open vragen stelt;
- niet alleen naar feiten vraagt, maar ook naar meningen en gevoelens.

Opdracht
1

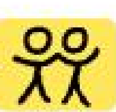


Werk in tweetallen.

1 Jullie spelen het spel 'Geen ja en geen nee'. Download de instructie en speel het spel.

2 Kies samen één kaartje en verander alle vragen in open vragen. Vraag naar meningen en gevoelens.
Tip: open vragen beginnen vaak met 'hoe', 'wat' of 'waarom'.
Bijvoorbeeld: *Ben je naar de kapper geweest?* → *Hoe vind je het om naar de kapper te gaan?*

Opdracht
2



Werk in tweetallen. Bekijk de afbeelding.



1 Bedenk samen vier gesloten vragen die je kunt stellen om meer te weten te komen over wie deze man is.

2 Als je meer wilt weten over de gebeurtenis op de afbeelding, vraag je naar feiten. Welke vraag vinden jullie de beste vraag? Leg je antwoord uit.
A Heeft u het katje alleen gered of samen met een collega?
B Kunt u vertellen wat er precies gebeurde?

3 Bedenk samen een *gesloten* vraag die je kunt stellen om erachter te komen hoe de man zich voelde.

4 Bedenk samen een *open* vraag die je kunt stellen om erachter te komen hoe de man zich voelde.

Opdracht
3

In opdracht 4 interview je een klasgenoot over zijn of haar held. In deze opdracht bereid je het interview voor.

1 Lees de interviewvragen hieronder. Markeer twee vragen naar feiten die jij wilt stellen en twee vragen naar een mening.

2 Bedenk zelf nog een vraag naar een feit en een vraag naar een mening.

3 Zet de vragen in de volgorde waarin je ze wilt stellen.

Begrippen

Vervolgvraag Soms vertelt iemand die wordt geïnterviewd iets wat je niet begrijpt of juist heel interessant vindt. Dan kun je een vervolgvraag stellen. Bijvoorbeeld:
- *Ik begrijp niet goed wat je net vertelde. Kun je dat uitleggen?*
- *Kun je daar iets meer over vertellen?*
- *Kun je daar een voorbeeld van geven?*



Interviewvragen
(De vragen tussen haakjes zijn vervolgvragen die je eventueel kunt stellen.)

Vragen naar feiten
1 Hoelang is deze persoon al jouw held?
2 Is hij of zij jouw enige held of heb je meer helden? *(Wie zijn je andere helden?)*
3 Kun je iets vertellen over het leven van jouw held?
4 Kun je iets vertellen over het karakter van jouw held?
5 Wat voor bijzondere dingen heeft jouw held gedaan? *(Is dat het enige of zijn er nog meer bijzondere dingen die hij of zij heeft gedaan?)*
6 Wie is jouw held?

Vragen naar meningen
1 Vind je dat iedereen jouw held zou moeten kennen? *(Waarom vind je dat?)*
2 Vind je dat jouw held een goed voorbeeld is voor mensen? *(Waarom vind je dat?)*
3 Waarom is deze persoon jouw held?
4 Wat vind je het meest bijzonder aan jouw held? *(Kun je daar een voorbeeld van geven?)*
5 Wat kunnen mensen van jouw held leren? (*Kun je daar een voorbeeld van geven?)*

Opdracht 4

Werk in tweetallen.

1 Neem elkaar om beurten het interview af. Neem het interview op je mobiel op. Kijk of luister goed naar de antwoorden van de ander en stel een vervolgvraag als dat nodig is.
2 Bekijk of beluister samen de opnames van de interviews. Vul samen het feedbackformulier in voor jouzelf en de ander.

Opdracht 5

Je interviewt een volwassene in jouw omgeving (bijvoorbeeld een familielid, een buurman of buurvrouw of je voetbaltrainer) over zijn of haar held.

1 Doe hetzelfde als in opdracht 3:
- Kies drie vragen naar feiten en drie vragen naar een mening.
- Bedenk zelf nog een vraag naar een feit en een vraag naar een mening.
- Zet de vragen in de volgorde waarin je ze wilt stellen.

2 Kijk nog eens naar de tip die je kreeg bij vraag 2 van opdracht 4. Hoe kun je zorgen dat het nu nog beter gaat?
3 Neem het interview af. Doe het zo:
- Vertel dat je het interview graag op je telefoon wilt opnemen.
- Stel je vragen. Luister goed naar de antwoorden van de geïnterviewde en stel een vervolgvraag als dat nodig.
- Als je alle vragen hebt gesteld, vraag je de geïnterviewde of hij of zij misschien een tip voor je heeft.
- Ten slotte bedank je de geïnterviewde voor het interview. Je kunt bijvoorbeeld zeggen dat je het heel aardig vindt dat hij of zij tijd voor je heeft vrijgemaakt.

4 Lever je opname in bij je docent. Hij of zij kiest een paar opnames uit en bespreekt klassikaal wat er goed is gegaan en geeft een paar tips. Noteer deze tips.

Ik kan/weet
- een interview houden met een bekend persoon buiten de school en het interview passend beginnen, gaande houden en eindigen. 1F
- goede vragen stellen om aan specifieke informatie te komen. 1S



§ 6 Een interview uitwerken

Je leert	• een interview uitwerken tot een artikel.
Je hebt afgerond	• Thema D Helden § 5 Spreken: een interview afnemen

Theorie



Een interview uitwerken

Als je een interview uitwerkt tot een artikel, begin je met een **inleiding**. Daarin vertel je wie je hebt geïnterviewd en waarom je deze persoon hebt geïnterviewd.
Na de inleiding staan de vragen met daaronder de antwoorden van de geïnterviewde.

Als je het interview hebt opgenomen, kun je beter niet precies uittypen wat de persoon heeft gezegd. Mensen die praten, gebruiken vaak **spreektaal**: ze maken hun zinnen bijvoorbeeld niet af, of zeggen vaak woordjes die niet zoveel betekenen, zoals 'ehhhh' of 'nou, kijk'.
Als je een interview uitwerkt, moet je spreektaal veranderen in **schrijftaal**.

Zo verander je spreektaal in schrijftaal

- Vat lange antwoorden samen.
- Maak korte zinnen.
- Begin een zin met een hoofdletter en eindig met een punt, vraagteken of uitroepteken.
- Haal de woordjes die niets betekenen weg.
- Schrijf woorden helemaal uit: bijvoorbeeld *even* in plaats van *ff* en *mijn* in plaats van *me* of *m'n*.

Als je de tekst van het interview hebt uitgewerkt, moet je je tekst nog **opmaken**. Dat betekent dat je zorgt dat het interview er netjes en overzichtelijk uitziet.

Zo maak je een interview op

- Gebruik een witregel tussen de inleiding en de eerste vraag en na elk antwoord.
- Maak de vragen vet.
- Plaats eventueel een foto van de geïnterviewde bij de tekst.

Ten slotte bedenk je een **titel**. Een goede titel is kort en duidelijk en maakt nieuwsgierig. Je kunt ook een uitspraak van de geïnterviewde als titel gebruiken.

Opdracht
1

Lees tekst 1. Het is de uitgeschreven tekst van een deel van een interview met Vincent Bakker. De vragen van de interviewster zijn vetgedrukt.

1 Werk Vincents antwoorden uit. Doe het zo:
- Streep eerst de woorden door die niets betekenen.
- Maak lange zinnen korter. Bijvoorbeeld:
  – *En toen ja, toen snel uitgestapt natuurlijk en ik bedacht me geen seconde en ehhhh … de mensen te hulp geschoten.*
  – Toen ben ik snel uitgestapt. Ik bedacht me geen seconde en ging de mensen helpen.



2 Controleer je tekst:
   - Zijn de zinnen kort?
   - Kloppen de zinnen? (Als je een zin hardop leest, kun je vaak horen of hij klopt of niet.)
   - Begint elke zin met een hoofdletter?
   - Eindigt elke zin met een punt?
3 Welke inleiding past het best bij het interview?
   A Gisteren heeft iemand een gezin gered uit een brandende auto. Het is voor iedereen goed afgelopen.
   B Vincent Bakker is een held. Gisteren redde hij een moeder en drie kleine kinderen uit een brandende auto. In dit interview vertelt hij daar meer over.
4 Welke titel past het best boven het interview?
   A Spannend avontuur op de vluchtstrook
   B Superman redt gezin
   C Vincent Bakker redt gezin uit brandende auto

Tekst 1

Ja, Vincent, gisteren zat je ook zo in je auto.
Klopt, ja.

En toen?
En toen stond er opeens een brandende auto voor me op de vluchtstrook. En toen ja, toen snel uitgestapt natuurlijk en ik bedacht me geen seconde en ehhhh… de mensen te hulp geschoten. Ennehhh … kindjes bevrijd uit de brandende auto.

Maar dat was nog niet zo makkelijk. De deuren van de auto waren automatisch vergrendeld door de brand.
Dus ik bedacht me geen seconde en sloeg met me vuist de achterruit eruit. En toen eh, kind bevrijd met Maxi-Cosi en al, veiliggesteld, in me bus. En toen eh … vervolgens met hulp van de politie de anderen d'r uitgehaald.

Hoe is het met je vuist?
Niks aan de hand eigenlijk, zoals te zien is.

Gewoon een paar schrammetjes heb je?
Een paar schrammetjes en alles doet het nog.

Naar: RTV Rijnmond, op: YouTube

Opdracht
2

Lees de vragen en luister naar het fragment. Carolien interviewt haar buurman Jaap over een heldendaad die hij heeft verricht.
1 Carolien hakkelt een beetje als ze begint met interviewen. Schrijf eerst precies op wat Carolien zegt (tot en met 'kind gered.'). Verander de spreektaal daarna in schrijftaal.
2 Schrijf een inleiding van twee zinnen bij dit interview: leg uit wie de geïnterviewde is en waarom hij wordt geïnterviewd.
3 Noteer een korte en duidelijke titel voor het interview.

Opdracht
3

Download de tekst van het interview van opdracht 2. De tekst is nog niet opgemaakt.
1 Zet je zelfbedachte titel (vraag 3 van opdracht 2) bovenaan.
2 Zet je zelfgeschreven inleiding (vraag 2 van opdracht 2) onder de titel.
3 Zoek een foto via internet die bij het interview past. Bijvoorbeeld een foto van een brug, een man die op buurman Jaap lijkt of een man op een brug.
4 Lees de theorie nog een keer door en maak het interview op. Je kunt ook naar de teksten in § 4 kijken om te zien hoe een mooi opgemaakt interview eruitziet.

Ik kan/weet:
- een interview uitwerken tot een artikel door spreektaal te veranderen in schrijftaal.
- aandacht besteden aan de opmaak door het toevoegen van titel en witregels. 1S
- een passende inleiding bij een interviewtekst schrijven. 1S



§7 Zakelijke e-mail

Je leert
- een zakelijke e-mail schrijven.

Je hebt afgerond
- Meer dan lezen § 5 Inleiding, middenstuk en slot
- Taal § 5 Formeel en informeel

Theorie


video-uitleg

Een e-mail schrijven

Een zakelijke e-mail stuur je naar bedrijven of personen die je meestal niet kent, bijvoorbeeld een bedrijf waar je stage wilt lopen of een bijbaantje wilt.
In een zakelijke e-mail gebruik je **formele taal**.

Zo schrijf je een zakelijke e-mail
Inhoud
- In de **inleiding** schrijf je wie je bent en waarom je de e-mail schrijft.
- In het **middenstuk** geef je aan welke informatie je wilt hebben of stel je je vragen.
- In het **slot** spreek je een wens of verwachting uit. Bijvoorbeeld: 'Ik hoop snel een antwoord van u te krijgen.'

Vorm
- Vul altijd de **onderwerpregel** in. Daarin zet je kort en duidelijk waarover je e-mail gaat.
- Begin met een beleefde aanhef, bijvoorbeeld 'Beste mevrouw Van Suijlenkom,'. Let op: na de aanhef gebruik je een komma.
- Spreek de ander aan met 'u' en gebruik formele taal.
- Gebruik witregels tussen alle onderdelen van de e-mail.
- Controleer je e-mail op taal- en spelfouten.
- Sluit af met 'Met vriendelijke groet,'.
- Zet onderaan je voor- en achternaam.

Opdracht
1

Lees tekst 1. Het is een e-mail die Ramses heeft geschreven aan de astronaut André Kuipers.
1. Waarom schrijft Ramses deze e-mail?
2. In het middenstuk stelt Ramses drie vragen. Noteer ze alle drie.
3. Welke hoop spreekt Ramses uit in het slot?

Opdracht
2

De *inhoud* van Ramses' mail in tekst 1 is goed, maar de *vorm* niet. Tekst 2 is de verbeterde versie van Ramses' mail. Lees tekst 2.
1. Markeer de zinnen en stukjes van zinnen in tekst 1 en 2 die verschillend zijn.
2. Leg uit waarom de onderwerpregel van tekst 2 beter is dan die van tekst 1.
3. Leg uit waarom de aanhef in tekst 2 beter is dan die van tekst 1.
4. Leg uit waarom de afsluiting in tekst 2 beter is dan die van tekst 1.
5. Waarom is tekst 2 iets langer dan tekst 1?
6. Welke tekst ziet er overzichtelijker uit? Hoe komt dat?
7. In tekst 1 zitten twee spelfouten die in tekst 2 zijn verbeterd. Markeer de fouten in tekst 1.



Tekst 1

Aan: andrekuipers@nasa.com
Onderwerp: Mag ik u een keer interviewen voor school?

Hoi André!

Mijn naam is Ramses de Vries. Ik zit in 1 vmbo-bk van het Kalsbeek College in Woerden. Voor nederlands zijn we bezig met een project over helden. We moeten allemaal iemand interviewen die wij een held vinden. Van dat intervieuw gaan we een artikel maken. Voor mij bent u een held, omdat u in de ruimte bent geweest. Mijn vraag aan u is of ik u zou mogen interviewen. Het interview duurt ongeveer een kwartier. Ik zou ook graag een foto van u willen maken, als u dat niet erg vindt. Zou ik het interview ook mogen opnemen?
Ik hoop snel antwoord van u te krijgen.
Doei!
Ramses

Tekst 2

Aan: andrekuipers@nasa.com
Onderwerp: Verzoek om interview

Beste meneer Kuipers,

Mijn naam is Ramses de Vries. Ik zit in 1 vmbo-bk van het Kalsbeek College in Woerden. Voor Nederlands zijn we bezig met een project over helden. We moeten allemaal iemand interviewen die wij een held vinden. Van dat interview gaan we een artikel maken. Voor mij bent u een held, omdat u in de ruimte bent geweest.

Mijn vraag aan u is of ik u zou mogen interviewen. Het interview duurt ongeveer een kwartier. Ik zou ook graag een foto van u willen maken, als u dat niet erg vindt. Zou ik het interview ook mogen opnemen?

Ik hoop snel antwoord van u te krijgen.

Met vriendelijke groet,

Ramses de Vries

Opdracht
3

Je schrijft een e-mail aan iemand die jij een held vindt. Dat kan iemand zijn uit § 1 of 3, maar het mag ook iemand anders zijn. Je vraagt deze persoon of je hem/haar mag interviewen. Werk op de computer.

1. Vul de onderwerpregel in.
2. Noteer een beleefde aanhef.
3. Schrijf de inleiding. Leg uit wie je bent en dat je deze e-mail schrijft, omdat je de ander wilt interviewen. Gebruik tekst 2 als voorbeeld.
4. Schrijf het middenstuk. Gebruik tekst 2 als voorbeeld.
5. Schrijf het slot. Daarin vertel je wat je hoopt of verwacht.
6. Download het werkblad en plak je teksten op de juiste plaats.
7. Noteer een beleefde afsluiting en je voor- en achternaam op de juiste plaats. Gebruik witregels tussen alle onderdelen van de mail.
8. Ruil je tekst met die van een klasgenoot en vul het feedbackformulier voor elkaar in.
9. Verbeter je tekst als dat nodig is.

Ik kan/weet

- een zakelijke e-mail schrijven. 1F
- de e-mail afstemmen op mijn publiek door formele taal te gebruiken en de regels van de opening en afsluiting van een e-mail goed te gebruiken. 1F

§ 8 Interview

Je leert
- een interview voorbereiden, houden en uitwerken.

Je hebt afgerond
- Thema D Helden § 1 tot en met 7

Opdracht
1

Je interviewt iemand die jij een held vindt. Het interview werk je uit tot een artikel voor een tijdschrift. Werk in viertallen.

1 Kijk nog eens naar je antwoorden bij opdracht 1 van § 1. Welke mensen in jouw omgeving beschouw jij als held? Noteer hun namen, wat ze hebben gedaan en waarom jij dat een heldendaad vindt.

2 Bespreek jullie antwoorden op vraag 1 in je viertal. Wie van deze personen zou je willen en kunnen interviewen?

Opdracht
2

Zoek contact met degene die je wilt interviewen en maak een afspraak.
Doe het zo:
- Als je deze persoon kent, kun je contact met hem of haar opnemen (een appje sturen, opbellen of even langsgaan).
- Als je deze persoon niet kent, kun je hem of haar bellen of mailen. Je kunt de e-mail gebruiken die je in § 7 hebt geschreven. Let op: misschien moet je je mail nog aanpassen.
- Leg aan deze persoon uit dat je hem of haar wilt interviewen en waarom je dat wilt doen.
- Vertel hoelang het interview ongeveer zal duren.
- Vraag of je het interview mag opnemen en of je een foto mag maken.
- Maak duidelijke afspraken over waar en wanneer jullie elkaar ontmoeten.

Opdracht
3

Bereid het interview voor.

1 Noteer tien vragen die je aan je held wilt stellen:
- vier gesloten vragen;
- vier open vragen;
- een vraag naar een gevoel;
- een vraag naar een mening.

In § 3, 4 en 5 vind je voorbeelden van interviewvragen.

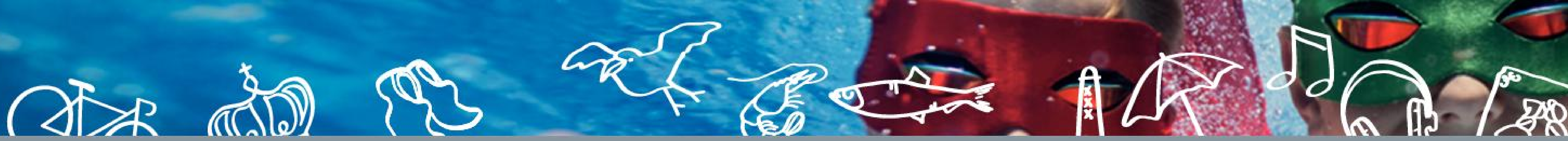
2 Noteer ook drie vervolgvragen die je kunt stellen als je iets niet begrijpt of meer wilt weten. Voorbeelden daarvan vind je in § 5.

Opdracht
4

Werk in tweetallen. Oefen samen het interview.

1 Aan welke tips en tops (opdracht 5 van § 5) zou je iets kunnen hebben?

2 Oefen het interview met een klasgenoot. Je klasgenoot speelt de rol van de geïnterviewde.
Doe het zo:
- Gebruik beleefde taal.
- Zet je telefoon aan om het interview op te nemen.
- Vertel eerst dat je het fijn vindt dat je de ander kunt interviewen en leg uit waarom je hem of haar een held vindt. Vertel ook wat je op school met het interview gaat doen.
- Stel je vragen. Probeer zo veel mogelijk door te vragen.
- Als je al je vragen hebt gesteld, bedank je de ander voor het interview.
- Vraag of je een foto mag maken om bij het interview te plaatsen of een bestaande foto mag gebruiken.



3 Wissel van rol.
4 Kijk of luister het interview terug. Verbeter je vragen als dat nodig is. Als je een kort antwoord op een vraag hebt gekregen, kun je de vraag anders formuleren.
5 Interview je held. Doe het zoals je hiervoor hebt geoefend.

Opdracht
5

1 Werk je vragen en de antwoorden die je hebt gekregen uit, zoals je dat in § 6 hebt geoefend.
2 Schrijf een inleiding van minimaal twee zinnen. Daarin vertel je wie je hebt geïnterviewd en waarom je hem of haar een held vindt.
3 Noteer een korte en duidelijke titel. Je kunt zelf een titel bedenken of een zin of een stukje uit het interview gebruiken.
4 Maak de tekst op. Gebruik afbeelding 1, 2 of 3 als voorbeeld.
   Doe het zo:
   - Zet de titel, inleiding en het middenstuk in de juiste volgorde.
   - Gebruik witregels tussen de verschillende delen van het interview.
   - Maak de vragen vet.
   - Maak de titel groter en vet.
   - Zet je naam onderaan de tekst.
5 Plaats de foto in de tekst.

1 **André Kuipers: 'Ik zou nog dolgraag naar de maan willen'**



Wat herinner je je van die eerste maanlanding?

"Wazige beelden, mensen in gekke pakken en natuurlijk de Amerikaanse taal. Dat maakte het extra mysterieus. De latere Apollovluchten in kleur herinner ik me beter. Vooral de autootjes die over de maan reden. Ik weet ook nog dat ik een 3D-kaartje had van de Saturnus V-raket die de vlucht uitvoerde."

Nu terugkijkend, hoe bijzonder was de maanlanding?

"Prestige was de grootste drijfveer. Er was een ruimterace gaande tussen de Verenigde Staten en de Sovjet-Unie. Beide landen wilden als eerste naar de maan. Maar zo vanzelfsprekend was dat niet. Toen president Kennedy in 1961 aankondigde dat Amerika voor het einde van de jaren 60 iemand op de maan zou zetten, schrok NASA enorm. Dat konden ze helemaal niet! Het is bijzonder dat het vervolgens met enorme inspanning toch lukte."

2 10 vragen aan: Daniël Herweijer

Vandaag starten we op Hulpverlening.nl met de rubriek '10 vragen aan'. Iedere zaterdag stellen we een andere hulpverlener de zelfde 10 vragen. Daarbij komen hulpverleners uit alle disciplines aan bod. Ambulanceverpleegkundige Daniël Herweijer had de eer om het spits af te bijten.

Naam: Daniël Herweijer
Leeftijd: 37 jaar
Werkt bij: Regionale Ambulancedienst Zuid-Holland-Zuid, post Klaaswaal
Functie: ambulanceverpleegkundige
Hulpverlener sinds: 2014
Online actief: op Twitter te volgen via @DanielH_ambuzhz



Waarom ben je hulpverlener geworden?
"Omdat ik iets voor mensen wilde doen. Ik volgde een opleiding tot werktuigbouwkundige. Tegen het einde van die studie liep ik stage in een machinefabriek en dat werk beviel me totaal niet. Nu had ik al een cursus EHBO gedaan. Ik liep ook mee op evenementen. Dat vond ik wél leuk: mensen helpen. Op advies van een van de instructeurs, die zelf op de ambulance werkte, ben ik geswitcht naar deeltijd HBO-V. Met daarnaast een baan als huisartsenpostchauffeur. In 2009 kon ik aan de slag als IC-verpleegkundige in het Erasmus Medisch Centrum. En twee jaar terug als ambulanceverpleegkundige. Dit is wat ik wil. Het klinkt misschien als een cliché, maar ik wil iets voor mensen betekenen."

3



Interview: Rachel van de Pol redt de wereld door één goede daad per dag

Ze is al bijna een half jaar bezig en voert vandaag haar 140ste goede daad uit: Rachel van de Pol startte op 1 januari van dit jaar Ikreddewereld.nl. Het doel van de site? Bewustwording creëren bij mensen, ze wakker schudden én zelf onderweg veel leren door elke dag een kleine, goede daad uit te voeren. Gifvrije bloemen zaaien voor bijen, het overhemd strijken van een oudere man, je kunt het zo gek niet verzinnen of Rachel heeft de goede daad al uitgevoerd.

Hoe ontstond het idee om een jaar lang elke dag een goede daad te verrichten?
'Ik werkte aan een jeugdroman over een meisje van 14 dat met allerlei rare acties de wereld probeerde te redden waardoor ze zich erg onpopulair maakte bij haar klasgenoten. Het schrijfproces stagneerde om allerlei redenen, het schoot niet op. Na een tijdje dacht ik: als ik dan toch zo begaan ben met dit onderwerp, als ik mensen wil wakker schudden en bewust wil laten worden hoe makkelijk het eigenlijk is, waarom ga ik dan niet zelf aan de slag?
In eerste instantie dacht ik eraan om elke dag kleine behapbare dingen te gaan doen. Maar hoe dan? Eén keer per week vond ik te weinig, dus een jaar lang elke dag? Dat leek me gestoord. Het liet me niet los en op een dag werd ik wakker en besloot ik: ik ga het gewoon doen.'

En toen was daar op 31 december 2013 ineens de aankondiging op Facebook: vanaf morgen gaat het beginnen. Hoe staat het er nu, bijna een half jaar later, voor?
'De eerste drie maanden gingen verrassend makkelijk. Ik zat in de *flow* en was nog helemaal vol van het idee. Toen er wat meer aandacht voor kwam in de media kreeg ik steeds meer reacties. Mensen vroegen of ik tips kon geven en of ik mee wilde doen. Ik doe dit naast mijn baan en het steeg een beetje boven mezelf uit.
Ik heb laatst mezelf voor het eerst afgevraagd of het me wel gaat lukken om dit een jaar vol te houden. Maar ik wil het heel graag, ik moest mezelf gewoon even herpakken.

Opdracht
6

1 Ruil je tekst met die van een klasgenoot en vul voor elkaar het feedbackformulier in.
2 Verbeter je tekst als dat nodig is.

Ik kan/weet
- een interview voorbereiden.
- een interview houden en goede vragen stellen om aan specifieke informatie te komen. 1S
- open en gesloten vragen stellen en doorvragen om aan informatie te komen. 2F
- een interview uitwerken tot een artikel door spreektaal te veranderen in schrijftaal.



§ 9 Helden

Je leert • je product en je aanpak evalueren.
Je hebt afgerond • Thema D Helden § 1 tot en met 8

Opdracht
1

Helden

1 In § 1, 2 en 4 heb je kenmerken van helden genoteerd. Noteer ze onder elkaar.
2 Is dat lijstje compleet? Of moet er nog iets bij?
3 Kies uit je lijstje van vraag 1 en 2 de vier kenmerken die samen omschrijven wat iemand *voor jou* een held maakt.
4 Bekijk je antwoord op vraag 3 nog een keer. Waren dit ook de kenmerken die je had opgeschreven voordat je aan dit thema begon? Leg je antwoord uit.
5 Helden kunnen een voorbeeld voor anderen zijn. Is er iemand in dit thema die een voorbeeld voor jou is?
6 Is er een andere held die voor jou een voorbeeld is? Zo ja, leg je antwoord uit.

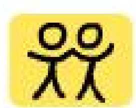
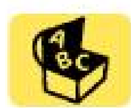
Opdracht
2

Taal

Je hebt een aantal dingen over taal geleerd, onder andere:
- open en gesloten vragen stellen en doorvragen;
- het verschil tussen spreektaal en schrijftaal;
- een interview afnemen;
- een interview uitwerken met een inleiding;
- een (zakelijke) e-mail schrijven.

1 Welk van deze dingen vind jij handig om te kunnen?
2 In welke situatie zou jij daar zelf iets aan kunnen hebben?
3 In welke situaties of beroepen is dat een belangrijke vaardigheid?

Opdracht
3

Woordenschat

Je hebt in dit thema een aantal woorden geleerd. Weet je ze nog? Download het woorddominospel en speel het met een klasgenoot.

Opdracht
4

Product

1 Je hebt mondelinge en schriftelijke vaardigheden geoefend. Wat gaat jou makkelijker af? **mondeling / schriftelijk**
2 Waarover ben je het *meest* tevreden? **de e-mail / het interview / het artikel**
3 Wat vind je daar goed aan?
4 Waarover ben je het *minst* tevreden? **de e-mail / het interview / het artikel**
5 Wat vind je daar niet goed aan?
6 De komende jaren ga je deze vaardigheid nog vaker oefenen. Bedenk welke stap je de volgende keer kunt zetten om hier beter in te worden.

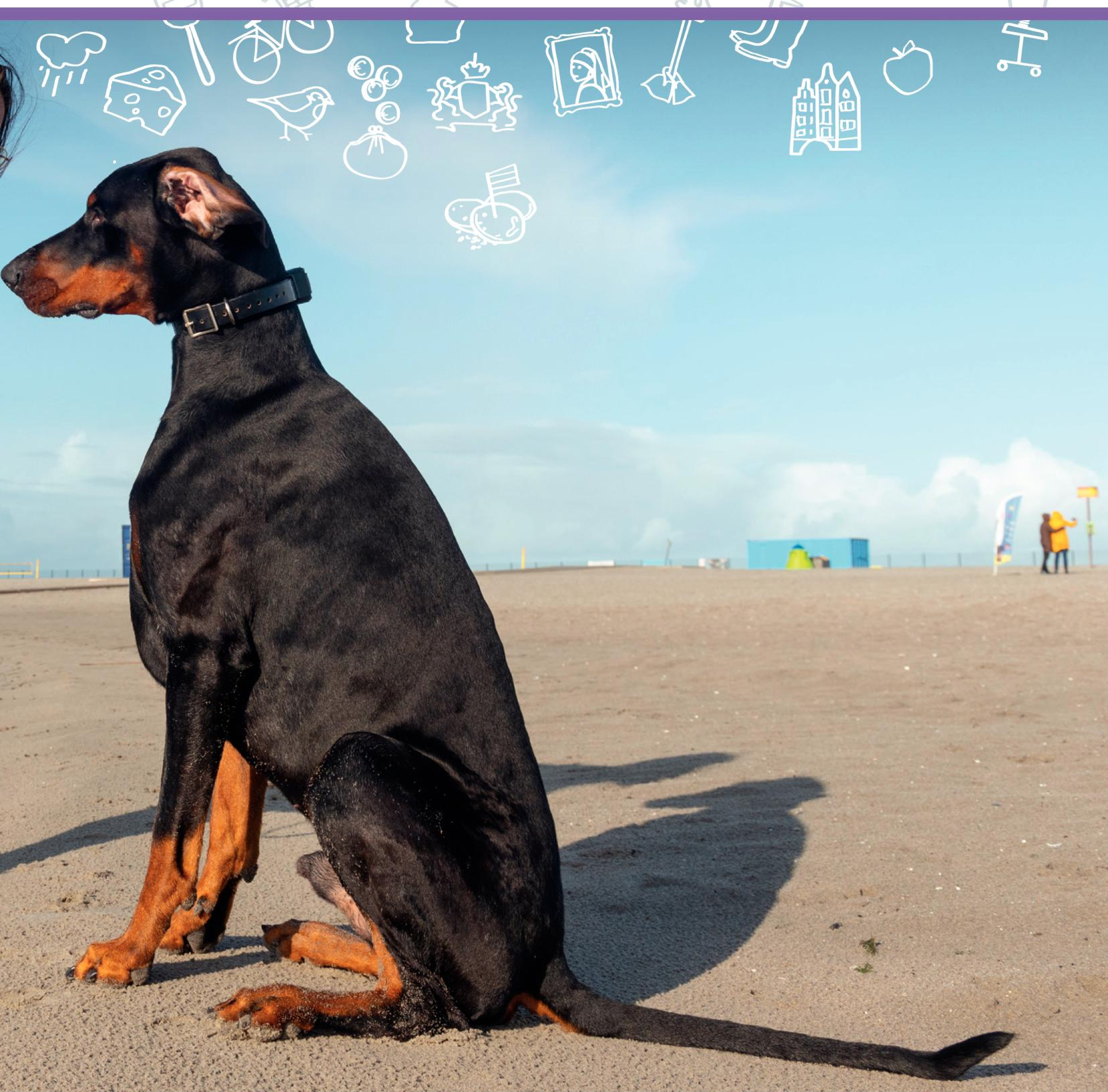
Ik kan/weet • kritisch terugkijken op een product dat ik gemaakt heb en uitleggen wat wel en niet goed is gegaan in de voorbereiding.

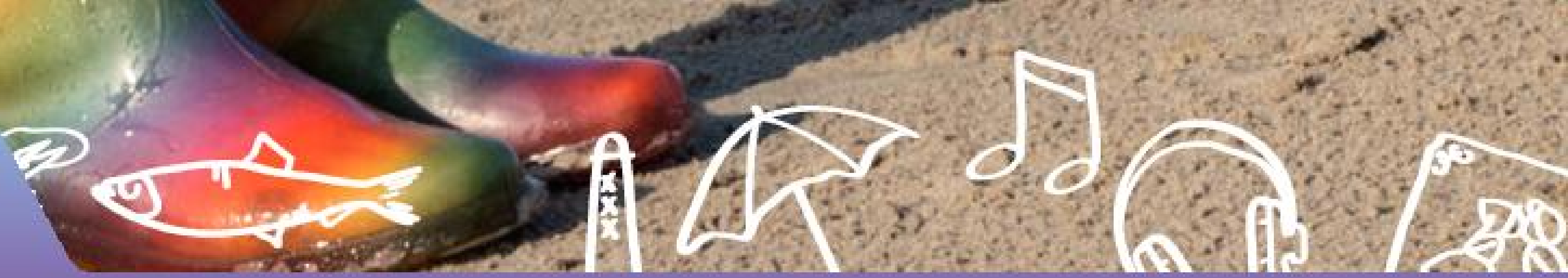
GRAMMATICA



Cursus 5

Zinsdelen (ZD) en Woordsoorten (WS)





§1 Werkwoord

Je leert
- werkwoorden herkennen.

Zie ook
- Grammatica § 2 Persoonsvorm

Theorie



video-uitleg

Werkwoord

Bekijk de volgende zin:
De artiesten hebben een luid applaus gekregen.
In deze zin staan twee **werkwoorden** (ww): *hebben* en *gekregen*. Het werkwoord is een **woordsoort**. In een zin staat altijd één en soms meer werkwoorden.

Een werkwoord zegt wat iets of iemand doet of wat iets of iemand overkomt.
Sommige werkwoorden hebben een onduidelijke betekenis: *hebben*, *kunnen*, *moeten*, *mogen*, *worden*, *zijn* of *zullen*.

Zo herken je een werkwoord
Werkwoorden kunnen van vorm veranderen. Bijvoorbeeld *krijgen: krijg, krijgt, krijgen, kreeg, kregen, gekregen*.

Opdracht **1**

1 Werk in tweetallen. Jullie krijgen twee minuten de tijd om zo veel mogelijk werkwoorden te noteren.
2 Tel na afloop de werkwoorden. Welk tweetal verzon de meeste?

Opdracht **2**

Maak de zinnen af. Noteer alleen een werkwoord.
1 Ik ben nu aan het ....
2 Ik moet vandaag nog ....
3 Ik wil vanavond graag ....

Opdracht **3**

1 Werk in tweetallen. Kies uit het rijtje hieronder een werkwoord. Maak dat werkwoord zonder woorden duidelijk aan je klasgenoot. Gebruik gebaren of doe het voor. Doe dit allebei twee keer. Kan je klasgenoot het werkwoord raden?
aanstaren – hebben – juichen – kunnen – lachen – moeten – mogen – nadenken – schrikken – verbazen – wachten – worden – zijn – zullen – zwemmen
2 Welke werkwoorden hierboven kun je niet voordoen of met gebaren uitleggen?

Opdracht **4**

Zoek de vorm die bij het werkwoord hoort. Maak de juiste combinaties.

verdwijnen	gevuld
verkopen	verdwenen
verven	verkocht
vliegen	verft
vullen	vloog



Opdracht
5

Lees de zin en geef antwoord op de vraag. Noteer steeds één woord.

1 Lars fietst in een kwartier naar het centrum van de stad.
Wat doet Lars? Hij ....
2 Op woensdag koopt mijn moeder groenten en fruit op de markt.
Wat doet mijn moeder? Zij ....
3 Boos gooide Tirza de deur achter zich dicht.
Wat deed Tirza? Zij ....
4 Als puppy sliep onze hond bij mij op de kamer.
Wat deed onze hond? Hij ....
5 Bekijk je antwoorden. Wat voor woordsoort zijn alle vier de antwoorden?

Opdracht
6

Onderstreep de werkwoorden. In elke zin staat er één.

1 De printer maakt ineens vreemde geluiden.
2 Bij de halfpipe zag ik Michiel met zijn nieuwe longboard.
3 Op de openingsdag van het sportcentrum kregen alle sporters een cadeautje.
4 Naar welke muzieksoort luister jij het liefst?

Opdracht
7

In de volgende zinnen staan twee werkwoorden. Eén ervan is onderstreept. Omcirkel het andere werkwoord.

1 Ik ben binnen vier maanden uit mijn nieuwe kleren gegroeid.
2 Op sociale media werden veel foto's geplaatst van schade door de storm.
3 Kylie is vrijdag naar een concert in de Ziggo Dome geweest.
4 Alle klanten kunnen vandaag advies krijgen van een bekende stylist.

Opdracht
8

In elk rijtje staat één woord dat **geen** werkwoord is. Onderstreep dat woord.

1 fietsen – fietspad – fietst – gefietst
2 gevoetbald – voetbalde – voetballen – voetballer
3 gesprek – gesproken – spreekt – spreken
4 verzenden – verzending – verzendt – verzonden

Opdracht
9

Onderstreep de werkwoorden in tekst 1. Kijk ook naar de titel. Het zijn er tien. Let op: soms staan er meer werkwoorden in één zin.

Tekst 1

Kleuter vindt noodnummer op speelgoed

Een 5-jarige jongen uit Engeland heeft zijn moeder gered. De kleuter vond zijn moeder bewusteloos op de grond. Hij belde snel het noodnummer. Hoe hij dat nummer wist? Hij keek op zijn speelgoedambulance! Na het telefoontje was de politie er snel. De moeder van het jongetje is naar het ziekenhuis gebracht.

Naar: ad.nl

Opdracht
10 

1 Bedenk en noteer een zin van ten minste zes woorden. Er moet één werkwoord in de zin staan.
2 Noteer nog een zin van ten minste zes woorden, maar nu met twee werkwoorden.
3 Werk in tweetallen. Lees elkaars zinnen en controleer of er in de eerste zin één werkwoord staat en in de tweede zin twee werkwoorden.

Ik kan/weet
- werkwoorden herkennen. 1F

§ 2 Persoonsvorm

Je leert	• de persoonsvorm van een zin vinden.
Je hebt afgerond	• Grammatica § 1 Werkwoord

Theorie



Persoonsvorm

In elke zin staan één of meer werkwoorden. Een van die werkwoorden is de **persoonsvorm** (pv).
Bekijk de volgende zin:
- *Christian wilde graag een scooter kopen.*
In deze zin staan twee werkwoorden: *wilde* en *kopen*. De persoonsvorm is *wilde*.

Zo vind je de persoonsvorm
Er zijn twee manieren om erachter te komen welk werkwoord de persoonsvorm is.
- Manier 1 – de vraagproef: Maak van de zin een *vraag*. Je moet precies dezelfde woorden gebruiken. Het eerste woord van die vraag is de persoonsvorm.

Wilde Christian graag een scooter kopen?
- Manier 2 – de tijdproef: Zet de zin in een *andere tijd*: maak van de tegenwoordige tijd de verleden tijd of andersom. Het werkwoord dat verandert, is de persoonsvorm.

Christian wil graag een scooter kopen.

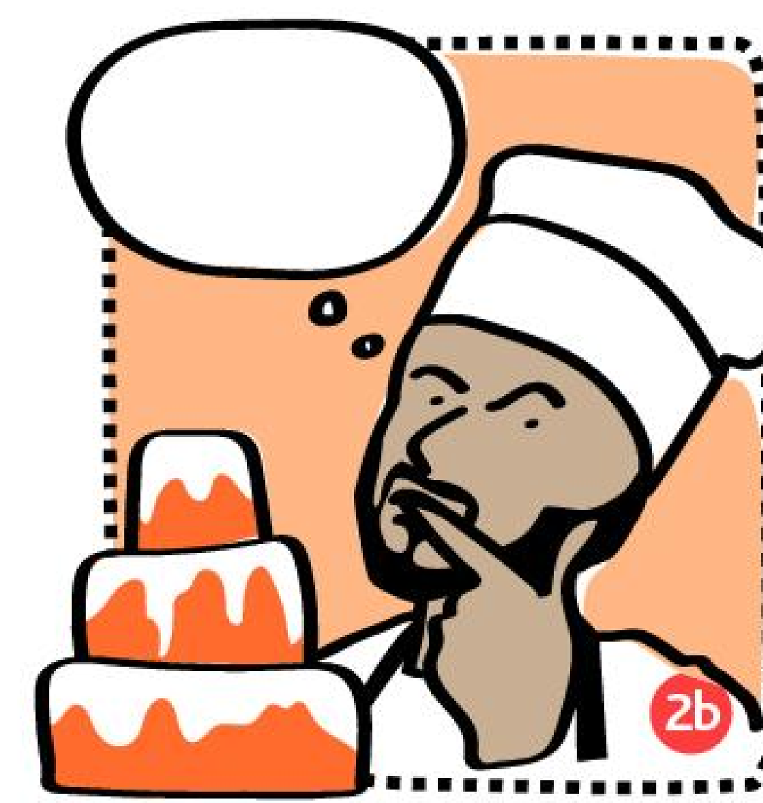
Opdracht
1

1. Bekijk de afbeeldingen 1a en 1b. Noteer de vraag die in de lege tekstballon van 1b moet staan. Let op: je moet precies dezelfde woorden gebruiken als in 1a.
2. Doe hetzelfde voor de afbeeldingen 2b, 3b en 4b. Gebruik de woorden uit 2a, 3a en 4a.
3. Onderstreep de persoonsvorm in de vier vragen die je genoteerd hebt.
4. Op welke plek in de zin staan de persoonsvormen?

















Opdracht
2

Zet de zin in een andere tijd. Noteer de nieuwe zin en onderstreep de persoonsvorm.

1 Ik hoorde je niet.
2 We gaan snel weg.
3 Kim kan goed uitleggen.
4 Dian had mij gebeld.

Opdracht
3

Gebruik (in je hoofd) de vraagproef of de tijdproef om in elke zin de persoonsvorm te vinden. Onderstreep de persoonsvorm in de zin.

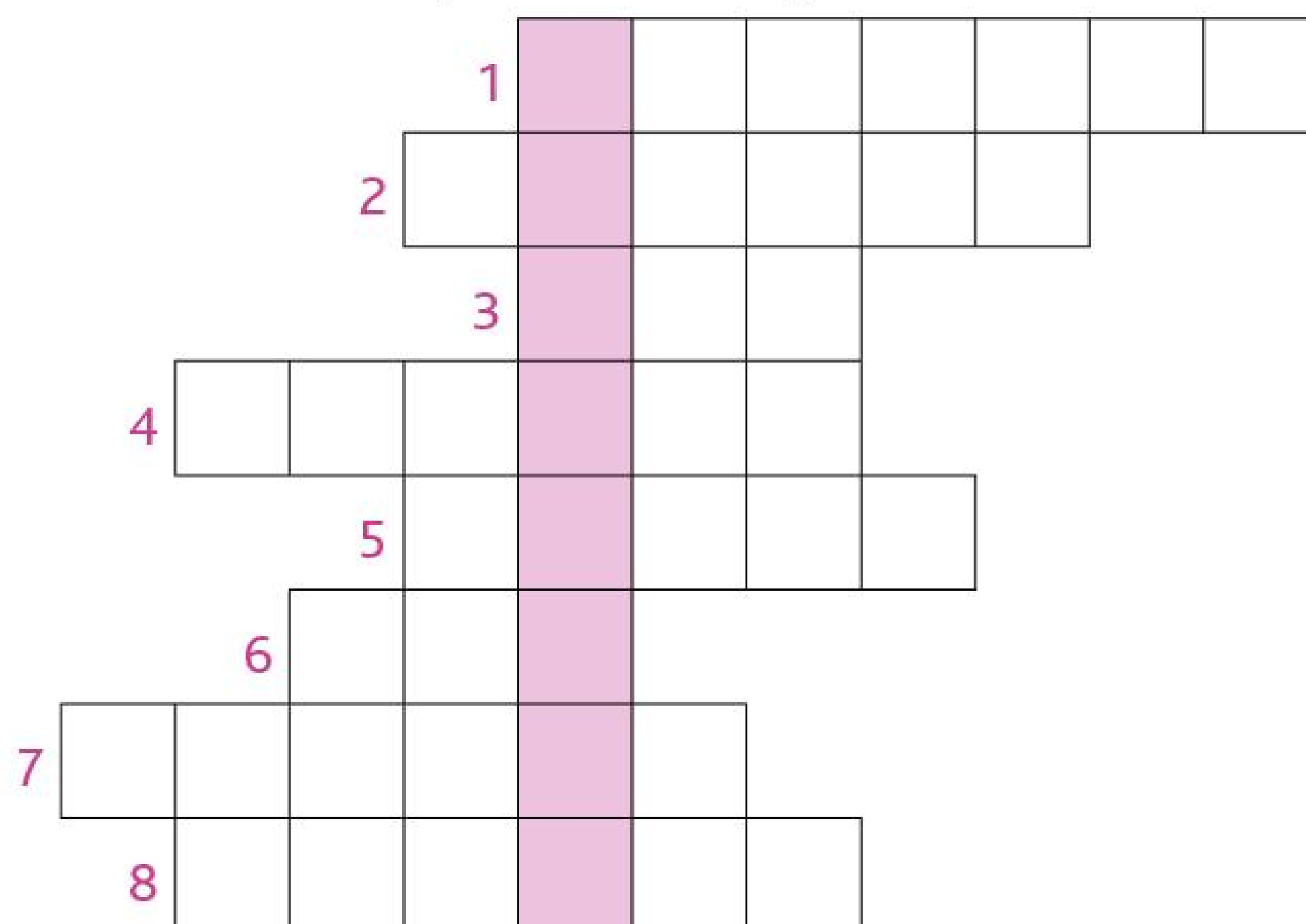
1 Ilse was als kind al gek op paarden.
2 De wedstrijd eindigde heel spannend via strafschoppen.
3 In een luxe hotel worden je koffers naar je kamer gebracht.
4 Vroeger hebben wij heel vaak gekampeerd.
5 Over deze film kun je uren napraten.
6 Zijn jullie wel eens in het Rijksmuseum geweest?

Opdracht
4

Maak de puzzel.

1 Vul overal de persoonsvorm van de zin in.
1 Buurman Bolhuis plaatst vandaag een dakraam.
2 Kunnen de meiden morgen die jurken passen?
3 Het zit in de zak van die jas.
4 Reizen jullie ouders zondag naar Spanje?
5 Ayana heeft veel geluk gehad.
6 Bas wil net zo'n kat als jij.
7 Hier worden steeds vaker wolven gezien.
8 Op de kermis klinkt overal geluid.

2 Welk werkwoord lees je in de roze vakjes van boven naar beneden?



Ik kan/weet
- de persoonsvorm van een zin vinden. 1F



§3 Lidwoord en zelfstandig naamwoord

Je leert
- lidwoorden en zelfstandige naamwoorden herkennen.

Je hebt afgerond
- Grammatica § 1 Werkwoord

Theorie



Lidwoord en zelfstandig naamwoord

Bekijk de volgende zin:
De kikker springt.
In deze zin staan naast een werkwoord nog twee woordsoorten: een lidwoord (*De*) en een zelfstandig naamwoord (*kikker*).

Er zijn drie **lidwoorden** (lw): *de*, *het* en *een*. Een lidwoord hoort altijd bij een zelfstandig naamwoord: *de toren – een toren*. Soms staat tussen het lidwoord en het zelfstandig naamwoord nog een ander woord: de *hoge* toren.

Zelfstandige naamwoorden (zn) zijn vaak woorden voor mensen, dieren, planten en dingen. Bijvoorbeeld: *sportleraar, leeuw, eikenboom, beker.*
Soms zijn zelfstandige naamwoorden lastiger te herkennen. Bijvoorbeeld: *idee, liefde*.
Namen zijn ook zelfstandige naamwoorden. Bijvoorbeeld: *Joey, Groningen, IJssel*.

Zo herken je een zelfstandig naamwoord
- Meestal kun je een zelfstandig naamwoord in het meervoud zetten.

Bijvoorbeeld: *sportleraar – sportleraren*; *beker – bekers*.
- Je kunt er vaak een verkleinwoord van maken.

Bijvoorbeeld: *leeuw – leeuwtje*; *idee – ideetje*.
- Voor de meeste zelfstandige naamwoorden kun je een lidwoord zetten.

Bijvoorbeeld: *een eikenboom*, *de liefde*, *het idee*.

Opdracht 1

Werk in tweetallen. Wat zou er op de lege plek in de zin kunnen staan? Noteer steeds drie passende zelfstandige naamwoorden.
1 De ... is open.
2 Het ... is goed.
3 Een ... is leuk.

Opdracht 2

Lees tekst 1.
1 Onderstreep de lidwoorden in tekst 1. Het zijn er negen.
2 Welke zelfstandige naamwoorden horen bij de lidwoorden die je hebt onderstreept? Omcirkel die negen zelfstandige naamwoorden in de tekst.
3 Eén keer staat er een woord tussen het lidwoord en het zelfstandig naamwoord. Welk woord is dat?
4 Er staan twee zelfstandige naamwoorden in de tekst, waar geen lidwoord voor staat. Welke twee woorden zijn dat?

Tekst 1

In Engeland is een vrouw uit een rijdende auto gevallen. De vrouw leunde op de snelweg uit het raam om een Snapchatvideo te maken. Ze had het idee dat dat wel kon, maar leunde te ver naar buiten en viel uit de wagen. Op Twitter werd het ongeluk bizar genoemd. Gelukkig raakte ze niet erg gewond.

Naar: rtlnieuws.nl

Opdracht 3

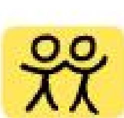
In de theorie staan drie manieren waarop je een zelfstandig naamwoord kunt herkennen. Die drie manieren staan in de tabel hieronder. Bekijk de tabel en de drie voorbeelden. Kies daarna in alle kolommen het juiste antwoord.

	Kun je het woord in het meervoud zetten?	**Kun je een verkleinwoord van het woord maken?**	**Kun je een lidwoord voor het woord zetten?**	**Dus: is het woord een zelfstandig naamwoord?**
tafel	*ja / nee*	*ja / nee*	*ja / nee*	*ja / nee*
leuk	*ja / nee*	*ja / nee*	*ja / nee*	*ja / nee*
brandweer	*ja / nee*	*ja / nee*	*ja / nee*	*ja / nee*
konijn	ja / nee	ja / nee	ja / nee	ja / nee
zonnebril	ja / nee	ja / nee	ja / nee	ja / nee
rood	ja / nee	ja / nee	ja / nee	ja / nee
informatie	ja / nee	ja / nee	ja / nee	ja / nee
schrijft	ja / nee	ja / nee	ja / nee	ja / nee
fietssleutel	ja / nee	ja / nee	ja / nee	ja / nee

Opdracht 4

In elk rijtje staat één zelfstandig naamwoord. Onderstreep dat woord.

1 stoffig – vol – zolder
2 artikel – lezen – schrijven
3 kok – koken – lekker
4 deze – zaterdag – zonnig
5 langzaam – oma – wandelt
6 bootje – groen – verven

Opdracht 5 

1 Werk in tweetallen. Noteer bij de afbeelding drie zinnen van ten minste vijf woorden. In elke zin moet ten minste één lidwoord, één zelfstandig naamwoord en één werkwoord staan.
2 Lees de zinnen van je klasgenoot en controleer of hij of zij het goed heeft gedaan.



Ik kan/weet
- lidwoorden en zelfstandige naamwoorden herkennen. 1F

§ 4 Onderwerp

Je leert
- het onderwerp van een zin vinden.

Je hebt afgerond
- Grammatica § 2 Persoonsvorm

Theorie



Onderwerp

Bekijk de volgende zin:
Tamar zingt in een musical.
In deze zin is *zingt* de persoonsvorm en *Tamar* het **onderwerp** (ow). Vaak is het onderwerp van de zin een persoon die iets doet. Het kan ook een dier of een ding zijn. Het onderwerp en de persoonsvorm horen bij elkaar.

Zo vind je het onderwerp
Tamar zingt in een musical.
1 Zoek de persoonsvorm (pv).
pv = zingt
2 Vraag: *wie* (of *wat*) + *persoonsvorm?*
Wie zingt?
3 Het antwoord op die vraag is het onderwerp.
ow = Tamar

Opdracht 1

Lees de volgende zinnen:
a Olaf leest vaak een verhaaltje voor aan zijn kleine zusje.
b De hele dag hebben vlinders rond de bloemen in onze tuin gefladderd.
c Tot diep in de nacht bekeek Aissa afleveringen van haar lievelingsserie.
d In de stad staan veel winkelpanden leeg.
e Oude kranten moet je in de papiercontainer gooien.

1 Noteer van elke zin de persoonsvorm.
2 Noteer voor elke zin de vraag die je moet stellen om het onderwerp te vinden.
3 Noteer van elke zin het onderwerp.

Opdracht 2

Onderstreep de persoonsvorm en omcirkel het onderwerp.
1 Mijn broer begint na de zomer aan een opleiding tot meubelmaker.
2 Op het festivalterrein stonden de bezoekers in de rij bij de foodtrucks.
3 Vrijdag gaat Rosa met haar bijbaantje als vakkenvuller beginnen.
4 Soms lijkt een uur veel langer te duren.
5 Die nieuwe bakker verkoopt heel lekkere appelflappen!
6 Tijdens de training heeft Marwan zijn enkel verzwikt.
7 Bij ons thuis is iedereen gek op spelletjes doen.
8 Na de storm lag de straat vol met takken en bladeren.

Opdracht
3

Bekijk de afbeeldingen. Noteer bij elke afbeelding een zin van ten minste vijf woorden. Onderstreep in jouw zinnen de persoonsvorm en omcirkel het onderwerp.







Opdracht
4

Maak met de woorden een zin. Begin elke zin met het onderwerp.

1 in het weekend / geeft / een feestje / Mehmet
2 kunnen / 25 jaar / goudvissen / worden
3 gekocht / gisteren / heeft / mijn vriendin / nieuwe kleren
4 veel mensen / hun dromen / nooit / onthouden
5 morgen / de nieuwe afleveringen / staan / online
6 de afspraken / je / vergeten / moet / niet

Opdracht
5

Onderstreep het onderwerp. Achter de zin staat tussen haakjes uit hoeveel woorden het onderwerp bestaat.

1 Niemand was op tijd bij de training. (1)
2 Elke ochtend staat de klusjesman al heel vroeg bij ons voor de deur. (2)
3 Volgens het weerbericht trekt die enorme regenbui precies langs ons heen. (3)
4 In het weekend hangen mijn vriend en ik het liefst de hele dag op de bank. (4)
5 De regels van die game zijn ook voor ervaren gamers moeilijk te begrijpen. (5)
6 Volgend jaar komt de beste zanger van de wereld eindelijk naar Nederland. (6)

Opdracht
6

Lees tekst 1. Onderstreep in de titel en alle negen zinnen het onderwerp.

Tekst 1

'Ik slaap maar vier uur'

Hugo Kennis is presentator en televisiekok. Hij slaapt slechts vier uur per nacht. Dat vertelde hij in een interview. Al sinds zijn vijftiende zijn korte nachten voor hem heel gewoon. Zijn vreemde slaapgewoonte is natuurlijk onderzocht via een slaaponderzoek. Uit dat onderzoek kwamen geen problemen naar voren. Artsen snappen er niets van. Voor de meeste mensen is een nachtrust van acht uur normaal. Weinig slaap zorgt bijna altijd voor gezondheidsproblemen.

Naar: nu.nl

Opdracht
7

In een zin horen het onderwerp en de persoonsvorm bij elkaar. Zoek in elke zin de persoonsvorm en kies daarna welk onderwerp juist is.

1 **De computerwinkel / De computerwinkels** hebben veel aanbiedingen.
2 Het liefst zou **mijn zusje / mijn zusjes** drie keer per dag douchen.
3 In de parkeergarage stonden 's nachts nog steeds **auto's / een auto**.
4 Met een pet en een grote zonnebril werden **de man / de mannen** niet herkend.
5 In de verbouwde kantine staat nu **een nieuwe bar / nieuwe tafels en stoelen**.
6 Op vakantie zag **ik / wij** een hert in het wild.

Ik kan/weet
- het onderwerp van een zin vinden. 1F

FORMULEREN








Cursus 6







§1 De- en het-woorden

Je leert
- bepalen of een zelfstandig naamwoord het lidwoord *de* of *het* krijgt.

Je hebt afgerond
- Grammatica § 3 Lidwoord en zelfstandig naamwoord

Theorie



De- en het-woorden

In het Nederlands bestaan er *de-woorden* en *het-woorden*: woorden met het lidwoord *de* en woorden met het lidwoord *het*. Meestal weet je wel of een woord een *de-woord* of een *het-woord* is. Als je het niet zeker weet, kun je het in een (online) woordenboek opzoeken.
Daar staat bijvoorbeeld:
computer, de (m) -s
verzameling, de (v) -en
onderzoek, het (o) -en

Opdracht
1

1. Kijk om je heen en noteer acht dingen die je ziet. Let op: noteer steeds één ding. Het mag geen naam zijn.
2. Bepaal nu of de acht woorden die je hebt opgeschreven een de-woord of een het-woord zijn. Als je het niet zeker weet, zoek het woord dan op in een (online) woordenboek. Noteer de acht woorden met het lidwoord *de* of *het* ervoor.

Opdracht
2

Verzin bij elk onderwerp twee de-woorden en twee het-woorden. Noteer de woorden met de lidwoorden ervoor.
1. iets wat je in een slaapkamer ziet
2. iets wat te maken heeft met zwemmen
3. iets wat op tafel staat tijdens het eten

Opdracht
3

Bekijk de afbeeldingen 1 tot en met 4 en lees de woorden. Elk woord past bij een van de vier afbeeldingen.
boosheid – dokter – gevecht – huilbui – lach – misselijkheid – plezier – ruzie – traan – verdriet – vrolijkheid – ziekenhuis
Noteer de nummers 1, 2, 3 en 4. Noteer daarachter de woorden die bij die afbeelding passen. Zet *de* of *het* voor de woorden. Als je het niet zeker weet, zoek het woord dan op.











Opdracht
4

1 Kies het juiste lidwoord.

enkelvoud	verkleinwoord	meervoud
de / het spel	**de / het** spelletje	**de / het** spellen
de / het brug	**de / het** bruggetje	**de / het** bruggen
de / het vaas	**de / het** vaasje	**de / het** vazen
de / het shirt	**de / het** shirtje	**de / het** shirts

2 Kijk goed naar je antwoorden bij vraag 1. Kies dan het juiste woord.
Een verkleinwoord is altijd een **de-woord / het-woord**.
Een woord in het meervoud is altijd een **de-woord / het-woord**.

Opdracht
5

Lees tekst 1. Noteer de tien onderstreepte woorden. Zet *de* of *het* voor de woorden.
Als je het niet zeker weet, zoek het woord dan op.

Tekst 1

Dure auto breekt records

Een bedrijf uit Japan heeft een nieuwe supersnelle auto ontwikkeld. De Aspark owl breekt alle snelheidsrecords en is ook nog eens elektrisch. Deze zes dingen maken de superauto zo speciaal.

(1) Op z'n hardst kan de auto ongeveer 400 kilometer per uur.

(2) De Aspark owl kan vooral heel erg snel optrekken: in twee seconden gaat-ie van nul naar honderd kilometer per uur. Gegarandeerd dat je bij een stoplicht iedereen eruit rijdt.

(3) Met een volle accu kan-ie wel 450 kilometer ver rijden. Een gemiddelde elektrische auto haalt ongeveer 200 kilometer.

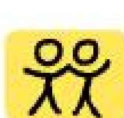
(4) De Aspark owl is bedacht in Japan, maar wordt gemaakt in Italië. In Milaan staat een fabriek die gespecialiseerd is in het maken van luxe sportwagens. Voorlopig worden er maar vijftig gemaakt. De eerste auto's zijn eind dit jaar klaar.



(5) Goedkoop is een Aspark zeker niet. Hij kost ruim 3 miljoen euro.

(6) De auto is elektrisch en gemaakt van superlichte materialen. Er passen twee personen in. De auto is minder geschikt voor heel lange mensen, want hij is maar 99 cm hoog. Wel handig om onder een slagboom door te rijden dus!

Naar: Nathalie Strijker, kidsweek.nl

Opdracht
6 

Werk in tweetallen.
1 Kijk om je heen en kies iets wat je klasgenoot kan zien vanaf zijn of haar plek. Het moet een de-woord zijn.
2 Zeg: 'Ik zie, ik zie wat jij niet ziet en het is een de-woord.' Je klasgenoot moet raden wat jij bedoelt. Hij of zij mag alleen vragen stellen waarop je *ja* of *nee* kunt antwoorden. In hoeveel vragen raadt je klasgenoot het woord?
3 Nu kiest je klasgenoot een de-woord. Hoeveel vragen had jij nodig?
4 Doe hetzelfde nog een keer, maar nu met het-woorden.

Ik kan/weet
- bepalen of een zelfstandig naamwoord het lidwoord *de* of *het* krijgt.



§2 Verwijswoorden

Je leert	• de verwijswoorden *deze*, *die*, *dit* en *dat* op de juiste manier gebruiken.
Je hebt afgerond	• Formuleren § 1 De- en het-woorden

Theorie

 *video-uitleg*

Verwijswoorden

De **verwijswoorden** *deze*, *die*, *dit* en *dat* wijzen terug naar iets wat eerder genoemd is.

Zo gebruik je *deze*, *die*, *dit* en *dat*

- Gebruik bij een de-woord *deze* en *die* (tip: de woorden *de*, *deze* en *die* eindigen allemaal op een -e):
  - *De bank, die wij al jaren hebben, is verkleurd door de zon.*
  - *Dionne heeft een nieuwe fiets. Die wil ik ook wel.*
  - *Bas heeft een oude kast opgeknapt en deze daarna verkocht op Marktplaats.*
- Gebruik bij een het-woord *dit* en *dat* (tip: de woorden *het*, *dit* en *dat* eindigen allemaal op een -t):
  - *Het cadeauwinkeltje, dat pas verbouwd is, ziet er heel gezellig uit.*
  - *De vader van Storm heeft een eigen bedrijf. Storm wil dat later overnemen.*
  - *Ik heb een lekker recept gevonden en ik ga dit vanavond gelijk maken.*

Je kunt *deze*, *die*, *dit* en *dat* ook gebruiken om iets aan te wijzen. Je gebruikt dan *deze* en *dit* voor iets wat dichtbij is en *die* en *dat* voor iets wat verder weg is.

- *Deze broek is het duurst, maar die broek zit lekkerder.*
- *In dit café kun je heerlijke salades eten en dat café serveert lekkere broodjes.*

Opdracht
1

In elke zin is het verwijswoord onderstreept. Omcirkel het woord waarnaar het verwijswoord verwijst.

1. Het is me nooit gelukt om de salade, die ik op vakantie at, thuis na te maken.
2. Morgen staat er een nieuwe aflevering online. Die ga ik dan meteen kijken!
3. Wil je het konijnenhok vandaag maken? Dat is nu al een week kapot.
4. In de kantine kocht Brahim een broodje, dat hij buiten opat.

Opdracht
2

1. Op afbeelding 1 zie je twee luchtballonnen. De rode is dichtbij en de gele is verder weg.
   Bekijk de afbeelding en kies de juiste woorden:
   Luchtballon is een **de-woord / het-woord**, dus je gebruikt **deze en die / dit en dat**.
   Het meisje zegt: '**Deze / Die / Dit / Dat** luchtballon is rood.'
   De jongen zegt: '**Deze / Die / Dit / Dat** luchtballon is geel.'
2. Op afbeelding 2 zie je twee stoplichten. Dichtbij staat het licht op groen en verder weg op rood.
   Bekijk de afbeelding en kies de juiste woorden:
   Stoplicht is een **de-woord / het-woord**, dus je gebruikt **deze en die / dit en dat**.
   Het meisje zegt: '**Deze / Die / Dit / Dat** stoplicht staat op groen.'
   De jongen zegt: '**Deze / Die / Dit / Dat** stoplicht staat op rood.'







Opdracht
3

Lees de eerste zin. Onderstreep dan het juiste verwijswoord in de tweede zin.

1 De trailer is goed. Als je **deze / dit** trailer gezien hebt, wil je gelijk naar de film!
2 Ik ken het meisje op de foto wel. **Dat / Die** meisje woont bij mij in de straat.
3 Aan de routebeschrijving op de site heb je niets. **Dat / Die** is echt niet duidelijk.
4 Het nieuwe liedje van Rihanna is echt goed. **Dat / Die** wordt zeker een hit!

Opdracht
4

In elke zin is het verwijswoord onderstreept. Is het juist of onjuist gebruikt?

1 Ashley zegt dat je deze boek echt moet lezen. **juist** / **onjuist**
2 Voor die aanbieding ren je direct naar de winkel! **juist** / **onjuist**
3 Wij gaan dit zomer helaas niet op vakantie. **juist** / **onjuist**
4 Aimée heeft een geweldig shirt aan. Dat wil ik ook wel hebben. **juist** / **onjuist**

Opdracht
5

Bekijk de afbeeldingen. Op een van de twee afbeeldingen staat een verkeerd verwijswoord. Noteer de juiste woorden:
Op afbeelding … is het verwijswoord … verkeerd gebruikt. Er moet staan: ….





Opdracht
6

Vul het juiste verwijswoord in. Kies uit: *deze* – *die* – *dit* – *dat*. Je mag elk woord maar één keer gebruiken.

1 In de vakantie, … maandag begint, ga ik elke dag uitslapen.
2 Heeft u … jurk hier ook in een andere kleur?
3 Renzo woont achter … gebouw daar verderop.
4 De dieven zijn binnengekomen door … raam hier.

Ik kan/weet	• de verwijswoorden *deze*, *die*, *dit* en *dat* op de juiste manier gebruiken. 15

SPELLING

Cursus 7

Werkwoorden



§1 Hoofdletters

Je leert	• hoofdletters op de juiste manier gebruiken.
Je hebt afgerond	• -

Theorie


video-uitleg

Hoofdletters

Je gebruikt **hoofdletters** om een tekst beter leesbaar te maken.

Zo gebruik je hoofdletters
Schrijf een hoofdletter
- aan het begin van elke zin: *In het weekend heb ik een muur in mijn slaapkamer blauw geverfd.*
- bij namen: *Noah, de Rivierenlaan, Hengelo, Walibi, Albert Heijn, Apple.*
- bij woorden die van namen afgeleid zijn: *Engelse drop, de Máximaschool.*

Opdracht
1

Lees tekst 1.
1. Onderstreep in tekst 1 de woorden met een hoofdletter. Kijk ook naar de titel. Het zijn 24 woorden.
2. Bekijk de onderstreepte woorden. Noteer de woorden die namen zijn.
3. Bekijk de onderstreepte woorden. Noteer de woorden die van een naam afgeleid zijn.
4. Een aantal van de onderstreepte woorden heb je niet genoteerd bij vraag 2 en 3. Waarom zijn die woorden met een hoofdletter geschreven?

Tekst 1

Herkenbare televisie

Brugklas is een Nederlandse televisieserie. In mei 2014 was de eerste aflevering te zien. Vanaf dat moment verscheen er elk jaar een nieuw seizoen.
In de serie wordt een groep leerlingen in het voortgezet onderwijs gevolgd. De afleveringen worden opgenomen op een middelbare school in Zaandam. Elke aflevering duurt ongeveer tien minuten. Er wordt gebruikgemaakt van *scripted reality*. Dat betekent dat het lijkt alsof alles waargebeurd is, maar de verhaallijn is bedacht en er wordt geacteerd. Bijzonder is wel dat de meeste acteurs in de serie geen toneelopleiding hebben gedaan.
Op basis van de televisieserie kwam er in 2019 een bioscoopfilm uit met in de hoofdrol brugklasser Nola. In hetzelfde jaar schreef Dick Bouqet een boek waarin het verhaal van de film wordt verteld. Daarnaast toerde theatergroep Terra in 2019 en 2020 met een



musicalversie door het land. In de musical wil brugklasser Max (hoe kan het ook anders) een hiphopmusical maken. Een televisieserie, film, boek en musical: *Brugklas* is dus wel een Hollands tienersucces te noemen!
televisieseries.nl

Opdracht
2

Werk in tweetallen.

1 Noteer bij elke afbeelding vier woorden die te maken hebben met de afbeelding. Het moeten woorden zijn die je met een hoofdletter schrijft.



2 Noteer vier woorden die met sport te maken hebben en die je met een hoofdletter schrijft.

3 Noteer vier woorden die met winkelen te maken hebben en die je met een hoofdletter schrijft.

Opdracht
3

1 Een van de drie woorden schrijf je met een hoofdletter. Onderstreep dat woord.

a bands – festival – pinkpop
b curaçao – eiland – zee
c grevelingenmeer – watersport – zout
d drogist – kruidvat – winkel
e aysu – meisje – vriendin
f adres – kloksteeg – straatnaam
g gelredome – stadion – voetbal
h hoofdstad – provincie – zwolle
i adidas – merk – sport

2 Noteer van alle onderstreepte woorden de laatste letter. Welk woord staat er nu?

3 Van welk land is het antwoord op vraag 2 afgeleid?

4 Moet je de antwoorden op vraag 2 en 3 allebei met een hoofdletter schrijven?

Opdracht
4

Lees de vragen en de voorbeeldantwoorden. Welke woorden schrijf je met een hoofdletter? Onderstreep steeds het juiste antwoord.

1 *Wie woont of wonen er bij jou in huis?*
Ik woon met mijn **moeder / Moeder** en mijn **zus / Zus**, die **anna / Anna** heet.

2 *Wat is je lievelingseten?*
Ik eet graag **italiaanse gerechten / Italiaanse gerechten**, zoals **lasagne / Lasagne**.

3 *Wat drink je graag?*
Ik drink graag **cola / Cola** en dan het liefst **pepsi / Pepsi**.

4 *Wat doe je voor sport?*
Ik doe aan **streetdance / Streetdance** bij de **dansschool style / Dansschool style / dansschool Style / Dansschool Style**.

5 *Naar wat voor muziek luister je?*
Ik luister veel naar **nederlandse rapnummers / Nederlandse rapnummers / nederlandse Rapnummers / Nederlandse Rapnummers**, zoals de nummers van **boef / Boef** en **ronnie flex / ronnie Flex / Ronnie flex / Ronnie Flex**.

Ik kan/weet

- hoofdletters in zinnen op de juiste manier gebruiken. 1F
- hoofdletters bij namen op de juiste manier gebruiken. 2F

§ 2 Leestekens: punt, uitroepteken, vraagteken

Je leert	• punten, uitroepteken en vraagtekens op de juiste manier gebruiken.
Je hebt afgerond	• Spelling § 1 Hoofdletters

Theorie



Leestekens: punt, uitroepteken, vraagteken

Je eindigt een zin met een **leesteken**: een punt, een vraagteken of een uitroepteken.

Zo gebruik je leestekens
- Gebruik een punt na een gewone zin: *Dian traint op maandag en woensdag.*
- Gebruik een vraagteken na een vraag: *Ken je de boeken van John Flanagan?*
- Gebruik een uitroepteken om een zin extra nadruk te geven: *Ik doe mee!*

Let op: gebruik nooit twee van deze leestekens na elkaar!

Opdracht
1

Lees tekst 1. De leestekens aan het eind van de zinnen zijn weggelaten. Noteer op de dertien lege plekken tien punten, één vraagteken en twee uitroeptekens.

Tekst 1

Het noorderlicht was weer heel goed te zien

De afgelopen dagen kwamen er op sociale media weer veel foto's en filmpjes voorbij van het noorderlicht …(**1**)… Iemand in Finland maakte de bijzondere foto bij deze tekst …(**2**)…
Het noorderlicht ziet eruit als een soort groene, paarse, rode en witte lampen die in de lucht schijnen …(**3**)… Het ontstaat wanneer elektrisch geladen deeltjes van de zon dicht bij de aarde komen …(**4**)… Vooral de groene kleur is vaak duidelijk te zien …(**5**)…
Je kunt het licht alleen zien als het donker of schemerig is …(**6**)… Daarom komt het in de zomer ook amper voor …(**7**)…
Het licht was zo fel, dat zelfs mensen in Nederland het een heel klein beetje konden zien …(**8**)… Dat gebeurt bijna nooit …(**9**)… In delen van Canada en Finland is dat wel anders …(**10**)… In de herfst en winter is het in sommige delen van die landen vrijwel altijd zichtbaar …(**11**)…



Zou jij het noorderlicht een keer willen zien …(**12**)… We zijn benieuwd naar jullie reacties …(**13**)…

Naar: jeugdjournaal.nl

Opdracht
2

Lees tekst 2. Het zijn reacties op de vraag die aan het eind van tekst 1 gesteld is. In de reacties zijn de hoofdletters en de leestekens weggelaten. Neem de zinnen over en plaats hoofdletters en leestekens.

Tekst 2



Davina Vandaag, 15:26
ik zou het echt super vinden
Beantwoorden



Luckyluuk Vandaag, 10:43
wij wilden dit zien toen we in lapland waren dat is niet gelukt dat was stom
Beantwoorden



Coolegast 1 dag geleden
mijn oma woont in noorwegen ik heb het daar al vaak gezien
Beantwoorden



Morris 1 dag geleden
ik hoef het niet te zien lijkt het niet gewoon op een lichtshow
Beantwoorden

Opdracht
3

Bekijk de afbeelding. De drie mensen zeggen hetzelfde, maar bedoelen steeds net iets anders. Welke tekstballon eindigt met een punt, een uitroepteken of een vraagteken? Je mag elk leesteken maar één keer kiezen.



Opdracht
4 

1 Schrijf een kort tekstje over jezelf. Schrijf de tekst alsof het een interview is. Noteer de volgende vijf vragen en zet daaronder steeds jouw antwoord:
1 Hoe heet je? 2 Waar woon je? 3 Op welke school zit je? 4 Hoe heten je vrienden? 5 Wat doe je graag in je vrije tijd?
2 Ruil je tekst met die van een klasgenoot. Controleer of hoofdletters juist gebruikt zijn en of zinnen eindigen met een punt, uitroepteken of vraagteken. Twijfel je ergens aan? Vraag dan hulp aan je docent.

Ik kan/weet
- punten, uitroeptekens en vraagtekens op de juiste manier gebruiken. 1F

§ 3 Laatste letter -d of -t

Je leert	• woorden spellen die eindigen op een -d of een -t.
Je hebt afgerond	• -

Theorie



Laatste letter -d of -t

Sommige woorden eindigen op een t-klank.
Zo'n woord schrijf je
- soms met een -t: *olifant, kort*.
- soms met een -d: *paard, kind*.

Door de **verlengproef** weet je welke letter je moet gebruiken.

Zo werkt de verlengproef
Maak het woord langer door er *-e*, *-en* of *-eren* achter te zetten.
- Hoor je een -t? Schrijf dan een -t aan het eind:
  - *olifanten → oli fant*
  - *korte → kort*
- Hoor je een -d? Schrijf dan een -d aan het eind:
  - *paarden → paard*
  - *kinderen → kind*

Let op: deze manier werkt niet als het woord een persoonsvorm is. Dan moet je andere regels gebruiken. Die leer je in de paragrafen *Werkwoordspelling*.

Opdracht
1

Bekijk de afbeelding. Noteer de woorden die bij de nummers horen. Het zijn allemaal woorden die eindigen op een -d of een -t.



Opdracht
2

De woorden in de tabel rijmen, maar je schrijft ze niet allemaal met dezelfde eindletter. Noteer de juiste eindletters.

staar...	klan...	zui...
zwaar...	man...	flui...
haar...	kran...	spui...
taar...	bran...	hui...

Opdracht
3

Sommige woorden kun je met een -d én met een -t aan het eind schrijven. Ze hebben dan wel een andere betekenis. Kies in elke zin het juiste woord.

1 In geval van **nood / noot** moet je 112 bellen. — Boyd zingt geen **nood / noot** vals.
2 Doe een jas aan, **wand / want** het is koud. — Er hangen lijstjes aan de **wand / want**.
3 Jip deed op Marktplaats een **bod / bot** op strips. — Onze hond krijgt een **bod / bot**.
4 Ssst! Niet zo **hard / hart** praten! — Een **hard / hart** is het teken voor liefde.

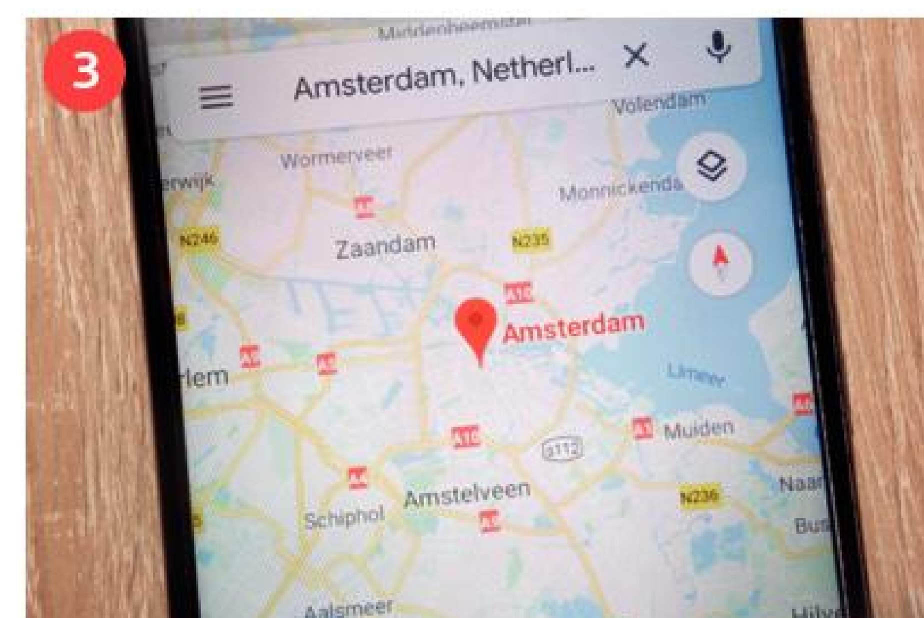
Opdracht
4

Bekijk de afbeeldingen en de rijtjes met woorden.
1 Welke afbeelding past bij welke woorden? Noteer voor elk rijtje het juiste nummer.
2 Noteer op de puntjes in de woorden een -d of een -t.
Tip: splits de woorden, zodat je de verlengproef kunt gebruiken bij het eerste stukje.
Bijvoorbeeld: in het woord *tekstbericht* zit twee keer een -t, want het is *teksten* en *berichten*.

a Afbeelding ...: ein...pun... / lan...kaar... / hoof...sta....
b Afbeelding ...: vech...spor... / wedstrij...ma... / voe...fou....
c Afbeelding ...: fees...avon... / stran...ten... / concer...kaar....







Opdracht
5

1 Noteer achter de twaalf woorden de juiste eindletter (-d of -t).

wach...	kuns...	automaa...
mun...	tij...	gebi...
straa...	gel...	soor...
be...	woor...	schrif...

2 Je kunt nieuwe woorden maken met de woorden uit rij 1 en 2 én met de woorden uit rij 2 en 3. Maak de juiste combinaties door lijnen te trekken. Bijvoorbeeld: met de woorden *eind*, *feest* en *lied* maak je *eindfeest* en *feestlied*.

Ik kan/weet
- bepalen of ik aan het einde van een woord (geen werkwoord) een -d of een -t moet schrijven. 1F

§ 4 Meervouden

Je leert	• meervouden spellen.
Je hebt afgerond	• -

Theorie


video-uitleg

Meervouden

Als er van iets één is, noem je dat enkelvoud. Als er van iets meer dan één is, noem je dat meervoud.

Zo maak je een meervoud
Een meervoud maak je meestal door -en of -s achter het woord te zetten:
vriend → *vrienden*; *krant* → *kranten*; *tafel* → *tafels*; *wielrenner* → *wielrenners*.

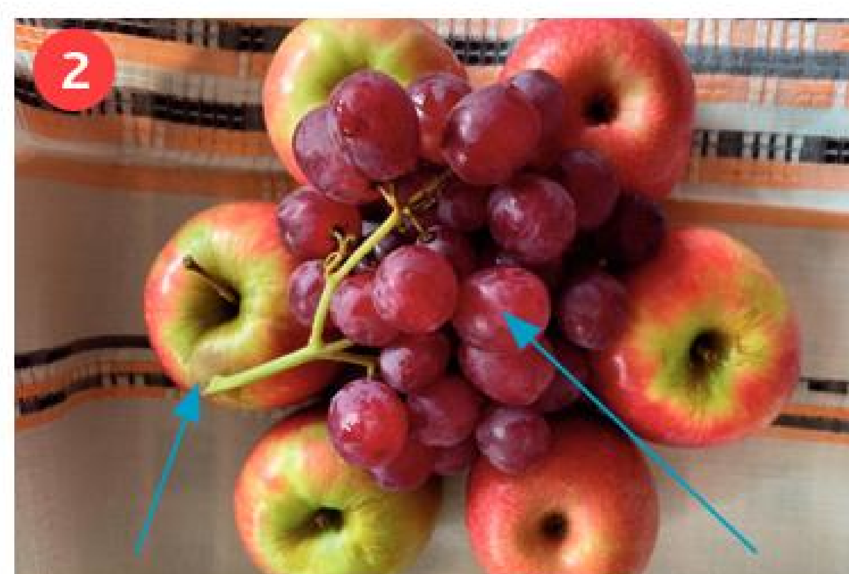
Let op: soms moet je daarnaast nog
- een *-f* in een *-v* veranderen
  - *brief* → *brieven*; *duif* → *duiven*
- een *-s* in een *-z* veranderen
  - *gans* → *ganzen*; *paleis* → *paleizen*
- de laatste letter (medeklinker) verdubbelen
  - *jas* → *jassen*; *pit* → *pitten*
- een *a*, *e*, *o* of *u* (klinker) weghalen
  - *muur* → *muren*; *heer* → *heren*

Gebruik bij twijfel een (online) woordenboek.

Opdracht
1

1 Bekijk de afbeeldingen. Noteer elk aangewezen woord in het enkelvoud en in het meervoud.

1

2

3


2 Hoe heb je de meervoudsvormen in vraag 1 gemaakt? Maak de juiste combinaties.

alleen -en erachter	afbeelding 1	alleen -s erachter
-en erachter en -f in -v veranderen	afbeelding 2	-en erachter en letter weghalen
-en erachter en -s in -z veranderen	afbeelding 3	-en erachter en letter verdubbelen



Opdracht
2

Noteer het meervoud van de volgende woorden achter de juiste manier.
adres – avond – bedrijf – beroep – dief – golf – kasteel – laars – mening – neus – plan – reis – ruzie – stem – telefoon – uur – verhaal – vraagteken

alleen -s erachter	hotel hotels			
alleen -en erachter	wiel wielen			
-en erachter en -f in -v veranderen	wolf wolven			
-en erachter en -s in -z veranderen	reus reuzen			
-en erachter en letter weghalen	boot boten			
-en erachter en letter verdubbelen	kip kippen			

Opdracht
3

Lees tekst 1.

1 Lees de oude woorden hieronder. Hoe schrijf je ze nu?
a Middeleeuwen: één scoe en twee scoen. Nu: één … en twee ….
b Middeleeuwen: één tee en twee teen. Nu: één … en twee ….

2 Aan het eind van de tekst staan drie foute voorbeelden. Maak ze goed.
a Fout: één veul en twee veulen. Goed : één … en twee ….
b Fout: één keuk en twee keuken. Goed: één … en twee ….
c Fout: één waap en twee wapen. Goed: één … en twee ….

Tekst 1

Waarom eieren vroeger geen eieren waren

Een schoen heette in de Middeleeuwen een scoe.
Twee schoenen waren twee scoen.
Op den duur klonk het meervoud scoen als een enkelvoud.
Toen ontstond er een nieuw meervoud, schoenen, want op één schoen kun je niet lopen.
De mensen uit de Middeleeuwen zouden vreemd opkijken als ze je hoorden zeggen: ‘Ik heb twee schoenen aan.’
Voor hen zou het klinken alsof je zei: ‘Ik heb twee schoenenen aan.’
Hetzelfde is gebeurd met penen en tenen en eieren.
Het was: ‘één pee, twee peen. Eén tee, twee teen. Eén ei, twee eier.’
Een raaf heette vroeger een raven. Daar denken we niet meer aan. We zeggen nu: één raaf, twee raven. Toch zeggen we niet: één veul, twee veulen. Eén keuk, twee keuken. Eén waap, twee wapen.

Joke van Leeuwen, Waarom een buitenboordmotor eenzaam is. Stichting Ons Erfdeel in samenwerking met Nederlandse Taalunie, Menen 2015

Ik kan/weet
- het verschil tussen enkelvoud en meervoud. 1F
- meervouden op -en en -s spellen. 1F

§ 5 Verkleinwoorden

Je leert	• verkleinwoorden spellen.
Je hebt afgerond	• Grammatica § 3 Lidwoord en zelfstandig naamwoord

Theorie



Verkleinwoorden

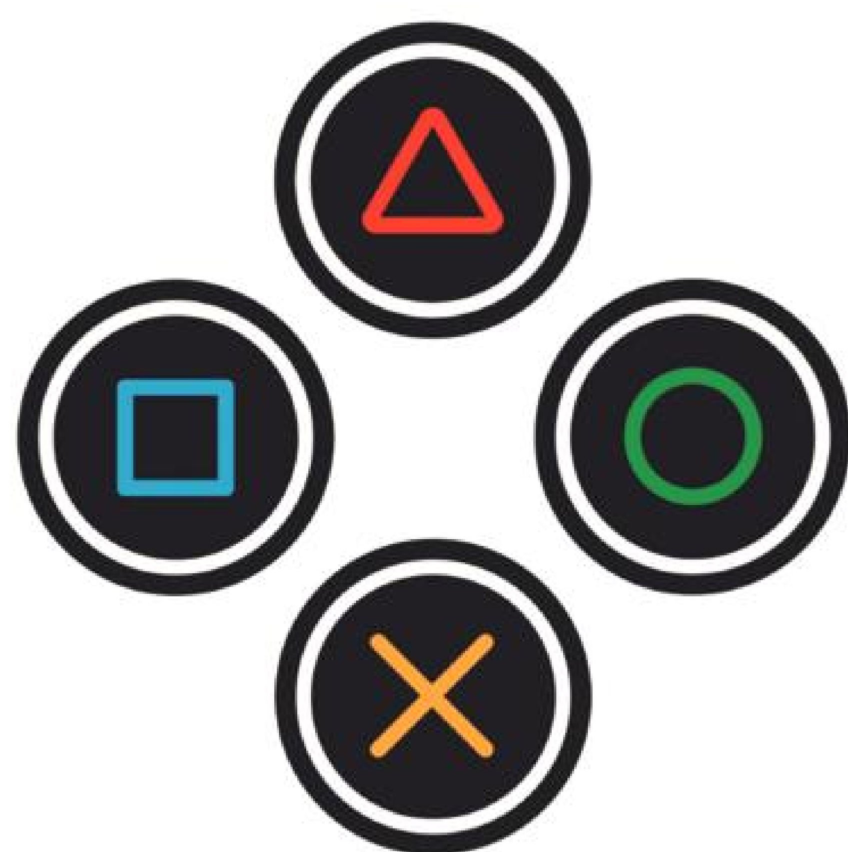
Van zelfstandige naamwoorden kun je verkleinwoorden maken.
Een verkleinwoord maak je meestal door *-je* achter het woord te zetten:
haak → *haakje*; *rups* → *rupsje*.
Soms moet je andere letters toevoegen om het goed te laten klinken,
zoals -***p****je*; -***t****je*; of -***et****je*:
- *arm* → *arm****p****je*; *duim* → *duim****p****je*
- *tuin* → *tuin****t****je*; *uur* → *uur****t****je*
- *wandeling* → *wandeling****et****je*; *tang* → *tang****et****je*

Als het zelfstandig naamwoord eindigt op *-ng*, moet je soms *-g* vervangen door *-k*:
koning → *koninkje; vergoeding* → *vergoedinkje.*

Gebruik bij twijfel een (online) woordenboek.

Opdracht
1

Bekijk de afbeelding. Noteer het verkleinwoord van de vier gekleurde vormen.



Opdracht
2

Noteer van elk woord het verkleinwoord. Volg het voorbeeld.

1 arm – armpje
a film
b scherm

2 tuin – tuintje
a puzzel
b konijn

3 wandeling – wandelingetje
a ding
b ring

4 koning – koninkje
a ketting
b buiging

Opdracht
3

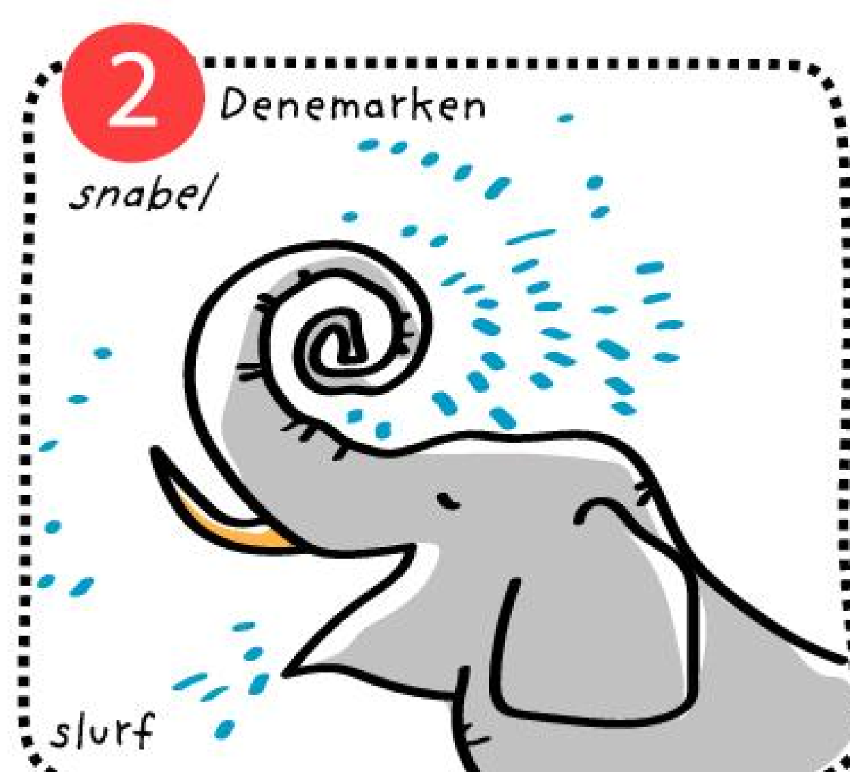
Noteer van elk woord het verkleinwoord.

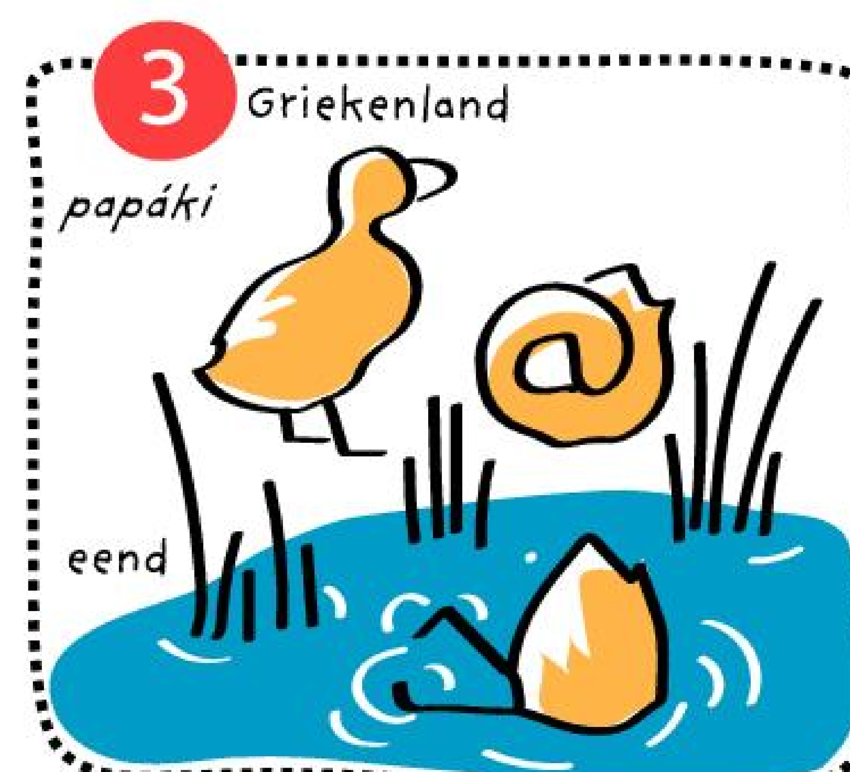
1 woord
2 winkel
3 botsing
4 raam
5 slang
6 shirt
7 probleem
8 papier
9 sprong

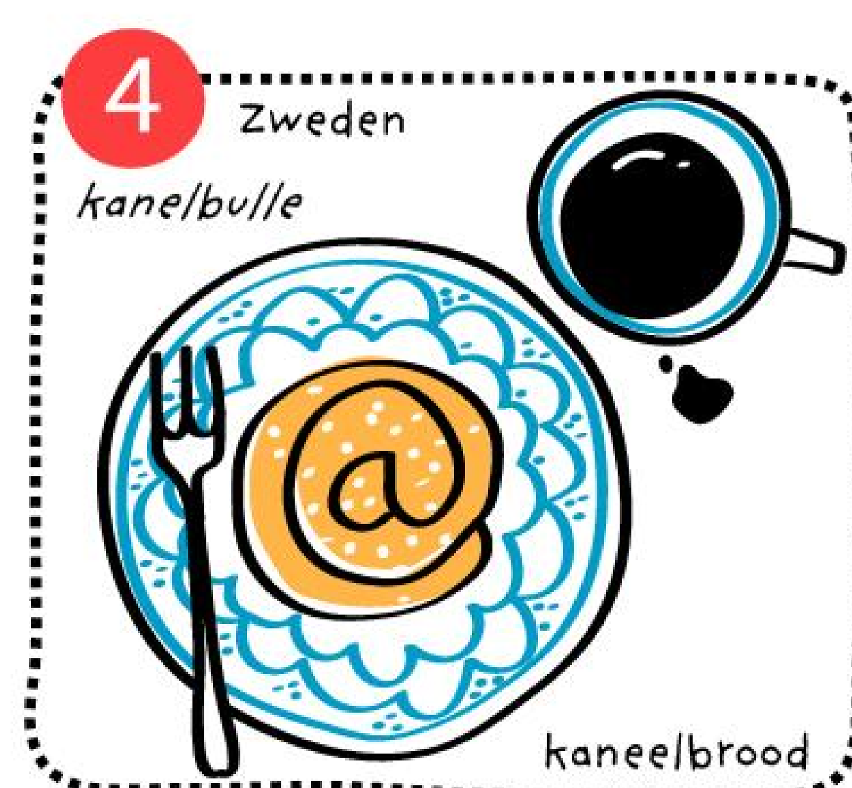
Opdracht
4

1 Hoe noem je het teken @ in het Nederlands?
2 Is het Nederlandse woord voor @ een verkleinwoord?
3 In andere talen gebruiken ze andere woorden voor het teken @. Bekijk de afbeeldingen en noteer het juiste verkleinwoord.













Opdracht
5

Noteer van elk verkleinwoord het zelfstandig naamwoord waarvan het gemaakt is. Kijk goed naar de voorbeelden. De verkleinwoorden lijken op elkaar, maar zijn niet op dezelfde manier gemaakt.

oortje – oor **hartje – hart**	**koninkje – koning** **bankje – bank**	**vormpje – vorm** **kampje – kamp**
haartje –	aanbiedinkje –	lampje –
staartje –	plankje –	pompje –
kaartje –	woninkje –	riempje –
jaartje –	linkje –	geheimpje –

Opdracht
6

Sommige woorden bestaan alleen als verkleinwoord, zoals *sprookje*. Het woord *sprook* bestaat niet. Lees de zinnen. In elke zin staan twee woorden die niet kloppen. Noteer van elk woord de juiste vorm.

1 Het meis speelde verstopper met haar vriendin.
2 In de voortuin maakte oma een praat met de buurvrouw, terwijl ze een ijs at.
3 Mijn ouders organiseerden een eten met een heerlijk toet aan het eind.
4 In de vakantie hadden we een leuk uit voor weinig geld. Het was echt een koop!

Ik kan/weet
- verkleinwoorden spellen. 1F

§ 8 Persoonsvorm tegenwoordige tijd

Je leert	• de persoonsvorm in de tegenwoordige tijd spellen.
Je hebt afgerond	• Grammatica § 1, 2 en 4

Theorie


video-uitleg

Persoonsvorm tegenwoordige tijd

Een werkwoord heeft verschillende vormen. Een daarvan is de **persoonsvorm tegenwoordige tijd**. Bij de spelling van die persoonsvorm ga je uit van de ik-vorm.

Zo vind je de ik-vorm
De ik-vorm is het woord dat in de tegenwoordige tijd achter *ik* komt te staan.

kijken → kijk	dromen → droom	blijven → blijf
vinden → vind	zeggen → zeg	kiezen → kies

Zo schrijf je de persoonsvorm in de tegenwoordige tijd

		kijken	**vinden**	**dromen**
enkelvoud	ik-vorm	ik kijk	ik vind	ik droom
		kijk jij?	vind jij?	droom jij?
	ik-vorm + t	jij kijk**t**	jij vind**t**	jij droom**t**
		hij/zij kijk**t**	hij/zij vind**t**	hij/zij droom**t**
meervoud	hele werkwoord	wij kijken	wij vinden	wij dromen
		jullie kijken	jullie vinden	jullie dromen
		zij/ze kijken	zij/ze vinden	zij/ze dromen

Het schema werkwoordspelling vind je bij *Handig!*.

Opdracht
1

Noteer de ik-vorm van het werkwoord. Volg het voorbeeld.

kijken – kijk	**dromen – droom**	**zeggen – zeg**	**blijven – blijf**	**kiezen – kies**
oefenen –	praten –	bellen –	schrijven –	verhuizen –
gooien –	lenen –	verzinnen –	proeven –	bewijzen –
worden –	sturen –	pakken –	durven –	reizen –



Opdracht
2

Vul het schema in met de juiste persoonsvormen in de tegenwoordige tijd.

tekenen	**antwoorden**	**hoesten**
ik …	ik …	ik …
… jij?	… jij?	… jij?
jij …	jij …	jij …
hij/zij …	hij/zij …	hij/zij …
wij …	wij …	wij …
jullie …	jullie …	jullie …
zij/ze …	zij/ze …	zij/ze …

Opdracht
3

Noteer de juiste persoonsvorm in de tegenwoordige tijd van het werkwoord dat voor de zin staat.

1 huilen Ik … snel bij zielige films.
2 wassen Hoe vaak … jij je haren?
3 printen Jij … morgen het verslag.
4 niezen Aron … drie keer achter elkaar.
5 verven Chrissy … haar kamer.
6 genieten Wij … van het mooie weer.
7 geloven Jullie … dat toch niet echt?
8 rijden De ouders … naar de uitwedstrijd.

Opdracht
4

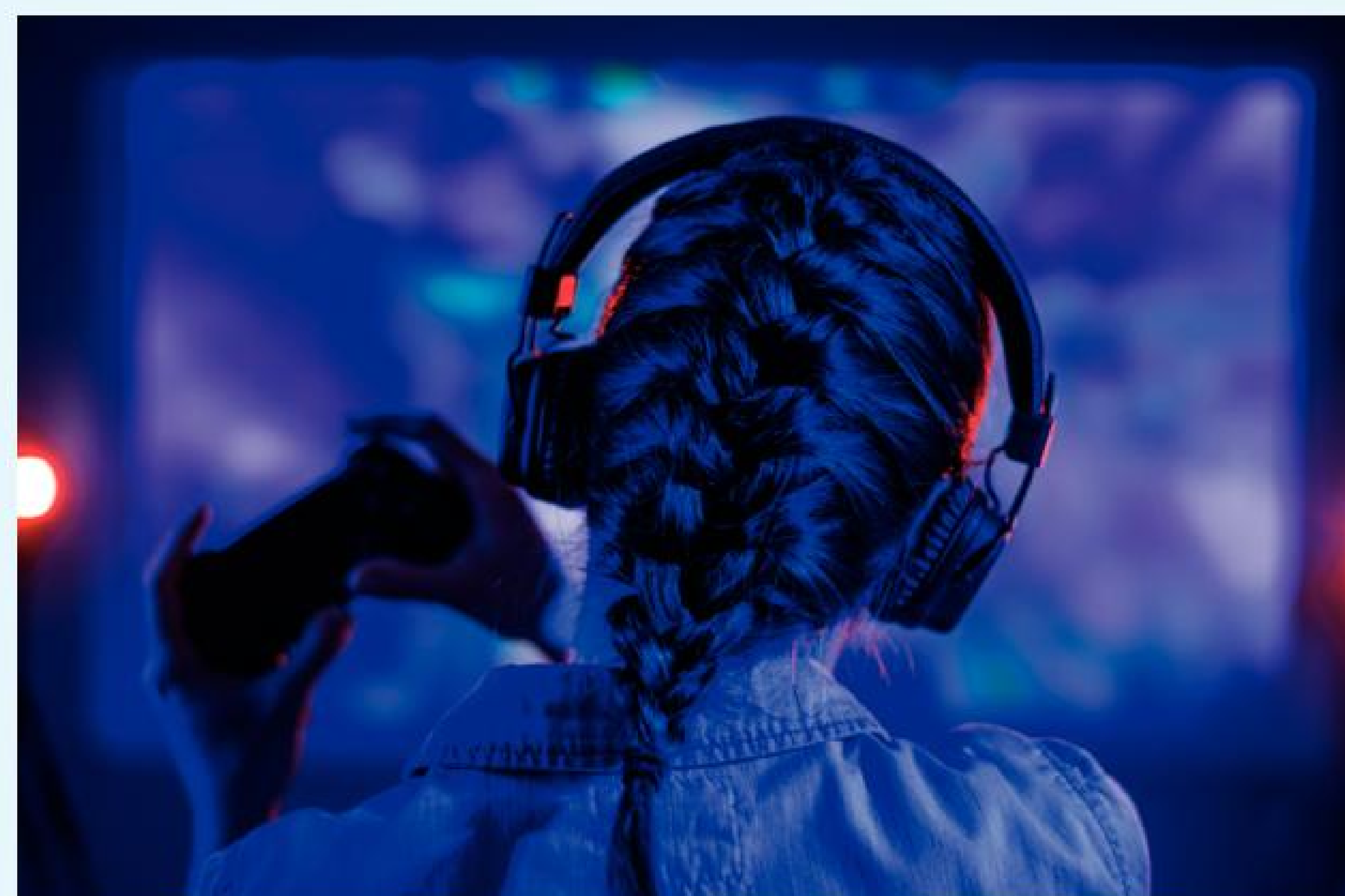
Noteer de juiste persoonsvormen in de tegenwoordige tijd.

Voordelen en nadelen van gamen

Veel tieners … (vinden) games leuk.
Veel ouders … (maken) zich er zorgen over.
… (spelen) jij veel games?

Voordelen
Hieronder … (vertellen) ik je over de voordelen.
Je … (krijgen) ruimtelijk inzicht.
Je … (leren) samenwerken in teams.
Je … (hoeven) je huis niet uit.
Je … (worden) goed in dingen oplossen.
Je … (verbeteren) je reactievermogen.
Je … (beleven) bijzondere dingen.
Je … (verliezen) soms. Dat is goed om mee te maken.

Nadelen
Hieronder … (wijzen) ik je op de nadelen.
Je … (zitten) misschien te veel stil.
Je … (raken) misschien verslaafd.



Je … (slapen) misschien slechter.
Je … (houden) misschien geen tijd over voor andere dingen.
Je … (geven) online misschien veel geld uit.
Je … (ontmoeten) online misschien verkeerde mensen.

Ik kan/weet
- de persoonsvorm in de tegenwoordige tijd spellen. 1S

§ 9 Sterke en zwakke werkwoorden

Je leert
- sterke en zwakke werkwoorden herkennen.

Je hebt afgerond
- Grammatica § 1 Werkwoord

Theorie


video-uitleg

Sterke en zwakke werkwoorden

Er zijn sterke en zwakke werkwoorden. Om werkwoorden goed te kunnen spellen, moet je weten wat het verschil is tussen beide soorten.

Sterke werkwoorden veranderen in de verleden tijd van klank:
lopen → *liepen*; *ruiken* → *roken*; *zoeken* → *zochten*.

Zwakke werkwoorden veranderen in de verleden tijd niet van klank:
hopen → *hoopten*; *praten* → *praatten*; *spelen* → *speelden; luisteren* → *luisterden*.

Gebruik bij twijfel een (online) woordenboek.

Het schema werkwoordspelling vind je bij *Handig!*.

Opdracht 1

Lees de zinnen en kies het juiste antwoord.

1	Ik *geef* een cadeau.	Ik *gaf* een cadeau.	Het werkwoord *geven* is **sterk / zwak**.
2	Ik *verzin* een plan.	Ik *verzon* een plan.	Het werkwoord *verzinnen* is **sterk / zwak**.
3	Ik *ren* heel hard.	Ik *rende* heel hard.	Het werkwoord *rennen* is **sterk / zwak**.
4	Ik *kook* een ei.	Ik *kookte* een ei.	Het werkwoord *koken* is **sterk / zwak**.
5	Ik *lees* een boek.	Ik *las* een boek.	Het werkwoord *lezen* is **sterk / zwak**.
6	Ik *fiets* naar school.	Ik *fietste* naar school.	Het werkwoord *fietsen* is **sterk / zwak**.

Opdracht 2

1 De werkwoorden *hopen*, *kopen* en *lopen* rijmen, maar niet in de verleden tijd. Kies de juiste vorm. Gebruik bij twijfel een (online) woordenboek.
- *a* De verleden tijd van *hij hoopt* is *hij* **hiep / hocht / hoopte**.
- *b* De verleden tijd van *hij koopt* is *hij* **kiep / kocht / koopte**.
- *c* De verleden tijd van *hij loopt* is *hij* **liep / locht / loopte**.

2 De werkwoorden *kiezen*, *niezen* en *vriezen* rijmen, maar niet in de verleden tijd. Kies de juiste vorm.
- *a* De verleden tijd van *hij kiest* is *hij* **kiesde / koor / koos**.
- *b* De verleden tijd van *hij niest* is *hij* **niesde / noor / noos**.
- *c* De verleden tijd van *het vriest* is *het* **vriesde / vroor / vroos**.

3 De werkwoorden *eten*, *weten* en *zweten* rijmen, maar niet in de verleden tijd. Kies de juiste vorm.
- *a* De verleden tijd van *zij eet* is *zij* **at / eette / ist**.
- *b* De verleden tijd van *zij weet* is *zij* **wat / weette / wist**.
- *c* De verleden tijd van *zij zweet* is *zij* **zwat / zweette / zwist**.

Opdracht
3

Kijk nog eens goed naar je antwoorden in opdracht 2. Wat voor soort werkwoorden zijn de werkwoorden van opdracht 2? Kies steeds uit: sterk en zwak.

hopen	**sterk / zwak**
kopen	**sterk / zwak**
lopen	**sterk / zwak**
kiezen	**sterk / zwak**
niezen	**sterk / zwak**
vriezen	**sterk / zwak**
eten	**sterk / zwak**
weten	**sterk / zwak**
zweten	**sterk / zwak**

Opdracht
4

In de linker rij staan werkwoordsvormen in de tegenwoordige tijd. In de rechter rij staan werkwoordsvormen in de verleden tijd. Maak de juiste combinaties. Gebruik bij twijfel een (online) woordenboek.

wij slaan	wij slaagden
wij slagen	wij sleepten
wij slapen	wij sliepen
wij slepen	wij sloegen
wij slopen	wij sloopten
wij sluipen	wij slopen

Opdracht
5

Bekijk de afbeelding en lees de zin die eromheen staat. De schrijver heeft expres fouten gemaakt in de werkwoordsvormen in de verleden tijd. Door de afbeelding weet je waarschijnlijk wel wat er zou moeten staan.

1 De werkwoordsvorm *vierf* is fout. Wat moet het wel zijn?
2 Is het antwoord van vraag 1 een sterk of een zwak werkwoord?
3 De werkwoordsvorm *donk* is fout. Wat moet het wel zijn?
4 Is het antwoord van vraag 3 een sterk of een zwak werkwoord?
5 De werkwoordsvorm *sting* is fout. Wat moet het wel zijn?
6 Is het antwoord van vraag 5 een sterk of een zwak werkwoord?

Ik kan/weet
- sterke en zwakke werkwoorden herkennen. 1F

§ 10 Persoonsvorm verleden tijd van zwakke werkwoorden

Je leert	• de persoonsvorm van zwakke werkwoorden in de verleden tijd spellen.
Je hebt afgerond	• Spelling § 8 Persoonsvorm tegenwoordige tijd en § 9 Sterke en zwakke werkwoorden • Grammatica § 2 Persoonsvorm en § 4 Onderwerp

Theorie


video-uitleg

Persoonsvorm verleden tijd van zwakke werkwoorden

Een werkwoord heeft verschillende vormen. Een daarvan is de **persoonsvorm verleden tijd**. Je gebruikt de persoonsvorm verleden tijd als iets al gebeurd is.

Voor het schrijven van een persoonsvorm verleden tijd moet je weten of het een sterk werkwoord is of een **zwak werkwoord**. Een zwak werkwoord verandert in de verleden tijd niet van klank. Je maakt de verleden tijd door achter de ik-vorm **-de(n)** of **-te(n)** te zetten.

Zo schrijf je de persoonsvorm van zwakke werkwoorden in de verleden tijd

	ik-vorm + de(n)		**ik-vorm + te(n)**	
	rennen ik-vorm: ren	**antwoorden** ik-vorm: antwoord	**hopen** ik-vorm: hoop	**vluchten** ik-vorm: vlucht
enkelvoud	ren**de**	antwoord**de**	hoop**te**	vlucht**te**
meervoud	ren**den**	antwoord**den**	hoop**ten**	vlucht**ten**

Het schema werkwoordspelling vind je bij *Handig!*.

Opdracht
1

1 Kijk goed naar het voorbeeld. Noteer daarna de juiste werkwoordsvormen.

	ik-vorm	**ik-vorm + te**		**ik-vorm**	**ik-vorm + te**
lachen	*lach*	*lachte*	dansen		
sporten	*sport*	*sportte*	hoesten		
koken	*kook*	*kookte*	raken		
vissen	*vis*	*viste*	stoppen		



2 Kijk goed naar het voorbeeld. Noteer daarna de juiste werkwoordsvormen.

	ik-vorm	**ik-vorm + de**		**ik-vorm**	**ik-vorm + de**
voeren	*voer*	*voerde*	gooien		
redden	*red*	*redde*	melden		
lenen	*leen*	*leende*	leren		
bellen	*bel*	*belde*	kennen		
verven	*verf*	*verfde*	durven		
reizen	*reis*	*reisde*	verhuizen		

Opdracht 2

Noteer van elk werkwoord de persoonsvorm verleden tijd enkelvoud en de persoonsvorm verleden tijd meervoud. Bijvoorbeeld: *gillen – gilde – gilden*.

1 bewaren
2 bakken
3 stampen
4 vertellen
5 raden
6 blaffen
7 glanzen
8 printen
9 remmen

Opdracht 3

Noteer van elk werkwoord de persoonsvorm in de verleden tijd.

1 schoppen De voetballer … tegen de bal.
2 maken De breakdancer … de mooiste moves.
3 roeien De roeier … zo hard hij kon.
4 sprinten De hardloper … over de baan.
5 meppen De volleyballer … de bal over het net.
6 landen De verspringer … zo ver mogelijk.
7 zweven De kitesurfer … over het water.
8 proberen De darter … een hoge score te gooien.

Opdracht 4

Hieronder staan zes antwoorden op de vraag: *Wat voor bijbaan had jij toen je 13 jaar was?* Noteer de persoonsvormen in de verleden tijd. Kies uit de werkwoorden: *bezorgen – maken – passen – spelen – wassen – werken*. Gebruik elk werkwoord één keer.

1 Ik … folders in mijn woonplaats.
2 Ik … op de kinderen van de buren.
3 Ik … auto's van mensen uit de buurt.
4 Ik … op zaterdag bij een kinderboerderij.
5 Ik … stallen schoon op een manege.
6 Ik … mee in een aantal reclamefilmpjes.

Opdracht 5

Noteer de juiste persoonsvorm in de verleden tijd. Kijk goed of in de zin een persoonsvorm in het enkelvoud of meervoud moet staan.

1 bloeden De wond … gelukkig maar een beetje.
2 veranderen Ik … mijn wachtwoord.
3 knippen De kappers … het haar van hun klanten.
4 willen Mijn vrienden … gezonder gaan eten.
5 aaien Hij … het schaap bij het hek.
6 vluchten De katten … voor de hond.
7 reizen De sporters … de hele wereld over.
8 geloven Jij … dat verhaal toch niet?

Ik kan/weet

- de persoonsvorm van zwakke werkwoorden in de verleden tijd spellen. 15

§ 11 Persoonsvorm verleden tijd van sterke werkwoorden

Je leert	• de persoonsvorm van sterke werkwoorden in de verleden tijd spellen.
Je hebt afgerond	• Spelling § 8 tot en met 10 • Grammatica § 2 Persoonsvorm en § 4 Onderwerp

Theorie


video-uitleg

Persoonsvorm verleden tijd van sterke werkwoorden

Een werkwoord heeft verschillende vormen. Een daarvan is de **persoonsvorm verleden tijd**. Je gebruikt de persoonsvorm verleden tijd als iets al gebeurd is.

Voor het schrijven van een persoonsvorm verleden tijd moet je weten of het een zwak werkwoord is of een **sterk werkwoord**. Een sterk werkwoord verandert in de verleden tijd van klank. Bijvoorbeeld:

	kijken	**schrikken**	**verlaten**	**worden**
enkelvoud	keek	schrok	verliet	werd
meervoud	keken	schrokken	verlieten	werden

Zo schrijf je de persoonsvorm van sterke werkwoorden in de verleden tijd
- Schrijf het woord zo kort mogelijk. Gebruik alleen dubbele letters als dat nodig is voor de uitspraak: *kijken -> keken*; *schrikken -> schrokken*.
- Kijk naar het meervoud om erachter te komen of het woord op een *-d* of een *-t* eindigt:
  - *hij verlie**t***, want: *zij verlie**t**en*.
  - *ik wer**d**,* want: *wij wer**d**en.*

Het schema werkwoordspelling vind je bij *Handig!*.

Opdracht
1

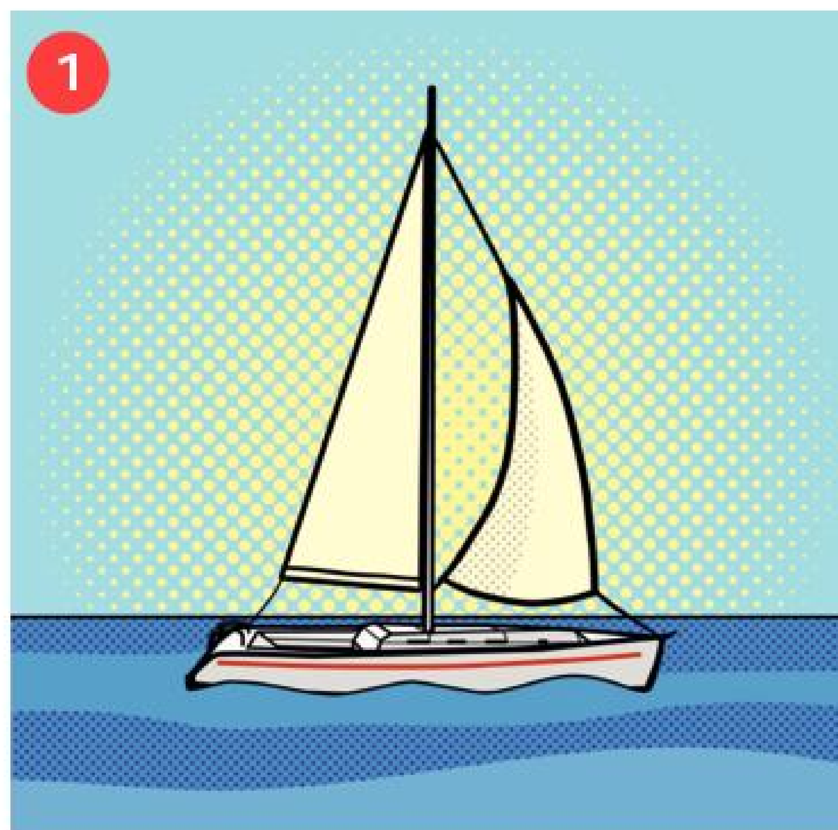
Noteer van elk werkwoord de juiste persoonsvormen. Kijk goed naar het voorbeeld.

werkwoord	**persoonsvorm tegenwoordige tijd**		**persoonsvorm verleden tijd**	
slapen	*ik slaap*	*wij slapen*	*ik sliep*	*wij sliepen*
weten	ik	wij	ik	wij
zitten	ik	wij	ik	wij
bijten	ik	wij	ik	wij
doen	ik	wij	ik	wij
gaan	ik	wij	ik	wij

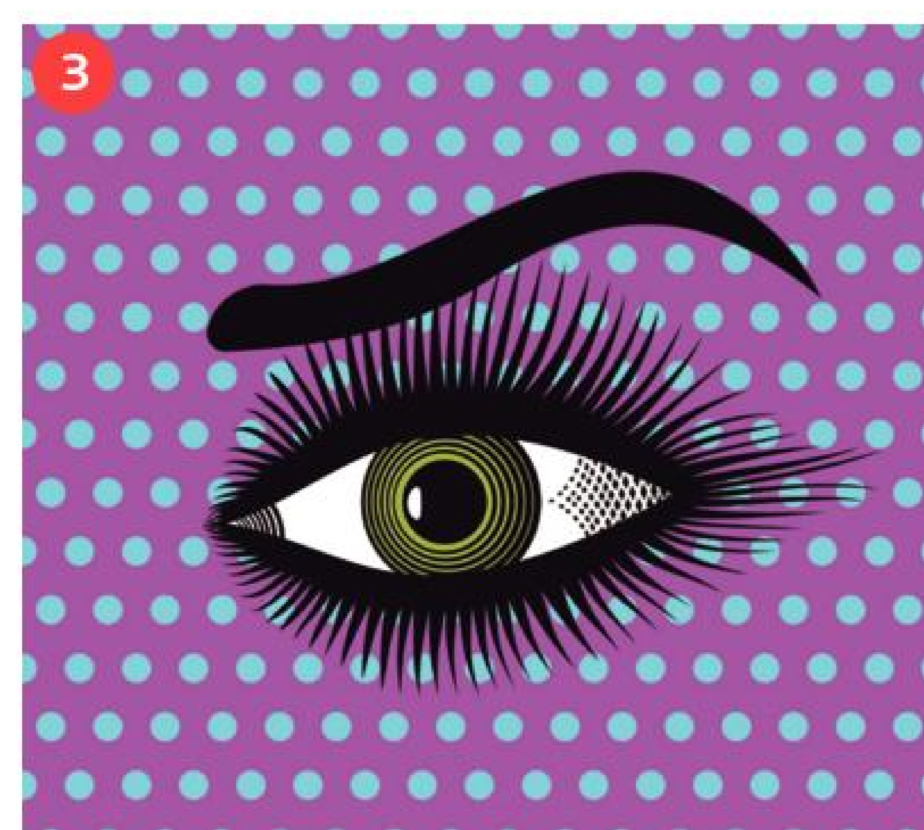


Opdracht
2

1 Wat zie je op de drie afbeeldingen? Noteer bij elke afbeelding één woord.
2 Hieronder staan negen werkwoorden. In de verleden tijd rijmen die werkwoorden op de woorden van vraag 1. Noteer de negen persoonsvormen in de verleden tijd enkelvoud achter het woord waarop ze rijmen.
besluiten – buigen – fluiten – liegen – schieten – staan – verzenden – vinden – vliegen







Opdracht
3

Noteer de juiste persoonsvorm. Kijk goed of de persoonsvorm in de tegenwoordige tijd of in de verleden tijd moet staan.

1	rijden	Sara … vandaag naar Haarlem.	Sara … gisteren naar Haarlem.
2	vinden	Jim … het nu goed.	Jim … het vorige keer goed.
3	houden	Raja … tegenwoordig van uitslapen.	Raja … vroeger van uitslapen.
4	worden	Arif … volgende week 13 jaar.	Arif … vorige week 13 jaar.

Opdracht
4

Noteer de juiste persoonsvormen in de verleden tijd. Kijk goed of de persoonsvorm in het enkelvoud of het meervoud moet staan. Let op: in de tekst staan zwakke én sterke werkwoorden.

Tekst 1

25 jaar Pokémon

(1) In 2021 … (bestaan) Pokémon 25 jaar. In 1996 … (verkopen) Nintendo de eerste game. Je … (spelen) die game op de Game Boy, een populaire spelcomputer uit die tijd. In 25 jaar … (worden) 368 miljoen Pokémon-games verkocht over de hele wereld.
(2) Na de games … (volgen) verzamelkaarten, een tv-serie, films en een app waarmee je in je eigen buurt Pokémon kon vangen.
(3) De Japanners Tajiri en Sugimori … (werken) al jaren voor Nintendo. Zij … (verzinnen) een nieuwe game, waarin je monsters moest verzamelen. Het idee … (komen) van Tajiri. Hij … (vangen) als kind graag insecten. Tajiri en Sugimori … (bedenken) de naam *Pocket Monsters* (monsters voor in je broekzak).



De afkorting … (blijven) hangen: Pokémon.
(4) In 2021 … (bestaan) er 898 verschillende soorten Pokémon. De bekendste: Pikachu. Zal Pokémon nóg 25 jaar populair blijven?
Naar: jeugdjournaal.nl en nu.nl

Ik kan/weet
- de persoonsvorm van sterke werkwoorden in de verleden tijd spellen. 1F

§ 12 Onregelmatige werkwoorden

Je leert	• onregelmatige werkwoorden spellen.
Je hebt afgerond	• Spelling § 8 tot en met 11 • Grammatica § 1, 2 en 4

Theorie



Onregelmatige werkwoorden

Het Nederlands heeft vijf werkwoorden die vaak voorkomen. Je schrijft die woorden niet helemaal volgens de regels. Deze **onregelmatige werkwoorden** zijn: *zijn*, *hebben*, *willen*, *kunnen* en *zullen*. Leer deze werkwoorden uit je hoofd om fouten te voorkomen.

		zijn	**hebben**	**willen**	**kunnen**	**zullen**
tegenwoordige tijd enkelvoud	*ik*	ben	heb	wil	kan	zal
	je/jij	bent	hebt	wilt	kunt	zult
	… je/jij	ben	heb	wil	kun	zul
	hij/zij/ze	is	heeft	wil	kan	zal
tegenwoordige tijd meervoud	*wij/jullie/ zij/ze*	zijn	hebben	willen	kunnen	zullen
verleden tijd enkelvoud	*ik/je/jij/ hij/zij/ze*	was	had	wilde	kon	zou
verleden tijd meervoud	*wij/jullie/ zij/ze*	waren	hadden	wilden	konden	zouden

Opdracht
1

Noteer de juiste persoonsvorm in de tegenwoordige tijd.

1 zijn Ik … blij. / … je blij? / Jij … blij. / Hij … blij.
2 hebben Ik … geluk. / … je geluk? / Jij … geluk. / Hij … geluk.
3 willen Ik … gamen. / … je gamen? / Jij … gamen. / Hij … gamen.
4 kunnen Ik … winnen. / … je winnen? / Jij … winnen. / Hij … winnen.
5 zullen Ik … helpen. / … je helpen? / Jij … helpen. / Hij … helpen.



Opdracht
2

Noteer de juiste persoonsvorm in de verleden tijd. Maak daarna zelf de zin af met een passend woord (of passende woorden).

1 willen Toen ik klein was, … ik … worden.
2 kunnen Gisteren … ik niet ….
3 hebben Vroeger … ik een ….
4 zijn Vorige week … ik ….
5 zullen Ik … wel in … willen wonen.

Opdracht
3

In welke zin of zinnen past de persoonsvorm *wilt*?

a Nordin … vast wel koken voor ons.
b … jij zaterdag invallen voor onze keeper?
c Morgen … ik die Netflix-serie afkijken.
d Jij … toch ook naar dat concert?

Opdracht
4

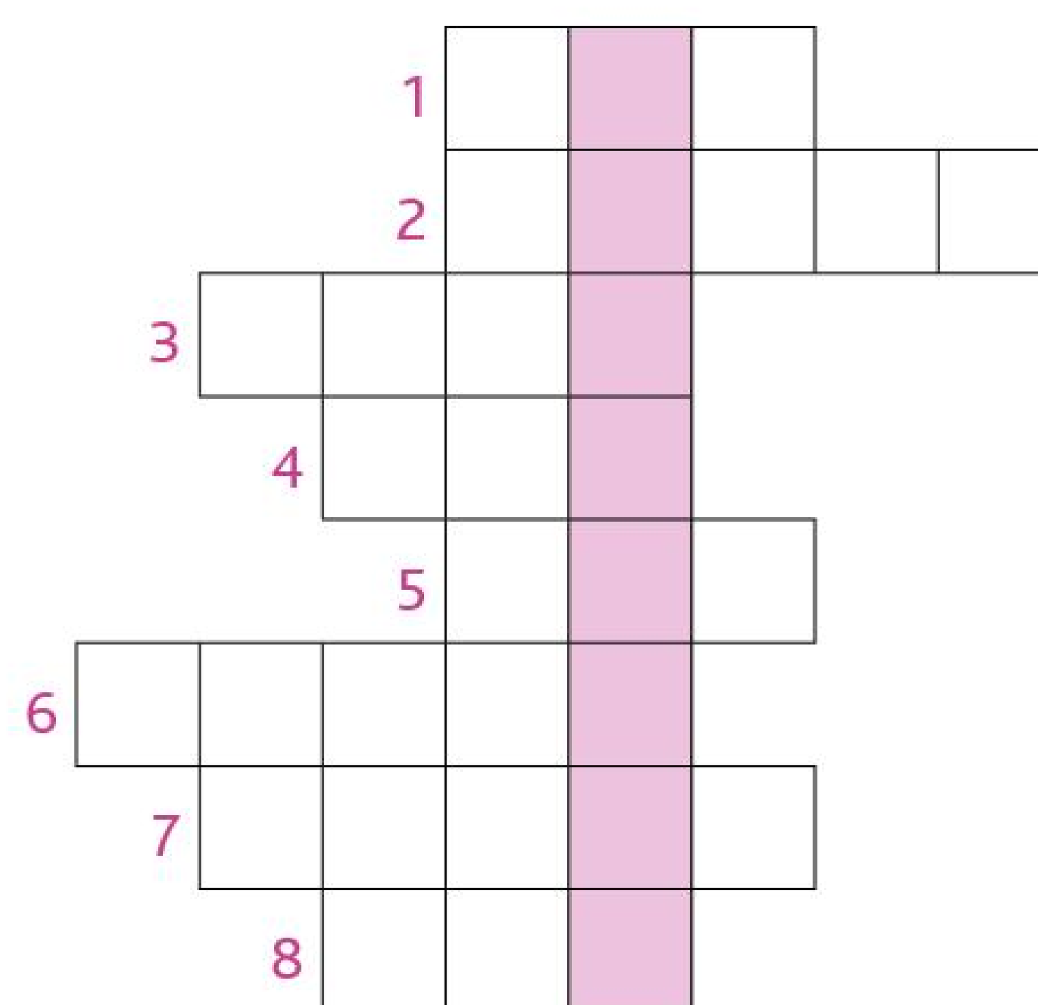
Noteer de juiste persoonsvorm. Let goed op of het een persoonsvorm in de tegenwoordige tijd of in de verleden tijd moet zijn.

1 willen Jenny … straks even langskomen.
2 hebben Wij … afgelopen zaterdag een feestje.
3 kunnen … je me morgen om half acht ophalen?
4 zullen Ik … er nu niet meer over beginnen.
5 zijn Je … over tien minuten aan de beurt.
6 hebben De kapper … pas over een week een plekje vrij.
7 kunnen Mijn moeder … ons volgende week wel brengen.
8 willen Mijn kleine broertje … gisteren bij mij op de kamer slapen.
9 zullen Wij … dat vroeger nooit gedaan hebben.
10 zijn Vijf jaar geleden … Seb onze buurjongen.

Opdracht
5

Maak de puzzel. Welk woord lees je in de roze vakjes?

1 De tegenwoordige tijd van *kon* in de zin:
Wanneer kon je langskomen?
2 De verleden tijd van *wil* in de zin:
Ik wil de hele dag gamen.
3 De tegenwoordige tijd van *had* in de zin:
Jij had toch gewonnen?
4 De tegenwoordige tijd van *wilde* in de zin:
Ferran wilde meteen naar huis.
5 De tegenwoordige tijd van *kon* in de zin:
Roos kon het niet geloven.
6 De tegenwoordige tijd van *had* in de zin:
Jason had zich vergist in de tijd.
7 De verleden tijd van *zijn* in de zin:
Mijn ouders zijn dit weekend niet thuis.
8 De tegenwoordige tijd van *was* in de zin:
Ik was vijf minuten te laat.



Ik kan/weet • de persoonsvormen van *zijn*, *hebben*, *kunnen*, *willen* en *zullen* spellen.

Cursus 8

PUZZELEN













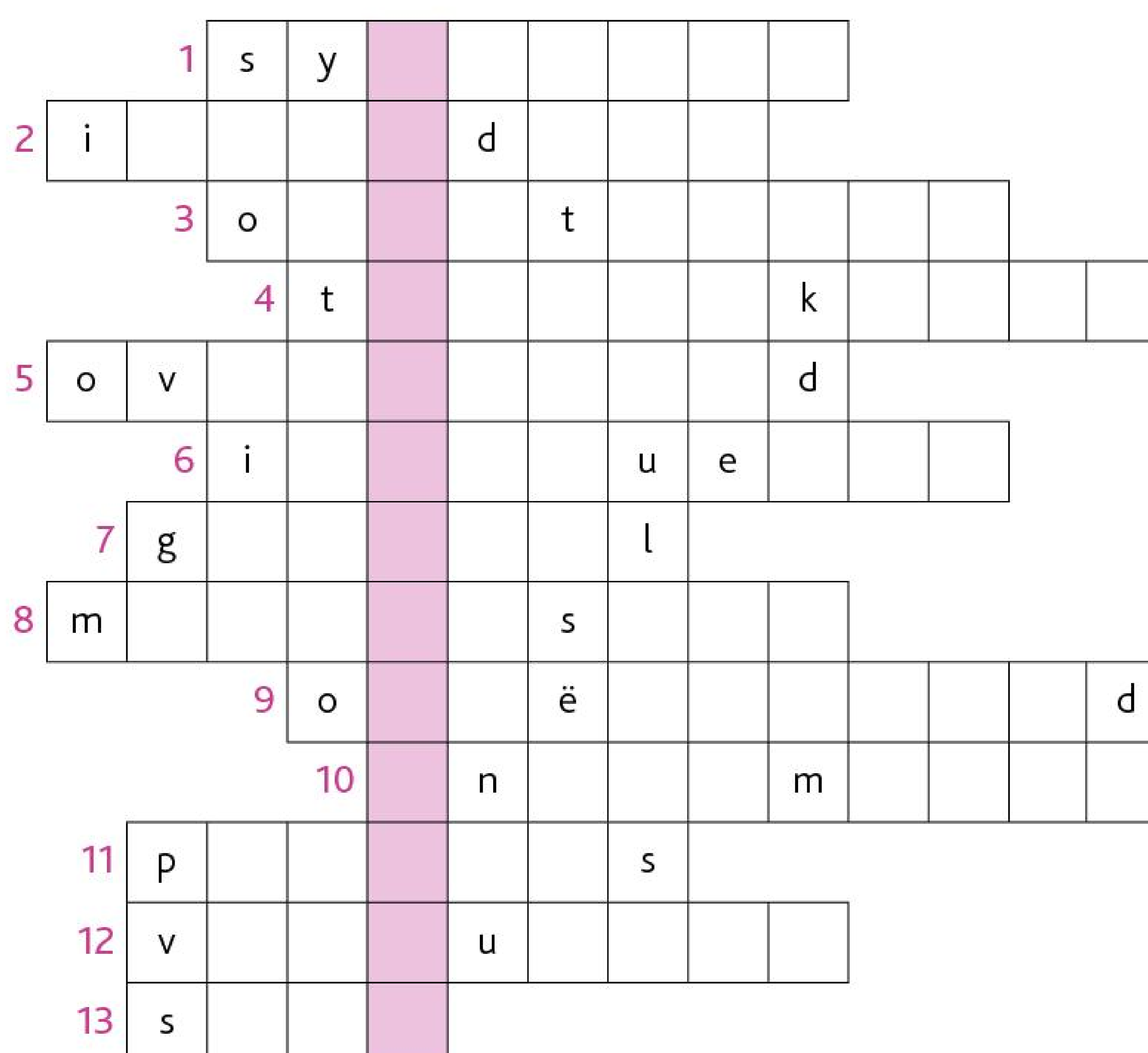
Puzzel
1

Puzzelen maar!

1 Vul de juiste woorden in. De woorden van deze puzzel vind je in ***Meer dan lezen*** § 1 tot en met 7.

2 Welk woord lees je van boven naar beneden in de gekleurde vakjes?

1 Een ander woord met dezelfde betekenis.
2 Het is het eerste deel van een tekst. Hierin maak je kennis met het onderwerp. Vaak gebeurt dat met een voorbeeld of een grappig verhaaltje.
3 Een tekstdoel. De schrijver wil dat je zijn mening overneemt.
4 De titel van een alinea.
5 Een synoniem voor 'vooral'. *Het is vandaag … bewolkt.*
6 Een tekstdoel. De schrijver wil dat je leert hoe je iets moet doen.
7 Een manier van lezen. Je leest de eerste en laatste zin van elke alinea.
8 Het is het grootste gedeelte van een tekst. In dat deel van de tekst staat de meeste informatie over het onderwerp.
9 Een manier van lezen. Je bekijkt de tekst en je leest het eerste stukje van de tekst. Hierdoor ontdek je het onderwerp van de tekst.
10 Een tekstdoel. De schrijver wil dat je iets te weten komt.
11 Een manier van lezen. Je leest de tekst helemaal, van begin tot eind. Hierdoor ontdek je waar de tekst over gaat.
12 Een synoniem voor 'verstoppen'.
13 Het laatste deel van een tekst. Hierin wordt het belangrijkste uit de tekst vaak kort herhaald.



Puzzel
2

Geslaagd!

1 Vul de juiste woorden in. De woorden van deze puzzel vind je in ***Meer dan lezen*** § 1 tot en met 7.

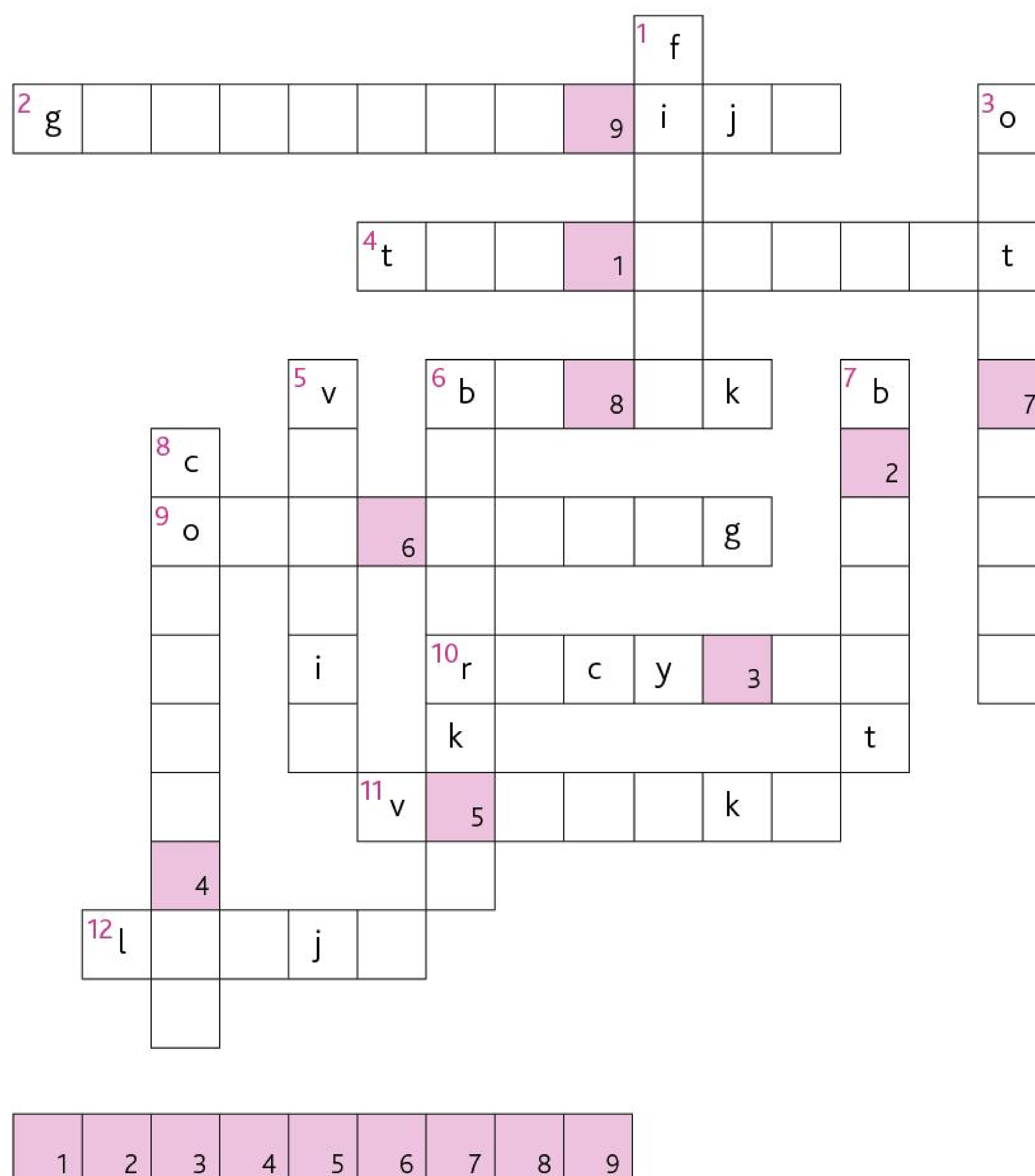
2 Welk woord lees je in de gekleurde vakjes?

Horizontaal →

2 simpel
4 soort tekst, zoals verhaal, recept, recensie, betoog en advertentie
6 daar waren we heel erg verbaasd over: daar zakt onze … van af
9 het begin
10 hergebruik
11 enthousiast
12 een klein beetje van iets, *een … verf*

Verticaal ↓

1 verzonnen verhalen
3 veranderen
5 exemplaar
6 terugbrengen
7 maximum geldbedrag dat je mag uitgeven
8 handel



1	2	3	4	5	6	7	8	9

Puzzel
3

Leeslijst

1 Welk woord hoort bij de omschrijving? Kleur telkens een vakje links en een vakje rechts. De woorden van deze puzzel vind je in ***Meer dan lezen*** § 1 tot en met 7.
2 Welk woord blijft over?

1 geïrriteerd = geërgerd
2 onderwerp van een bepaalde alinea in het middenstuk van een tekst
3 weer door de natuur opgenomen
4 de zin waarin het belangrijkste van een tekst of een programma is samengevat
5 afkomst
6 jong, kinderlijk gezicht
7 eerdere gebeurtenis
8 meer dan normaal
9 tijd waarin niet gegeten wordt
10 iemand die handelt in antiek
11 kopen
12 overdreven enthousiast
13 boete, bekeuring
14 plekken waar veel honger en ellende is
15 iemand die zich in leven houdt door in het vuilnis te zoeken naar dingen die hij kan gebruiken of verkopen

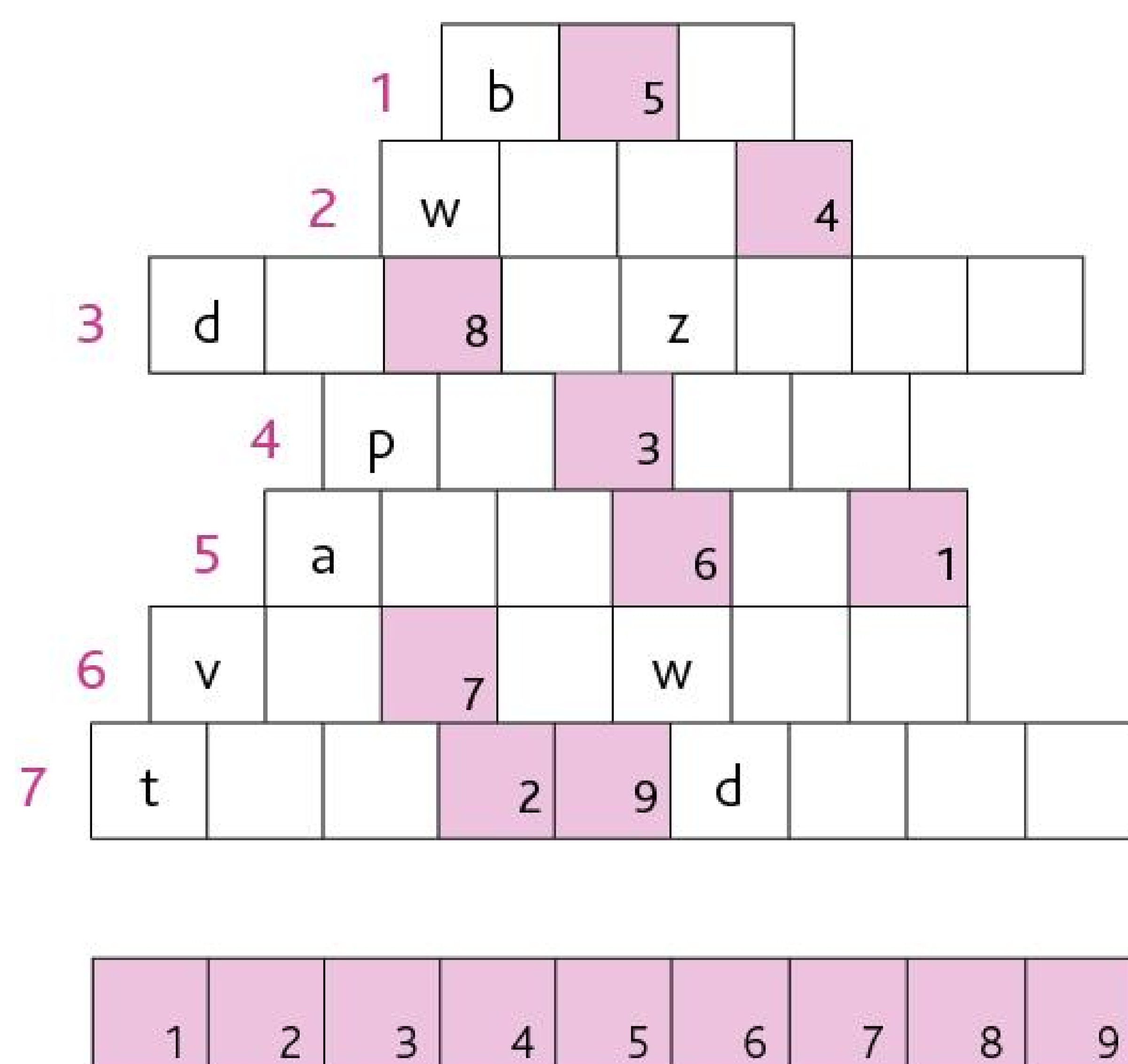
hoofd	door	lees	anti
afbreek	baby	crisis	hys
vasten	ge	aan	deel
proces-	vuil	achter	vooraf

grond	schaffen	ërgerd	face
terisch	onderwerp	verbaal	pikker
baar	gaand	gedachte	periode
geslagen	quair	gebied	vaardig

Puzzel
4

Leespiramide

1 Vul de juiste woorden in. De woorden van deze puzzel vind je in ***Meer dan lezen*** § 1 tot en met 7.
2 Welk woord lees je in de gekleurde vakjes?

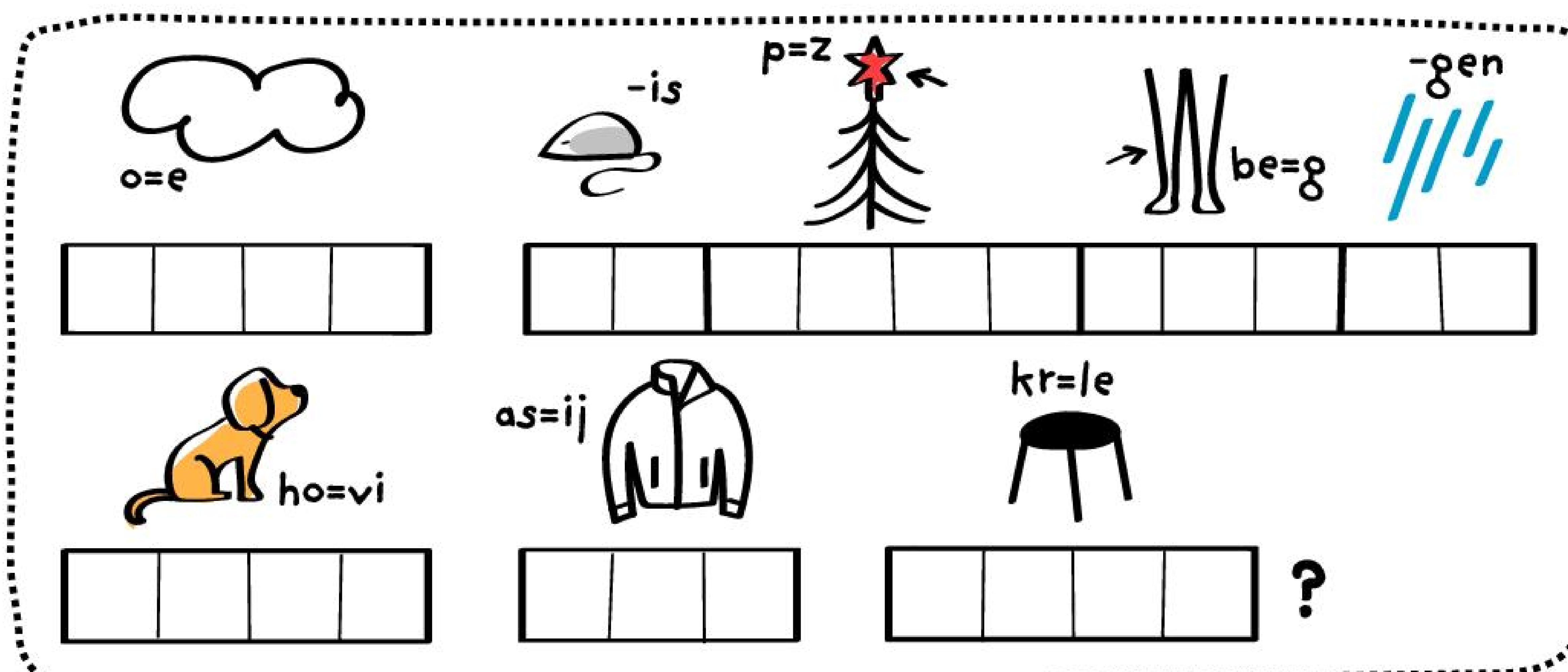


1 Je probeert de toekomst te voorspellen terwijl dat onmogelijk is. De uitdrukking die je dan kunt gebruiken, is: 'in een glazen ... kijken'.
2 Iemand verandert de hele tijd van mening. De uitdrukking die je dan kunt gebruiken, is: 'Hij is zo veranderlijk als het ....'
3 Iets wat … is, is goed voor de natuur.
4 Een ... is een heel korte presentatie. Tijdens die presentatie wil je je publiek overhalen.
5 Een … is een stukje tekst.
6 Een ander woord voor 'tot nooit meer ziens' is ….
7 Het … is dat wat een schrijver van een tekst wil bereiken met zijn tekst.

Puzzel
5

Zeggen of zingen?

1 Wat is de oplossing van de rebus?
2 Geef antwoord op de vraag.

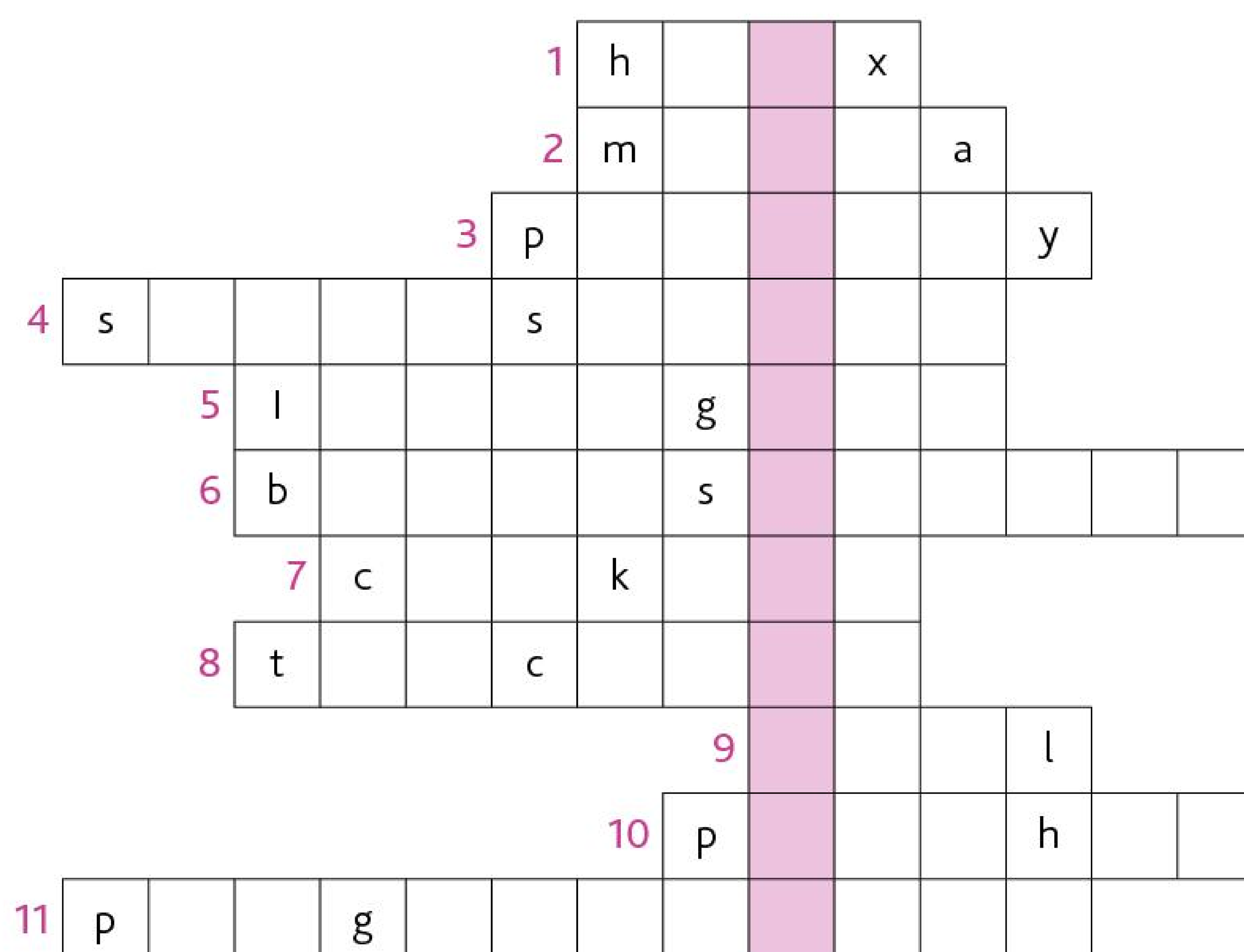


Puzzel
6

Brainstorm

1 Vul de juiste woorden in. De woorden van deze puzzel vind je in ***Media*** § 1 tot en met 6.
2 Welk woord lees je van boven naar beneden in de gekleurde vakjes?

1 nepnieuws dat opzettelijk verspreid wordt, vaak via sociale media
2 middelen om informatie over te brengen, zoals websites, muziek- of videodiensten, kranten, radio en televisie
3 dat je in je privéleven vrij mag zijn in wie je bent en wat je doet. Je bent de baas over je eigen gegevens.
4 eerste scherm dat je ziet als je een app of site opent
5 platform op sociale media waarop je foto's en filmpjes kunt delen met je volgers
6 ideeën uitwisselen
7 bestandjes die een website op je computer of telefoon zet om informatie over jou te onthouden
8 het volgen en het bijhouden van jouw surfgedrag op internet
9 online omgeving
10 heel kort presenteren, soms zelfs maximaal één minuut. Tijdens het presenteren wil je je publiek overhalen, bijvoorbeeld om jouw product te kopen.
11 het schrijven van opdrachten (in computertaal) die aangeven wat een computer moet doen



Puzzel
7

I like it!

1 Welke woorden passen bij de betekenissen? Streep die woorden weg in de woordzoeker. De woorden van deze puzzel vind je in ***Media*** § 1 tot en met 6.
2 Welk woord kun je maken van de overgebleven letters?

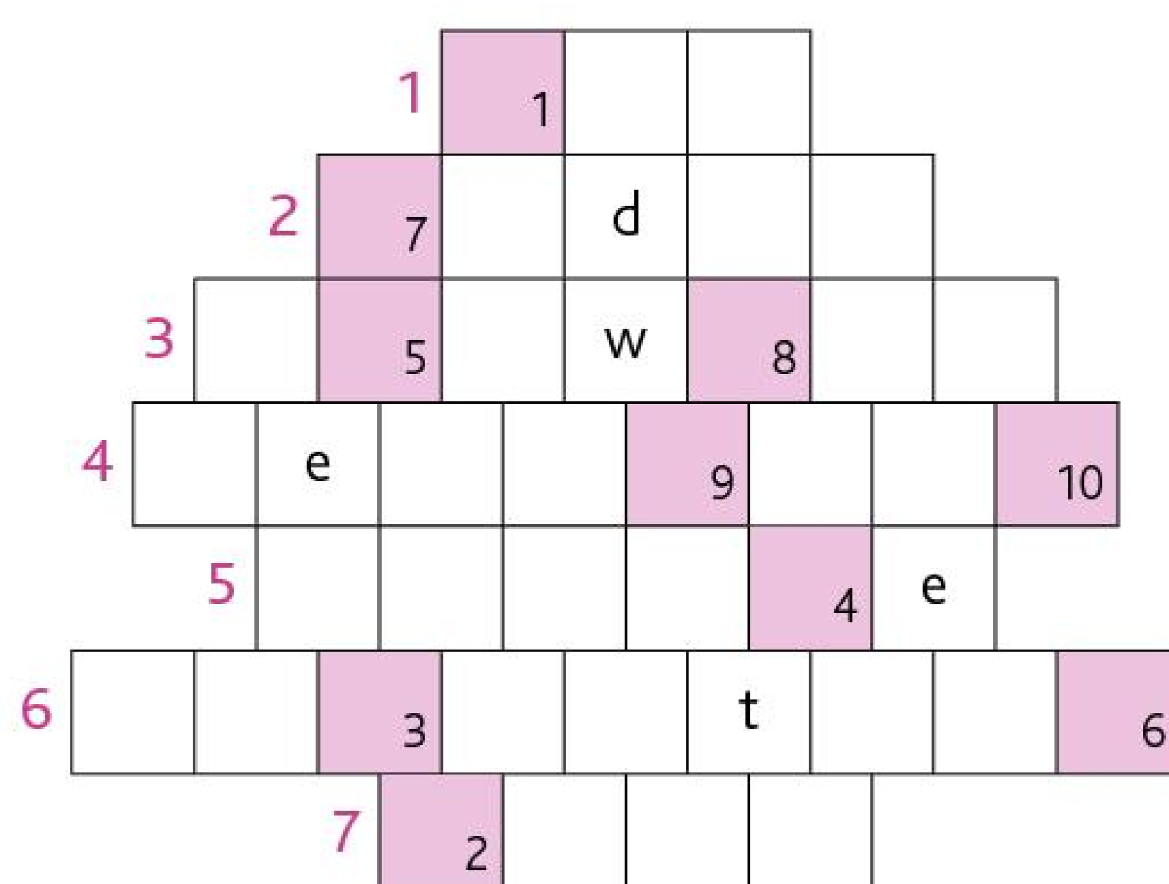
1 een ander woord voor plaatje *(5 letters, begint met een B. ⟶)*
2 Engels woord voor 'vind-ik-leuk' *(4 letters, begint met een L. ↓)*
3 een prototype van een app, een voorbeeldscherm van de app *(6 letters, begint met een M.↙)*
4 een soort invulvragenlijst die je steeds weer kunt gebruiken *(8 letters, begint met een S.↖)*
5 taal die mensen gebruiken *(11 letters, begint met een T. ⟶)*
6 gegevens *(4 letters, begint met een D. ⟶)*
7 middelen om informatie over te brengen: sociale media, websites, muziek- of videodiensten, kranten, radio en televisie *(5 letters, begint met een M. ⟶)*
8 diefstal van een tekst van iemand anders en doen alsof je deze zelf verzonnen hebt *(8 letters, begint met een P. ⟶)*
9 zoeken op het internet *(6 letters, begint met een S. ⟶)*
10 een scherm dat na het startscherm komt. Je komt er door op iets in het startscherm te klikken *(10 letters, begint met een V. ⟶)*
11 een bekende videodienst *(7 letters, begint met een N. ↓)*
12 dag en jaar waarop iets gebeurt *(5 letters, begint met een D. ↓)*
13 website waarop je video's kunt bekijken *(7 letters, begint met een Y. ⟶)*
14 handeling met een speciaal doel *(5 letters, begint met een A. ⟶)*
15 afbeelding waaraan je een merk of een bedrijfsnaam herkent *(4 letters, begint met een L. ⟶)*
16 online omgeving *(4 letters, begint met een T. ⟶)*
17 waar een bericht vandaan komt *(4 letters, begint met een B. ⟵)*
18 een heel korte presentatie, soms zelfs van maximaal één minuut *(5 letters, begint met een P. ↓)*

T	A	A	L	G	E	B	R	U	I	K
C	O	D	A	T	A	A	C	T	I	E
N	V	O	L	G	S	C	H	E	R	M
L	O	P	L	A	G	I	A	A	T	N
I	T	O	S	U	R	F	E	N	M	N
K	A	C	L	T	O	O	L	O	T	E
E	N	O	R	B	E	N	C	P	D	T
M	E	D	I	A	A	K	L	I	A	F
B	E	E	L	D	U	J	I	T	T	L
L	O	G	O	P	J	S	S	C	U	I
Y	O	U	T	U	B	E	T	H	M	X

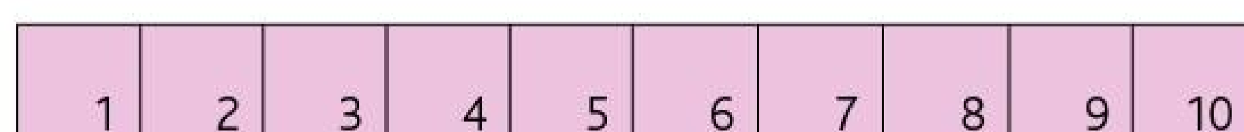
Puzzel
8

Mediapiramide

1 Vul de juiste woorden in. De woorden van deze puzzel vind je in ***Media*** § 1 tot en met 6.
2 Welk woord lees je van boven naar beneden in de gekleurde vakjes?



1 een computerprogrammaatje dat je kunt installeren op je telefoon, afkorting van 'applicatie'
2 hulpmiddel in een bepaalde vorm, zoals bijvoorbeeld 'now-how-wow'
3 omschreven plan
4 iemand die verstand heeft van programmeren
5 gelijk verbonden met internet
6 een proefmodel van een product, in de vorm van bijvoorbeeld een tekening, voorwerp of een stripverhaal
7 waar een bericht vandaan komt

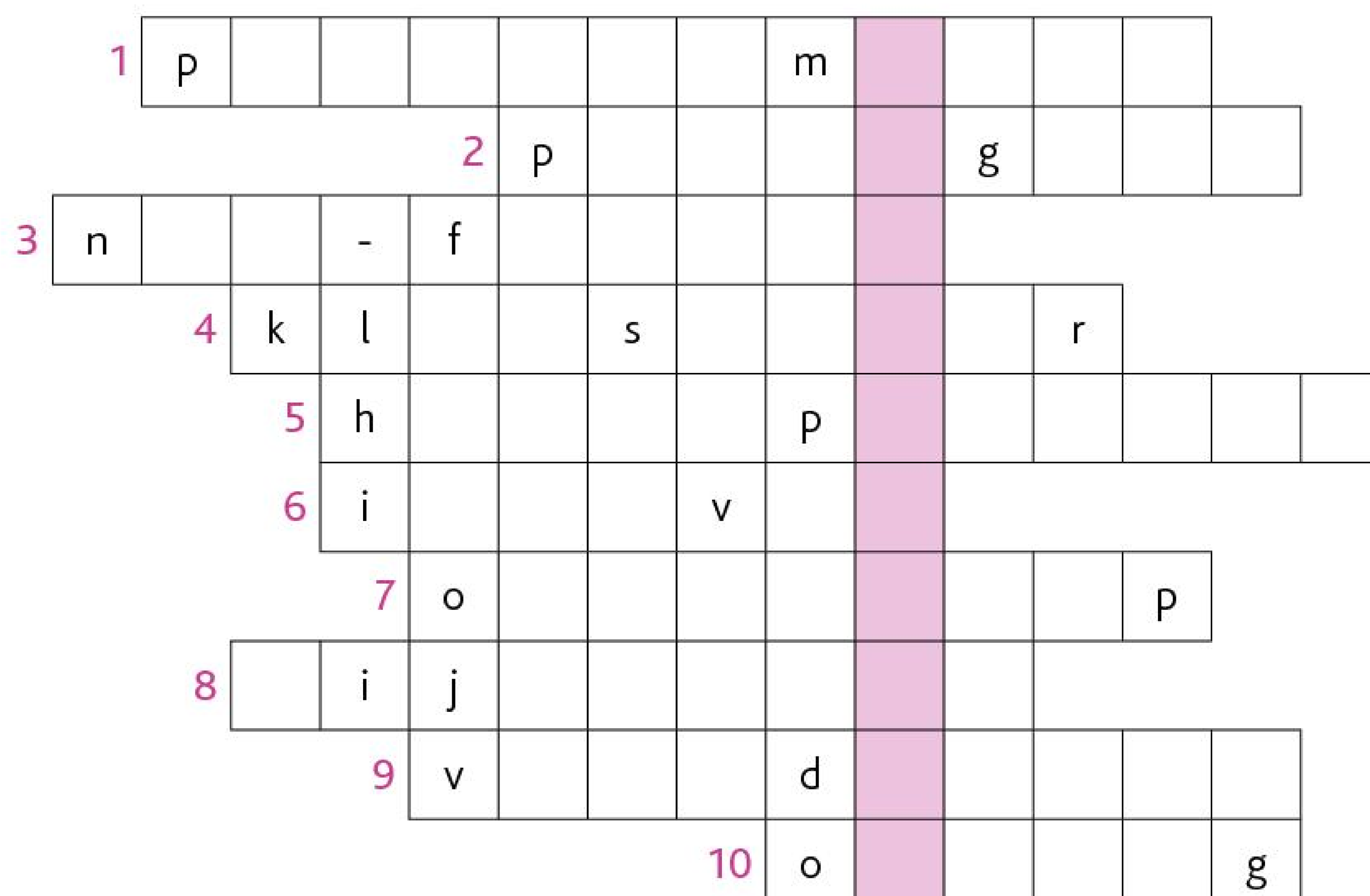


Puzzel
9

Alles over boeken

1 Vul de juiste woorden in. De woorden van deze puzzel vind je in ***Fictie*** § 1 tot en met 4.
2 Welk woord lees je van boven naar beneden in de gekleurde vakjes?

1 Boek over jongeren die een probleem hebben.
2 Klein plaatje op een boek. Op dit plaatje kun je zien wat het genre is.
3 Waargebeurde teksten waarin de schrijver je bijvoorbeeld informatie geeft, je wil overtuigen van zijn mening of je wil uitleggen hoe je iets moet doen.
4 Een boek dat lang geleden geschreven is, maar nog steeds mooi gevonden wordt.
5 Het belangrijkste personage, degene over wie het hele verhaal gaat. Van hem of haar weet je altijd wat hij denkt en voelt.
6 Je voorstellen hoe een personage in een boek zich voelt.
7 Datgene waarover het verhaal gaat, bijvoorbeeld: oorlog, pesten of verliefdheid.
8 Een ander personage in een boek, niet de hoofdpersoon.
9 Een tekst voor een publiek uitspreken.
10 Het buitenste blad van een boek.



Puzzel

10

De regels van drie

1 Welke woorden passen bij de betekenissen? Streep die woorden weg in de woordzoeker. De woorden van deze puzzel vind je in ***Fictie*** § 1 tot en met 4.

2 Welk woord kun je maken van de overgebleven letters?

- verhalen die de schrijver heeft verzonnen *(6 letters, begint met een F. ←)*
- dingen die in het echt helemaal niet kunnen gebeuren *(8 letters, begint met een F, eindigt op IE. ↓)*
- dingen die heel goed ook in het echt zouden kunnen gebeuren *(11 letters, begint met een R, eindigt op ISCH. ↓)*
- het doel van fictie, de schrijver wil dat je zijn verhaal met plezier leest *(8 letters, begint met een A. ↑)*
- soort verhaal *(5 letters, begint met een G. ↑)*
- persoon die in een boek voorkomt *(9 letters, begint met een P. →)*
- datgene waarover het verhaal gaat *(9 letters, begint met een O. ←)*
- begint met een hoofdletter en eindigt met een leesteken *(3 letters, begint met een Z. ↑)*
- korte tekst waarin de dichter iets op een mooie en bijzondere manier probeert te zeggen *(7 letters, begint met een G. ↓)*
- als de laatste stukjes van twee woorden hetzelfde klinken *(4 letters, begint met een R. ↓)*
- bestaat uit alle woorden die achter elkaar staan (bij gedichten) *(5 letters, begint met een R. ↙)*
- iets wat je houdt na het lezen van een regel, een korte stilte *(5 letters, begint met een P. →)*
- datgene wat je allemaal voelt, emoties *(9 letters, begint met een G. →)*
- Als iemand jou vraagt van wat voor soort boeken of gedichten jij houdt, kun je dat waarschijnlijk in een paar woorden uitleggen. Dit is jouw .... *(5 letters, begint met een S. ↗)*

G	E	V	O	E	L	E	N	S	R
F	N	N	E	I	T	C	I	F	E
A	E	I	S	U	R	V	R	G	A
N	R	Z	I	V	A	E	K	E	L
T	E	R	L	H	G	A	E	D	I
A	S	I	A	E	A	N	R	I	S
S	U	J	L	M	D	B	N	C	T
I	M	M	S	O	E	K	E	H	I
E	A	P	A	U	Z	E	G	T	S
P	E	R	S	O	N	A	G	E	C
P	R	E	W	R	E	D	N	O	H

In 'De regels van drie' van Marjolijn Hof leest Twan voor uit zijn

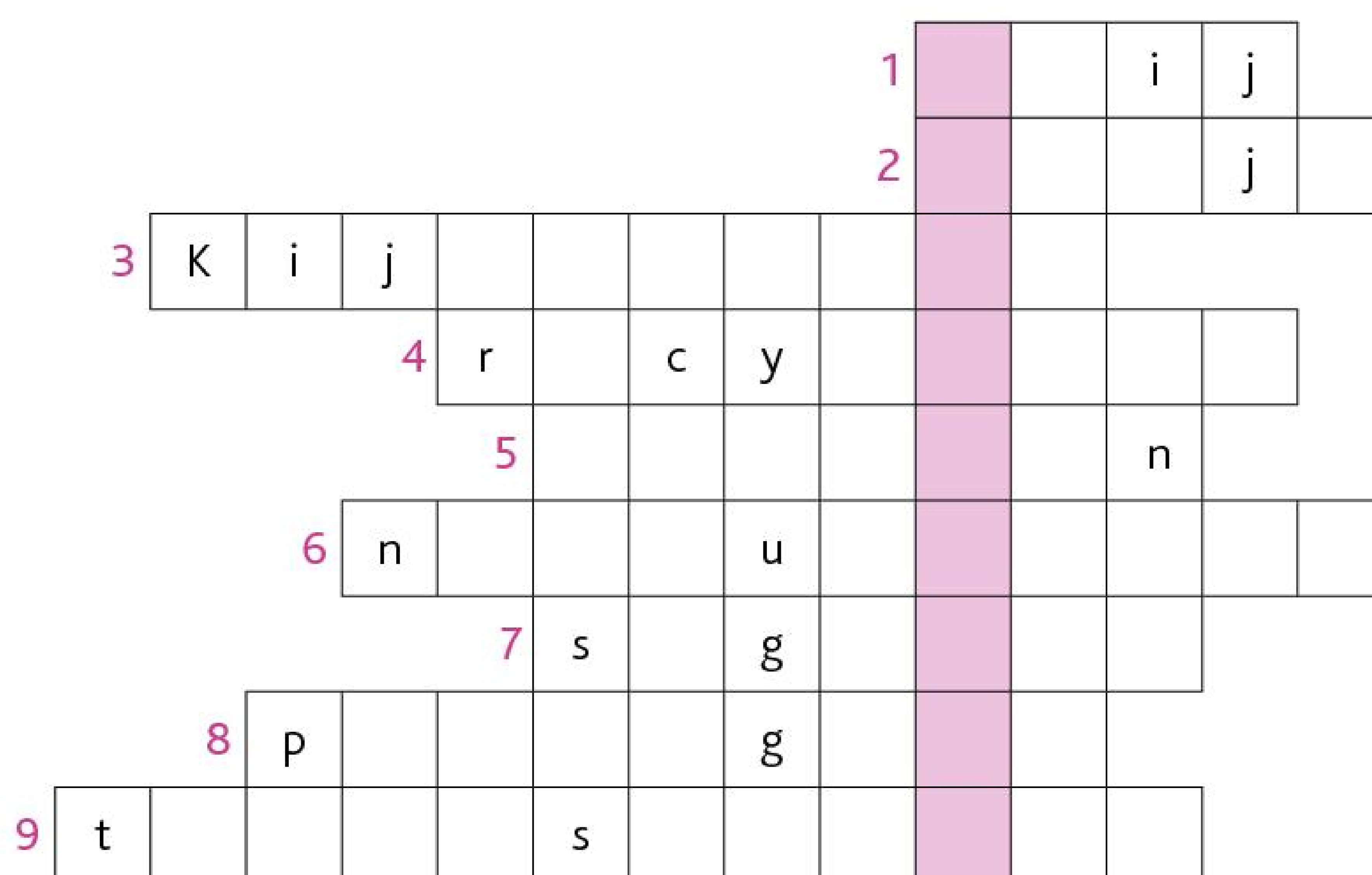
Puzzel
11

Pictopuzzel

1 Vul de juiste woorden in. De woorden van deze puzzel vind je in ***Taal*** § 7 Beeldtaal.
2 Welk woord lees je van boven naar beneden in de gekleurde vakjes?

1 niet verdrietig, maar 😀
2 plaatje dat je in een appje gebruikt om iets duidelijk te maken
3 … waarschuwt tot welke leeftijd een televisieprogramma of film schadelijk kan zijn voor kinderen, bijvoorbeeld met:
4 pictogram 2 betekent …
5 pictogram 1 betekent: wassen bij 40 …
6 pictogram 4 betekent: …
7 betekent: het wifi…
8 simpel plaatje dat een tekst vervangt
9 pictogram 3 betekent: …

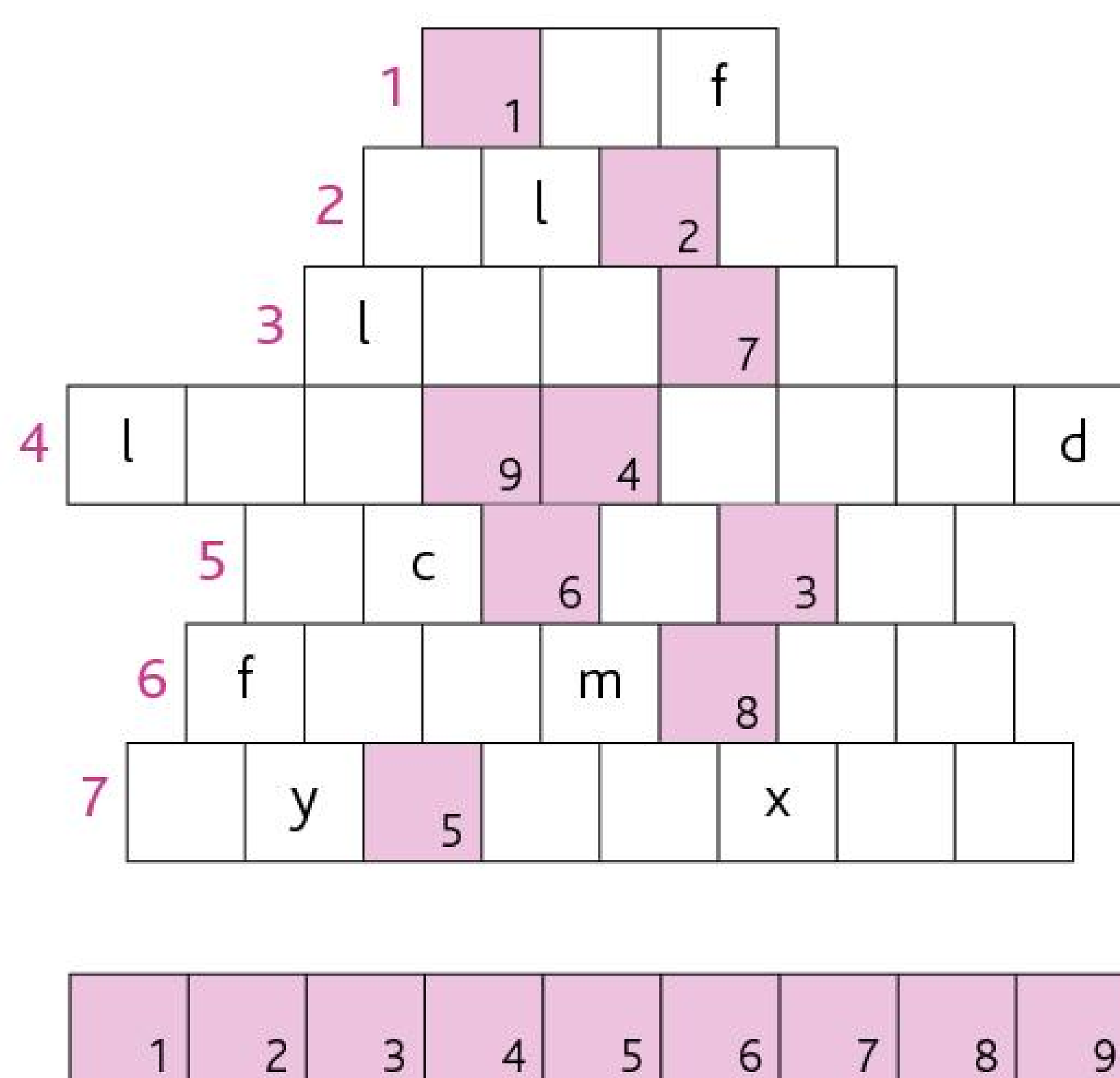




Puzzel
12

Taalpiramide

1 Vul de juiste woorden in. De woorden van deze puzzel vind je in ***Taal*** § 1 tot en met 8.
2 Welk woord lees je in de gekleurde vakjes?



1 Engelse afkorting voor een zeer goede vriend of vriendin (best friend forever – informele taal)
2 een dagboek op internet, bestaat uit videobeelden
3 kaartje of stukje textiel met informatie, het zit vaak in kleding of aan een koffer
4 woord dat uit een andere taal is overgenomen
5 iemand die voor zijn beroep toneelspeelt
6 taal voor serieuze situaties is … taal.
7 het niet goed kunnen lezen en schrijven van letters, woorden en zinnen, doordat de informatie niet goed wordt verwerkt in de hersenen

Puzzel
13

Appeltje-eitje

1 Vul de ontbrekende woorden in de spreekwoorden en uitdrukkingen in. De woorden van deze puzzel vind je in ***Taal*** § 6 Letterlijk en figuurlijk.

2 Welk woord lees je in de gekleurde vakjes?

Horizontaal →

2 *Door vroeg te beginnen, kun je meer werk doen.* – De morgenstond heeft … in de mond.

5 *Van een klein probleem onnodig een groot probleem maken.* – Van een mug een … maken.

8 *Je moet niet te veel verwachten van cadeaus of koopjes.* – Een gegeven … moet je niet in de bek kijken.

9 *Iemand maakt niet twee keer dezelfde fout.* – Een … stoot zich niet tweemaal aan dezelfde steen.

11 *Niet weten wat je moet zeggen.* – Met je mond vol … staan.

13 *Hij kijkt erg ontevreden.* – Hij trekt een gezicht als een ….

Verticaal ↓

1 *Dat is erg zoet.* – Dat is zo zoet als ….

3 *Een afwachtende houding aannemen.* – De … uit de boom kijken.

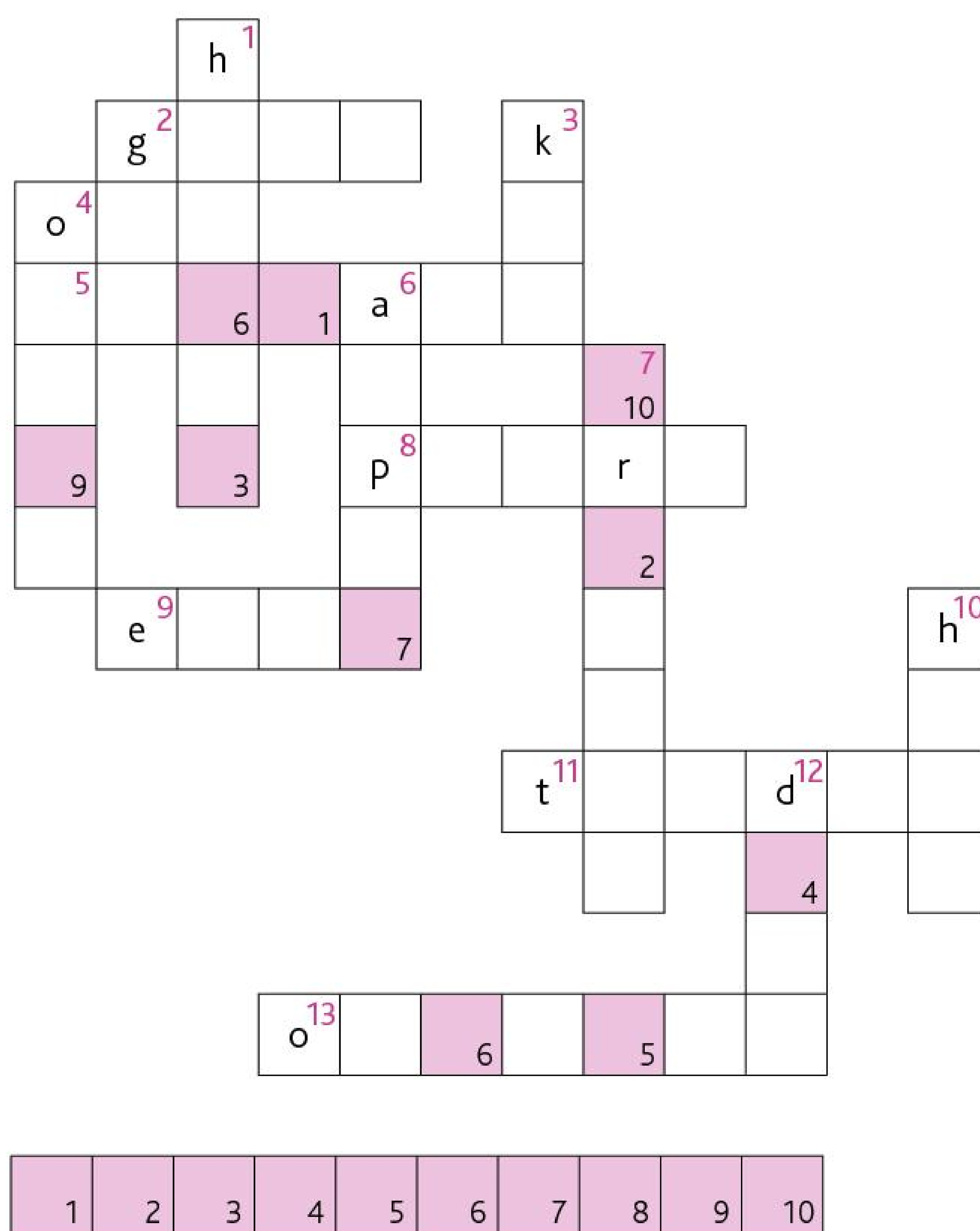
4 *Een grap met iemand uithalen.* – Iemand in het … nemen.

6 *Kinderen lijken vaak op hun ouders.* – De … valt niet ver van de boom.

7 *Heel erg helder.* – Zo helder als ….

10 *Je geeft te veel geld uit.* – Een gat in je … hebben.

12 *Iets verzinnen.* – Iets uit je … zuigen.



1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

Puzzel
14

ABC

1 Kleur telkens een vakje links en een vakje rechts. De woorden van deze puzzel vind je in ***Taal*** § 1 tot en met 8.
2 Welk woord blijft over?

1 Een *pictogram* is een simpel plaatje dat een tekst vervangt.
2 Je … is je eerste taal, de taal die je ouders of verzorgers met je spreken.
3 … is het Nederlands dat als correct taalgebruik wordt gezien.
4 Een … is een taal van een bepaalde streek of plaats, die anders is dan de standaardtaal.
5 Een … is een stukje waaruit taal is opgebouwd.
6 Een … is een groepje letters waarin een woord kan worden verdeeld.
7 … is een taal die in beelden is uitgedrukt.
8 … is een schrift met geheime tekens.
9 Een … is een schema waarin woorden staan die met elkaar te maken hebben.
10 ... is taal die (vooral door jongeren) op straat wordt gesproken.
11 ‘Na regen komt zonneschijn’ is een voorbeeld van een ….
12 ‘Ik voel me als een vis in het water’ is een voorbeeld van een ….
13 Een … is een diploma dat je krijgt als je goed kunt typen.
14 Een … is een schrift dat gebruikmaakt van letters.
15 ‘Hoe vind je m’n nieuwe patta’s?’ is een voorbeeld van … taalgebruik.

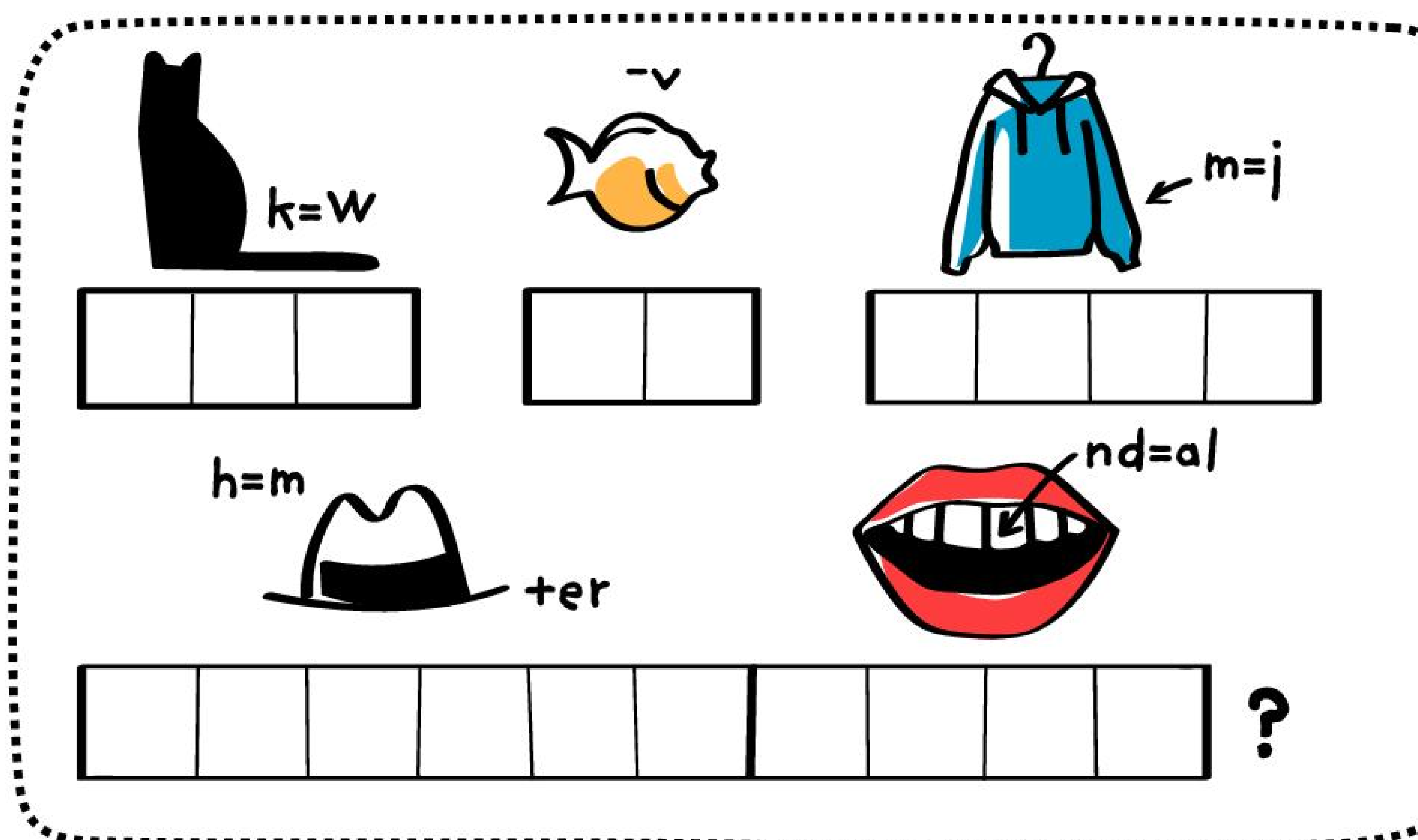
streek	beeld	spreek	woord
in	bouw	picto	alfa
straat	moeder	uit	geheim
letter	typ	Standaard	letter

drukking	greep	formeel	taal
Nederlands	taal	bet	schrift
taal	gram	diploma	steen
web	schrift	taal	woord

Puzzel
15

Jong geleerd, oud gedaan

1 Welke zin is de oplossing van de rebus?
2 Geef antwoord op de vraag.



Puzzel

16

Dit wordt blokken …

Maak met de blokjes een puzzel. Er komen vijf woorden horizontaal en vijf woorden verticaal. De woorden van deze puzzel vind je in ***Thema A*** § 1 tot en met 9.

horizontaal →

1 **imm _ _ s** (toch zeker)
2 **do _ _ _ _ _ _ gen** (ergens doorheen komen)
3 **r _ _ _ _ ie** (verhouding tussen mensen of tussen dingen)
4 **ac _ _ _ _ _ en** (tekstdoel waarbij de schrijver wil dat je iets gaat doen)
5 **bo _ _ _ _ _ _ r** (dier dat op of in de bodem leeft)

verticaal ↓

1 **mid _ _ l** (iets om een doel te bereiken)
2 **in _ _ _ _ _ _ en** (tekstdoel waarbij de schrijver wil dat je iets te weten komt)
3 **ov _ _ _ _ _ _ en** (tekstdoel waarbij de schrijver wil dat je zijn mening overneemt)
4 **in _ _ _ _ _ _ en** (tekstdoel waarbij de schrijver wil dat je leert hoe je iets moet doen)
5 in de **g _ _ _ n** houden (goed blijven bekijken)

i	m	m									
	i										i
	d	o							g	e	n

a	c	t

t		
u		
i	v	e

r	i	n

b	o	d

g		
e	m	d
n		

		e
		n

	r	
	u	
r	e	n

n		m
		e
		r

	n	
	s	
a	t	i

	r	
i	e	r
	n	

	d	
	e	
	l	

v		
e		
r	e	l

e	r	s
o	r	d

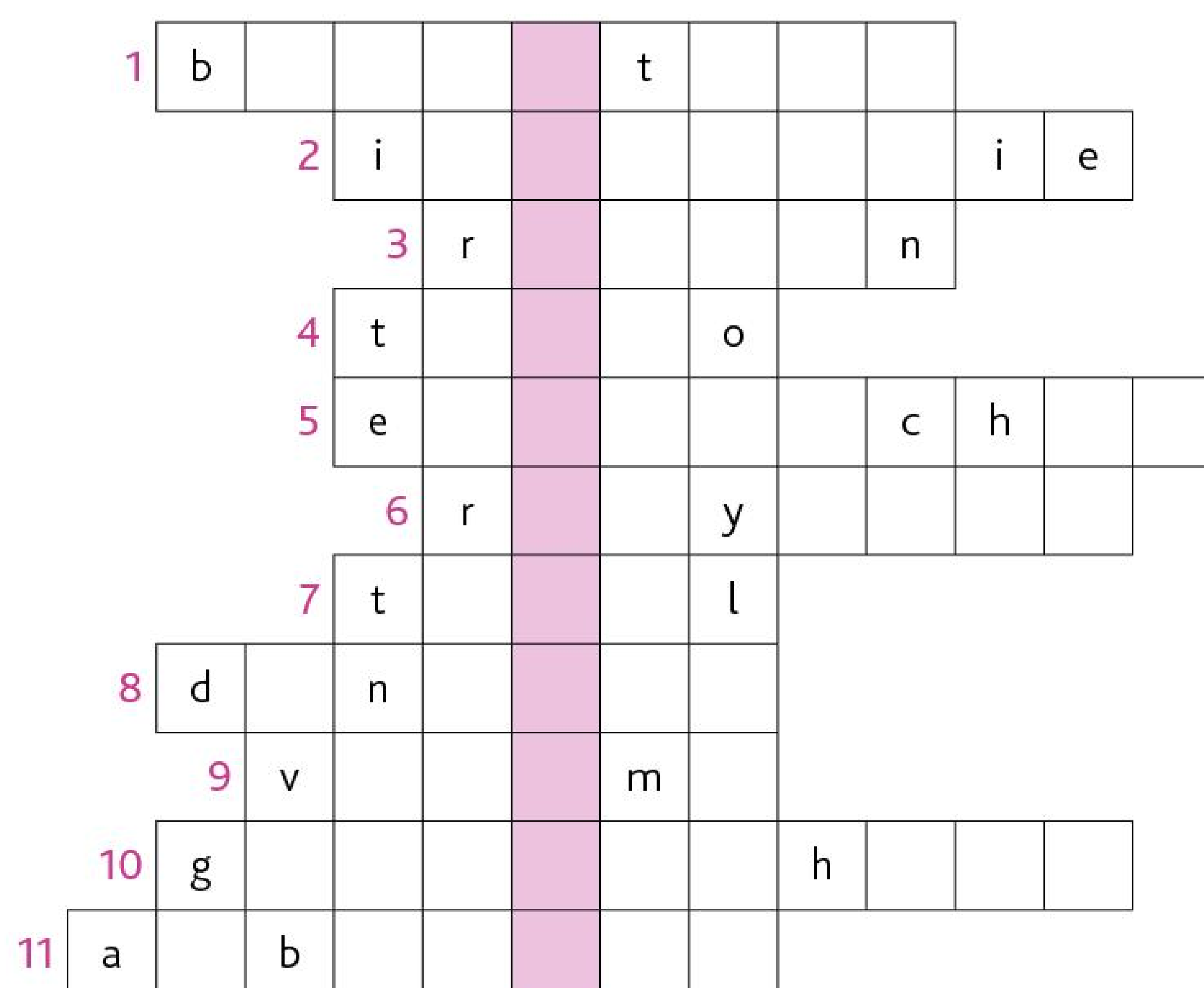
a		f
t		o
e		r

Puzzel
17

Ssst ...

1 Vul de juiste woorden in. De woorden van deze puzzel vind je in ***Thema A*** § 1 tot en met 9.
2 Welk woord lees je van boven naar beneden in de gekleurde vakjes?

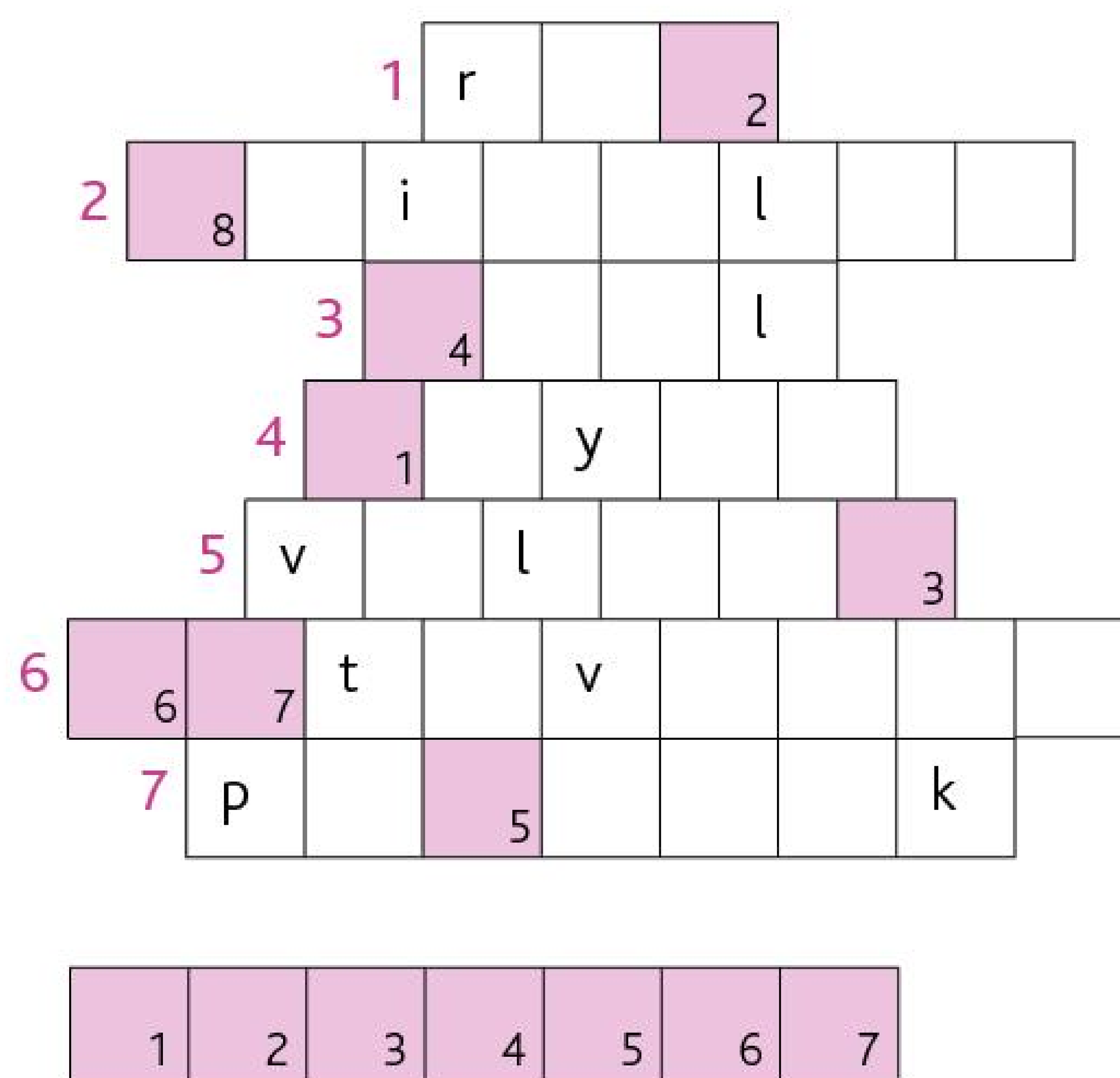
1 onderdeel, stukje
2 hoe je iets zegt: met hoge of lage tonen
3 dingen die overblijven
4 hoe je iets zegt: snel of langzaam
5 wat kenmerkend is voor iets of iemand
6 hergebruiken
7 lijst waarin gegevens op een overzichtelijke manier zijn gerangschikt
8 geld geven, vaak aan een goed doel
9 hoe je iets zegt: hard of zacht
10 hond die een blind persoon op straat de weg wijst
11 uit elkaar te halen



Puzzel
18

Puzzelpiramide

1 Vul de juiste woorden in. De woorden van deze puzzel vind je in ***Thema A*** § 1 tot en met 9.
2 Welk woord lees je in de gekleurde vakjes?



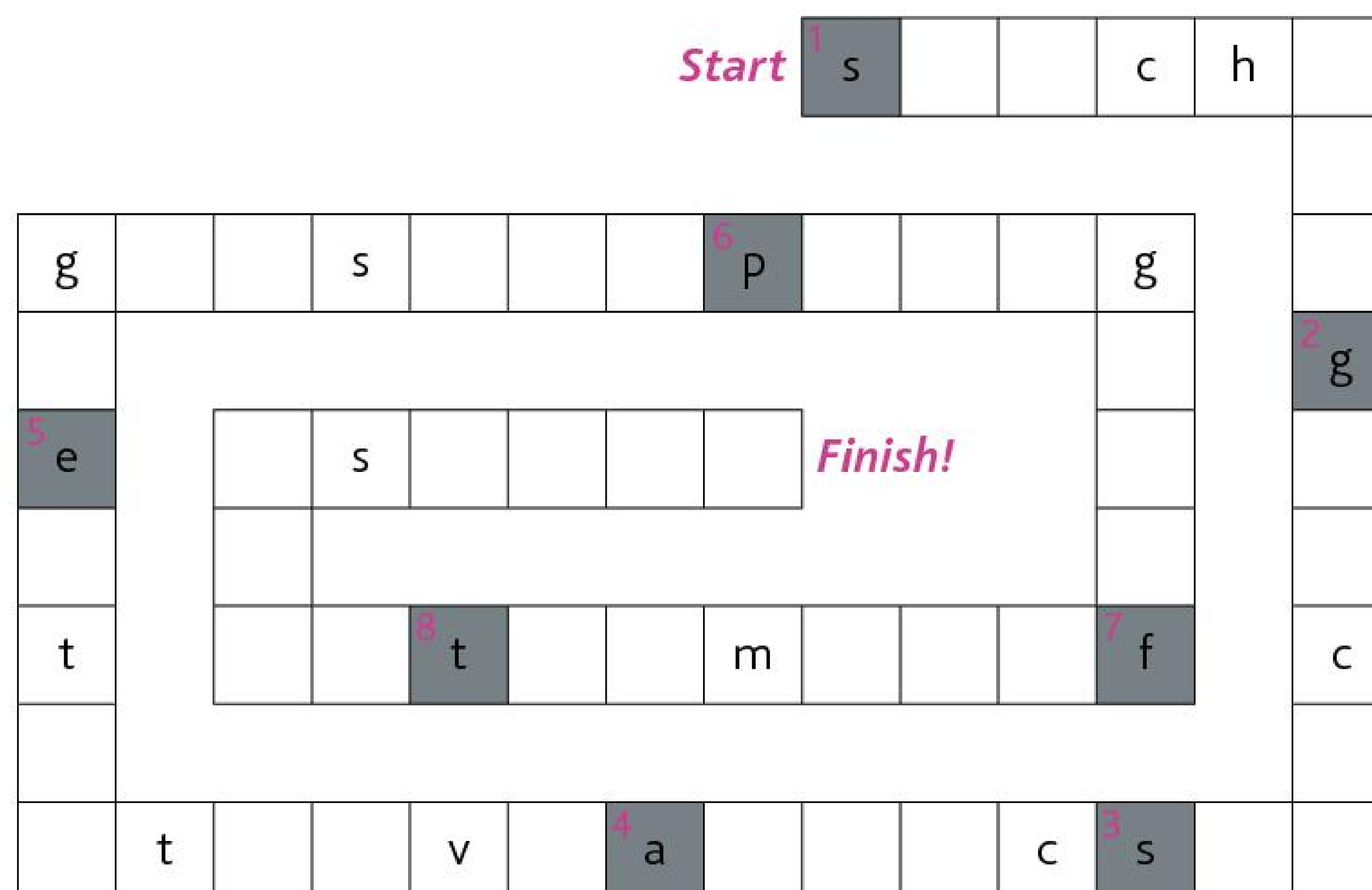
1 klein hert
2 (door elkaar) kruipen
3 iets wat je probeert te bereiken
4 kleine folder met informatie of reclame
5 hoe je iets zegt: hard of zacht
6 tekstdoel waarbij de schrijver wil dat je iets gaat doen, het is het tekstdoel van een reclame
7 mensen voor wie je optreedt of voor wie je schrijft

Puzzel
19

Woordslang

Vul de juiste woorden in. De laatste letter van een woord is de eerste letter van het volgende woord. De woorden van deze puzzel vind je in ***Thema A*** § 1 tot en met 9.

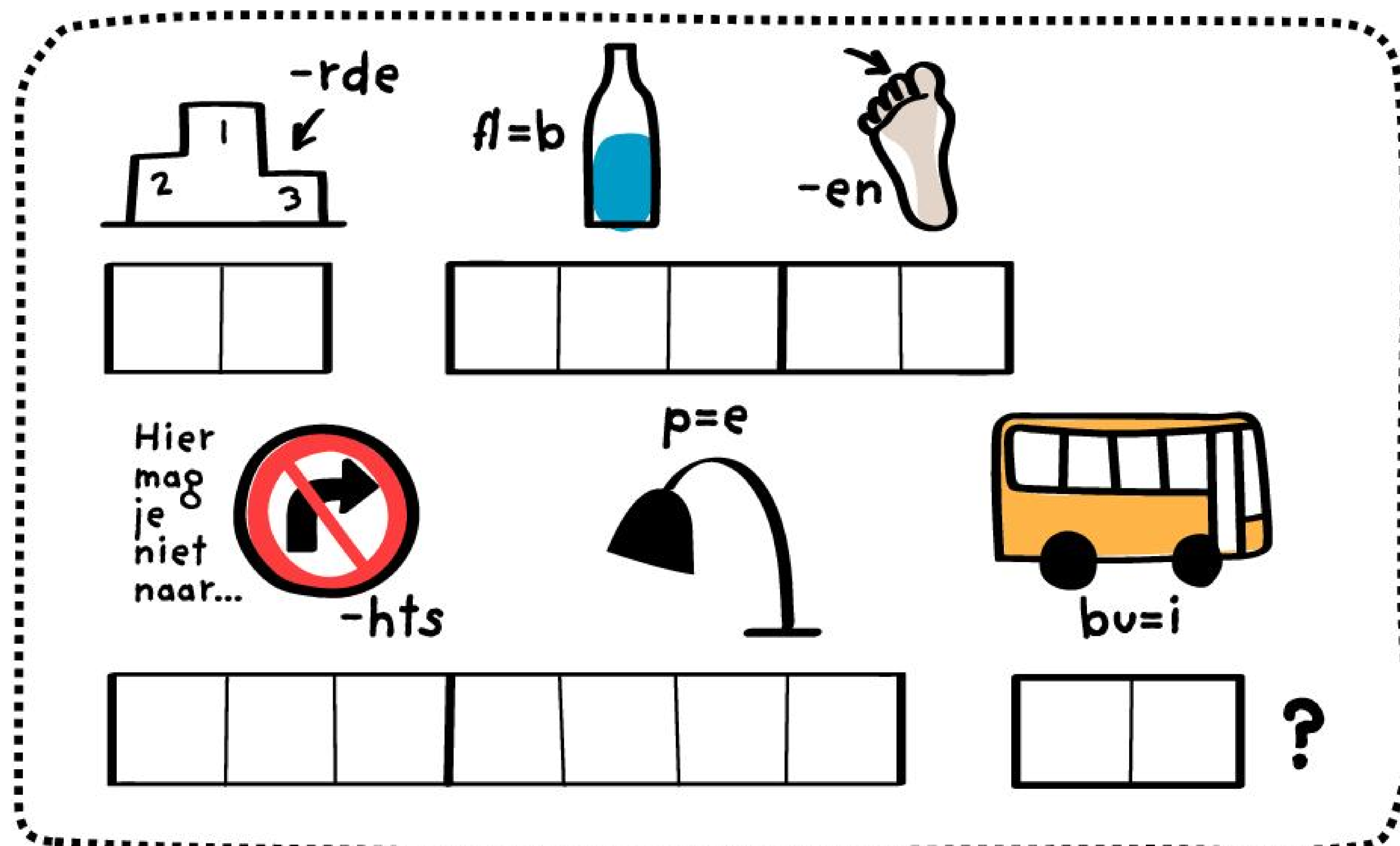
1 organisatie met bepaald doel die geen winst mag maken
2 sierlijk, met vloeiende bewegingen
3 overzicht van wat er gedaan moet worden
4 reclame in een krant, tijdschrift of op internet
5 wat kenmerkend is voor iets of iemand
6 deel van een tekst dat kleiner is dan een hoofdstuk en groter dan een alinea
7 kort gedeelte uit een boek, film, liedje of interview
8 soort tekst, zoals een reclame, een advertentie of een flyer



Puzzel
20

De Gouden Loeki

1 Wat is de oplossing van de rebus?
2 Maak de zin af.

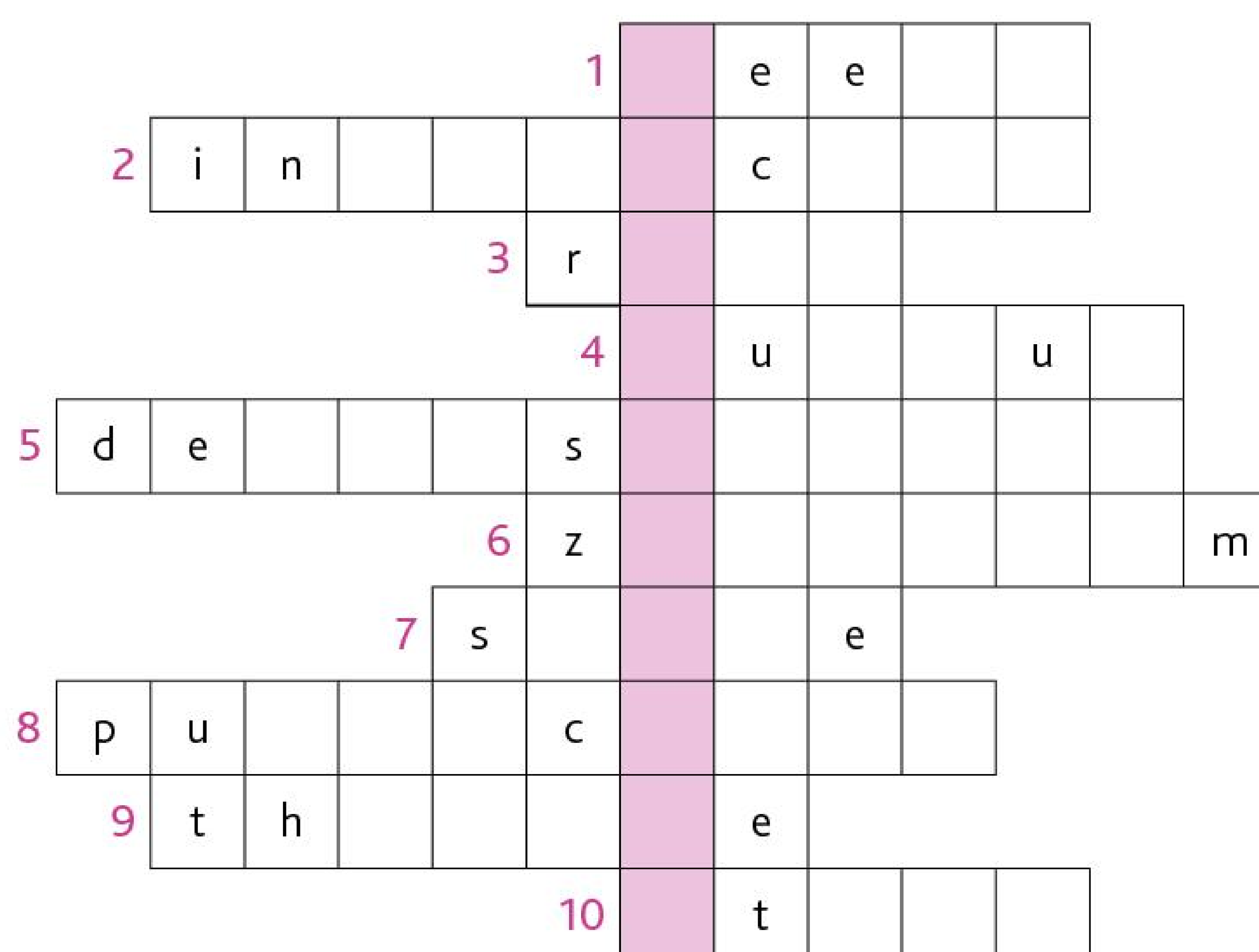


Puzzel
21

Hallo aarde!

1 Vul de juiste woorden in. De woorden van deze puzzel vind je in ***Thema B*** § 1 tot en met 9.
2 Welk woord lees je van boven naar beneden in de gekleurde vakjes?

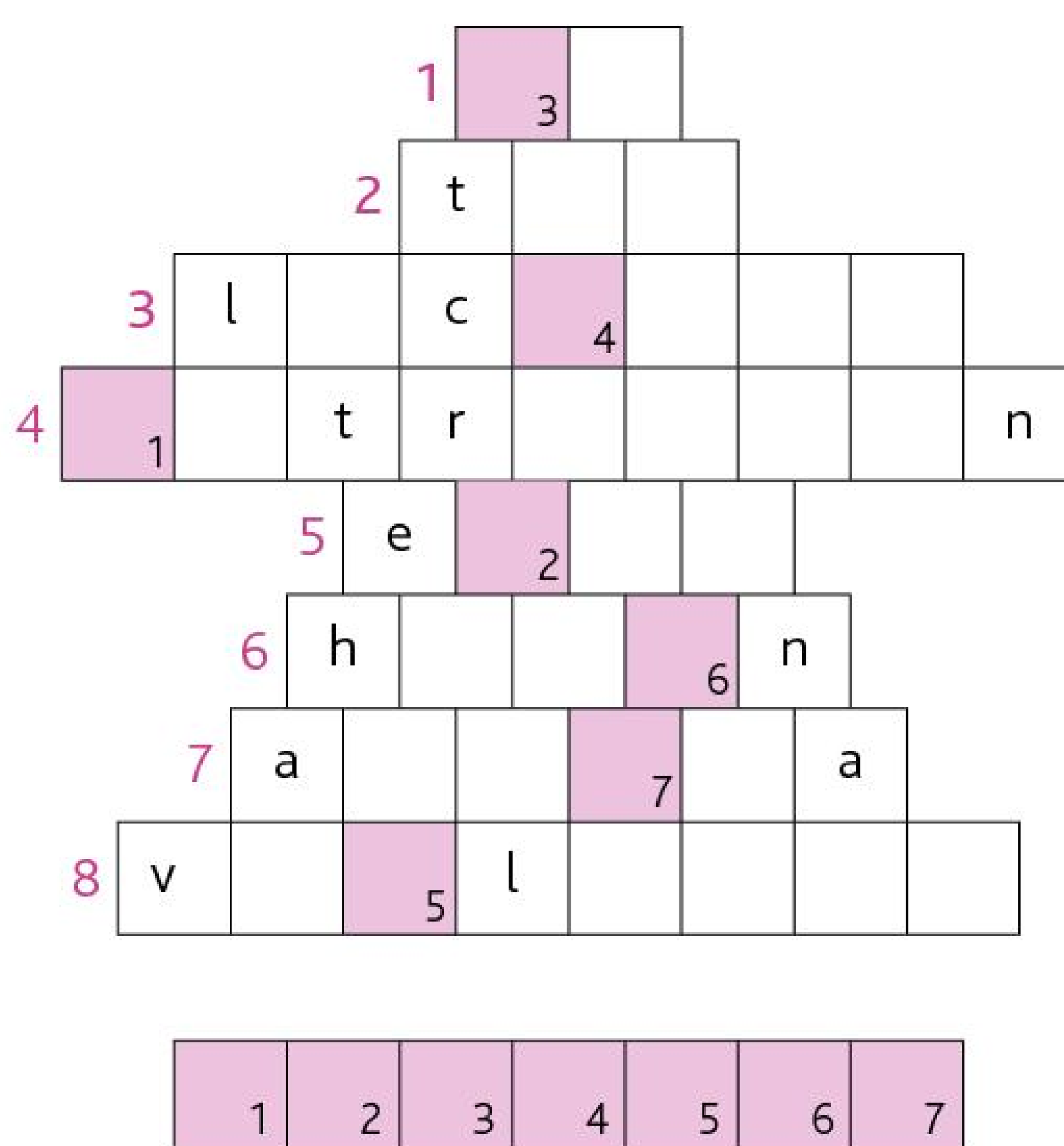
1 rij van dingen die op elkaar volgen, bijvoorbeeld *een … stripboeken*
2 opdracht, wat verteld wordt over hoe je het moet doen
3 'je … rekenen': denken dat je rijker bent dan je eigenlijk bent
4 gebouw waar waardevolle dingen worden bewaard en tentoongesteld worden
5 laten zien
6 wat weinig voorkomt of waar er maar weinig van zijn
7 rij van dingen die op elkaar volgen, bijvoorbeeld tv-uitzendingen
8 laten drukken en verspreiden
9 stukje tekst met regels bij een bepaald onderwerp. Dit stukje lees je voordat je de opdracht gaat maken.
10 'in goede …': goed en netjes onderhouden



Puzzel
22

Wie, wat, waar

1 Vul de juiste woorden in. De woorden van deze puzzel vind je in ***Thema B*** § 1 tot en met 9.
2 Welk woord lees je in de gekleurde vakjes?



1 Wie, Wat, Waar, Wanneer, Waarom en Hoe vormen de 5…+…-vragen.
2 compliment, een tegengestelde van tip (verbeterpunt)
3 plek
4 … zijn: erbij horen
5 periode van honderd jaar
6 vandaag, nu
7 een stukje tekst, langer dan een zin en korter dan een hele tekst
8 tijd die voorbij is

Puzzel
23

Puzzelproject

1 Welke woorden passen bij de betekenissen? Streep die woorden weg in de woordzoeker. De woorden van deze puzzel vind je in ***Thema B*** § 1 tot en met 9.
2 Welk woord kun je maken van de overgebleven letters?

1 deel van je presentatie waarin je vertelt waar het over gaat en waarom je dit onderwerp hebt gekozen *(9 letters, begint met een I. ↑)*
2 deel van je presentatie waarin je alle informatie over je onderwerp vertelt *(10 letters, begint met een M. ↓)*
3 deel van je presentatie waarin je laat weten dat de presentatie afgelopen is *(4 letters, begint met een S. ↖)*
4 de tijd die nog komt *(8 letters, begint met een T. ↑)*
5 verhouding tussen mensen en dingen *(7 letters, begint met een R, eindigt op TIE. ↑)*
6 toestand *(8 letters, begint met een S, eindigt op IE. ↓)*
7 manier waarop dingen met elkaar te maken hebben *(7 letters, begint met een V, eindigt op een D. ↓)*
8 aan een publiek tonen en vertellen van informatie *(11 letters, begint met PR, eindigt op EN. ↓)*
9 in het kort de belangrijkste dingen vertellen *(11 letters, begint met een S, eindigt op EN. ↑)*
10 zachtjes lachen met je mond dicht *(9 letters, begint met GR, eindigt op EN. →)*
11 een korte vorm van reclame voor een film *(7 letters, begint met een T, eindigt op een R. ↑)*
12 wat vanzelf spreekt, wat voor de hand ligt *(7 letters, begint met een L, eindigt op SCH. ↑)*
13 stuk grond *(7 letters, begint met een T, eindigt op een N. ←)*
14 nieuwe druk van een boek dat al eerder werd uitgegeven *(7 letters, begint met een H, eindigt op een K. ←)*
15 pasgeleden *(6 letters, begint met een R. →)*
16 klein onderdeel van een geheel *(6 letters, begint met een D, eindigt op een L. ↓)*

P	G	R	I	N	N	I	K	E	N	N
R	N	M	N	I	E	R	R	E	T	E
E	I	I	V	P	I	S	E	T	R	T
S	D	D	E	D	T	I	L	S	H	T
E	I	D	R	E	A	T	I	M	C	A
N	E	E	B	T	L	U	A	O	S	V
T	L	N	A	A	E	A	R	K	I	N
E	N	S	N	I	R	T	T	E	G	E
R	I	T	D	L	O	I	J	O	O	M
E	E	U	R	E	C	E	N	T	L	A
N	C	K	U	R	D	R	E	H	T	S

Puzzel
24

Tijdreis

1 Kleur telkens een vakje links en een vakje rechts. De woorden van deze puzzel vind je in ***Thema B*** § 1 tot en met 9.
2 Welk woord blijft over?

1 Een korte tekst die je opschrijft in steekwoorden heet *aantekeningen*
2 Een … is een woord waarmee een verband wordt aangegeven tussen verschillende alinea's of zinnen. Bijvoorbeeld: maar, dus, daardoor.
3 De … is alles wat echt bestaat, de werkelijke situatie.
4 Een … is een kaartje dat je gebruikt bij een presentatie. Hierop staan aantekeningen die je nodig hebt bij het presenteren.
5 Een … is de uitdrukking die je kunt zien op iemand zijn gezicht.
6 Een … is een woord waarmee een volgorde wordt aangegeven. Bijvoorbeeld: eerst, daarna, vervolgens.
7 Wat samen een geheel vormt, is een ….
8 Een … is een ander woord voor een kelder.
9 Een … is een balk die de toegang tot iets afsluit en die omhoog kan.
10 Een ander woord voor een doe-woord is een ….
11 De … is een periode tussen het jaar 500 en het jaar 1500.
12 … betekent 'van nu' of 'in deze tijd'.
13 Een … is een stuk doek of laken waarop spreuken staan. Vaak wordt dit gebruikt om te protesteren.
14 De toepassing van wetenschap in de techniek heet ….
15 Een … is iemand die verslag uitbrengt over het nieuws.

spreek	slag	werkelijk	kruip
werk	aan	techno	combi
gezichts	verslag	volgorde	signaal
span	tijd	tegen	middel

woord	doek	eeuwen	capsule
natie	uitdrukking	kaartje	gever
logie	heid	woordig	woord
ruimte	woord	tekeningen	boom

Puzzel
25

Vloggen en bloggen

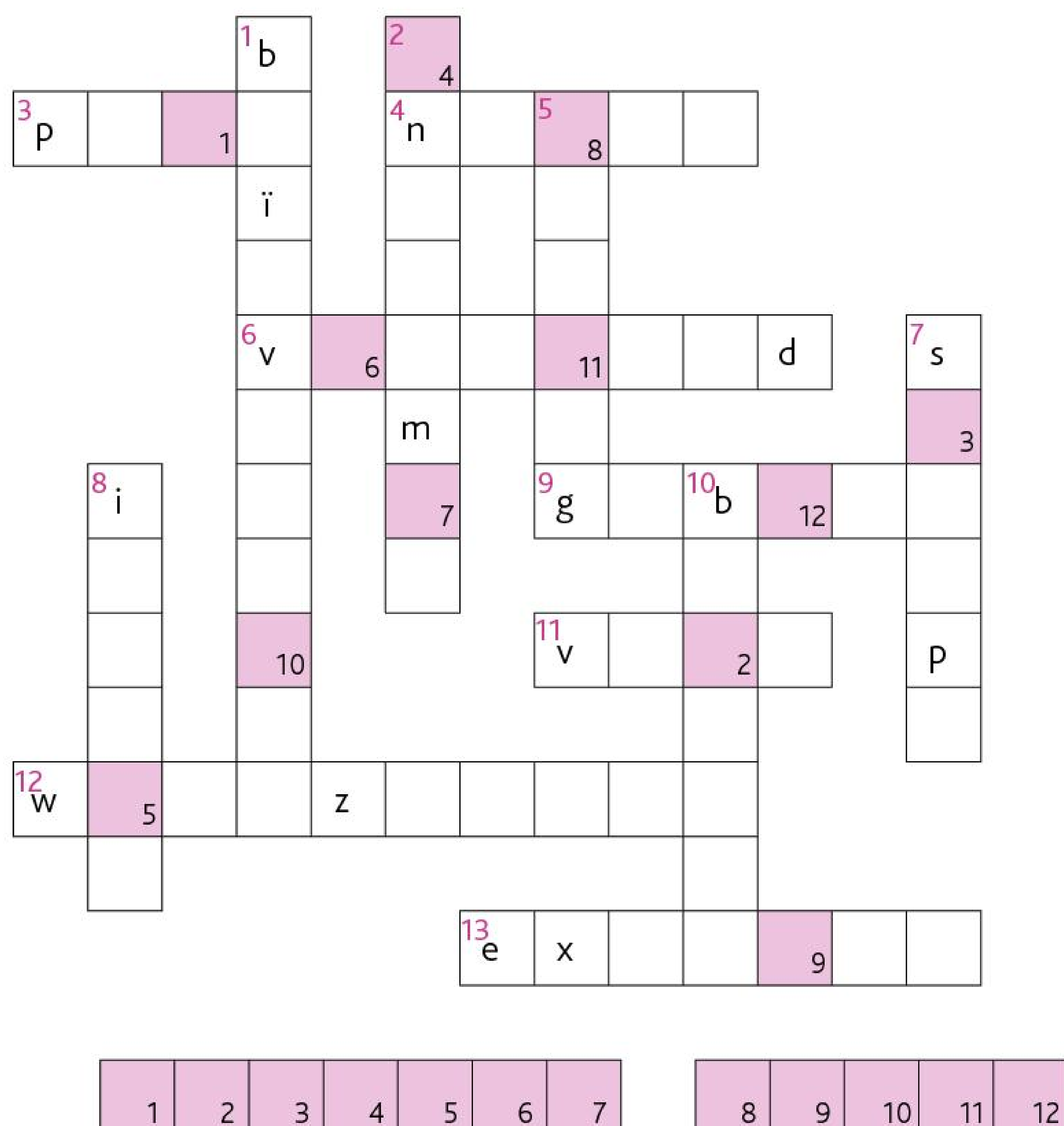
1 Vul de juiste woorden in. De woorden van deze puzzel vind je in ***Thema C*** § 1 tot en met 9.
2 Welke twee woorden lees je in de gekleurde vakjes?

Horizontaal →

3 mooie houding. *'Het model stond de hele tijd in dezelfde ....'*
4 'een kijkje ...': ergens kort gaan kijken
6 gemakkelijk en zonder haperingen. *Noura spreekt ... Engels.*
9 beweging waarmee je iets zegt. *Steven maakt een ... met zijn hand.*
11 een persoonlijk verhaal of dagboek in beeld
12 anders dan gewoon, speciaal. *Wat een ... doelpunt!*
13 veel meer dan normaal. *Shannon is ... goed in zingen.*

Verticaal ↓

1 invloed uitoefenen op, iemand of iets proberen te veranderen
2 dichterbij en groter in beeld brengen
5 wat je vindt, geen feit
7 geschreven tekst voor een toneelstuk of film
8 zo goed als je maar kunt wensen. *Het was ... weer tijdens onze vakantie.*
10 iemand die een dagboek op internet schrijft



Puzzel
26

Nep of niet?

1 Kleur telkens een vakje links en een vakje rechts. De woorden van deze puzzel vind je in ***Thema C*** § 1 tot en met 9.
2 Welk woord blijft over?

1 Je kunt iemand een *compliment* geven als hij of zij iets goed heeft gedaan.
2 Een … is een woord waarmee je een belangrijk onderwerp in je tekst aangeeft.
3 … is 'stiekeme reclame'. Er komen bijvoorbeeld producten of merken in beeld waarvan de kijker niet meteen doorheeft dat het reclame is.
4 … betekent: iets zeggen over iemand die gaat optreden.
5 Een … is de uitdrukking die je kunt zien op iemand zijn gezicht.
6 Je … is de houding van je lichaam.
7 'Loop', 'ga' en 'doe' zijn voorbeelden van de … van een werkwoord.
8 Een … is iets waardoor je hem of haar herkent. *Een … van Myrthe is dat ze veel grapjes maakt.*
9 Een … is een plek of positie waarvan je bijvoorbeeld een foto van iemand neemt: *een camera …*
10 … betekent: verder en kleiner in beeld brengen.
11 Je tikt een zoekterm in in een zoekmachine op internet. Dat wat je vindt, heet een ….
12 … betekent 'best vaak'. *Kylian kijkt … op zijn telefoon.*
13 Een … is een tijdelijke plaatsvervanger in een film, bijvoorbeeld bij gevaarlijke filmopnamen.
14 Als je … bent voor iets, dan ben je onrustig. Je denkt dat het verkeerd af kan lopen.
15 Een … is een reclame in een krant, tijdschrift of op internet.

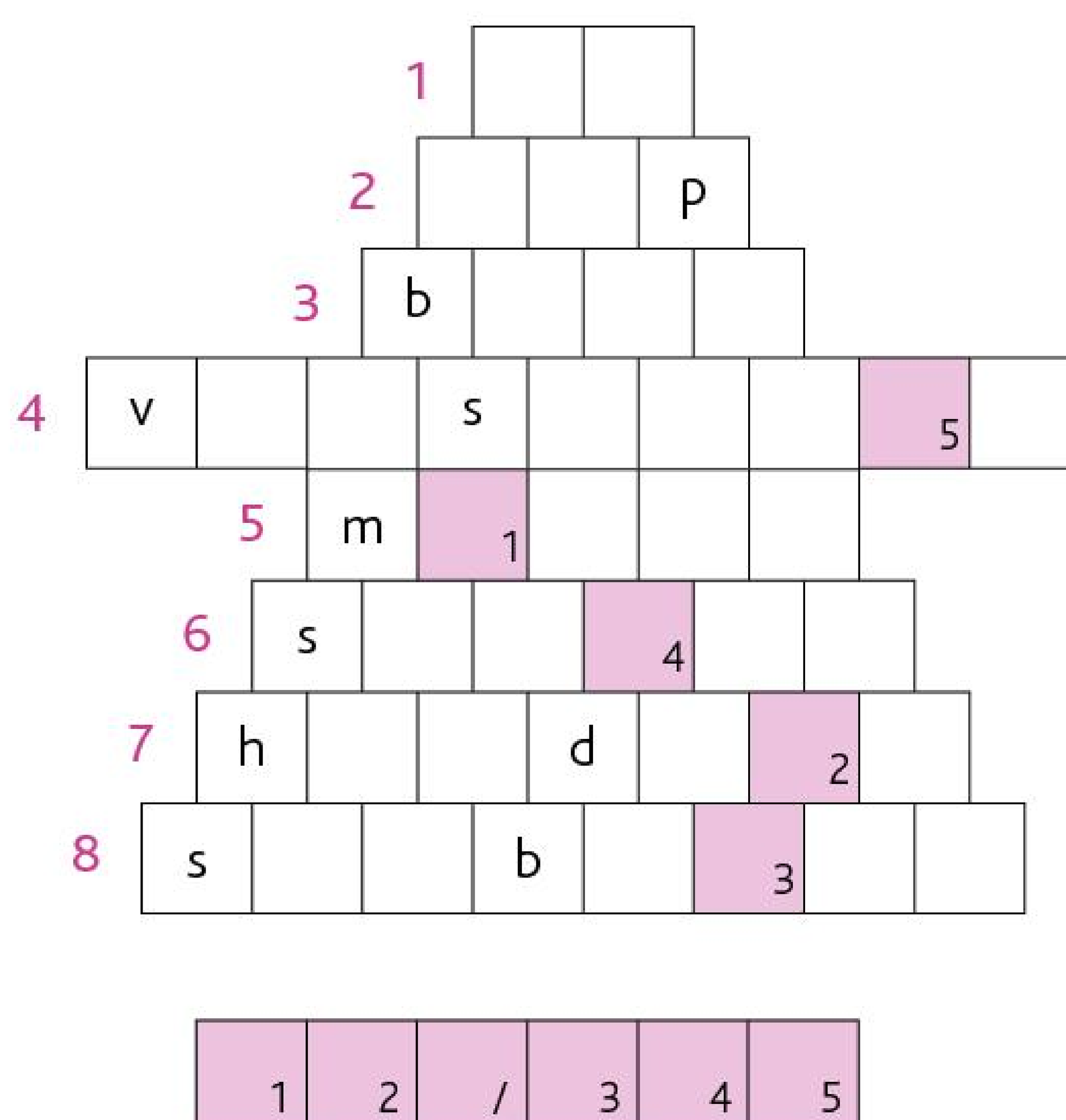
lichaams	zoek	intro	ken
ik	sluik	uit	stand
zenuw	stand	regel	deep
compli	adver	gezichts	steek

ment	zoomen	uitdrukking	-in
tentie	matig	-vorm	reclame
punt	woord	fake	merk
houding	achtig	duceren	resultaat

Puzzel
27

Aan en uit

1 Vul de juiste woorden in. De woorden van deze puzzel vind je in ***Thema C*** § 1 tot en met 9.
2 Welk woord lees je in de gekleurde vakjes?



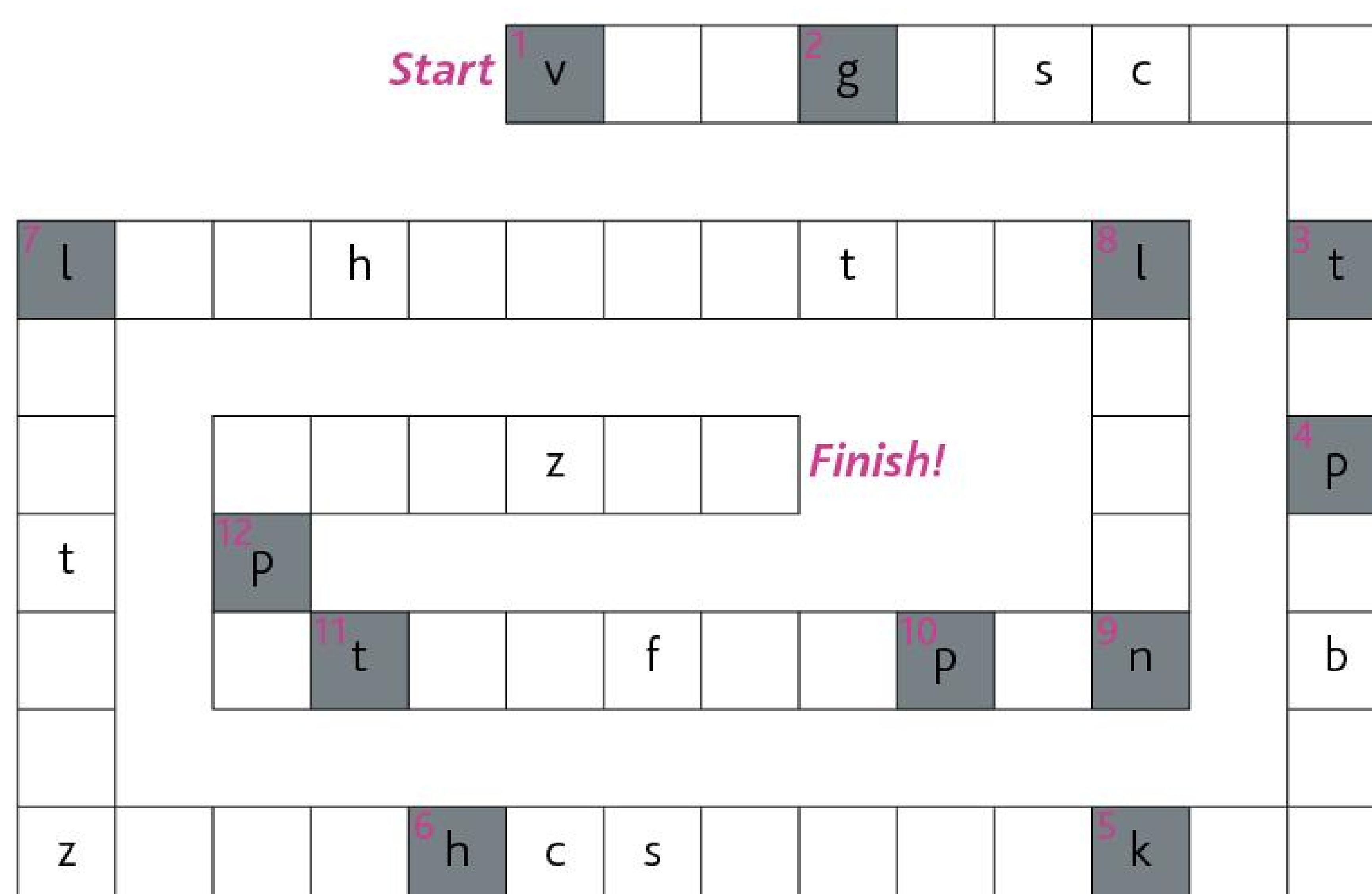
1 Een 'close-…' is een foto waarbij iemand of iets van heel dichtbij in beeld wordt gebracht.
2 een computerprogrammaatje dat je kunt installeren op je telefoon, afkorting van 'applicatie'
3 geschreven dagboek op internet
4 geestelijk of lichamelijk afhankelijk zijn van iets. *Die man is … aan drugs.*
5 vaak een mooi persoon die mode presenteert of zich laat afbeelden
6 foto van jezelf, gemaakt met je smartphone
7 hoe je je voordoet
8 model om iets te maken. *Danny gebruikt het … om iets na te tekenen.*

Puzzel
28

Slangenmens

Vul de juiste woorden in. De laatste letter van een woord is de eerste letter van het volgende woord. De woorden van deze puzzel vind je in ***Thema C*** § 1 tot en met 9.

1 een persoonlijk verhaal of dagboek in beeld
2 als iets geschreven is voor een toneelstuk of film
3 compliment
4 mensen voor wie je optreedt of voor wie je schrijft
5 Je wilt beoordelen of informatie in een tekst juist is. Je gaat dan … lezen.
6 van links naar rechts, het tegenovergestelde van verticaal
7 manier van communiceren door je lichaam te gebruiken
8 aangeven dat je iets leuk vindt op sociale media (Engels woord)
9 nagemaakt, niet echt
10 uitstekend, foutloos
11 verbeterpunt
12 lang en diep nadenken



Puzzel
29

Puzzelheld

1 Vul de juiste woorden in. De woorden van deze puzzel vind je in ***Thema D*** § 1 tot en met 9.

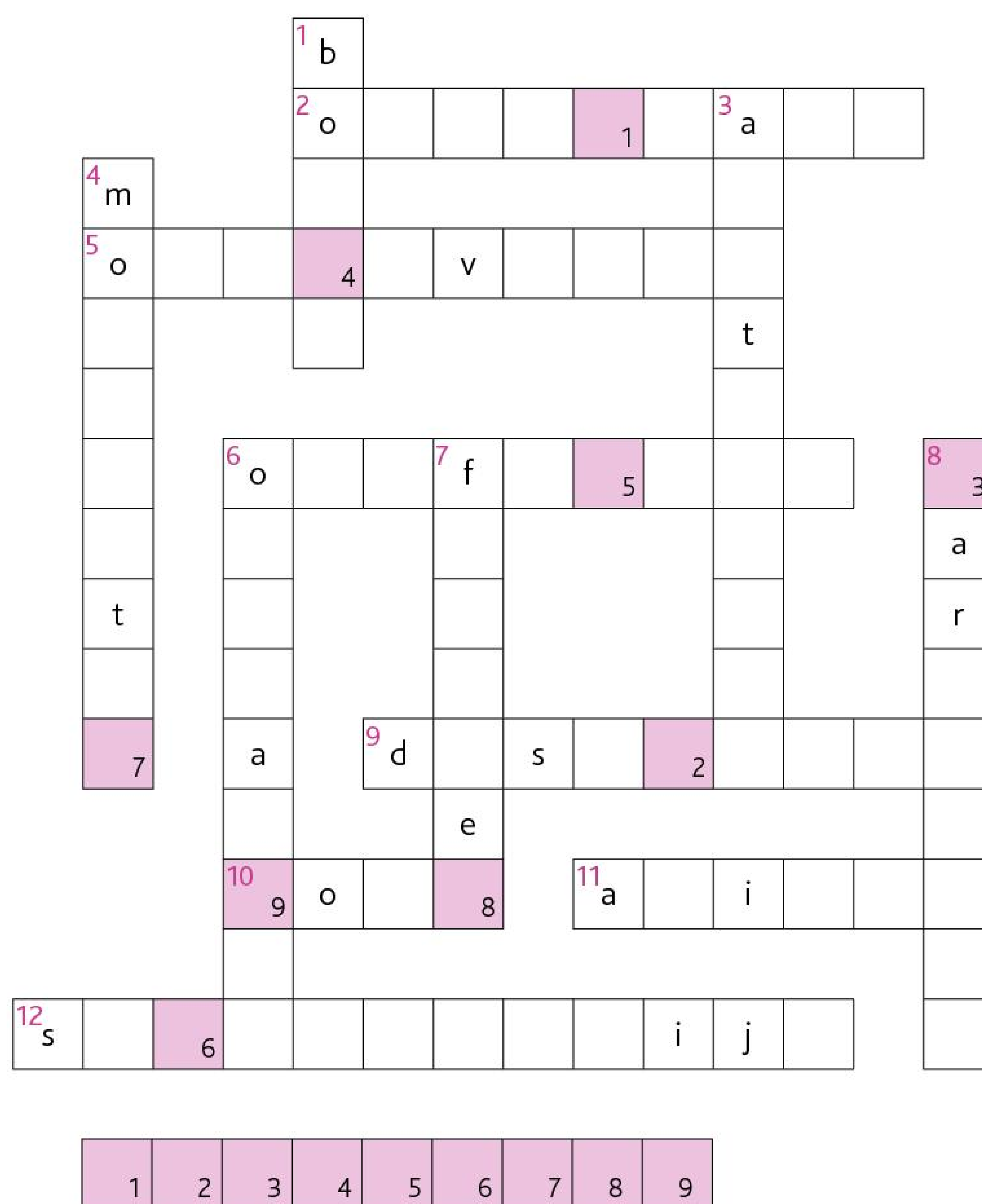
2 Welk woord lees je in de gekleurde vakjes?

Horizontaal →

2 Als je niet zonder iets kunt, dan is dat … voor jou.
5 Een ander woord voor 'goed kijken' is ….
6 Zich … over iemand betekent zorgen voor iemand.
9 Als je veel weet over iets, dan ben je ….
10 Een … is iets wat je probeert te bereiken.
11 Een … is een stukje tekst.
12 Het tegengestelde van mondeling taalgebruik is … taalgebruik. Het is geschreven.

Verticaal ↓

1 Het is beter dan je had gedacht. Dit is … verwachting.
3 Een ander woord voor 'tegenkomen' of 'zien' is ….
4 Als je iets wilt doen, heb je de … om het te doen.
6 Een … is iemand die in de buurt staat te kijken.
7 … taalgebruik: dit is taal volgens de regels. Je spreekt het bij mensen die je niet kent.
8 Een … is een deel van een tekst dat kleiner is dan een hoofdstuk en groter dan een alinea.



Puzzel
30

Puzzelpret

1 Kleur telkens een vakje links en een vakje rechts. De woorden van deze puzzel vind je in ***Thema D*** § 1 tot en met 9.

2 Welk woord blijft over?

1 rechten die alle mensen zouden moeten hebben, bijvoorbeeld het recht op onderwijs = *mensenrechten*
2 open ruimte tussen twee tekstdelen
3 het tekstdeel dat aangeeft welke informatie je wilt hebben
4 iets wat erg belangrijk is in een tekst
5 iets wat minder belangrijk is in een tekst
6 de taal die je gebruikt om te schrijven
7 een vraag die je in een interview stelt als de ander iets vertelt wat je niet begrijpt of juist heel interessant vindt
8 wat wordt meegedeeld in een tekst
9 een gesprek waarbij iemand vragen stelt en een ander antwoordt
10 geheimzinnig en niet te verklaren
11 staat bovenaan een e-mail, hierin staat kort en duidelijk waarover de e-mail gaat
12 kort gedeelte uit een boek, film of interview
13 je leven als persoon, niet in een beroep of rol
14 blad om te lezen dat regelmatig verschijnt
15 een soort toneelspel waarbij twee of meer spelers een rol spelen

schrijf	bij	tijd	midden
boven	wit	inter	inspiratie
rollen	bood	hoofd	onderwerp
mensen	frag	privé	vervolg

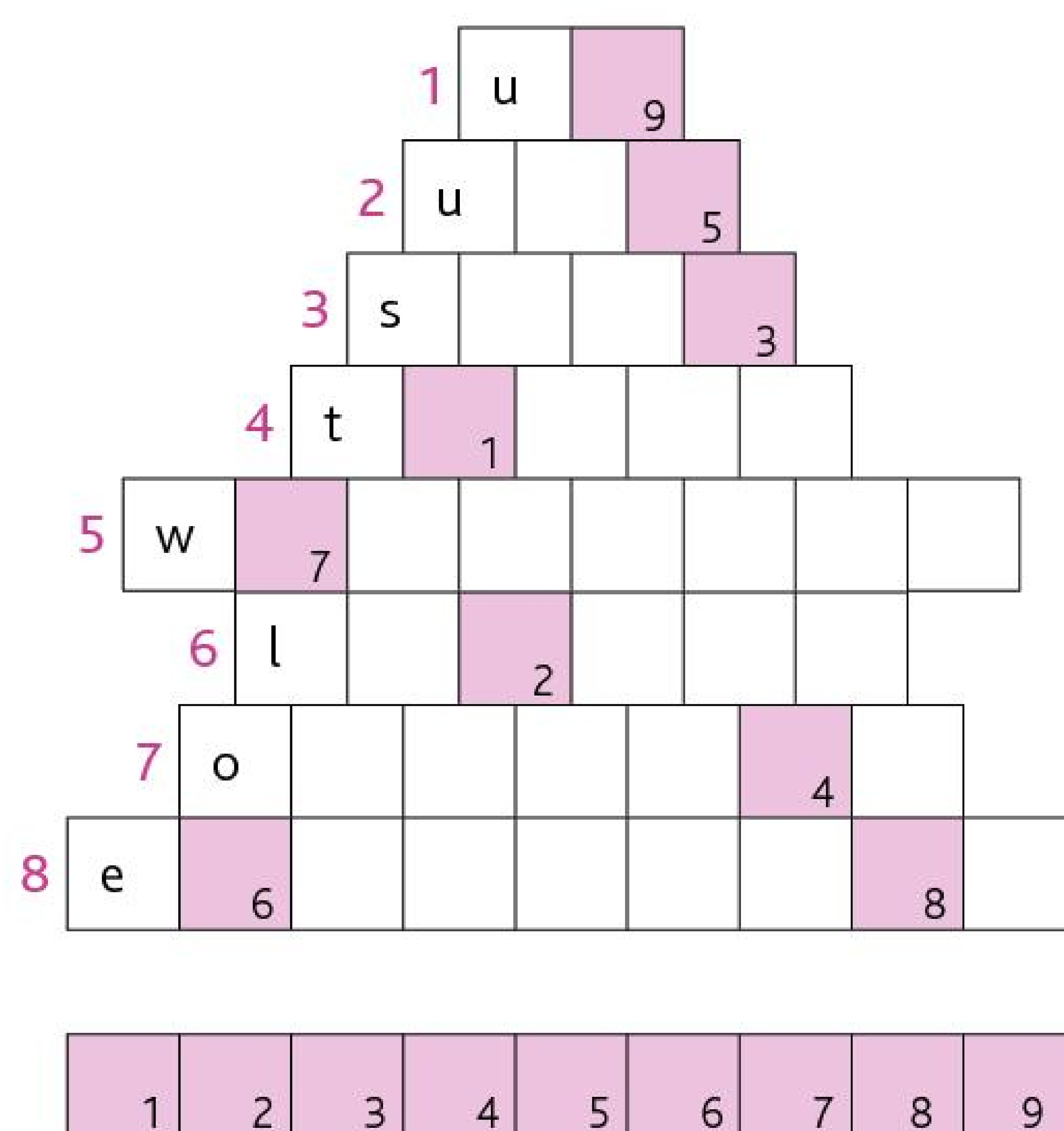
regel	leven	vraag	stuk
rechten	ment	schap	spel
schrift	taal	bron	zaak
zaak	view	regel	natuurlijk

Puzzel
31

Mag ik je wat vragen?

1 Vul de juiste woorden in. De woorden van deze puzzel vind je in ***Thema D*** § 1 tot en met 9.

2 Welk woord lees je in de gekleurde vakjes?



1 In een informele e-mail schrijf je bijvoorbeeld 'Ik heb **je** antwoord gelezen'. In een formele e-mail schrijf je 'Ik heb … antwoord gelezen'.
2 Als iemand denkt dat hij bijna doodgaat, kan hij zeggen: 'Ik dacht dat mijn laatste … had geslagen'.
3 Het … is het laatste deel van een e-mail. Je spreekt hierin een wens of verwachting uit.
4 De vetgedrukte regel boven een tekst is de ….
5 Een … is een lege regel tussen twee alinea's.
6 Een … is een soort medaille die je van de koning krijgt voor een bijzondere prestatie.
7 Een tekst … betekent: het mooi en overzichtelijk maken van een tekst.
8 Aan het eind van een opdracht kun je met anderen …. Dit betekent: praten over hoe iets is gegaan.

Puzzel
32

Zigzag

Vul de juiste woorden in. De laatste letter van een woord is de eerste letter van het volgende woord. De woorden van deze puzzel vind je in ***Thema D*** § 1 tot en met 9.

1 groet aan het begin van een brief of e-mail
2 bepaald werk dat je doet
3 wat typisch is voor iets of iemand
4 overdekte ingang van een gebouw
5 als alles anders is dan normaal: *de wereld staat op zijn* …
6 verbetering
7 elektronische post (meervoud)
8 taal die je spreekt (het tegenovergestelde van schrijftaal)
9 kleine draagbare computer
10 op die plaats: *ter* …

								Start	1 a			h	
													2 f
g						7 e	-						
											8 s		
		10 p						***Finish!***					c
6 p													
		t			9 l				k				
5 k													3 e
		t			4 p				s				

1 Feedback geven en ontvangen

Feedback geef je op iets wat iemand doet of op iets wat iemand heeft gemaakt. Het is een opbouwende reactie die nuttig en positief bedoeld is. Van goede feedback kun je als ontvanger veel leren.

Als je feedback geeft, let je vooral op **wat** er wordt gezegd en **hoe** het wordt gezegd. Je kunt mondeling of schriftelijk feedback geven. Soms is er een feedbackformulier dat je kunt invullen.

Het is belangrijk dat je niet alleen feedback geeft op de dingen die nog niet zo goed gingen (tip), maar ook op de dingen die juist wel goed gingen (top).

Zo geef je feedback
- Vertel wat goed ging.
  - *Ik vond de introductie heel duidelijk en goed opgebouwd.*
  - *Je praatte heel rustig en je maakte leuke grapjes. Ik kon daardoor goed opletten.*
  - *Jullie waren heel enthousiast en de folder ziet ook er supermooi uit.*
- Vertel wat er beter kan en hoe dit op jou overkomt.
  - *Je presentatie was erg lang, waardoor er niet veel tijd meer was voor vragen. Ik had eigenlijk ook nog een vraag willen stellen.*
  - *Het plaatje is heel grappig, maar ik vind het niet zo goed bij het onderwerp passen. Het onderwerp is namelijk heel serieus.*
  - *We hadden afgesproken dat je mij dat nog zou mailen, maar ik heb niets gekregen. Dat vind ik heel vervelend, want nu heb ik het niet meer kunnen bekijken.*
- Vertel hoe het beter kan.
  - *De volgende keer kan de inleiding wat korter, zodat je meer tijd overhoudt voor vragen.*
  - *Ik denk dat je beter een ander plaatje kunt kiezen.*
  - *Ik zou het fijn vinden als je de volgende keer op tijd een berichtje stuurt. Dan kan ik daar rekening mee houden.*
- Vraag of jouw feedback duidelijk is.
  - *Begrijp je wat ik bedoel?*
  - *Heb ik het duidelijk uitgelegd?*
  - *Vind jij dat ook?*

Zo ontvang je feedback
- Vat het niet persoonlijk op. Ga ervan uit dat de ander jou wil helpen.
- Geef aan of je begrijpt wat de ander zegt.
- Vraag om uitleg als je iets niet begrijpt.
- Bedank de ander voor de feedback.

2 Stappenplan lezen

Stap 1: Oriënterend lezen
Door oriënterend te lezen, vind je het onderwerp van de tekst. Bij oriënterend lezen hoef je niet de hele tekst te lezen. Oriënterend lezen doe je zo:
1. Bekijk de tekst:
   - Lees de titel.
   - Kijk naar de foto's en plaatjes bij de tekst.
   - Lees de tussenkopjes (titels van alinea's).
   - Kijk of er woorden zijn die anders gedrukt zijn.

2. Lees het eerste stukje (de eerste alinea) van de tekst. Soms is dat vetgedrukt.
3. Geef in een paar woorden antwoord op de vraag: waarover gaat deze tekst? Het antwoord dat je geeft, is het onderwerp van de tekst.

Stap 2: Globaal lezen
Door globaal te lezen, vind je de deelonderwerpen van de tekst. Je weet dan alvast een beetje waar de tekst over gaat. Globaal lezen doe je zo:

4. Bedenk welke alinea de inleiding is (vaak de eerste alinea). Omcirkel deze alinea.
5. Bepaal welke alinea het slot is (vaak de laatste alinea). Omcirkel deze alinea. De rest van de alinea's vormt dan het middenstuk.
6. Vind de deelonderwerpen van het middenstuk. Hiervoor lees je van elke alinea van het middenstuk de eerste en de laatste zin. Zet strepen om duidelijk te maken welke alinea's bij elkaar horen en dus over hetzelfde deelonderwerp gaan.

Stap 3: Precies lezen
Door precies te lezen, weet je uiteindelijk precies waar de tekst over gaat. Je leest de tekst dan helemaal, van het begin tot het eind. Precies lezen doe je zo:

7. Onderstreep woorden die je niet kent en probeer de betekenis van de woorden met een woordraadstrategie (of met een (online) woordenboek) te vinden.
8. Schrijf per alinea in een paar woorden op waar deze alinea over gaat.
9. Noteer het tekstdoel.
10. Noteer de tekstsoort.

Stap 4: Bijna klaar

11. Onderstreep de hoofdgedachte van de tekst of schrijf die in je eigen woorden op (de hoofdgedachte is één zin waarin duidelijk wordt wat je na het lezen van de tekst over het onderwerp weet).

3 Stappenplan schrijven

Stap 1: Bedenk waarover je tekst gaat. Maak een woordweb. Schrijf het onderwerp in het midden en zet daaromheen alle ideeën die bij je opkomen en die te maken hebben met het onderwerp.

Stap 2: Omcirkel nu de woorden waarover je het meest zou kunnen vertellen. Dit worden jouw deelonderwerpen.

Stap 3 tot en met 7 gaan over het invullen van het bouwplan. Kijk bij elke stap goed naar het ingevulde voorbeeld.

Stap 3: Schrijf bij 'onderwerp' het onderwerp op. Dit doe je zo kort mogelijk.

Stap 4: Schrijf bij 'tekstdoel' het doel van je tekst op. Kies uit:

- De schrijver wil je iets leren of uitleggen (instrueren).
- De schrijver wil je informatie geven (informeren).
- De schrijver wil je zijn mening geven (overtuigen).

Stap 5: Bij 'inleiding' noem je het onderwerp van je tekst. Schrijf daar ook op hoe je de tekst leuk laat beginnen. Kies uit:

- grappig weetje
- spannend weetje
- getallen
- iets anders wat de aandacht trekt

Stap 6: Bij 'middenstuk' schrijf je op welke deelonderwerpen je gaat behandelen. Je schrijft er ook kort achter wat je er precies over wilt vertellen.

Stap 7: Bij 'slot' schrijf je in steekwoorden op wat je wilt zeggen. Je kunt de tekst kort samenvatten door het belangrijkste te herhalen.

Bouwplan – ingevuld voorbeeld		
onderwerp	*Circus*	
tekstdoel	*Informatie geven*	
onderdeel	**alinea**	**deelonderwerp + korte omschrijving**
inleiding	1	*Circus – getallen, ik ga vertellen hoeveel mensen er per jaar naar een circusvoorstelling gaan.*
middenstuk	2	*Acts – clowns en acrobaten*
	3	*Dieren – welke dieren zijn er nog in het circus en welke niet?*
	4	*Kinderen in het circus – mogen de kinderen van circusartiesten meedoen aan optredens? Reizen ze mee door het land of blijven ze op een school?*
slot	5	*In het kort: welke acts er zijn, welke dieren er zijn en of de kinderen mee mogen doen. Ik ga het woord 'dus' gebruiken.*

4 Stappenplan spreken (presentatie geven)

Stap 1: Voorbereiden
Bedenk wat je wilt vertellen en verzamel alle informatie die je nodig hebt.
Dit doe je zo:
1 Schrijf het onderwerp van je presentatie op.
2 Bedenk wat je over het onderwerp wilt vertellen. Dit vertel je in het **middenstuk**:
   - Gebruik de 5w+h-vragen.
   - Zoek het antwoord op je vragen.
3 Maak een spreekkaartje per vraag:
   - Schrijf de belangrijkste informatie in een paar (steek)woorden op het kaartje.
   - Bedenk in welke volgorde je de informatie wilt geven.
   - Leg de kaartjes in die volgorde.
4 Maak een spreekkaartje voor de **inleiding**. In de inleiding vertel je:
   - waarover je presentatie gaat
   - waarom je dit onderwerp hebt gekozen
5 Maak een spreekkaartje voor het **slot**. In het slot vertel je dat je presentatie is afgelopen. Dit kan met een leuke slotzin, maar ook met het geven van je mening of een samenvatting. Bijvoorbeeld:
   Ik vind dus dat …
   Je weet nu hoe …
   Ik heb net verteld dat …
6 Zoek afbeeldingen of voorwerpen die je presentatie duidelijk of aantrekkelijk maken. Laat die voorwerpen zien, of neem de afbeelding op in je presentatie.

7 Ga je je presentatie met een powerpoint geven? Maak dan een dia bij ieder spreekkaartje.
   - Gebruik veel beelden om je verhaal te ondersteunen.
   - Zet niet te veel tekst op een dia.
   - Gebruik nog steeds je spreekkaartjes om de informatie te geven. Dia's voorlezen is geen goede manier om de aandacht vast te houden!

8 Oefen je presentatie.
   - Gebruik je spreekkaartjes en/of je powerpoint.
   - Oefen de presentatie bijvoorbeeld voor je ouders of een klasgenoot.
   - Laat ook het voorwerp of de afbeeldingen zien.

Stap 2: Presentatie geven
Houd je presentatie voor je publiek.
- Praat rustig, duidelijk en hard genoeg.
- Kijk zo veel mogelijk naar je publiek en niet te veel op je spreekkaartjes.
- Blijf niet helemaal stil staan, maar gebruik je lichaam, handen en gezichtsuitdrukking.
- Laat de afbeeldingen of voorwerpen zien en vertel er iets over.
- Vraag aan het eind of je publiek vragen heeft. Zo ja, beantwoord ze.

5 5w+h-vragen

Soms moet je de belangrijkste informatie uit een tekst opschrijven, bijvoorbeeld als je een samenvatting wilt maken van een langere tekst. Het is dan handig om eerst alle belangrijke informatie op een rijtje te zetten. Dat kun je doen met de **5w+h-vragen**: *wie, wat, waar, wanneer, waarom* en *hoe*.

Voorbeeldvragen die je met de 5w+h-vragen zou kunnen stellen, zijn:
– *Wat* is er gebeurd?
– *Wie* waren erbij betrokken?
– *Waar* is het gebeurd?
– *Wanneer* gebeurde het?
– *Waarom* gebeurde het?
– *Hoe* gebeurde het?

Zo vat je een tekst of een deel van een tekst samen
- Bedenk welke 5w+h-vragen je kunt stellen en noteer deze.
- Schrijf voor jezelf kort de antwoorden op de 5w+h-vragen op.
- Als de tekst meerdere deelonderwerpen heeft, kun je deze vragen ook gebruiken om een deel van de tekst samen te vatten.

Let op! Je kunt niet altijd bij elke tekst of alinea alle vragen beantwoorden. Beantwoord dan de vragen die je wel kunt terugvinden in de tekst.

6 Overzicht woordraadstrategieën

Soms lees je een woord waarvan je de betekenis niet kent. Je kunt dan een woordraadstrategie gebruiken om de betekenis van het woord te ontdekken. In leerjaar 1 leer je er drie:

1 Een synoniem zoeken

Sommige woorden hebben ongeveer dezelfde betekenis. Deze woorden noem je synoniemen. Zo is *mopje* een synoniem van *grapje*.

Zo zoek je een synoniem

Kijk of in dezelfde zin een synoniem staat. Zo niet, lees dan ook de zin voor het moeilijke woord en de zin erna. Bij een synoniem gaat het om één woord dat dezelfde betekenis heeft als het onbekende woord.
Bruno werkt altijd heel nauwkeurig, want hij wil het heel precies doen zoals het moet.

2 Een omschrijving zoeken

In een tekst kan ook een omschrijving van een moeilijk woord staan. Een omschrijving is een uitleg van een onbekend woord. Let op: bij een omschrijving worden meer woorden gebruikt en bij een synoniem wordt maar één woord gebruikt.
Haar opa is haar idool, iemand voor wie ze grote bewondering heeft.

Zo zoek je een omschrijving

Omschrijvingen staan vaak tussen haakjes of tussen komma's in dezelfde zin of in de zin ervoor of erna:
De kamer van Jason wordt gerenoveerd (opnieuw geschilderd en opgeknapt).

3 Een voorbeeld zoeken

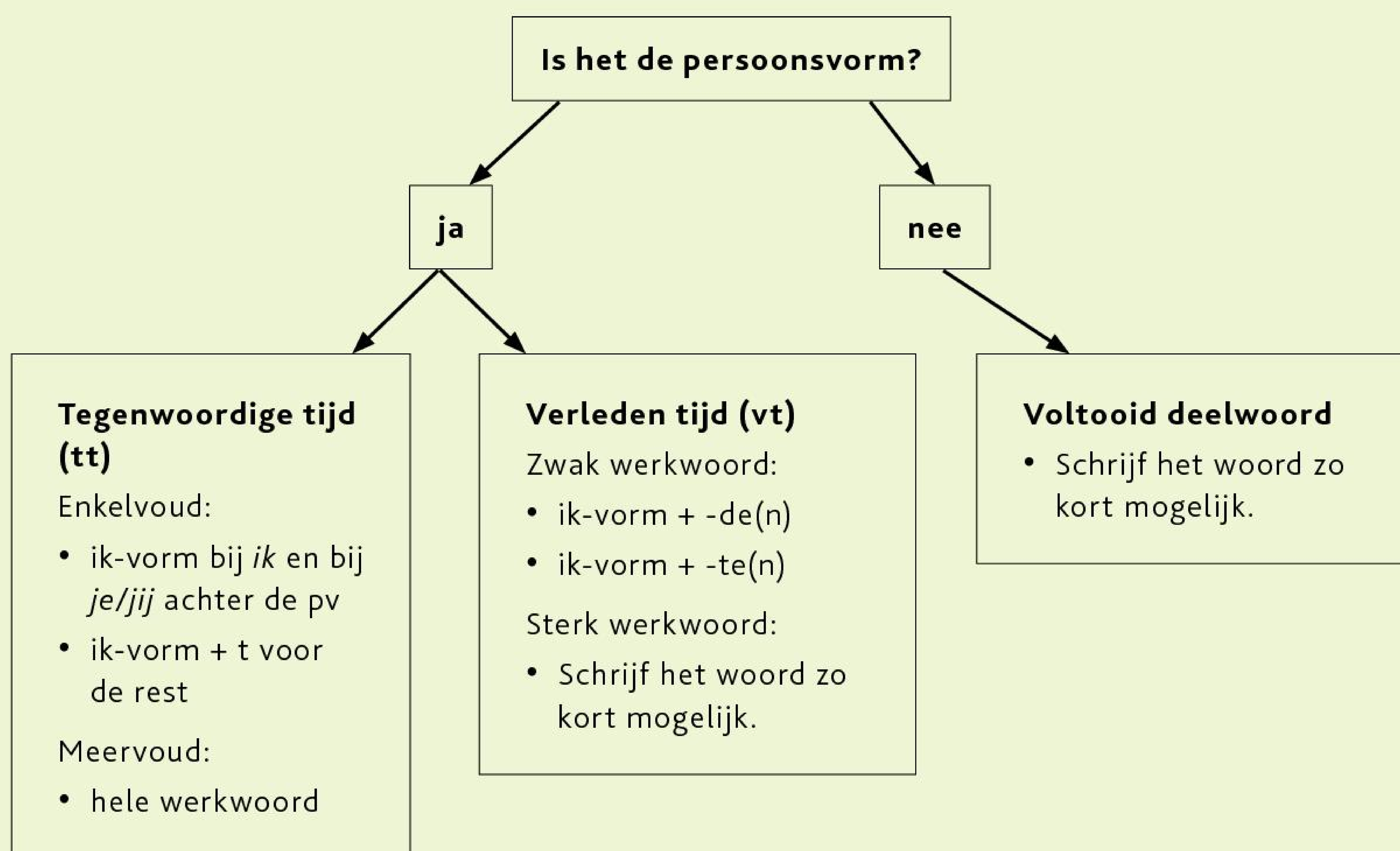
Soms kun je moeilijke woorden begrijpen door de voorbeelden die genoemd worden:
Jos leest heel graag fictie, zoals de verzonnen verhalen van Carry Slee en Paul Biegel.

Zo zoek je een voorbeeld

- Er komt vaak een voorbeeld na de volgende woorden: *zoals*, *bijvoorbeeld*, *een voorbeeld van*.
  - *Van de docent muziek moesten we voor onze presentatie een genre kiezen, bijvoorbeeld rap, klassieke muziek, musical of K-pop.*
- Voorbeelden staan vaak na een dubbele punt, tussen haakjes of tussen komma's.
  - *Mijn oom verzamelt allerlei prullaria: oude lampjes, gekke beeldjes en rare bekers.*

Lukt het niet om de betekenis van een moeilijk woord te vinden in de tekst? Gebruik dan een (online) woordenboek.

7 Schema werkwoordspelling



Zo gebruik je het schema
Kijk eerst of het werkwoord de persoonsvorm is. Gebruik daarvoor de tijdproef of de vraagproef.
– tijdproef: het werkwoord dat verandert, is de persoonsvorm.
– vraagproef: het werkwoord dat vooraan komt te staan, is de persoonsvorm.
• **Ja?** Kies tegenwoordige tijd (tt) of verleden tijd (vt)
– tt: Kies ik-vorm, ik-vorm + t of het hele werkwoord.
Gebruik *lopen* om te horen of er een -t achter de ik-vorm moet.
Let op: soms moet je om de ik-vorm te krijgen:
• een -*v*- in een -*f*- veranderen (de v/f-regel).
• een -*z*- in een -*s*- veranderen (de z/s-regel).
• een dubbele letter weghalen.
• een *a, e, o* of *u* (klinker) toevoegen.
– vt: - zwakke werkwoorden: maak het woord langer en zet -*te(n)* of -*de(n)* achter de ik-vorm.
Kom je er niet uit met langer maken? Gebruik dan **'t** e**x**-**f**o**ksch**aa**p** (of 't e**x**-**k**o**fsch**i**p**). Is de laatste letter een medeklinker uit **'t** e**x**-**f**o**ksch**aa**p**? Dan schrijf je -*te(n)* achter de ik-vorm.
Is de laatste letter een andere medeklinker? Schrijf dan na de ik-vorm -*de(n)*.
- Sterke werkwoorden veranderen van klank. Schrijf het woord zo kort mogelijk.
• **Nee?** Maak het woord langer. Zo hoor je de laatste letter.
• Hoor je -*d*-, dan schrijf je -*d*.
• Hoor je -*t*-, dan schrijf je -*t*.
Schrijf het woord zo kort mogelijk.

Register

W

Z

Bronvermelding

Beeldresearch: B en U International Picture Service, Amsterdam

Getty Images: p. 8-9, 152-153, 155 (24), 177 (19)
Lars van den Brink: p. 13
Shutterstock: p.14, p. 19 r, 25, 27, 28, 38, 42, 43, 47, 51, 58-59, 86, 87, 91 (5x), 98, 99, 99 rb, 104 (2, 4, 6, 7, 8, 9, 10), 105 (11, 12, 13, 16, 19, 22, 23, 24), 111 l, 113, 117 (2x), 118 (4x), 119, 126-127, 128 (10x), 129 (11 t/m 25), 131 r (3x), 133, 134, 137, 144 (4x), 148, 152 (3, 4, 6, 7, 8, 9), 153 (16, 18, 21, 25), 155, 156, 161 (l, m), 164, 172-173, 174 (1, 2, 3, 5, 7, 8, 9), 175 (11, 14, 15, 16, 17, 18, 20, 21, 22, 23, 24, 25), 187, 203, 205 (3x), 208 (4x), 209, 212-213, 215 (3x), 216, 218, 219 (3x), 220 (3x), 225, 231 (3x), 231
Joost Hoving Fotografie, Bodegraven: p. 17 / Koninklijke Marechaussee: p. 19 l
Reuters: p. 23
The Ocean Cleanup: p. 24
Andy Mulligan / Trash / Gottmer: p. 30
ANP Foto / Hollandse Hoogte / Chris de Bode: p. 33
Nico Brons, Amersfoort: p. 34
ANP Foto / David Rozing: p. 44-45
iStockphoto: p. 47 r, 105 (25), 177 (12)
Marjolijn Hof / De regels van drie / Querido: p. 62
Astrid Lindgren / De gebroeders Leeuwenhart / Ploegsma: p. 64
AB Svensk Filmindustri (1977): p. 65
Emiel de Wild / Broergeheim / Leopold: p. 66 l
Fiona Rempt / De drakendoder / Kluitman: p. 66 lm
Gertrud Jetten / Hoe ik mijn opa vond en alles anders werd / Kluitman: p. 66 rm
Anna Woltz / Mijn bijzonder rare week met Tess / Querido: p. 66 r
Anna Woltz / Alaska / Querido: p. 68
Anna Woltz / Gips / Querido: p. 71 l
Ineke Honingh / Het ongewone verhaal van Bo en Tom / Van Holkema & Warendorf: p. 71 lm
Philippe Pozzo di Borgo / Vrienden voor het leven / Leeslicht: p. 71 rm
Herman van de Wijdeven / Zoals het gebeurd is / Manteau: p. 71 r
Karin Giphart / Ontvoering / Leeslicht: p. 73
Simon van der Geest / Het werkstuk / Querido: p. 75
Sally Nicholls / Als je dit leest ben ik dood / De Fontein: p. 78 l
Mirjam Mous / Password / Van Holkema & Warendorf: p. 78 lm
Gerard van Gemert / Verlamd / Clavis: p. 78 rm
Roland Colastica / Vuurwerk in mijn hoofd / Leopold: p. 78 r
Hein Bloemink / Haren de Krant: p. 79
Plint / Ida Gerhardt / Milja Praagman: p. 82 l
Plint / Hans Andreus / Wim Wiebenga: p. 82 r
ANP Foto / Hollandse Hoogte / Stijn Rademaker: p. 84-85
Uit: Dialectatlas van het Nederlands / Peter Kleiweg, Martijn Wieling en John Nerbonne / Prometheus p. 88 b
Erik Eshuis Infographics, Groningen: p. 88 o
NICAM / Kijkwijzer: p. 99 lb, o
ANP Foto / Hollandse Hoogte / Patricia Rehe: p. 102-103
ANP Foto / Hollandse Hoogte / Kippa: p. 104 (1), 186
Harmke Leeuwe / Studio Pistachio, Almere: p. 104 (3)
Dreamstime.com: p. 104 (5)
Freek Vonk Studio /www.freekvonk.nl: p. 105 (14)
iStockphoto en Stichting Beter Leven keurmerk: p. 105 (15)
ANP Foto / Hollandse Hoogte / Marco de Swart: p. 105 (17)
ANP Foto / Hollandse Hoogte / Novum RegioFoto: p. 105 (18)
(c) WWF: p. 105 (20)
ANP Foto / Hollandse Hoogte / Tobias Kleuve: p. 105 (21)
Edward van de Vendel / Toen kwam Sam / Querido: p. 106

Dumon Tak / Laika tussen de sterren (p. 17, 27 en 29) / CPNB uitgave: p. 107 (3x)
Dumon Tak / Mee met de dierenambulance / Querido: p. 109 l
Remerts de Vries en Janssen / Jungleboek / Volt: p. 109 lm
Edward van de Vendel / Onder Schot / Leopold: p. 109 rm
Bibi Dumon Tak / Soldaat Wojtek / Querido: p. 109 r
KNGF: p. 111
Stichting Wildlife: p. 112
Stichting Dierenlot, www.dier.nu: p. 115 (b, lo, mo)
Mars NL / ITR: p. 115 ro
Plint / Maartje van Maanen / Marije Tolman: p. 122
Mediahuis NL B.V.: p. 131 l
Anne Frank Stichting / Ray van der Bas: p. 135 l
Ari Folman en David Polonsky / Het Achterhuis / Prometheus: p. 135 r
Het Achterhuis / Graphic diary in de bewerking van Ari Folman und David Polonsky / © 2017 by Anne Frank Fonds, Basel / Published by courtesy of Liepman AG, Zurich: p. 136
Uitgeverij de Fontein / Jeff Kinney / Leven van een loser, ff offline: p. 139 (2x), 140 (4x),
Maren Stoffels / Omdat jij anders bent / Leopold: p. 141
Hans Kuyper / De fluisterkelders / Leopold: p. 143 l
Schutten / Groeten uit 2030 / De Fontein: p. 143 lm
Herman van de Wijdeven / Meneer Jules of het einde van alles / Querido: p. 143 rm
Marco Kunst / Verbonden met het Net / KPN: p. 143 r
Caters / David Slater: p. 152 (1)
Twenty20: p. 152 (2), 159 (11, 12, 13, 22, 23)
© RVD - Z.M. de Koning: p. 152 (5)
Imageselect: p. 152 (10), 153 (16), 182 (10)
ANP Foto / AP Images: p. 153 (17)
Marijke Groeneveld, Paterswolde: p. 153 (19)
Willemijn Muggen, Peize: p. 153 (20)
ANP Foto / Hollandse Hoogte / AFP: p. 154
Lisette Dröge / 100% game / Van Tricht Uitgeverij: p. 157
Marlies Slegers / Hartjes en bommen / Zwijsen: p. 159
Frank Geleyn / Game over / De Eenhoorn: p. 160 l
Caja Cazemier / Like me! / Ploegsma: p. 160 lm
Marcel van Driel / Superhelden.nl / De Fontein: p. 160 rm
Caja Cazemier / #selfie / Ploegsma: p. 160 r
New Pokemon Snap: p. 161 l
Y-catcher! / www.vakantievoortieners.nl: p. 162
MyHeritage / Deep Nostalgia: p. 165 (3x)
Rijksmuseum, Amsterdam: p. 166 (2x)
Photo by Meis Belle Wahr & Jip Merkies - Hair by Mandy Nijland: p. 174 (4)
NASA / Bill Ingalls: p. 174 (6)
ANP Foto / Hollandse Hoogte / ©Sony Pictures / Everett Collection: p. 185 (13)
Marian Hoefnagel / Geen gezicht / Ploegsma: p. 176
Jack Heath / 300 minuten / Van Holkema & Warendorf: p. 179
Jaap ter Haar / Boris / Van Holkema & Waldendorf: p. 180 l
Corien Oranje / Kampioen / Columbus: p. 180 lm
David Solomons / Mijn broer is een superheld / Gottmer: p. 180 rm
U. Wezithome / Mandela, de biografie / Atlas-Contact: p. 180 r
Robert Oosterbroek / www.robertoosterbroek.nl: p. 186
KRO-NCRV: p. 194 l
Martijn de Vries / Hulpverlening.nl: p. 194 m
Rachel van de Pol, www.ikreddewereld.nl: p. 194 r
ANP Foto / Hollandse Hoogte / Sabine Joosten: p. 196-197

ANP Foto / Martine Hoving: p. 206-207
Keytree, Groningen: p. 211 l
Picture Alliance / Lineair Fotoarchief: p. 211 r
AVROTROS / Elvin Boer: p. 214
Joke van Leeuwen - Waarom een buitenboordmotor eenzaam is / Uitgeverij Ons Erfdeel vzw: p. 227
ANP Foto / Sem van der Wal: p. 234-235

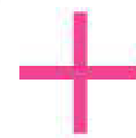
Met FLEX heb je:

Boeken die je mag houden

- elk schooljaar krijg je een nieuw boek
- dit boek mag je houden om in te markeren en te werken
- zo wordt je boek een effectief leermiddel

Een persoonlijke digitale leeromgeving

- waarin je wordt uitgedaagd om het beste uit jezelf te halen
- met oefentoetsen, interactieve opdrachten en feedback
- en met inzicht in je resultaten



Actueel lesmateriaal

- actuele inhoud met opdrachten en toetsen
- zowel in je boek als digitaal
- aangevuld met nieuw lesmateriaal op basis van het nieuws en actualiteiten

Noordhoff

MIX
Papier van verantwoorde herkomst
FSC® C118189
FSC www.fsc.org

www.nieuwnederlands.noordhoff.nl

ISBN 978-90-01-30184-2

9 789001 301842